

Lilia Govornean,
Doina Colesnicov

LITERATURA română și universală

LITERATURA română și universală

LITERATURA

Lilia Govornean
Doina Colesnicov

2024

7

7

ISBN 978-966-914-458-4

9 789669 144584 >

REȚINEȚI!

Iambul este un picior de vers compus din două silabe dintre care prima este neaccentuată, iar a doua accentuată.

Nuvela este o specie a genului epic în proză, cu dimensiuni cuprinse între povestire și roman, ce urmărește un singur fir narativ, având o intrigă complexă și dezvoltând un conflict puternic prin care se evidențiază caracterul a mai multor personaje.

Romanul memorialistic este o lucrare beletristică cu caracter evocator, conținând însemnări asupra evenimentelor petrecute în timpul vieții autorului.

Ritmul este succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers.

Parabola este o povestire alegorică cu un cuprins religios sau moral; o pildă; o exprimare alegorică, o afirmație care cuprinde un anumit tâlc.

Repetiția este figura de stil care constă în folosirea de mai multe ori a aceluiași cuvânt sau a mai multor cuvinte, pentru a sublinia sentimente, idei, impresii, însușiri.

Comparația este figura de stil care presupune alăturarea a doi termeni (obiecte, persoane, lucruri etc.) cu scopul de a arăta asemănările și de a evidenția astfel caracteristicile unuia dintre ei.

Umorul este un mijloc de a prezenta realitatea, cu scopul de a trezi voia bună. Acesta apare și prin mărirea aspectelor morale, psihice, sufletești, prin sublinierea unor slăbiciuni omenești în neconcordanță cu statutul personajului.

REȚINEȚI!

Alegoria este o figură de stil alcătuită dintr-o însușire de metafore, personificări, comparații care într-o imagine unitară, concretă, sugerează o idee generală, o noțiune abstractă.

Subiectul operei literare este constituit din succesiunea faptelor, a evenimentelor la care participă personaje literare caracterizate tocmai prin intermediul întâmplărilor relatate.

Rima este potrivirea a sunetelor de la sfârșitul versurilor, începând cu ultima vocală accentuată; potrivire a sunetelor finale a două cuvinte. Cuvânt care rimează cu alt cuvânt.

Balada este o specie epică, de mică întindere în versuri, în care este povestită o întâmplare despre confruntarea dintre două sau mai multe personaje. În baladă conflictul este puternic, dar intriga este simplă. Personajele sunt puține și câteodată înzestrate cu puteri supranaturale.

Poemul eroic este o specie a genului epic, de proporții mai mari decât balada, dar mai mici decât epopeea.

Metafora este figură de stil care constă în a atribui unui cuvânt un înțeles nou pe baza unei comparații subînțelese.

Personificarea este o figură de stil, având la bază o metaforă prin care se atribuie animalelor, lucrurilor, elementelor naturii însușiri și manifestări omenești (sentimente, limbaj, comportament).

Metonimia este figura de stil înrudită cu metafora, care constă în a indica un obiect prin numele altui obiect, complet diferit, a înlocui efectul cu cauza, cauza cu efectul, opera cu autorul etc.

Лілія Говорнян, Дойна Колесникова

РУМУНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРИ

Підручник інтегрованого курсу
для 7 класу закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Lilia Govornean, Doina Colesnicov

LITERATURA română și universală

Curs integrat

Manual pentru clasa a 7-a a instituțiilor de
învățământ mediu general

Львів
Видавництво «Світ»
2024

УДК 821.135.1:821(4/9):373.5.016(07)

Г 57

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2024 № 124)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник розроблено відповідно до модельної навчальної програми
«Інтегрований курс румунської та зарубіжної літератур. 5–9 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(авт. Говорнян Л. С., Колесникова Д. О., Мирон Л. Д., Криган Л. Г.)

Говорнян Л.

Г 57 Румунська та зарубіжна літератури : підруч. інтегр.
курсу для 7 кл. закл. заг. серед. осв. / Л. Говорнян,
Д. Колесникова. – Львів : Світ, 2024. – 248 с. : іл.

ISBN 978-966-914-458-4

Підручник призначений для учнів та учениць 7-го класу закладів загальної середньої освіти. Підручник відповідає вимогам «Державного стандарту» та модельній навчальній програмі «Інтегрований курс румунської та зарубіжної літератур. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Усі художні твори розглядаються в межах чотирьох тематичних розділів. Кожен підрозділ включає коротку біографічну довідку про письменника, текст програмового твору, його аналіз, здійснений відповідно до найновіших досягнень літературознавства, інформацію про визначені програмою теоретичні поняття.

Підручник враховує вікові, психологічні особливості учнівства 7-го класу.

УДК 821.135.1:821(4/9):373.5.016(07)

ISBN 978-966-914-458-4

© Говорнян Л.С., Колесникова Д.О., 2024
© Говорнян С.Л., художнє оформлення, 2024
© Видавництво «Світ», оформлення, 2024

CUVÂNT ÎNAINTE

*„Literatura, ca și florile, ca și holdele,
este o interferență divină între darurile
cerului și condițiile pământului.”*

Gala Galaction

Dragi elevi și eleve!

Aveți în față un manual care sperăm să vă fie util, dar și să vă placă. Studiind acest manual, citind operele marilor noștri scriitori, vă veți apropia încă o dată ceea ce se numește lumea cuvântului. Textele pe care le-am selectat pentru voi, scrise de autori clasici și contemporani, aparțin unor genuri și specii diferite și

reflectă diverse aspecte ale realității, precum și momente importante din istoria poporului nostru. În acest mod, universul literaturii vi se va înfățișa într-o bogăție de forme, stiluri, motive, reflectând, de fapt, o polifonie a imaginației artistice.

Cartea, după cum se știe, este acea fereastră magică prin care privim cu interes în adâncul civilizației umane. Cu ajutorul lecturii pătrundem în sufletul scriitorilor și al eroilor literari îndrăgiți și tot cu ajutorul cărții creăm punți de legătură între popoare.

Acest manual pe care vi-l propunem reprezintă și el o punte de legătură între voi și inima scriitorilor, a eroilor literari despre care ați auzit din cele povestite, probabil, de la părinții voștri. Și atunci, când veți pătrunde, împreună cu profesorul de literatură, în lumea fermecătoare, miraculoasă a operelor scriitorilor români și străini, o să vă umpleți de lumina bunătății, de căldura dragostei pentru meleagul natal și întreaga civilizație umană. În fața voastră se vor deschide toate căile pentru a ajunge oameni civilizați, adevărate personalități care vor duce mai departe comoara neamului nostru – limba și cultura națională.

Manualul vă propune o deschidere spre spațiul miraculos al literaturii, printr-o călătorie în balade, poeme, romane și poezii.

Lecturi plăcute, înțelegere și învățare ușoară!

Autorii

LITERATURA – COMPONENTĂ DE BAZĂ A ARTEI

„Arta este ca și natura, simplă și profundă, una și diversă.”

Victor Hugo

Literatura, componentă de bază a artei, reprezintă oglinda subiectivității umane și un portal către universuri neexplorate. Este o fereastră prin care descoperim complexitatea emoțiilor, a gândurilor și a experiențelor umane, exprimate în cuvinte menite să trezească imaginația și să atingă corzile sensibile ale sufletului.

Prin intermediul literaturii, pășim în lumi fantastice sau călătorim în trecut, explorând diverse perspective și trăind povești ce transcend granițele timpului și spațiului. Cuvintele devin artă atunci când sunt țesute în metafore și simboluri, creând tablouri vii ale vieții și ale condiției umane.

Literatura nu este doar un mijloc de exprimare artistică; este și un instrument de explorare a umanității în toată diversitatea ei. De la clasicii care au conturat genurile literare, până la voci contemporane ce reflectă realitățile contemporane, literatura este un dialog perpetuu între creație și receptare.

Ca componentă de bază a artei, literatura alimentează imaginația și inspiră dialogul cultural. Ea este puntea care leagă generații, transmitând valori, înțelegere și empatie. Prin cuvinte, autorii devin arhitecți ai universurilor, iar cititorii devin călători în aceste lumi construite din litere.

Astfel, literatura nu este doar o formă de divertisment sau de educare, ci o forță creativă care modelează perspectiva noastră asupra lumii. Este o artă a sensibilității, a interpretării și a redefinirii constant a umanității. În lumea literaturii, cuvintele devin paletă, iar paginile cărților sunt tablouri pe care fiecare cititor le completează cu propriile sale culori și emoții.

Arta literară, sublimul transmis prin cuvinte, reprezintă o călătorie

ascinantă în lumea imaginației și a emoțiilor. Când vorbim despre arta cuvântului, aducem în prim-plan literatura, o expresie a frumuseții în care cuvintele devin pensule și frazele devin tablouri. Scriitorii, acești artiști ai cuvântului, devin maeștri ai limbajului, creând opere care transcend timpul și spațiul.

Frumosul în literatură este transmis cu multă inspirație și migală. Cuvintele devin instrumente prin care se conturează peisaje fantastice, se creează personaje complexe și se explorează nuanțe subtile ale sufletului uman. Fiecare scriitor devine un povestitor al experienței umane, transformând cuvintele într-un dans al semnificațiilor și al interpretărilor.

Prin arta literară, descoperim bucuria rafinată a unui stil bine ales, forța evocatoare a unui simbol, și profunzimea unei metafore. Scriitorii devin călăuzitori în acest labirint al limbajului, unde cuvântul nu este doar un mijloc de comunicare, ci și o poartă către lumi paralele, un vehicul al gândurilor și al emoțiilor.

Fiecare operă literară devine o incursiune în sufletul autorului și, în același timp, o invitație către cititor de a-și descoperi propriile trăiri și reflecții. Artă cuvântului devine astfel un dialog subtil între creator și privitor, o punte ce leagă inimile și mințile într-un act comun de explorare și înțelegere.

Prin literatură, frumosul nu este doar o calitate estetică, ci și o fereastră către profunzimile existenței umane. Este o călătorie în tărâmul ideilor și al sentimentelor, o căutare a sensului și a conexiunilor care ne definesc. Astfel, arta cuvântului devine o comoară culturală, o comoară ce strălucește în întunericul incert al timpului, transmitând emoții și învățăminte din generație în generație.

Să luă ca exemplu arta scriitorilor Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ion Creangă se desfășoară ca o poveste fascinantă a literaturii române. În creațiile lor, găsim nu doar opere remarcabile, ci și o oglindă a societății vremii, în care cuvintele devin povești ce trăiesc și astăzi în inimile cititorilor.

Mihai Eminescu, bardul național al României, a adus în literatură o aură de romantism și melancolie. Poeziile sale sunt asemenea bijuteriilor lirice, în care natura devine o prelungire a stărilor sufletești, iar iubirea și dorul își găsesc expresia cea mai înaltă. El se remarcă prin adâncimea și universalitatea gândirii sale. Lirica eminesciană, de la melancolia profundă la entuziasmul cosmic, ilustrează o complexitate și o rafinament artistic remarcabil. Eminescu devine o fereastră deschisă către misterele existenței și ale universului, iar creația sa rămâne o sursă inepuizabilă de inspirație.

Ion Creangă, în schimb, ne-a oferit o comoară de basme și povestiri

populare, scrise cu umor autentic și o profundă înțelegere a naturii umane. Operele sale sunt ca o călătorie în lumea copilăriei, plină de aventuri și învățăminte. Prin poveștile sale adesea pline de umor și înțelepciune, a transformat experiențele sale de viață în bijuterii ale literaturii române. Operele precum *Amintiri din copilărie* au farmecul simplu și autentic al unei voci populare, aducând la viață tradițiile și obiceiurile vremii.

Vasile Alecsandri, poetul și dramaturgul romantic, a reușit să împletescă frumusețea peisajelor cu pasiunea pentru istorie și dragostea pentru tradițiile populare. Operele sale, pastelurile, sunt adevărate tablouri poetice ce capturează spiritul romantic și dorul de libertate specific epocii.

Împreună, acești trei mari scriitori definesc culorile și nuanțele literaturii române. Fiecare a contribuit cu propria sa filă la cartea bogată a culturii noastre, îmbogățind-o cu povești memorabile și cuvinte ce rămân vii de-a lungul timpului. Arta lor este un tribut adus umanității și un testament al puterii cuvântului de a transcende timpul și spațiul.

Arta scriitorilor Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu și Ion Creangă reprezintă trei piloni fundamentali în panorama literară românească, fiecare aducând contribuții deosebite la configurarea identității culturale a poporului român.

Acești trei scriitori au lăsat o amprentă durabilă asupra literaturii române și au conturat un peisaj cultural vast și divers. Arta lor nu doar reflectă frumusețea și profunzimea limbii române, ci și explorează teme fundamentale ale umanității, de la iubire și patriotism până la umor și înțelepciune populară. În ansamblu, acești scriitori formează o comoară literară ce continuă să fascineze și să îmbogățească imaginația și inima cititorilor de-a lungul generațiilor.

CE ESTE LITERATURA?

1. Formă de expresie artistică: Literatura este o formă de expresie artistică care utilizează cuvintele pentru a transmite idei, emoții și experiențe. Prin intermediul limbajului, scriitorii creează opere care pot varia de la poezie și proză la dramaturgie și eseuri.

2. Reflectarea umanității: Literatura servește ca oglindă a umanității, reflectând diversitatea culturilor, tradițiilor și experiențelor umane. Operele literare oferă o înțelegere mai profundă a condiției umane și explorează aspecte precum iubirea, suferința, războiul, relațiile sociale și multe altele.

3. Explorarea imaginației: Literatura oferă o platformă pentru explorarea imaginației și creației. Scriitorii aduc la viață lumi fantastice,

personaje extraordinare și povestiri care pot depăși granițele realității, provocând cititorii să gândească și să simtă dincolo de cotidian.

4. Transmiterea valorilor și ideilor: Operele literare sunt adesea purtătoare de mesaje, valori și idei. Ele pot influența opinii și comportamente, transmitând critici sociale, morală sau reflectând asupra problemelor contemporane.

5. Educație și învățare: Literatura servește ca instrument de educație și învățare. Studiarea operelor literare contribuie la dezvoltarea abilităților de analiză critică, interpretare și comunicare, oferind o perspectivă asupra diversității limbajului și a formelor de exprimare.

6. Conservarea culturii și istoriei: Literatura joacă un rol crucial în conservarea culturii și istoriei unei societăți. Operele literare tradiționale sunt adesea păstrate ca parte a patrimoniului cultural, contribuind la transmiterea valorilor și tradițiilor de la o generație la alta.

7. Plăcere estetică: Lectura literaturii oferă o plăcere estetică unică. Folosind limbajul în mod artistic, scriitorii creează opere care pot provoca o gamă largă de emoții și oferi satisfacție estetică prin frumusețea expresiei lor.

În ansamblu, literatura este o formă complexă și diversă de artă, care nu numai că aduce la lumină frumusețea limbajului, dar și explorează adâncimile complexității umane și ale societății.

Literatura, a fost și este considerată artă a cuvântului, precum și o componentă de bază a artei în general.

MAGIA CUVÂNTULUI

Citiți textul. Dezvoltați una din asocierile scriitorului în jumătate de pagină de text.

Cuvintele sunt foarte asemănătoare cu ființele, ele sunt chiar ființe. Ele seamănă întrucâtva cu plantele, ele sunt chiar plante. Ca și animalele, cuvintele se înmulțesc, au familia lor, se organizează în grupuri, pornesc la vânătoare, hăituiesc sau sunt hăituite. Sau aidoma plantelor, înfloresc, din timp în timp, cresc numai în anumite zone geografice, fac fructe, se scutură, însămânțează cel mai fertil teren arabil al lumii, creierul uman.

Cuvintele sunt animale și plante abstracte. Ele nu locuiesc de-a dreptul

pe globul pământesc, ca și animalele și plantele, ci locuiesc pe globul creierului. Nichita Stănescu

CE ESTE ARTA?

Arta este o expresie complexă și variată a creativității umane, manifestată în diverse forme și medii. Definirea artei poate fi subiectivă și contextuală, dar există câteva puncte cheie care pot oferi o înțelegere mai profundă a acestui concept amplu:

1. Expresie creativă: Arta este o formă de expresie creativă a gândurilor, sentimentelor și ideilor umane. Artistul utilizează diferite mijloace și tehnici pentru a comunica cu publicul său.

2. Estetică și frumusețe: Arta are adesea un aspect estetic și vizează crearea frumuseții. Este capabilă să inspire și să trezească emoții, provocând reacții variate în rândul observatorilor.

3. Diversitate: Arta nu se limitează la o singură formă. Ea poate fi vizuală (pictură, sculptură, fotografie), auditivă (muzică), verbală (literatură, poezie), performativă (teatru, dans) sau multimedia (film, artă digitală).

4. Comunicare și mesaj: Prin intermediul artei, artiștii comunică mesaje complexe și profunde. Operele de artă pot transmite idei sociale, politice, filozofice sau personale, oferind observatorilor posibilitatea de a interpreta și dezbate semnificațiile acestora.

5. Inovație și experimentare: Arta încurajează inovația și experimentarea. Artiștii explorează tehnici noi, medii și concepte pentru a aduce ceva nou și captivant în lumea artei.

6. Reflecție a culturii și societății: Arta reflectă și influențează cultura și societatea în care este creată. Ea poate să pună în discuție norme sociale, să exploreze identități culturale și să ofere o perspectivă asupra istoriei și evoluției umane.

7. Subiectivitate: Percepția artei este subiectivă, iar interpretarea unei opere poate varia în funcție de contextul cultural, experiența personală și perspectiva fiecărui observator.

8. Durabilitate și impact durabil: Multe opere de artă au un impact durabil și devin parte integrantă a patrimoniului cultural. Ele pot influența generații de-a lungul timpului și pot servi ca surse de inspirație continuă.

Arta este, în esență, o formă complexă și profundă de comunicare umană, care aduce o contribuție inestimabilă la înțelegerea și expresia umanității în toată diversitatea sa. Arta este esențială pentru societate din mai multe motive. Oferă nu doar plăcerea estetică, ci și capacitatea de a comunica mesaje profunde și de a influența modul în care percepem lumea.

CLASIFICAREA ARTELOR

Clasificarea artelor este o modalitate de a organiza și de a înțelege diversitatea formelor de exprimare artistică. Există mai multe criterii după care se pot clasifica artele, iar acestea pot varia în funcție de perspectivele teoretice și contextele culturale. Iată câteva puncte de bază în clasificarea artelor:

1. Artele plastice:

Pictura: Utilizarea culorilor și a formelor pentru a crea imagini vizuale.

Sculptura: Modelează materiale precum lemnul, piatra sau metalul pentru a crea sculpturi tridimensionale.

2. Artele performante:

Teatrul: Prezentarea poveștilor și a emoțiilor prin intermediul actorilor, decorurilor și luminii.

Dansul: Exprimarea artistică prin mișcare și coregrafie.

Muzica: Crearea și interpretarea compozițiilor muzicale.

3. Literatura:

Proza: Romane, povestiri, nuvele.

Poezia: Exprimarea artistică prin versuri și ritm.

Drama: Lucrări literare scrise pentru teatru.

4. Arhitectura: Proiectarea și construcția clădirilor și a altor structuri.

5. Artele vizuale contemporane:

Artele digitale: Utilizarea tehnologiei digitale pentru a crea opere artistice.

Artele conceptuale: Puse pe idei și concepte mai degrabă decât pe aspectul vizual.

6. Artele aplicate:

Designul: Aplicarea principiilor estetice în crearea de obiecte funcționale.

Artele decorative: Ornamente și lucrări artistice aplicate în designul interior sau în obiecte cotidiene.

7. Artele tradiționale:

Artele tribale: Creații artistice specifice unor comunități tradiționale.

Artele populare: Artă specifică unui anumit grup sau regiune, adesea transmisă de-a lungul generațiilor.

8. Artele media:

Cinematografia: Crearea de opere artistice prin intermediul filmului.

Fotografia: Captarea momentelor și expresiilor artistice prin intermediul imaginilor fixe.

Aceste categorii nu sunt rigide și se pot intersecta, iar arta contemporană adesea se situează la granița dintre diferite forme artistice. Clasificarea artelor poate evolua în timp, odată cu schimbările culturale și tehnologice, reflectând diversitatea și dinamica expresiei artistice.

REFLECTAȚII

1. Ce înțelegeți conceptul de literatură și cum credeți că influențează aceasta lumea în care trăim?
2. Care sunt elementele cheie ale unei opere literare sau artistice care o diferențiază și o definește ca fiind unică?
3. Cum credeți că literatura și arta pot reflecta și influența schimbările sociale și culturale?
4. Există vreun obiectiv comun între literatură și artă, sau considerați că fiecare are propriul său scop distinct?
5. Cum vedeți relația dintre creativitate și exprimarea artistică în procesul de creație literară sau artistică?
6. Literatura și arta pot servi ca mijloace de comunicare sau activism. Cum credeți că aceste forme de exprimare pot contribui la schimbarea mentalității și la dezvoltarea gândirii critice?
7. Cum se manifestă diversitatea culturală în literatură și artă? Există anumite trăsături sau teme recurente în creațiile din diferite culturi?
8. Cum percepem frumusețea în literatură și artă? Este acest concept subiectiv sau există standarde universale?
9. Care sunt influențele contemporane asupra literaturii și artei? Cum se reflectă schimbările tehnologice și sociale în aceste domenii?
10. În ce fel credeți că literatura și arta își vor schimba rolul și importanța în viitor, având în vedere evoluția societății noastre?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Explicați noțiunea de literatură? Care literatură o numim populară și care cultă?
2. Cum se definește arta? Cum se clasifică?
3. Care ramură a artei vă inspiră cel mai mult: pictura, teatrul, actoria, dansul, sculptura, etc? Motivați-vă răspunsul.
4. Ce rol joacă arta în istoria și existența și dezvoltarea unui popor?

„**Miorița** nu este un cântec de pierdere. Cine pierde așa cum a pierdut ciobanul **Mioriței** este înstăpânit în sufletul pământului, pentru că noi toți ne-am născut pe pământ. Pentru că pământul este carnea strămoșilor noștri și carnea strămoșilor pomilor”.

Nichita Stănescu

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

1. Ce știți deja despre balada populară „Miorița” și ce presupuneți că veți descoperi în timpul lecturii?
2. Care credeți că sunt temele și motivele predominante în balada „Miorița” și de ce acestea sunt importante pentru cultura românească?
3. Cum credeți că peisajul și atmosfera descrise în baladă influențează povestea și personajele?
4. Ce așteptați să aflați despre tradițiile și obiceiurile poporului român din perioada în care a fost creată balada „Miorița”?
5. Cum credeți că structura și versificarea baladei contribuie la atmosfera și la impactul emoțional al poveștii?

BALADA POPULARĂ MIORIȚA

(variantă culeasă de Vasile Alecsandri)

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei
Unu-i moldovean
Unu-i ungurean
Și unu-i vrâncean.
Iar cel ungurean,
Și cu cel vrâncean,
Mări se vorbiră,
Și se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovan
Că-i mai ortoman
Ș-are oi mai multe,
Mândre și cornute,

Și cai învățați
Și câini mai bărbați...

Dar cea mioriță
Cu lâna plăviță
De trei zile-ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.

– Mioriță laie,
Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace!
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță Mioară?
– Drăguțule bace,
Dă-ți oile-ncoace
La negru zăvoi,
Că-i iarbă de noi
Și umbră de voi.

Stăpâne, stăpâne,
Îți cheamă ș-un câne
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l-apus de soare
Vor să mi te-omoare
Baciul ungurean
Și cu cel vrâncean!
– Oiță bârsană,
De ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să spui lui vrâncean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aici pe-aproape
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stâniei,
Să mi-aud câniei.

Aste să le spui,
Iar la cap să-mi pui
Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraș de os,
Mult zice duios!
Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vântul când a bate
Prin ele-a răzbate,
Ș-oile s-or strânge
Pe mine m-or plânge
Cu lacrimi de sânge!
Iar tu de omor
Să nu le spui lor...
Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa;
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași;
Preoți, munții mari,
Păsări lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!

Iar dacă-i zări,
Dacă-i întâlni
Măicuță bătrână
Cu brâul de lână,
Din ochi lăcrimând,
Pe culmi alergând,
Pe toți întrebând
Și la toți zicând:
Cine-au cunoscut,
Cine mi-au văzut
Mândru ciobănel

Tras printr-un inel?
Fețișoara lui,
Spuma laptelui;
Mustăcioara lui,
Spicul grâului;
Perișorul lui,
Pana corbului;
Ochișorii lui,
Mura câmpului!...
Tu mioara mea,
Să te-nduri de ea
Și-i spune curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea,

C-am avut nuntași
Brazi și păltinași,
Preoți munții mari,
Păsări lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!...

PROGRESAȚII!

Balada *Miorița* este una dintre cele mai cunoscute și semnificative balade populare românești, cu o însemnătate profundă în cultura și literatura română. Această baladă transmite o poveste complexă și simbolică, prezentată într-un mod captivant și poetic.

Scrisă în versuri populare, balada *Miorița* are la bază o narare în stil epic, descrisă într-un cadru pastoral. Povestea se desfășoară în jurul a trei ciobani care pășteau turmele în aceeași regiune. Doi dintre ciobani conspiră să-l omoare pe al treilea, *Miorița*, din motive egoiste și de invidie.

Ceea ce face balada *Miorița* remarcabilă este nu doar nararea tragică a planului malefic al ciobanilor, ci și perspectiva unică a celui care urmează să fie sacrificat, ciobănașul. El acceptă destinul său cu o seninătate și înțelegere care sunt uluitoare. În loc să se opună sau să caute răzbunare, își pregătește propria moarte.

Simbolurile în balada *Miorița* sunt bogate și adânci. Pasivitatea și acceptarea nevinovată a personajului principal, au fost interpretate ca simbol al sacrificiului nevinovat și al înțelepciunii în fața inevitabilei morți.

Această baladă nu doar reflectă mentalitatea și tradițiile poporului român, ci și oferă un cadru pentru explorarea temelor universale ale vieții, morții, înțelepciunii și sacrificiului. Prin intermediul versurilor sale simple, dar profunde, balada *Miorița* continuă să fie o sursă de

inspirație și contemplare în cultura română.

După opinia lui George Călinescu, balada *Miorița* face parte dintr-un grup de patru mituri fundamentale care au depășit zona literaturii populare și au pătruns în literatura cultă, modelându-i profilul:

Mitul etnogenezei românilor (*Traian și Dochia*);

Mitul existenței pastorale al poporului român (*Miorița*);

Mitul estetic (*Meșterul Manole*);

Mitul erotic (*Zburătorul*).

Motivul mioarei care își avertizează stăpânul este foarte răspândit în toate provinciile românești sub formă de baladă, colind, cântec liric sau bocet.

Balada *Miorița* a fost descoperită de Alecu Russo în Munții Vrancei și a fost publicată de Vasile Alecsandri în volumul *Poezii populare*. Balade (cântece bătrânești) adunate și îndreptate de Vasile Alecsandri, 1852.

În afară de versiunea lui Alecsandri, balada *Miorița* cunoaște până astăzi circa 1000 de variante.

CURIOZITĂȚI...

1. Interpretări multiple: Balada *Miorița* este deschisă la diverse interpretări, generând numeroase perspective și analize critice. De-a lungul timpului, au existat multiple abordări, cum ar fi cele culturale, filozofice sau psihologice, oferind o bogăție de înțelesuri și sensuri adânci.

2. Simbolism complex: *Miorița* este o comoară de simboluri. Oaia albă, oile negre, ciobanul și munții au toate semnificații simbolice profunde. Această bogăție simbolică face din balada *Miorița* o lucrare complexă și deschisă la interpretări multiple, oferind cititorilor posibilitatea de a descoperi înțelesuri noi la fiecare lectură.

3. Originile baladei: Balada *Miorița* are rădăcini adânci în folclorul românesc și se încadrează în categoria baladelor pastorale. Ea prezintă elemente specifice culturii populare și a fost transmisă oral de-a lungul generațiilor înainte de a fi consemnată în scris.

4. Popularitatea internațională: Deși are origini românești, balada *Miorița* a captat atenția și admirația unui public internațional. Traducerile și interpretările în diverse limbi au contribuit la răspândirea acestei opere în afara granițelor României, oferind lumii ocazia de a se conecta cu bogăția și profunzimea folclorului românesc.

5. Adaptări artistice: Balada *Miorița* a fost adaptată în numeroase forme artistice, inclusiv în muzică, teatru, artă plastică și film. Aceste adaptări explorează și reinterpretează motivele și temele baladei în diferite moduri, contribuind astfel la menținerea vieții și relevanței acestei opere în cultura contemporană.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Care sunt principalele elemente ale peisajului descris în balada *Miorița* și cum contribuie acestea la atmosfera poveștii?
2. Cum este prezentat personajul ciobanului în baladă și care sunt caracteristicile sale dominante?
3. Ce semnificație atributeți comportamentului oierilor ce consiliază moartea ciobanului în balada *Miorița*?
4. Care sunt simbolurile prezente în baladă și cum influențează acestea interpretarea acțiunii?
5. Cum percepeți relația dintre cioban și oieri și cum influențează aceasta desfășurarea evenimentelor?
6. Care sunt momentele-cheie ale baladei și cum contribuie acestea la construirea tensiunelor și a rezolvării acestora?
7. De ce credeți că balada *Miorița* este considerată o baladă tradițională românească și care sunt elementele specifice acestui gen literar?
8. Cum este ilustrat peisajul natural în balada *Miorița* și ce influență are asupra atmosferei narrative?
9. Care sunt motivele ce stau la baza acțiunilor personajelor în balada *Miorița* și cum sunt ele reflectate în dialoguri și înfățișarea personajelor?
10. Cum este ilustrat conflictul dintre personaje și cum acesta contribuie la dezvoltarea temelor principale ale baladei *Miorița*?

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. În urma lecturii textului baladei, comentați conținutul de idei.
2. Cum se prezintă în mod general subiectul baladei *Miorița*, evidențiind gradăția conflictului.
3. Comentați expozițiunea baladei. Ce figuri de stil reflectă ideea expozițiunii?
4. Precizați care dintre momentele subiectului narațiunii ocupă spațiul cel mai larg.
5. Comentați absența deznodământului din balada *Miorița*.
6. Numiți cele mai importante creații populare pe care le cunoașteți. Cum se încadrează în aceste creații balada *Miorița*?
7. Ce elemente proprii de conținut specifice se observă în balade?

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Rememorați părțile principale ale baladei.
2. Descoperiți și comentați elementele care leagă secvențele din primul

- episod: a) *locul acțiunii*;
b) *personajele*;
c) *hotărârea ciobanilor*.

3. Identificați particularitățile de limbă din textul baladei care dau impresia de unitate a narațiunii.
4. Comentați versurile din care reiese „testamentul” ciobanului. În ce constă acest testament?
5. Comentați monologul „măicuței bătrâne”.

REȚINEȚI!

GENUL EPIC cuprinde totalitatea creațiilor epice, adică acele opere literare în care autorul își exprimă indirect sentimentele prin povestirea unor fapte, a unor întâmplări și prin intermediul personajelor.

ÎMBOGĂȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

În operele genului epic există un narator (povestitor), personaje (participanți la acțiune) și acțiune (desfășurarea întâmplărilor, înlănțuirea logică a evenimentelor).

Structura acestor opere literare este realizată de cele mai multe ori după **momentele subiectului**:

a) *expozitiunea*: definește spațiul și timpul în care se desfășoară acțiunea, descrie personajele și împrejurările conflictului, situația inițială;

b) *intriga*: descrie evenimentul care schimbă situația inițială, momentul în care se declanșează conflictul între personajele prezente în opera literară; de cele mai multe ori cauzele stau într-o vină, o lipsă sau o prejudiciere;

c) *desfășurarea acțiunii*: descrie întâmplările în ordine cronologică,

d) *punctul culminant*: descrie momentul de intensitate maximă al conflictului, cea mai tensionată situație între personajele ce iau parte la acțiune;

e) *deznodamentul*: prezintă rezolvarea conflictului și momentul final.

Speciile genului epic sunt:

în proză: anecdota, autobiografia, basmul, biografia, memoriile, mitul, nuvela, povestirea, reportajul, romanul, schița, parabola;

în versuri: balada, epopeea, fabula, legenda.

REȚINEȚI!

BALADA este o specie epică, de mică întindere în versuri, în care este povestită o întâmplare despre confruntarea dintre două sau mai multe personaje. În baladă conflictul este puternic, dar intriga este simplă. Personajele sunt puține și câteodată înzestrate cu puteri supranaturale.

Balada populară relatează o acțiune eroică sau fapte neobișnuite, cu elemente fabuloase.

Balada cultă pornește de la modelul celei populare, dar se diferențiază prin dinamica desfășurării acțiunii și prin versificația mai îngrijită.

ALEGORIA este o figură de stil alcătuită dintr-o însușire de metafore, personificări, comparații care într-o imagine unitară, concretă, sugerează o idee generală, o noțiune abstractă.

Termenul **alegorie** provine din fr. *allegorie*, gr. *allegoria* „vorbire figurată”.

Alegoria apare frecvent în fabule și în proverbe.

LUCRAȚI ÎN ECHIPĂ!

1. Stabiliți fragmentele textului, în funcție de modul de expunere dominant: a) *partea epică*; b) *partea dramatică*; c) *partea lirică*.
2. Redați succint primele două părți ale textului, scoțând în evidență locul acțiunii, personajele și monologul dintre oaia năzdrăvană și stăpânul ei.
3. Recitiți monologul ciobănașului. Puteți distinge în el mai multe secvențe? Delimitați-le și dați fiecăreia un titlu potrivit.
4. Identificați în textul baladei *Miorița* versurile corespunzătoare celor două ipostaze specifice naturii în literatura populară: *natura – spațiu* și *natura – personaj*.
1. Explicați cum este realizată structura alegoriilor în această baladă. Comentați efectul stilistic al acestora.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Găsiți elementele de comparație preluate din natură în portretul ciobanului moldovean.
2. Explicați în ce constă legătura dintre om și natură în secvența nunții

cosmice.

3. Ce elemente ale naturii sunt prezente în „*testamentul*” ciobănașului? Ce semnificație au aceste elemente?
4. Identificați elementele vizuale și auditive care sugerează atmosfera feerică din partea finală a baladei.
5. Prin ce trăsături fizice se evidențiază ciobănașul moldovean?
6. Alcătuiți portretul moral al personajului principal din balada *Miorița*, insistând asupra corespondențelor dintre trăsăturile fizice și cele morale.
7. Care sunt dorințele încredințate de ciobănaș mioarei năzdrăvane? Precizați semnificațiile simbolice ale acestor dorințe.
8. Evidențiați rolul mioarei în desfășurarea evenimentelor. Ce semnificație are miorița? Argumentați.
9. Prezentați portretul măicuței bătrâne.

FOLOȘIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

2. Efectuați un text comparativ al *Mioriței* cu o altă baladă populară studiată de voi anterior. Demonstrați apartenența acestei creații populare la specia literară a baladei.
3. Demonstrați, prin cel puțin trei argumente, că balada *Miorița* este o specie a genului epic.
4. Numiți evenimentele vieții în jurul cărora se grupează motivele poetice ale baladei *Miorița*.
5. Comentați figurile de stil din textul acestei balade.

EXERCIIII. APLICAȚII

1. Citiți 2-3 balade populare românești și identificați elementele comune ale acestora. Discutați în clasă.
2. Memorizați balada *Miorița* și recitați-o expresiv în clasă.
3. Audiați varianta muzicală a baladei populare *Miorița*.
4. Demonstrați într-o compunere că natura devine personaj direct, implicat în destinul uman.
5. Realizați un desen, în care să prezentați portretul ciobanilor sau o secvență din balada *Miorița*, la alegere.
6. Încercați să alcătuiți câteva versuri despre natură sau despre unele animale, păsări, folosind elemente alegorice.

REȚINEȚI!

BALADA CULTĂ este o creație epică în versuri care are proporții reduse și prezintă evenimente din trecut, cu personaje puține, înzestrate cu trăsături fizice și morale de excepție. În cuprinsul baladei apar, de obicei, și elemente lirice sau dramatice.

Balada cultă s-a dezvoltat în literatura cultă sub influența baladei populare, axând aceleași caracteristici ca și acestea (prezintă o întâmplare din trecut, are o acțiune simplă, personaje puține, iar epicul interferează cu liricul). Balada cultă se deosebește însă de cea populară prin faptul că este o creație individuală, de autor, prin dinamica desfășurării acțiunii, prin absența personajelor fantastice și prin prezența unor elemente simbolice.

În literatura română termenul de baladă a fost pus în circulație de Vasile Alecsandri (*Poezii populare, Balade, Cântice bătrânești* – 1852).

Autori de balade în literatura română îi avem pe Vasile Alecsandri (*Andrii Popa*), George Coșbuc (vol. *Balade și idile*), Ion Barbu (*După melci*), George Topârceanu (vol. *Balade vesele și triste*) etc.

Balada este una dintre cele mai sensibile și importante specii literare.

FOLOȘIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

1. Scrieți o compunere, în care să arătați frumusețea naturii satului / orașului vostru natal.
2. Identificați rima, ritmul și măsura versurilor din prima strofă a baladei.
3. Selectați și înscriteți în caiete versurile care v-au impresionat cel mai mult.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

1. Când este sesizat pentru prima oară termenul de **baladă** în literatura română?
2. Cum se clasifică baladele după conținutul de idei pe care le promovează? Argumentați.
3. Demonstrați prin argumente că balada este o specie a genului epic.
4. Cine a impus termenul de baladă în literatura română? Ce balade semnificative cunoașteți?
5. Ce balade culte din literatura noastră națională cunoașteți? Cine sunt autorii? Prin ce se deosebește balada cultă de cea populară?
6. Cum se prezintă *eul liric* în balada *Miorița*? Este diferit de cel al autorului? Argumentați.

7. Cum este interpretată *moartea* de ciobănașul din balada studiată? Realizați un comentariu pe această temă.
8. Care este momentul culminant al baladei? Argumentați cu citate din text.
9. Care este figura de stil predominantă în balada studiată? Comentați într-un text mic efectele acestei figuri de stil.
10. Ce reprezintă balada *Miorița* pentru literatura română? Realizați o comunicare, în care să prezentați valoarea acestei balade populare.
11. Faceți o paralelă între baladele studiate mai sus, scoțând în evidență specificul lor național, dar și valoarea universală.
12. Efectuați în scris un comentariu al uneia dintre baladele citite și motivați-vă alegerea.

VASILE ALECSANDRI (1821 – 1890)

„Si-acel rege-al poeziei, veselul Alexandri...”

Mihai Eminescu

Poet, prozator și dramaturg, folclorist, om politic, ministru, diplomat, academician român, membru fondator al Academiei Române, creator al teatrului român, Vasile Alecsandri este unul dintre cei mai prolifici scriitori și om de cultură al secolului al XIX-lea.

Provine dintr-o familie boierească, fiu al medelnicerului Vasile Alecsandri (ajuns mai târziu vornic) și al Elenei Cozoni.

S-a născut la 21 iulie 1821 la Bacău. A studiat în casa părintească cu călugărul maramureșean Gherman Vida și la pensionul francez al lui Cușnim apoi, între 1834 și 1839 la Paris, unde se consacră mai ales literaturii, după câteva încercări nereușite în domeniul medicinei, în cel juridic și cel ingineresc.

Alecsandri, alături de M. Kogălniceanu și C. Negruzzi a fost director al Teatrului Național din Iași (1840–1842). Anii directoratului la Teatrul din Iași sunt un exemplu al seriozității și puterii de muncă al tânărului scriitor. A fondat revista „România literară” (1855). A introdus în literatură noi specii literare, a colectat și a editat balade și cântece bătrânești care s-au bucurat de un larg succes în lume.

„Doine și lăcrămioare” este opera care întoarce poezia cu fața spre

folclor. În „Legende” a zugrăvit momente din trecutul istoric glorios.

Volumul „Ostașii noștri” evocă eroismul ostașilor moldoveni care au luptat contra turcilor la Șipka și la Plevna alături de oastea rusă.

„Pasteluri” e considerată opera de vârf a „bardului de la Mircești”, care a fost entuziasmat de viața rustică și de „crugul anotimpurilor”.

Vasile Alecsandri este primul dramaturg de stofă națională cu monologurile din *Cânticele comice*, comediile de atmosferă și de moravuri *Iorgu de la Sadagura*, *Iașii în carvanal*, ciclul *Chirițelor* ș.a., prin drame și tragedii inspirate din istoria națională sau antică *Despot-Vodă*, *Fântâna Blanduziei*, *Ovidiu* și feeria *Sânziana și Pepelea*.

Proza e marcată de „Jurnalele de călătorie” – *O primblare la munți*, *Călătorie în Africa* și scrieri romantice *Buchetiera din Florența*, *Dridri*, *Istoria unui galben și a unei parale*.

Vasile Alecsandri s-a stins din viață la 22 august 1890, după o lungă suferință, fiind înmormântat cu toate onorurile la conacul său de la Mircești.

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

1. Ce înseamnă „căpitan de plai” și cum credeți că această caracterizare se va reflecta în poem?
2. Care sunt elementele specifice ale unui poem eroic și cum ar putea să apară în acest text?
3. Ce relație credeți că există între erou și natură în poem?
4. Ce vă așteptați să aflați despre caracterul și virtuțile eroului Dan în acest poem?
5. Cum credeți că va evolua acțiunea în poem și ce provocări ar putea întâmpina eroul?
6. Care ar putea fi semnificația titlului?
7. Ce așteptări aveți în ceea ce privește limbajul și stilul folosit de autor în acest poem eroic?

DAN, CĂPITAN DE PLAI

I

Bătrânul Dan trăiește ca șoimul singuratic
În peșteră de stâncă, pe-un munte păduratic,
Privind cu veselie cum soarele răsare,
Dând viață luminoasă cu-o caldă sărutare,
Privind cu jale lungă cum soarele apune...
Așa și el apus-a din zile mari și bune!
Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară,
Ca pe un gol de munte o stâncă solitară,
Dincolo din morminte el trist acum privește

O tainică fantasmă ce-n zare s-adâncește,
Fantasma drăgălașă a verdei tinereți
Ce fuge de răsufnul geroasei bătrâneți,
Și zice: Timpul rece apasă-umărul meu
Și cât m-afund în zile, tot simt că e mai greu!

O! lege-a nimicirii, o! lege nemiloasă!
Când, când s-a toci oare a vremii lungă coasă!
Apoi el pleacă fruntea și cade în visare,
Iar munții, albi ca dânsul, se-nclină-n depărtare.
Ai timpilor eroici imagine augustă,
Pe când era el tânăr, lumea-i părea îngustă
Pentru bine, și largă, prea largă pentru rău!
El ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeu.
Deci îi plăcea să-nfrunte cu dalba-i vitejie
Pe cei care prin lume purtau bici de urgie,
Și mult iubea când țara striga: La luptă, Dane!
Să vânture ca pleava oștirile dușmane.
Atunci a lui mânie ca trăsnetul era,
În patru mari hotare tuna și fulgera,
Iar țara dormea-n pace pe timpii cei mai răi
Cât Dan veghea-n picioare la căpătâiul ei.
Ades el pleca singur prin codri fioroși,
În care luceau noaptea oțeluri și ochi roși,
Și dacă murgu-i sprinten da-n lături sforăind,
Viteazul cu blândețe îl dezmierda grăind:
N-aibi grijă, măi șoimane! eu am și duc cu mine
O vrajă rea de dușmani și bună pentru tine.
Și murgu-și lua calea în liniște deplină
Prin codri fără drumuri și fără de lumină.
Iar vulturii carpatici cu zborul îndrăzneț
Făceau un cortegi falnic eroului drumeț.
Încrederea-nflorește în inimile mari!

II

Bătrânul Dan ascultă grăind doi vechi stejari
Crescuți dintr-o tulpină pe culmea cea de munte
Ș-având ca o coroană un secol pe-a lor frunte.

O! frate, zice unul, un vânt în miez de noapte
Adusu-mi-a din vale lung vaiet, triste șoapte!...
E sabie în țară! au năvălit tătarii!
Ș-acum în bălți de sânge își joacă armăsarii!
Așa! răspunde altul, colo în depărtare
Zărit-am astă-noapte pe cer lumină mare!
Ard satele române! ard holdele-n câmpii!
Ard codrii!... Sub robie cad fete și copii.
Și-n fumul ce se nalță cu larme zgomotoase
Zbor suflete gonite din trupuri sângeroase!
Bătrânul Dan aude, suspină și nu crede!
Dar iată că pe ceruri din patru părți el vede
Trecând un stol de vulturi urmați de uli gramadă,
Atrași în orizonturi de-a morții rece pradă.

Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.
La luptă, Dane! țara-i în jac, țara-i în foc!
Bătrânul Dan desprinde un paloș vechi din cui,
Și paloșul lucește voios în mâna lui.
Bătrânul Dan pe sânul-i apasă a lui mână
Și simte că tot bate o inimă română.
El zice cu mândrie, nălțând privirea-n sus:
Pe inimă și paloș rugina nu s-a pus.

O! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai
Pân ce-oi strivi toți lupii, toți șerpii de pe plai!
Fă tu să-mi pară numai atunci paloșul greu,
Când inima-nceta-va să bată-n pieptul meu,
Ș-atunci inima numai de-a bate să încete
Când voi culca sub țărână a dușmanilor cete!
Apoi el strânge chinga pe zdravenele-i șale,
Își face-o cruce, pleacă și se coboară-n vale.

III

În scurtele răstimpuri când soarele declină
Și noaptea-și pune stema feerică, stelină,
E un moment de pace în care, neoprit,
Se pierde doru-n umbra amurgului mâhnit.

Atunci zărește ochiul minunile din basme,
Acele legioane de tainice fantasme
Care-ntre zi și noapte apar în loc oprite
Cu mantii lungi și albe de-a lungul învelite.
Așa apare-n șesuri mărețul om de munte,
Călcând cu pași gigantici pe urme mai mărunte!
Nu știi de el copacii tineri, crescuți pe maluri,
Dar râul îl cunoaște și scade-a sale valuri,
Să treacă înainte viteazul Dan la luptă.
Și astfel tot el pasă pe cale ne-ntreruptă
Pân ce sosește-n seară la casa lui Ursan.
Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros și lat,
Cu brațul de bărbat, cu pumnul apăsat,
E scurt la grai, năprasnic, la chip întunecos.
El e de peste Milcov pribeag misterios.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,
Toți care știu de dânsul spun multe, dar șoptind,
Și cale de o zare îl ocolesc grăbind,
Deși-i place să crească sirepe herghelii,
Răzlețe pe întinsul câmpiilor pustii.
Pe vremea lui, sub ochii lui Ștefan, domn cel mare,
Intrând în dușmani singur ca vieru-n stuhul tare,
A prins pe hanul Mârza din fugă cu arcanul;
Iar Ștefan, de la dânsul în schimb luând pe hanul,
I-a zis: Ursane frate! să-ți faci ochirea roată,
Și cât îi vedea zare, a ta să fie toată!
De-atunci el stă de pază în mijlocul câmpiei
Și nime nu s-atinge de zmeii hergheliei.

Drumețul intră, zice: Bine-am găsit, Ursane!...
Un aspru glas răspunde: Bine-ai venit, moș Dane!
Ce vânt te-aduse-aice?
Vânt rău și de jelire!
Ne calc păgânii, frate, și țara-i la pieire!
Ursan tresare, geme, s-aprinde-n gândul său.
Dan zice: De pe munte venit-am să te ieu,
Să mergem.
Dar! să mergem! adaugă Ursan
Și mult cu drag privește grozavu-i buzdugan.
Apoi un corn apucă și buciumă în vânt.

IV

Deodată se aude un tropot pe pământ,
Un tropot de copite, potop rotopitor!
Ursan cu al său oaspe în fund, spre soare, cată,
Și văd sub cerul luciu, în zarea-nflăcărată,
Zburând o herghelie de armăsari zmeioși,
Cu coamele în vânturi, cu ochii scânteioși,
Și-nfiorând câmpia de-o aspră nechezare.
Un voinicel în floare, pe-un alb fugar călare,
Îi mână c-un harapnic ce-n urma lor pocnește
Și ca un șarpe negru prin aer se-nvârtește.
Ursan le-aține calea și caii stau în loc.
Apoi către voinicul ce poartă busuioc
El zice: Fulgo! prinde-mi pe murgul cel țintat,
Moș Dan și eu la Nistru ne ducem pe luptat!
Dar eu, întreabă Fulga, eu să nu-mi cerc puterea?
Tu să rămâi aice ca să-mi păzești averea.

Frumos odor e Fulga! și naltă-i e făptura!
Sub genele-i umbroase doi ochi lucesc ca mura,
Și părul său de aur în crețuri lungi se lasă
Ca pe strujanul verde un caier de matase.
El are glas puternic în gură rumeoară
Și mers cu legănare de gingașă fecioară.
Oricine-l vede-n soare cu pelița lui albă,
Purtând la brâu un paloșși pe grumaji o salbă,
Se-ntreabă: ce să fie, fecior de zmeu, ori fată?
Iar când pe sub altița cămășii înfirată
Zărește la lumină doi crini ieșiți în undă,
Doi pui în neastâmpăr de lebădă rotundă,
Răpit de dor, el cade pe gânduri câte-un an!...

Voinicul e viteaza copilă-a lui Ursan.
Ea intră-n herghelie cu pasul îndrăzneț
Și merge drept la murgul sălbatic și,
Zicând lui Dan ce-n treacăt îi dă povățuiele:
Moș Dane! tu cu-a tale și eu cu ale mele!
Sirepul o zărește, ridică narea-n vânt,
Încruntă ochiul, bate copita de pământ,
Zburlește coama, saltă, în lături se izbește;
Dar Fulga zvârle lațul, de gât îl arcănește
Și repede ca gândul, s-aruncă ușurel,
Îi pune mâna-n coamă și-ncalecă pe el.
Gemând, el sare-n aer pe patru-a lui picioare,
Azvârle, se frământă, se spumegă-n sudoare
Și-n zbor plecând deodată, nebun de groază, murgul
S-afundă-n largul spațiu și spintecă amurgul...
Dar când steluța lunii apare viu la lume,
Copila se întoarce cu murgul alb de spume
Și zice: Iată calul! El știe-acum de frâu
Ca paloșul de mijloc și mijlocul de brâu.
Ursan cu drag răspunde: Aibi parte de noroc!
Apoi cu Dan bătrânul, arzând de mare foc,
Încalecă și-n umbră dispar ca într-un nor...
Iar Fulga-i urmărește cu sufletul în dor.

V

E noaptea înstelată, e caldă, liniștită!
Se pare că din ceruri pe lumea adormită
Plutește-o lină, dulce, divină îndurare,

Dar ea nu poate stinge avântul de turbare
Ce duce călăreții pe-ntinderea pustie,
Precum doi spectri gemeni mânați de-o vijelie.
Ei zbor tăcuți sub ochii steluțelor trezite
În orizontul negru ce-i soarbe și-i înghite.
S-afund mereu în taina nopții; dar gândul lor
De mult e cu tătarii în luptă de omor.
O țintă de lumină prin umbră viu înoată.
Ea crește, se înalță pe zare ca o roată
Și umple de văpaie cereștile abisuri.
Păduri, movile, râuri apar căzute-n visuri,
Dar leul de la munte și vierul de pe vale
Nu văd prin vis de sânge decât Moldova-n jale.
E roșie luna! zice din doi cel mai bătrân.
E luna însetată de sânge de păgân!
Răspunde cel mai aspru... Și puii lor de zmei
Se duc trăgând doi spectri de umbră după ei.
Se duc vârtej ca gândul plecat în pribegie,
Se duc pân ce-a lor umbră întinsă pe câmpie
Le trece înainte și pân ce se lovesc
În ochi cu faptul zilei... Atunce se opresc.
Și iată-i pe o culme nocturnii călători,
Lucind sub cerul palid în mantie de zori!
Ei lasă jos pe coastă să pască armăsarii
Și stau privind în vale cum fac pârjol tătarii.
Cinci sate ard în flăcări pe câmp, și fumul lor
Se-ntinde ca o apă, plutește ca un nor
De-a lung pe șesul umed, și zboară sus în aer,
Ducând cu el un vuiet de larmă și de vaier.

Prin fum se zăresc umbre fuginde, rătăcite,
Copii mărunți, și mame, și fete despletite,
Și cai scăpați în fugă, și câini, și boi în turme,
Goniți de tătarimea ce calcă pe-a lor urme.
Ici, colo, se văd cete în luptă încleștate,
Mișcări de brațe goale în aer ridicate,
Luciri de arme crunte pătate roș cu sânge
Pe care-o rază vie din soare se răsfrânge.
Apoi din vreme-n vreme o ceată luptătoare
Se-mprăștie cu grabă, lăsând cadavre-n soare!
Iar lângă Nistru, multa urdie tătarească
Năprasnic se ucide cu gloata românească.

Dan zice: Măi Ursane! acolo e de noi!
Acolo râde moartea în crâncenul război.
Acolo să dăm proașcă, sub ochiul cel de sus,
Tu dinspre faptul zilei, și eu dinspre apus,
Și cale să deschidem prin aprigul dușman...
La lucru-acum, fârtate! la lucru, măi Ursan!
Amin și Doamne-ajută! Ursan voios răspunde,
Și-n gloată fiecare ca viforul pătrunde.

VI

Ursan năval s-aruncă în neagra tătarime,
Croind o parte largă prin deasa ei mulțime.
Sub mână-i buzduganul, unealtă de pieire,
Ca un balaur face în juru-i o rotire,
Un cerc de moarte-n care amar de cine-i prins
Sărmanu-nchide ochii și soarele-i s-a stins!
În lături, înainte, în urmă-i totul moare!
Zbor creierii din tidve sub ghioaga zdrobitoare,
Și-n urmă, și-mpregiuru-i, și-n lături semănite
Zac sute de cadavre cu capete sfărmate.
Și astfel ne-mpăcatul Ursan mereu lucrează,
Și spre apus prin sânge mereu înaintează.
Ca dânsul, Dan bătrânul, erou întinerit,
Tot vine după paloș spre mândrul răsărit.
El intră și se-ndeașă în gloata tremurândă
Ca junghiul cel de moarte în inima plăpândă,
Și paloșu-i ce luce ca fulger de urgie
Tot cade-n dreapta,-n stânga și taie-n carne vie...
Fug toți și pier din cale-i!... El strigă: Steie față
Cui place vitejia, cui s-a urât de viață!

Dar nime nu-ndrăznește la glasu-i să apară,
Căci el se-naintează precum un stâlp de pară,
Și cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
Îi pare că alt soare se-nalță din apus.
Și astfel ambii oaspeți ai morții ne-mpăcate
Cosesc la vieți în floare pe straturi sângerate
Ș-ajung ei față-n față prin apriga furtună,
Și armele lor ude cruciș le împreună.
Noroc ție, Ursane!

Și ție, tot noroc!

Dar n-a sfârșit cuvântul Ursan și cade-n loc,
Străpuns de o săgeată ce-i intră-n piept adânc.
El scapă buzduganul, se pleacă pe oblânc
Și greu se prăbușește c-un geamăt de pe cal.

Tătarii ca zăvozii pe dânsul dau năval!
În lături, litfe! strigă la ei viteazul Dan,
Punându-se de pază la capul lui Ursan.
Cu calu-n mâna stângă, cu pala-n mâna dreaptă,
Amenințând cu ochii tătarii, mi-i așteaptă
Precum așteaptă zimbrul de lupi înconjurat
Să-i zvârle cu-a lui coarne pe câmpul spăimântat.
Dar nici gândesc păgânii să deie piept cu el,
Căci paloșu-i năprasnic e vultur de oțel.
Retrași în jur deoparte, nemernici, sperieți,
Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeți,
Și Dan, lovit în coaste, șoptește cu oftare:
Ursane, pentru tine de-acum nu e scăpare!
Zicând, el cade-aproape, se sprijină-ntr-o mână
Și paloșul lui ține în loc ceata păgână.
O! Dane căpitane! puterile-ți slăbesc
Și norii pe deasupra-ți trecând se învârtesc.
Tu mori! și tătărimea s-apropie de tine!
Dar iată din pustiuri un alb vârtej că vine
Și trece prin urdie ca printr-un lan de grâu.
E un voinic călare pe-un cal ce n-are frâu,
Voinic, în brâu cu paloșși pe grumaz cu salbă.
E Fulga, ce apare ca o fantasmă albă
Și grabnic pe-al ei tată răpește din grămadă,
Apoi cu el dispăre ca șoimul cu-a sa pradă.
Alah! răcnesc tătarii cătând cu groază-n urmă...
Dar ce văd ei deodată, căci glasul lor se curmă?

Ei văd curgând pe dealuri arcașii din Orhei
Ce vin cu-o falcă-n ceruri, aprinși ca niște zmei!
Un lung fior de spaimă pătrunde într-o clipă
Prin deasa tătarime ce-i gata de risipă,
Și toți pe loc la fugă plec iute, se duc orbi,
Cum pleacă din câmpie un nor întins de corbi.
Amar e de răzlețul ce-n urma lor rămâne!
Și cade, mic sau mare, pe mâinile române!
În față cu românul nu-i milă, nu-i iertare,
Nici chiar în sân de mamă nu poate-avea scăpare.
O știu de mult tătarii, o știu de la bătrâni
Și fug, nevrând s-asculte de șefi, de-ai lor stăpâni.
Tot omul vede moartea ș-aleargă-nspăimântat.
Cel viu uită și lasă pe mortul ne-ngropat
Și făr-a-ntoarce capul se duce-orice păgân,
Că-n umbra fiecărui s-avântă un român!
Iar hanu-și smulge barba, își rupe șalul verde
Privind urdia-ntreagă în clipă cum se pierde.
Sub ochii lui în lacrimi, pe câmpul cel de lupte
Apar grămezi de leșuri, grămezi de arme rupte,
De cai uciși, de care, de corturi risipite,
Și tuiurile oastei de oaste părăsite!
O! pas cumplit al soartei! Tot ce-i era de fală,
Cai, steaguri, cete mândre, strălucitoare arme,
Clădiri de visuri nalte, magie triumfală,
A fost de-ajuns o clipă ca totul să se darmel!

VII

Ghirai a trecut Nistrul înot pe calul său,
Luând pe Dan rănitul ca pradă și trofeu.
El merge de se-nchide în cortu-i, umilit,
Precum un lup din codri ce-a fost de câini gonit.

Trei zile, trei nopți hanul nu gustă-n suflet pace.
Întins ca un cadavru jos pe covor el zace,
Dar când revine, palid, din lungă-i desperare,
În ochii lui trec fulgeri de crudă răzbunare.
El strigă să-i aducă sub cort pe Dan bătrânul.
Deși cuprins de lanțuri, măreț intră românul!
Ghiaur! zice tătarul cu inima haină,
Ce simte firul ierbii când coasa e vecină?
Ea pleacă fruntea-n pace, răspunde căpitanul,
Căci are să renască mai fragedă la anul!

Ghirai cade pe gânduri, lăsându-și capu-n piept,
Și, împlânzindu-și glasul: O! Dan, om înțelept!
Te știu de mult pe tine, cunosc al tău renume
Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.
Pe mulți tătari cuprins-ai de-ai morții reci fiori!
Acum îți veni rândul și ție ca să mori.
Privește! lângă ușa călăul te pândește
Cu ștreangul și cu pala ce-n mână-i zângănește.
Un semn, și capu-ți zboară la câini și la vulturi,
Și sufletu-ți se pierde în lumea de ghiauri.
Dar însă îmi fac milă de ani și de-a ta minte,
Gândind la bătrânețea ce-apasă-al meu părinte,
Și vreau, cu daruri multe, pe tine-a te ierta

De vrei tu să te lepezi acum de legea ta!

Creștinul Dan, bătrânul cu suflet luminos,
Înalță-a lui statură și zice maiestos:
Ceahlăul sub furtună nu scade mușuroi!
Eu, Dan, sub vântul soartei să scad păgân nu voi.
Deci, nu-mi convine viața mișelnic câștigată,
Nici pata fărdelegii în fruntea mea săpată.
Rușinea-i o rugină pe-o armă de viteaz,
Un vierme ce mănâncă albeața din obraz.
Cui place să roșească, roșească... eu nu vreau
Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu.
Alb am trăit un secol pe plaiul strămoșesc
Și vreau cu fața albă senin să mă sfârșesc,
Ca după-o viață lungă, ferită de rușine,
Mormântul meu să fie curat și alb ca mine!
Așa m-a deprins Ștefan, ușoară țărna-i fie!
La trai fără muștrare și fără prihănie.
Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreau a tale daruri.
Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,
Departea ea de mine!... mai drept e ca să mor!...
Iar dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor,
Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele
Să mai sărut o dată pământul țării mele!
Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface
Unealta de robie sub care leul zace,
Cumplitul lanț ce-l leagă cu strânse noduri sute,
Și zice grabnic: Tată, ia calul meu și du-te!

Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Și-n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
Și inima lui crește, și ochii-i plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării sale.
Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,
Își pleacă fruntea albă, smerit își face cruce
Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
Pământul ce tresare și care-l recunoaște...
Apoi el se întoarce la hanul, intră-n cort,
Suspină, șovăiește și, palid, cade mort!
Iar hanul, lung privindu-l, rostește cu durere:
O! Dan viteaz, ferice ca tine care pieri,
Având o viață verde în timpul tinereții
Și albă ca zapada în iarna bătrâneții!...

„Dan, Căpitan de Plai” este un poem eroic scris de Vasile Alecsandri, unul dintre cei mai importanți poeți români ai secolului al XIX-lea. În poem întâlnim teme precum curajul, patriotismul și eroismul în contextul luptei pentru independența națională a românilor și este alcătuit din șapte tablouri și un moto.

Tema poemului o constituie lupta de secole pe care a dus-o poporul român împotriva cotropitorilor străini și dragostea nestăvilă a reprezentanților acestui popor pentru neam și moșie.

Pe parcursul celor șapte părți ale poemului, eroii se conturează din acțiuni plasate într-un timp istoric real, învăluiți însă de mister. Limbajul este figurat. Rostind cuvinte memorabile, personajul principal apare ca simbol al vitejiei puse în slujba dragostei de patrie.

Vasile Alecsandri folosește o diversitate impresionantă de elemente ale portretului literar care ne permit să identificăm trăsăturile fizice și morale ale eroilor principali.

Poemul a fost publicat în revista „Convorbiri literare”, în anul 1875, evocând o figură legendară, neatestată istoric, a secolului al XV-lea.

Poemul „Dan, căpitan de plai” este o operă epică, deoarece autorul își exprimă gândurile și sentimentele în mod indirect, prin intermediul acțiunii și al personajelor, iar întâmplările sunt povestite de narator, respectându-se ordinea firească a momentelor subiectului.

Personajul principal este Dan, fost oștean al lui Ștefan cel Mare, este un erou care apără hotarele țării și după moartea domnitorului. Acest personaj apare într-un cântec popular, în care sunt evidențiate faptele sale de eroism, iar Vasile Alecsandri, inspirat din această creație folclorică, așează drept moto al poemului câteva versuri populare, ce concentrează patriotismul și vitejia lui Dan. Și titlul poemului este inspirat din acest cântec popular, același care a stat la baza poemului lui Alecsandri. Titlul poartă numele și situația personajului principal, Dan, totodată inspirând patriotism și vitejie.

Unul dintre aspectele importante ale poemului este modalitatea în care Alecsandri ilustrează caracterul eroic al eroului, Dan, prezentat ca un lider inspirat, plin de determinare și pasiune pentru libertatea patriei sale. Într-o manieră epico-lirică, poemul aduce la viață scenele de luptă și sacrificiul eroilor, creând o imagine vibrantă a eroului romantic.

Un alt aspect remarcabil al poemului este folosirea limbajului poetic bogat și a imaginilor vii. Alecsandri îmbină armonios elemente din natură cu fapte eroice, construind imagini puternice care reflectă atât frumusețea plaiurilor românești, cât și amprenta tragică a luptelor.

Tema luptei pentru independență și idealurile naționale sunt subiecte recurente în opera lui Alecsandri care apare și în poemul „Dan, căpitan de plai”. Poemul devine astfel un elogiu adus spiritului de sacrificiu și rezistenței în fața opresiunii, contribuind la consolidarea identității naționale și a conștiinței istorice.

„Dan, căpitan de plai” este o capodoperă poetică care îmbină frumusețea limbii, simbolurile patriotice și eroismul într-un mod care continuă să inspire și să captiveze cititorii, reprezentând un reper semnificativ în literatura română.

CURIOZITĂȚI...

1. Inspirație folclorică: Vasile Alecsandri a fost profund influențat de folclorul românesc, „Dan, căpitan de plai” își are rădăcinile în tradițiile și baladele populare.

2. Erou național: Poemul prezintă figura eroului național român, Dan, care simbolizează curajul, hotărârea și lupta pentru libertate împotriva stăpânirii străine.

3. Imagini și simboluri: Vasile Alecsandri folosește imagini bogate și simboluri puternice pentru a ilustra povestea lui Dan. Peisajul naturii și elementele folclorice aduc profunzime și autenticitate poeziei. Elementele naturii, precum râul, dealurile și câmpia, devin simboluri ale libertății și rezistenței poporului român împotriva cuceritorilor.

4. Limbajul poetic: Poetul adoptă un limbaj poetic elevat, folosind expresii arhaice și metafore complexe, ceea ce contribuie la atmosfera trecutului în poem.

5. Venerarea valorilor naționale: Alecsandri a avut un puternic simț al patriotismului, iar „Dan, căpitan de plai” este o expresie a dragostei și admirației sale pentru istoria și cultura românească.

6. Contribuție și impact asupra literaturii române: *Dan, căpitan de plai* a avut un impact semnificativ în literatura română și o contribuție importantă în literatura națională română, întrucât promovează valorile și identitatea culturală a poporului român într-o manieră poetică și captivantă.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Identificați și comentați ideea exprimată în fiecare dintre cele șapte părți ale poemului.
2. În urma lecturii poemului, identificați referirile la istorie. Observați rolul lor în ansamblul poeziei.
3. Extrageți din textul poemului fragmentele care creează o atmosferă fantastică, de mister, de legendă.

4. Recitați din textul poemului versurile în care apare numele personajului principal. Observați cuvintele care îi însoțesc numele. Sintetizați aceste observații într-un mic text.
5. Enumerați trăsăturile de caracter ale lui Dan, motivându-le cu exemple concrete din activitatea acestuia?
6. Ce mijloace artistice folosește autorul pentru a reda mesajul operei? Argumentați-vă răspunsul.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Determinați firul epic al poemului? Cum se realizează el? Argumentați-vă răspunsul.
2. Observați detaliile prin care este prezentat Dan în fiecare dintre cele șapte părți ale poemului.
3. În ce mod acțiunile lui contribuie la realizarea portretului moral al personajului principal?
4. Care sunt trăsăturile morale ale personajului principal evidențiate de autor? Comentați-le.
5. Care este relația dintre Dan și Ursan? Dar între Dan și Ghirai?
6. În ce fel contribuie la caracterizarea lui Dan punerea în paralel sau în antiteză a două personaje? Argumentați.

REFLECTAȚII!

1. Cum apare natura în poemul citit de voi. Care este rolul ei în redarea conținutului de idei? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text. Comentați-le. Argumentați-vă răspunsul.
2. Care sunt cele mai importante episoade ale acțiunii în acest poem? Motivați-vă răspunsul.
3. Cine este Ursan? Care este locul lui în poem? Argumentați-vă răspunsul.
4. Ce rugămintă are Dan în ceasul cel din urmă? Recitați aceste versuri. Comentați-le.
5. Identificați în textul poemului fragmentul în care autorul redă sentimentele pe care le are Dan față de natură. Comentați acest fragment.

REȚINEȚI!

POEMUL este o specie a genului epic, în versuri, cu o acțiune mai dezvoltată decât a baladei, cuprinzând o suită de episoade, cu personaje mai multe, însuflețite de sentimente nobile și o intrigă mai complicată.

POEMUL EROIC este o specie a genului epic, de proporții mai mari decât balada, dar mai mici decât epopeea.

Poemul eroic evocă fapte istorice sau legendare din trecutul unui popor, punând accent pe figura eroului excepțional, care se detașează dintre alte personaje cu însușiri deosebite, pe care acesta le domină.

MATAFORA este figură de stil care constă în a atribui unui cuvânt un înțeles nou pe baza unei comparații subînțelese.

Matafora presupune un transfer de sens pe baza unei comparații subînțelese. Un cuvânt-imagie înlocuiește cuvântul-obiect al comparației. Termenul provine din fr. *metaphore*, gr. *metaphora* „transport, transfer, strămutare”.

RITMUL este succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers.

Reunirea unei silabe accentuate cu una sau două silabe neaccentuate formează o *unitate ritmică*, numită *picioar metric*.

Mai multe picioare metrice formează un **vers**.

Cele mai cunoscute picioare metrice sunt:

- a) bisilabice – troheul, iambul;
- b) trisilabice – dactilul, amfibrahul, anapestul.

IAMBUL este un picior de vers compus din două silabe dintre care prima este neaccentuată, iar a doua accentuată. / _ _ ` /

Ex: /A-fost / o-da- / tă-ca-n / -po-vești / ... (M.Eminescu)

Portretul este un mod de expunere folosit mai ales în operele epice, prin care sunt redată trăsăturile specifice ale unui personaj. (Înfățișare a aspectului fizic și moral al unui personaj într-o operă literară).

Portretul este: *fizic, moral, mixt* (fizic și moral) și *generalizator* (referitor la o categorie întreagă de oameni).

Termenul provine din fr. *portrait* „descrierea unei persoane”.

Portretul fizic se referă la trăsăturile fizice (avea ochii verzi, era înalt, brunet etc.). **Portretul moral** se referă la însușirile morale (era rău, zgârcit, bun, darnic, etc).

COMPARAȚIA este figura de stil care presupune alăturarea a doi termeni (obiecte, persoane, lucruri etc.) cu scopul de a arăta asemănările și de a evidenția astfel caracteristicile unuia dintre ei.

Comparatia se poate stabili între doi termeni concreți: termenul care se compară, numit subiectul comparației și termenul cu care se compară. Gramatical, comparația se exprimă frecvent printr-un complement circumstanțial de mod.

Termenul comparație provine din (lat. *comparatio* „asemanare, stabilire”). Ex: „*Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi...*”

Iarna de Vasile Alecsandri

PERSONIFICAREA este o figură de stil, având la bază o metaforă prin care se atribuie animalelor, lucrurilor, elementelor naturii însușiri și manifestări omenești (sentimente, limbaj, comportament).

Termenul personificare fr. *personnification* „persoană”.

Ex: *Iată, vin pe rând, păreche, și pătrund cole-n poiană*

Bujorelul vioi, rumen, cu nălțuța odoleană,

Frățiori și romănițe care se ațin la drumuri,

Clopoței și mazărele, îmbătate de parfumuri. (Vasile Alecsandri)

RIMA este potrivirea a sunetelor de la sfârșitul versurilor, începând cu ultima vocală accentuată; potrivire a sunetelor finale a două cuvinte. Cuvânt care rimează cu alt cuvânt.

Termenul provine fr. *rime*, it. *rima*.

Rimele au fost clasificate după diferite criterii.

După locul accentului sunt rime:

masculine (cu accent pe ultima silabă, terminată de obicei în consoană *Exemplu:* cad – brad);

feminine (cu accent pe penultima silabă. *Exemplu:* poiană);

dactilice (cu accent pe antepenultima silabă. *Exemplu:* catargele);

hiperdactilice (cu accent pe a patra silabă. *Exemplu:* valurile).

După adâncimea armoniei există rimă:

bogată – se potrivesc nu numai sunetele ce urmează după ultima silabă accentuată, ci și câteva sunete anterioare, inclusiv și consoana.

Ex: mișcătoare – călătoare, perdică – ridică.

săracă – care au de obicei identice un sunet-două. *Exemplu:* zi – înflori, rindea – bătea.

Tema luptei pentru independență și idealurile naționale sunt subiecte recurente în opera lui Alecsandri care apare și în poemul „Dan, căpitan de plai”. Poemul devine astfel un elogiu adus spiritului de sacrificiu și rezistenței în fața opresiunii, contribuind la consolidarea identității naționale și a conștiinței istorice.

„Dan, căpitan de plai” este o capodoperă poetică care îmbină frumusețea limbii, simbolurile patriotice și eroismul într-un mod care continuă să inspire și să captiveze cititorii, reprezentând un reper semnificativ în literatura română.

CURIOZITĂȚI...

1. Inspirație folclorică: Vasile Alecsandri a fost profund influențat de folclorul românesc, „Dan, căpitan de plai” își are rădăcinile în tradițiile și baladele populare.

2. Erou național: Poemul prezintă figura eroului național român, Dan, care simbolizează curajul, hotărârea și lupta pentru libertate împotriva stăpânirii străine.

3. Imagini și simboluri: Vasile Alecsandri folosește imagini bogate și simboluri puternice pentru a ilustra povestea lui Dan. Peisajul naturii și elementele folclorice aduc profunzime și autenticitate poeziei. Elementele naturii, precum râul, dealurile și câmpia, devin simboluri ale libertății și rezistenței poporului român împotriva cuceritorilor.

4. Limbajul poetic: Poetul adoptă un limbaj poetic elevat, folosind expresii arhaice și metafore complexe, ceea ce contribuie la atmosfera trecutului în poem.

5. Venerarea valorilor naționale: Alecsandri a avut un puternic simț al patriotismului, iar „Dan, căpitan de plai” este o expresie a dragostei și admirației sale pentru istoria și cultura românească.

6. Contribuție și impact asupra literaturii române: *Dan, căpitan de plai* a avut un impact semnificativ în literatura română și o contribuție importantă în literatura națională română, întrucât promovează valorile și identitatea culturală a poporului român într-o manieră poetică și captivantă.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Identificați și comentați ideea exprimată în fiecare dintre cele șapte părți ale poemului.
2. În urma lecturii poemului, identificați referirile la istorie. Observați rolul lor în ansamblul poeziei.
3. Extrageți din textul poemului fragmentele care creează o atmosferă fantastică, de mister, de legendă.

4. Recitați din textul poemului versurile în care apare numele personajului principal. Observați cuvintele care îi însoțesc numele. Sintetizați aceste observații într-un mic text.
5. Enumerați trăsăturile de caracter ale lui Dan, motivându-le cu exemple concrete din activitatea acestuia?
6. Ce mijloace artistice folosește autorul pentru a reda mesajul operei? Argumentați-vă răspunsul.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Determinați firul epic al poemului? Cum se realizează el? Argumentați-vă răspunsul.
2. Observați detaliile prin care este prezentat Dan în fiecare dintre cele șapte părți ale poemului.
3. În ce mod acțiunile lui contribuie la realizarea portretului moral al personajului principal?
4. Care sunt trăsăturile morale ale personajului principal evidențiate de autor? Comentați-le.
5. Care este relația dintre Dan și Ursan? Dar între Dan și Ghirai?
6. În ce fel contribuie la caracterizarea lui Dan punerea în paralel sau în antiteză a două personaje? Argumentați.

REFLECTAȚI!

1. Cum apare natura în poemul citit de voi. Care este rolul ei în redarea conținutului de idei? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text. Comentați-le. Argumentați-vă răspunsul.
2. Care sunt cele mai importante episoade ale acțiunii în acest poem? Motivați-vă răspunsul.
3. Cine este Ursan? Care este locul lui în poem? Argumentați-vă răspunsul.
4. Ce rugămintă are Dan în ceasul cel din urmă? Recitați aceste versuri. Comentați-le.
5. Identificați în textul poemului fragmentul în care autorul redă sentimentele pe care le are Dan față de natură. Comentați acest fragment.

REȚINEȚI!

POEMUL este o specie a genului epic, în versuri, cu o acțiune mai dezvoltată decât a baladei, cuprinzând o suită de episoade, cu personaje mai multe, însuflețite de sentimente nobile și o intrigă mai complicată.

desprind aceste calități.

6. Identificați în structura operei date segmentele care reprezintă narațiunea, descrierea și dialogul.

LUCRAȚI ÎN ECHIPĂ!

1. Ce trăsătura de caracter este dominantă pentru personajul principal? Cum se manifestă această trăsătură de caracter? Argumentați-vă răspunsul.
2. Pe ce trăsături pune accent autorul în caracterizarea personajului, pe cele fizice sau pe cele morale? Motivați preferința autorului.
3. Indicați în textul poemului trei metafore și două comparații. Înscrieți-le în caiete. Alcătuiți câteva enunțuri, folosind aceste cuvinte.
4. Stabiliți ritmul, rima și măsura versurilor în acest poem.
5. Demonstrați că opera *Dan, căpitan de plai* este un poem eroic.

REFLECTAȚI!

1. Cum se reflectă caracteristicile eroice ale poemului *Dan, căpitan de plai* în contextul istoric și cultural al Moldovei din acea perioadă?
2. Ce elemente ale limbajului poetic folosite de Vasile Alecsandri contribuie la conturarea atmosferei epice a poemului?
3. Care sunt trăsăturile principale ale eroului Dan?
4. Cum sunt prezentate relațiile dintre personaje în poem și care este rolul lor în dezvoltarea acțiunii?
5. Cum sunt ilustrate în poem aspectele naturii și ale mediului înconjurător și cum contribuie acestea la înțelegerea mai profundă a temelor abordate?

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Realizați un scurt comentariu literar al poemului *Dan, căpitan de plai*, indicând tema, ideea, subiectul, motivul eroului legendar.
2. Efectuați o caracteristică a personajului principal din acest poem, folosind imagini artistice din textul dat.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați un fragment din poemul *Dan, căpitan de plai* și recitați-l expresiv în clasă.
2. Scrieți o compunere în care să arătați ce înseamnă pentru voi dragostea pentru pământul natal.
3. Efectuați o comunicare în care să vorbiți despre eroismul lui Dan, fost oștean al lui Ștefan cel Mare.

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

1. Ce știți despre perioada istorică și socială în care a fost scris poemul *Dumbrava Roșie* și cum acestea ar putea influența conținutul lui?
2. Care sunt temele și motivele principale abordate în alte opere ale lui Vasile Alecsandri și cum se reflectă acestea în *Dumbrava Roșie*?
4. Numiți personajele principale ale operelor deja cunoscute de voi scrise de Vasile Alecsandri. Cum credeți, ce trăsături ale personajelor ar putea fi semnificative pentru poemul *Dumbrava Roșie*?

DUMBRAVA ROȘIE

I. Visul lui Albert

Albert, craiul Lehieii, făcut-a un vis mare,
Un vis de năvălire, de-nvingeri glorioase!
El se văzu puternic, pe-un armăsar călare,
Înfiorând cu spada-i popoare numeroase. (...)

Albert, craiul Lehieii, trufaș, semeț, ușor,
Ademenit, se crede stăpân pe viitor,
Ș-aruncă ochi de pradă pe țările vecine:
„Care din ele, zice, mi-ar conveni mai bine?”
El stă puțin pe gânduri, apoi cu mare glas:
„Moldova este pragul întâiului meu pas!
În țara aceea mică, neîncetat lovită
De dușmani fără număr și-n veci nebiruită,
În care toți bărbații sunt zmei ce s-au luptat
Cu leahul, cu maghiarul, cu turcul încrunțat,
Și unde pe sub iarbă câmpiile frumoase
Ascund troiene albe de-a dușmanilor oase,
Un domn viteaz, un Ștefan, adună de mulți ani
O glorie ce-i demnă de-ai lumii suverani.
Voi merge la Moldova, la Ștefan drept voi merge,
Și luciul de pe frunte-i cu spada mea voi șterge,
Iar lumea îngrozită, privind spre răsărit,
Vede-a-va-n loc de soare al meu chip strălucit!” (...)

II. Țara în picioare

Ce vuiet lung de care, ce tropot surd de vite,
Ce freamăt de suspinuri, de glasuri nădușite
S-aud în sânul nopții prin neagra-ntunecime
Și către munți se-ndreaptă l-a codrilor desime?
Din când în când sub nouri, trecând ca o săgeată,

Clipește o lumină și ca prin vis arată
Bătrâni cu fruntea goală plecată spre pământ,
Femei cu prunci în brațe și pletele în vânt,
Copile spăimântate mânând turme de oi
Și flăcăuși în fugă mânând cârduri de boi.
Pe jos, pe cai, în grabă toți părăsindu-și satul,
Fugind cu vaiet, lacrimi, căci i-a ajuns păcatul,
Se duc pribegi și palizi, în sân de mănăstiri.
Dar unde sunt bărbații, voinicii, junii, țarii,
Să-și apere părinții, nevestele și pruncii?
Când suflă grea furtună pe ramurile luncii
Ș-o zguduie, ș-o darmă, ah! unde sunt stejarii?
Stejarii sunt la locul lor, față cu furtuna! (...)

Acum de zece zile și zece nopți totuna,
Din munți și pân la Nistru, pe culme și pe dealuri,
Lungi buciume răsună, dând tainice semnaluri;
Și călărași din fugă prin sate, prin orașe
Răcnesc: Săriți cu toții pe liftele trufașe!
Viteazul Ștefan-vodă vă cheamă-n vitejie.
Cine-i mișel să fugă, cine-i român să vie!
Toți au răspuns: „Trăiască Moldova!” și s-au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
Și-a sărutat odorii, și-a ascuțit toporul,
Și-a prins din câmp fugarul ce-i sprinten ca o ciută,
Apoi, făcându-și cruce, zicând un: „Doamne-ajută!”
Ca șoimul de la cuibu-i voios și-a luat zborul. (...)

Merg unii cu grăbire spre codrii Bucovinei,
Ș-acolo se adună la strâmtele potici,
Pândind, ca vânătorii, mișcările jivinei,
Și tot rugând: Dă, Doamne, să treacă pe aici!
Merg alții la Suceava să facă pe Albert
A pierde oaste multă și mult timp în deșert;
Iar alții la Cotnarul iubit și podgoriu,
Pe unde stau cu oastea Bogdan, domnescul fiu,
Tăutu cu mintea coaptă, Costea cu ochi semeț,
Și Troțușan și Boldur, cu suflet îndrăzneț,
Și unde Ștefan-vodă înfipt-a steagul său,
Strigând la cer: „Ajută-mi, o! sfinte Dumnezeu!”

III. Tabăra leșească

Pe-o culme prelungită ard mii și mii de focuri

Ca stele semănate în numeroase locuri.
Se pare că tot cerul căzut e pe pământ
Și c-au rămas în urmă-i un haos, un mormânt,
Atâta întristare și-atâta-ntunecime
Împrăștie pe boltă a norilor desime.

Un zgomot lung se-nalță din culmea luminată,
Unindu-se în aer cu tunete cerești.
E zgomotul orgiei!... Iar zarea depărtată
Roșește-n foc de codri și sate românești.

Aici beții și danțuri și chiote voioase,
În fund suspinuri, vaiet și plângeri dureroase!
Aici de pofte rele sunt ochii toți aprinși,
Acolo curge sânge, acolo-s ochii stinși,
Căci astăzi celebrează lehimea-n sărbătoare
Victoria dorită a zilei viitoare! (...)

Albert în fruntea mesei lucește ca un soare,
Înconjurat de oaspeți în haine de splendoare.
La dreapta-i al său frate mai june, Sigismund
Apare-ntr-o dulamă de roș postav de Lund. (...)

Și alți de frunte nobili, din cei mai însemnați.
Toți gustă din merinde, deșartă largi pahare
În sunetul metalic de vesele fanfare;
Și sângele prin vine se scurge mai fierbinte,
Ș-avântul crește-n suflet și nebunia-n minte...
Când regele ridică o cupă de vin plină
Și glasul său puternic acest toast închină:
„Eu, Albert, domnul vostru, și al Lehiei rege,
Intrat-am în Moldova ca leu învingător!
Mâini este ziua luptei... Nimic nu s-a alege
De Ștefan al Moldovei și de al său popor.
Cum beau această cupă, așa mândra Lehie
Să-nghită această țară! Așa să fie!”
„Fie!”

Vivat! Ura! trăiască Albert mult glorios!
Răspund mesenii aprig c-un răcnet zgomotos,
Și lagărul răsună în lungă depărtare...
Dar iată că la ușă un om străin apare,
Cu pieptul gol, cu părul în vânt, cu ochi focos;
El spre Albert țintește privirea-i rătăcită,

Face doi pași și strigă: Deșartă-ți cupa jos,
Albert! de soarte rele ți-e cupa otrăvită.
Toți se reped c-un urlet și mâna pe el pun.
Lăsați-l, zice craiul; e Sropski cel nebun!
Și iar înalță cupa, râzând de-o așa larmă...
Dar cupa lângă buze-i în mâna lui se sfarmă,
Ș-un trăsnet lung deodată în ceruri bubuiește
Și-n cortul plin de umbră furtuna năvălește,
Și masa se răstoarnă, și cortul se urducă...
Iar pe câmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV. Tabăra română

O tânără pădure de ulmi și de stejari
Ascunde-oastea română prin junii săi tufari.
Misterul și tăcerea în sânul ei domnesc,
Dar marginile sale sunt palid luminate
De flăcările triste ce pâlpâie în sate
Și veselele focuri din lagărul leșesc.
Prin arbori și prin ramuri, din vârfuri pân-în poale,
Din când în când lucește oțel de săbii goale
Și ochi de lei, de vulturi, de leopardzi sălbatici,
Ce ard sub vălul nopții ca niște roși jăratoci,
Căci ei s-ațint cu jale și se opresc cu ură
Din zarea-nflăcărată pe lagărul vecin,
Și tot românu-n suflet pe sufletu-i se jură
Cu-al dușmanilor sânge să stingă-al țării chin.
Dor crunt de răzbunare! greu, aspru jurământ,
Ce sapă-n întuneric un larg, profund mormânt!
Ici, colo, prin poiene, stau pâlcuri de oșteni:
Arcași de la Soroca, năprasnici orheieni,
Aprozi, copii din casă, curteni și lefecii,
Toți, oameni tari de vână și oțeliți în foc,
Deprinși a-și trăi traiul în timpi de voinicii
Ș-a da mâna cu moartea făr-a mișca din loc.
Ei poartă pe-a lor frunte, pe brațele lor groase
Și-n piepturi brazde multe, hieroglife sfinte
Cu paloșul săpate, ce spun și-aduc aminte
De lupte uriașe, de fapte glorioase!
Și-n viață-i fiecare și-au câștigat un nume,
O falnică poreclă, un titlu de strămoș:
Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoș,
Ursul și Pală-Dalbă, Grozan și Sparge-Lume!

Eroi de vechi balade ce s-au păstrat în minți,
Trecând în moștenire la fii de la părinți. (...)

„De-aceea-n astă țară
Vecinii dau năvală cu sutele de mii.
Urând viața la dânșii, le place-aici să piară!”
„Le place, dar, Păune, și noi le facem placul.
Ei cred că-aici e raiul, ș-aici găseșc pe dracul.”
„Și cum să nu-l găsească urgiile nebune
Când Ștefan e-n picioare, când versul lui ne spune:
    Ștefan, Ștefan, domn cel mare,
    Seamăn pe lume nu ar
    Decât numai mândrul soare!
    Din Suceava când el sare,

Secvență din filmul istoric „Ștefan cel Mare”, regizat de Mircea Drăgan

Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare!
Brațul lui făr-încetare
Bate ordele tătare,
Bate cetele maghiare,
Bate leși din fuga mare,
Bate turci pe zmei călare
Și-i scutește de-ngropare!
Lumea-ntreagă stă-n mirare!
Țara-i mică, țara-i tare
Și vrăjmașul spor nu are!

(Cântec vechi popular)

„Trăiască Ștefan-vodă!... Mulți dușmani vin la noi,
Dar cât vin de năprasnici, puțini fug înapoi.”
„Păcatul lor îi mână, sărmanii, ca pe-o turmă,

Și moartea le stă-n cale, și moartea le stă-n urmă.”

„De-aceia la Moldova vezi floare lângă floare.

E îngrășat pământul cu sânge.”

„Așa-i, frățioare;

Dar cresc bujorii mândri din sânge de român

Și pălămida neagră din sânge de păgân!”

Sub cerul ce s-aprinde și-n clipă iar se stinge

Vărsând pe-a lor fețe lumini fulgerătoare,

Așa grăiesc bărbații ce somnul nu-i atinge

În așteptarea vie a zilei viitoare.

Și poalele pădurii sunt palid luminate

De flăcările roșii ce pâlpâie în sate.

Și-n tabăra vecină orgia cea nebună

Ca marea depărtată vuieste sub furtună;

Iar în frunziș românii topoarele-și descântă

Și caii lor dezmiardă, și-n umbră vesel cântă:

„Sunt român cu patru mâini,

Și am leacuri de păgâni:

De tătari am o săgeată,

De turci pala mea cea lată,

De litfeni un buzdugan

Și de unguri un arcan!”

V. Ștefan cel Mare

În mijlocul pădurii este-o poiană lungă

Și largă ce foiește de oameni ca un roi.

La capătu-i din dreapta ea prelungeste-o strungă

Prin care ostășimea curge ca un șuvoi.

Ea intră în poiană și se așează-n rânduri,

Privind la o colibă de ramuri de stejar

În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri

Stă pe genunchi, se-nchină în față c-un altar.

Deodată o lumină fantastic izbucnește

Din zece nalți mesteceni cu fruntea-nflăcărată.

Coliba se deschide, umbra se scoală, crește

Și splendid maiestoașă la oaste se arată!

Un lung fior pătrunde mulțimea-n admirare.

Toți zic: „E Ștefan! Ștefan!

Dar! Ștefan e cel Mare!”

Iată-l cărunț, dar încă bărbat între bărbați,

Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați!

Secvență din filmul istoric „Ștefan cel Mare”, regizat de Mircea Drăgan

El întrunește-n sine o triplă maiestate:
Acea care o dau anii la conștiinți curate,
Acea care răsfrânge a tronului splendoare
Ș-aceia întâipărită de faima-nvingătoare.
Timpul i-a pus coroană de-argint, țara, de aur,
Și gloria măreață i-a pus cununii de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii, sunt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte strălucite,
Dar, ani și fapte, Ștefan nu simte-a lor povară,
Căci dragostea moșiei, ca sfânta primăvară,
În sânu-i înflorește și îl întinerește
Pentru salvarea țării, când țara pătimește. (...)

Măreț, în a sa umbră un timp întreg dispăre,
Căci Dumnezeu pe frunte-i a scris: „Tu vei fi mare!”
În mijlocul poienei el se înaintează,
Se urcă pe movilă și astfel cuvântează:
„Români din toată țara! Boieri, vechi căpitani,
Și voi, feciori de oaste!... Sunt patruzeci de ani,
Moldova, la Dreptate, pe soarta ei stăpână,
Mi-a pus pe cap coroana și buzduganu-n mână.
Prin cel Atotputernic ce apele încheagă
Păstrat-am până astăzi coroana mea întreagă
Și buzduganul teafăr, deși pe mulți dușmani
I-a doborât, lovindu-i, în patruzeci de ani!
Dușmani din fundul lumii, păgâni, dușmani vecini,
Și, cine-ar putea crede!... chiar dușmani frați, creștini!
Trufași cu toți, sălbatici, lacomi, vicleni și orbi,
Care-mprejurul țării, precum un cârd de corbi,
Stau gata s-o sfâșie... dar n-a vrut Dumnezeu,

N-a vrut Moldova, țara vitează, n-am vrut eu!...

Priviți!... Pe cerul negru se-ntinde-un roș de sânge,
Din depărtare suflă un vânt ce geme, plânge
Și spune că în zare ard sate și orașe,
Că fiare fără numeucid copiii în fașe,
Că țara e-n nevoie, că mor români sub chinuri,
Că fete mor sub silă, că pruncii mor în sânuri!...

Și cine oare face această fărdelege?
Un domn vecin, prieten, un domn creștin, un rege!
Albert, craiul Lehie!...
Albert, de cap ușor,
Făcut-a un vis mare de rege-nvingător,
Dar n-are el, sărmanul, așa de largă mână,
Să poată-n ea cuprinde o patrie română!
Nici a ajuns Moldova de răsul mișeliei
Ca s-o răpească-n gheare-i un vultur d-a Lehie!

Cât va fi-n cer o cruce ș-un Ștefan pe pământ,
Nime nu va deschide Moldovei un mormânt!
Cât vor călca dușmanii în țara de români,
Ei robi vor fi în țară, dar vecinic nu stăpâni!
Decât Moldova-n lanțuri, mai bine ștearsă fie!
Decât o viață moartă, mai bine-o moarte vie!

Români din toată țara, boieri, vechi căpitani,
Voi toți ai mei tovarăși de patruzeci de ani!
Când Albert ne menește robie, rele soarte,
Răspundeți, ce se cade lui Albert?... Moarte, moarte!
Strigă poiana; Moarte! pădurea clocotește,
Ș-un soare roș în ceruri deodată se ivește.

Fie! le zice Ștefan, fie cum cereți voi...
La arme! și pe moarte! căci Domnul e cu noi!

VI. Asaltul

La dreapta, sub pădure, româna oaste-apare
În pâlcuri și în cete pe câmp orânduită,
Și fiecare ceată de luptă pregătită
C-un tun cu șapte țevii, purtat pe roți ușoare.
Hotnogi numiți de Ștefan comandă călărașii,

Secvență din filmul istoric „Ștefan cel Mare”, regizat de Mircea Drăgan

Aprozii, lefegiii, curtenii și arcașii.
Iar Ștefan stă pe-o culme cu-o ceată ce nu-l lasă,
De-a țării boierime și de copii din casă.
Sub dânsul are domnul un zmeu, un moldovan,
În stânga lui pe Boldur, în dreapta pe Bogdan,
În mână-i buzduganul domnesc care-n războaie,
Ca brațul care-l poartă, în veci nu se îndoie,
Și pe deasupra-i steagul, amenințând furtuna,
Cu bourul, cu steaua, cu soarele și luna.
Precum doi nori pe ceruri stau față-ntunecoși
Și merg unul spre altul, dând fulgeri luminoși,
Armatele dușmane, crunt-amenințătoare,
Răspând din ochi, din arme luciri fulgerătoare.
Și litfii și românii privesc în nerăbdare
Unii la rege, alții la domn, și fiecare,
Dorind, pândind semnalul războiului...
Deodată
Ștefan ridică steagul, dând semn l-a lui armată.
Ura!... trei pâlcuri dese de cei mai buni arcași,
Plecând, pe câmp se-nșiră în grupe de hărțași.

Voinicii merg în fugă spre lagăr, îndrăzneți,
Din arcele lor nalte trăgând mii de săgeți
Ce vâjâie-n desimea scadroanelor leșești
Și prind răsac de moarte în piepturi omenești.
Dar tunurile-ascunse în lagăr, după care,
S-aprind, scoțând pe gură mortală detunare,
Și mulți dintre arcașii departe-naintați

Cad morți, scăldați în sânge, de glonțuri fulgerați.
 Tovarășii lor grabnic atunci se întrunesc,
 Dau semne de-ngrozire, la fugă se gâtesc,
 Cercând s-atragă leșii din tabără afară.
 Dar leahul nu-i urmează, cercarea le-i zădără!
 Vezi lifta! zice Boldur, stă-nchisă la ocol.
 Nu vrea, nu îndrăznește să iasă-n câmp, la gol.
 Vom merge noi la dâșii! românul domn răspunde,
 În tabări lănțuite știm noi cum se pătrunde.

Secvență din filmul istoric „Ștefan cel Mare”, regizat de Mircea Drăgan

VII. Lupta

De lângă Ștefan pleacă cu buni viteji de soi.
 Ei vin călări în grabă, aprinși de răzbunare,
 S-apropie; iar Cârjă, zburând în fuga mare,
 În fața lui Toporski s-oprește ș-astfel zice:
 „Toporski! din doi unul e scris să piară-aice!
 Ori tu, ori eu; sus pala, și vin la luptă dreaptă!”
 „Cârjă! răspunde leahul, ai minte înțeleaptă,
 Dar inimă nebună. Eu te cunosc pe tine,
 Ești leu năprasnic, însă și tu mă știi pe mine,
 Căci în mai multe rânduri luptat-am înainte,
 Pe când aveam braț verde și inimă fierbinte.
 Nici tu, vechiul meu dușman, nu m-ai învins pe mine,
 Nici eu n-am avut parte să te înving pe tine.
 Ce dar n-am putut face în focul tinereții,
 Putea-vom face oare sub iarna bătrâneții?
 O! Cârjă, barbe albe purtăm acum noi doi,
 Și lupta, draga luptă, nu mai e pentru noi.
 Privește! alții, tineri, stau împrejurul meu.
 Demni adversari acelor de pe-mprejurul tău.
 Al lor acum e rândul, frate. Noi, veteranii,

Șoimi învechiți, deoparte să stăm, privind șoimanii.
Vin cole lângă mine, și nu fii dușman mie,
Căci vârsta între oameni stinge-orice dușmănie!”
Răspunde-atunce Cârjă: „Toporski, ai dreptate,
Ades e rece pieptul, și inima tot bate!
Apoi, mărimdu-și pasul, el strigă la ai săi:
La luptă, voi, șoimanii, la luptă, feții mei!
„La luptă!” strigă însuși Toporski-n mare glas,
Și amândoi bătrânii deoparte s-au retras.

Pe loc ambele cete aprins electrizate
Scot paloșele-n soare c-un freamăt de oțel.
Ochirile prin aer se-ntâmpină-ncruntate,
Căci fiecare-alege un dușman pentru el.

Plecând apoi cu toții, strâng frâiele, dau pinteni,
În sprintene dezghinuri își saltă caii sprinteni,
Și zbor pe-aripa urii, cu-avântul de năluca,
Și intră ceată-n ceată și-n luptă se apucă.
Pământul ropotește sub tropot de copite,
Văzduhul strălucește de arme ascuțite,
Iar paloșele albe ciocninduse-n loviri
Dau foc, dau moarte cruntă, dau aspre zângăniri.
În clipă cad sub ele, străpunși, scăldați în sânge,
Iarmeric Mazovitul, ce-n două părți se frânge,
Și Buhtea pârçălabul, cu-o largă brazdă-n piept,
Și tânărul Cozjatic, lipsit de brațul drept. (...)
Venea fugaru-n salturi, zburlind coama-i pletoasă,
Venea voiosul Biela pe câmpul cel de jale,
Și pala-i când de-o parte, când iar de altă parte,
Tăind în carne vie, făcea ochiuri deșarte.

Deodată Velcea sare, sub cal se ghemuiește,
Și calu-mpuns la glezne din fugă poticnește,
Turtind sub el pe Velcea; iar mândru-i căpitan
Îl zvârle peste capu-i în pieptul lui Coman.
Bine veniși la mine! îi zise urieșul,
Și-n brațele-i de schijă, râzând, grozav îl strânge,
Cât pieptul îi zdrobește și oasele îi frânge,
Apoi între cadavre, pe câmp, aruncă leșul...
Gorow și Zablotowski combat delaolaltă
Cu Stroe Vlad, hotnogul, și cu șoltuzul Daltă.
Umăr de umăr, coastă de coastă, om și cal

Se strâng, se prind cu ură în cleștet infernal,
Voind a se absoarbe de pe a lumii față

Cu partea lor de soare, cu partea lor de viață.
Și sângele din piepturi, din frunți mereu se scurge
Și pe sub cai de-a lungul el gălgâie și curge.
Crâncenă luptă! Moartea deasupra se arată,
Face un semn, alege, și cleștetul deodată
La semnu-i se desprinde, lăsând pe câmp să cadă
Gorow și Zablotowski, amici, a morții pradă!
Iar caii lor, ca dâșii nedespărțiți, cu dor,

Secvență din filmul istoric „Ștefan cel Mare”, regizat de Mircea Drăgan

Se duc nebuni prin lagăr, chemând stăpânii lor.
Glence din Pocuția sub Udrea se doboară.
Udrea e prins de Cziusko, dar singur se omoară,
Strigând în desperare: Ah! zece morți mai bine
Decât o viață lungă și zile cu rușine!
Corbaci retează capul baronului Huminski,
Ciolpan apucă-n brațe-i pe junele Tenczynski
Și merge de-l depune lui Ștefan la picioare,
Apoi se-ntoarce iute la nouă vânătoare.

Zbaloș pe-un cal de câmpuri, Negrea pe-un cal de munte
Se întâlnesc cu ochii ș-aleargă să se-nfrunte.
Izbindu-se-n mulțime cu-avânt spăimântător,
Crunt se lovesc din fugă cu paloșele lor.
Lovire fulgerândă și leahului fatală!

El cade jos!... În mâna-i se frânge a sa pală,
Dar Negrea, viteaz darnic, îi zice: Frate Zbaloș,
Pe-un om căzut nu-mi place să cadă al meu paloș.
Te scoală, mergi în pace cu zile de la mine.
Ar fi păcat să piară un bun viteaz ca tine!

A zis, calu-și întoarce și-n gloată se repede,
Lăsând în urmă-i leahul; iar Cârjă, care-l vede,
Îi strigă de departe: Ani mulți, Negreo, nepoate!
Brațul ce nu dă moarte când poate, multe poate!
Și glăsuind, el vede a lui Toporski ceată,
Ciuntită, risipită și-n tabără-alungată,
Fugind cum fuge spaima lipsită de rușine...
Și simte mândrul Cârjă o mare vâlfă-n sine.

Iar cainicul Toporski, cu fruntea obosită,
Șoptește vărsând lacrimi: O! soartă mult cumplită!
Eu, tare-odinioară, vechi arbor al Lehieii,

Pierdut-am frunzi și ramuri sub vântul vijeliei!
Iată-mă-nvins!... O! Cârjă, de-acum sunt robul tău!
Rob, tu! nu mi-ar ierta-o preasfântul Dumnezeu!
Când un popor de oameni se-nchină ție, mie,
Un tu, și-un eu, Toporski, nu cade în robie!

Așa grăiește Cârjă, bătrânul înțelept,
Și, singur, merge vesel la Ștefan, domnul drept,
Ce-i zice: Ani mulți, Cârjă! tu fală mi-ai făcut!
Ca tine fie-ți neamul viteaz și priceput!
Apoi către oștimea pe lângă el rămasă:
Acum e rândul nostru, boieri, copii din casă!
Să dăm zorul din urmă, cumplitul nostru zor,
Ce trece și răstoarnă ca trăsnet răzbitor.
Dați vânt armelor voastre! pe cai, și după mine!

Precum un cârd de vulturi din sferile senine
Cad iute ca un fulger pe-o pradă ce zăresc,
Românii, duși de Ștefan, în lagăr se izbesc!
Nimic nu le rezistă, nici tunuri, nici desime,
Nici șanț, nici zid de care, nici deasă călărime,
Căci ei răstoarnă-n treacăt, și darmă, sfarmă-n clipă
Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă.

Fug leșii, fug cruciații și fuge însuși craiul!
Îi duce domnul Ștefan cum vântul duce paiul;

Iar tabăra leșească un lung pustiu rămâne
Sub apriga furtună a cetelor române!
Când suflă vântul toamnei prin codrii veșteziți,
Copacii plini de frunze sunt astfel zguduți,
Și crengile căzute, și frunzele uscate
Pe câmp în depărtare sunt astfel semănite.

VIII. Aratul

Armata glorioasă e frântă, risipită,
Ca munții de nisipuri în Africe pustii.
Într-un vârtej de spaimă din urmă-i fugărită
Prin văi, prin munți, prin codri, prin râpi și pe câmpii.
Iar craiu-n desperare, din dealul Catilinei,

Privește printre lacrimi frumoasa lui armată,
Ieri floarea vitejiei, azi, vai! prada rușinei,
Cum fuge ca un nour sub raze-mprăștiată,
Ș-acum el se găsește cu adevărul față!
Slab, mic, fără trufie, văzându-și înaintea
Spectacolul pieirii ce-i dă fiori prin minte,
Și-n urmă-i alt spectacol ce sufletu-i îngheață.

Secvență din filmul istoric „Ștefan cel Mare”, regizat de Mircea Drăgan

Pe-un șes întins și galben, sub arșița de soare,
Cinci sute pluguri ară pământul țelinos,
Și domnul Ștefan însuși, cu fruntea în sudoare,
Asistă pe-un cal negru, sub un stejar frunzos.
Opt mii de leși de oaste, legați, cu frâu-n gură,
În loc de boi, la juguri se opintesc trăgând;
Ei trag mereu, și fierul greu mușcă-n bătătură,
Și unii gem, și alții cad pe genunchi plângând!
Dar biciul îi lovește și lancele-i împung..

Se scoală-n brânci și iarăși trag brazde pe pământ!
Mulți dintre ei, sărmanii! În capăt nu ajung
Și chiar în a lor brazde găesc al lor mormânt!
Românii cu glas aprig îndeamnă ca să-ntindă,
Strigând: „Hăis, ța, liftene; hăis, ța, haram de plug!
Tu-mi pregătisei jugul, eu mi te-am pus în jug.
Hăis, ța!... ” Apoi din urmă aruncă-n brazde ghindă.
Iar Ștefan la tovarăși le zice cu glas tare:
„Așa scrie românul a sale fapte mari,
Cu fieru-n brazdă neagră!... Românul astăzi are
Pământul său drept carte și pluguri cărturari.
Aici pe unde astăzi e numai câmp, otavă,
Umbri-se-vor urmașii sub Roșia Dumbravă!”

Trecut-au patru secolii din ziua cea fatală
Când se-ngropă-n țărână a dușmanilor fală!
Și faptul cel istoric, sub formă legendară,
Din neam în neam românii îl povestesc în țară.
Priviți! lângă-o dumbravă stă tabăra de care.
Flăcăi voinici șed roată pe lângă un foc mare,
Mirându-se-ntre dâșii cum vreascurile-n foc
Ca niște șerpi se mișcă, sucindu-se în loc.
Știți voi de ce stejarul, arzând, plânge și geme?
(Întreabă-un român ager pe care-a nins devreme.)
Cole,-n astă dumbravă, copacii urieși
Sunt locuiți, se spune, cu suflete de leși.
Pe timpul bărbăției au prins Ștefan cel Mare
O oaste de năvală ș-au pus-o ca să are;
Iar în pământul negru cu sânge-amestecat,
Spre lungă pomenire el ghindă-au semănat!

El zice, și dumbrava se pare că roșește,
Ș-un aspru glas de vultur în noapte se trezește.
El zice, focul arde, dumbrava luminând,
Prin crengile frunzoase trec umbre suspinând!

► ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ►

Poemul *Dumbrava Roșie* este una dintre cele mai impresionante opere din creația lui Vasile Alecsandri, atât prin forma artistică, cât și prin conținutul de idei pe care ni-l prezintă.

Poemul are un profund conținut istoric și redă evenimentele de la 1479 – o importantă pagină din istoria statului moldovenesc din

perioada lui Ștefan cel Mare.

Se presupune că Vasile Alecsandri s-ar fi inspirat în cele evocate din cronicile vechi românești (legenda despre Dumbrava Roșie), creând o adevărată perlă artistică în care se manifestă în toată amploarea sa marele nostru voievod Ștefan cel Mare.

Regele Albert, după învoirea ce făcuse cu frații săi, regele Ungariei și ducele Litvaniei, porni cu asalt asupra Moldovei. Albert începu războiul cu asedierea Sucevei, dar nu reuși să ia orașul și se retrase în codrii Bucovinei. Aici însă, Albert suferi cea mai mare înfrângere a sa, căci moldovenii, sub conducerea lui Ștefan cel Mare îi distruseră definitiv.

Legenda spune că prizonierii leși, aproximativ 15000, au fost înhămați și puși să are pământurile și să le însămânțeze cu ghindă din care mai târziu au crescut păduri frumoase de stejar care și astăzi se mai numește *Dumbrava roșie*, sau pădure roșie, pentru că „s-au sămănat și s-au sădit cu sânge leșesc”.

Poemul *Dumbrava Roșie* sete alcătuit din opt părți, fiecare având un titlu și prezentând un tablou aparte.

În centrul poemului se află chipul lui Ștefan cel Mare – victoriosul domn al Moldovei, pe vremea domniei căruia Moldova a cunoscut cea mai înaltă înflorire.

Personajele principale poemului, Albert și Ștefan, sunt puse în antiteză, în acest mod autorul dorind să ne dezvăluie calitățile de care dispun.

Vasile Alecsandri folosește o gamă foarte variată de mijloace artistice pentru a reda mesajul de idei și sentimente.

CURIOZITĂȚI...

1. Aflat la apusul vieții sale, marele voievod, victorios în războaiele cu turcii s-a opus și armatei poloneze. S-a retras în Cetatea Sucevei, așteptând ca uriașa oaste poloneză, însoțită de spaima câmpurilor de luptă medievale, temuta cavalerie greu înarmată să fie istovită. După un eșec răsunător în fața zidurilor de neînving ale fortăreței din Suceava, armata poloneză s-a retras. După obiceiul cunoscut al voievodului român, răzeșii, ghiogarii și călărimea Moldovei a plecat pe urmele armatei poloneze. I-a ajuns la 26 octombrie 1497 în regiunea de astăzi a Cernăuțiului la Codrii Cosminului.
2. Legende despre *Dumbrava Roșie* sau pădurea plantată cu oștenii polonezi înhămați la pluguri de răzeșii lui Ștefan cel Mare sunt în mare parte reale, spun istoricii. Legenda pornește de la un eveniment istoric real, conflictul moldoveano-polonez privind provincia Pocuția.
3. După această bătălie au urmat și legende. Primele sunt consemnate

de Ion Neculce, care spune în lucrarea sa *O samă de cuvinte*, că Ștefan cel Mare ar fi ordonat oștenilor săi să înhame prizonierii polonezi la pluguri, să are și apoi să semene ghindă. Din sângele polonezilor, uciși de epuizare la juguri ar fi răsărit așa numita *Dumbravă Roșie*. Legende consemnează însă trei astfel de dumbrăvi: una în Codrii Cosminului, alta în zona Romanului, la Cotnari județul Iași și una în apropierea municipiului Botoșani.

4. Prin continut, *Dumbrava Rosie* este o legenda, fiindcă explică originea și numele unei păduri de stejari. Aceasta a crescut, după cum relatează Ion Neculce în *O samă de cuvinte*, din ghinda sădită pe locul arat de leșii luați prizonieri în urma victoriei lui Ștefan cel Mare asupra regelui polon Ioan Albert.
5. De atunci dumbrava răsărită-n acele părți s-a numit „Dumbrava Roșie”. Și răsăriseră primii puiți de copaci, când s-a încheiat pacea între poloni și moldoveni. De-abia atunci s-au potolit bulucurile năvălitoare ale tătarilor.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți textul poemului *Dumbrava Roșie* și analizați structura acestei opere.
2. Identificați tema și ideea centrală a poemului citit. Motivați de ce această operă are un profund caracter istoric. Identificați câteva pasaje din textul poemului care demonstrează acest fapt.
3. Identificați personajele principale din poemul *Dumbrava Roșie*. Înscrieți-le în caiete. Încercați să vorbiți despre ele, plasându-le în contextul istoric al perioadei pe care o reprezintă.
4. Explicați titlurile fiecărei părți din poem. Propuneți și alte titluri ce s-ar potrivi conținutului de idei.
5. Identificați figura de stil principală, prin intermediul căreia sunt conturate chipurile personajelor principale. Motivați-vă răspunsul.
6. Care sunt sentimentele pe care le aveți în urma lecturii acestui poem? Argumentați.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Determinați elementele reale și cele imaginare din acest poem. De ce autorul recurge la îmbinarea acestor elemente? Argumentați.
2. Ce moduri de expunere folosește Vasile Alecsandri în acest poem pentru a reda mesajul de idei? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text.

3. Explicați următoarele versuri:

„...*Timpul i-a pus coroană de argint, țara de aur.
Și gloria măreață i-au pus cununi de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii sunt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte minunate...*”.

Cui îi este atribuită această caracteristică?

4. Cum sunt prezentate cele două personaje principale din acest poem?
Motivați-vă răspunsul cu citate din text.

REFLECTAȚII

1. Recitați textul poemului și deduceți ideile principale ale fiecărui capitol. Înscrieți-le în caiete.
2. Identificați elementele de descriere din poem. Cum sunt prezentate personajele? Dar natura?
3. Ce figuri de stil predomină în textul acestui poem? Selectați câteva dintre ele și înscrieți-le în caiete.
4. Determinați rima, ritmul și măsura versurilor în poemul lui Vasile Alecsandri.
5. Demonstrați, prin argumente suficiente, că lucrarea *Dumbrava Roșie* de Vasile Alecsandri este un poem istoric. Ce este specific pentru noțiunea de poem istoric?

LUCRAȚI ÎN ECHIPĂ!

1. Ce perioadă din istoria Moldovei, este prezentată de autor în acest poem? De ce credeți că anume acest aspect al istoriei l-a inspirat pe poet? Argumentați-vă răspunsul.
2. Unde se află astăzi Dumbrava Roșie? Ce știți voi despre acest loc? Informați-vă din izvoare istorice.
3. Comentați titlul acestui poem. Care ar fi varianta voastră pentru lucrarea dată? Motivați-vă răspunsul.
4. Amintiți-vă ce alte lucrări despre Ștefan cel Mare cunoașteți și faceți o paralelă între ele.
5. Ce puteți spune despre semnificația „*pădurilor roșii*”. Argumentați.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați un fragment (la opțiune) din poemul istoric *Dumbrava Roșie* de Vasile Alecsandri și recitați-l expresiv în clasă.
2. Efectuați o comunicare în care să vorbiți despre perioada istorică descrisă în acest poem, având ca punct de reper izvoare istorice.
3. Realizați o compunere în care să prezentați chipul legendar al lui Ștefan cel Mare.

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

1. Care este titlul poemului despre care veți citi?
2. Ce știți despre Oastea lui Igor din istoria sau legendele românești?
3. Cine este autorul poemului *Cântec despre Oastea lui Igor*?
4. Ce a făcut ca Oastea lui Igor să fie remarcabilă sau celebră în istorie?
5. Care credeți că vor fi subiectele principale abordate în acest cântec?
6. Ați auzit vreodată de vreun alt cântec sau legendă despre Oastea lui Igor?
7. Ce v-ar face să fiți interesați să citiți sau să aflați mai multe despre acest subiect?
8. Care credeți că ar fi mesajul principal pe care încearcă să-l transmită poemul dat?
9. Credeți că acest cântec se bazează pe evenimente reale sau este mai mult o operă imaginară?
10. În ce perioadă istorică credeți că are loc acțiunea în poem?

CÂNTEC DESPRE OASTEĂ LUI IGOR

Este un poem epic. A fost scris între anii 1185–1187, la scurt timp după ce evenimentele descrise în poem au avut loc cu adevărat.

Poemul descrie expediția fără succes a cneazului Igor al ținutului Novgorod-Seversk împotriva cumanilor – popor nomad care devasta prin incursiunile lor ținuturile din sud.

Manuscrisul *Cântecului lui Igor* este descoperit în 1795 și publicat pentru prima dată în 1800. Apoi, manuscrisul care se păstrase până la data publicării a luat foc în incendiul care a mistuit o parte din Moscova în 1812. Din fericire, fusese făcută o copie pentru împărăteasa Ecaterina cea Mare, dar sunt multe pasaje neclare unde înțelesul dat de autorul necunoscut se pierde. Opera a fost totdeauna prețuită mai ales pentru valoarea sa literară, densă în metafore, imagini ale câmpului de luptă descrisă magistral și arată o extraordinară varietate structurală.

Cântecul despre Oastea lui Igor, este cea mai veche creație literară a slavilor răsăriteni, datând de la sfârșitul secolului al XII-lea (epoca Rusiei Kievene). Este un poem eroic medieval rus (manuscrisul rămas datează din secolul XVII), narează învingerea de către năvălitorii

poloveți a cneazului Igor, captivitatea și eliberarea acestuia, cu ajutorul forțelor naturii. Este cel mai veridic și cunoscut monument literar rus.

Actiunea operei are loc în Rusia feudală. Cneazul Igor, însoțit de fiul său, Vladimir, și de armată, pleacă la luptă împotriva polovțienilor care atacau țara. Într-o zi, cneaghina Iaroslavna, soția lui Igor, este înștiințată că Igor și Vladimir au fost învinși și că au fost luați prizonieri de către polovțieni. De fapt, în tabăra dușmană, cneazul și fiul său sunt tratați mai degrabă ca oaspeți de seamă, decât ca prizonieri. Între Vladimir și fiica temutului han s-a înfiripat o dragoste sinceră. Admirând demnitatea și curajul cneazului Igor, hanul îi oferă toate distracțiile și plăcerile de care se bucură el însuși. Hanul este gata să-i redea cneazului libertatea în schimbul promisiunii că nu-i va mai ataca niciodată pe polovțieni. Igor îi răspunde hotărât că nu va pregeta să lupte și să-i înfrunte ori de câte ori va fi nevoie, de îndată ce va fi liber.

N-ar fi bine, frați, să-ncepem
Cu voroave bătrânești
Cântecul cel greu, de jale,
De cum a purces în luptă
Igor al lui Sviatoslav?

Izbăvi-ne-vom cântarea
După zisa vremii noastre
Și nu după plăzmuirea
Cântărețului Boian.

Că Boian, prea înțeleptul.
De vroia să-și spuie versul,
Se pornea cu-nchipuirea –
Ca o veveriță-n codru,
Ca un lup prin bărăgane,
Ca un vultur pe sub nouri. (...)

Să ne-ncepem, dar, povestea,
Cântecul să ni-l începem –
De la Vladimir, bătrânul,
Pân-la Igor cel de-acuma,
Care mintea și-a încins-o
Cu tărie și virtute.

Inima și-o oțelit-o
Cu nestinsă voinicie;
Gata de pohod cu duhul,
A purces cu oști viteze

Slavă urmașilor „Boyan”, autor Ilia Glazunov, 1992

În țara Cumaniei
Pentru Țara Rusiei.
Către soare, în înalturi,
Cată Igor cu nădejde,
Dar de-acolo, peste oaste,
Ca o negură de noapte.
Pogorât-a-ntunecarea,
Semn al relelor ce vin.

Zis-a Igor către oaste:
„O, viteji și frați de luptă!
De-om cădea în bătălie,
E mai bine pentru noi.
Decât dușmanii să vină.
Lor în plăn să nimerim;

Deci, măi frați, încăleca-vom
Pe cei cai bueci ca vântul
Și sili-ne-vom la drum.
Ca în zori de zi s-ajungem
Lângă Donul siniliu”.
Cneazul cugetul și-l pleacă –
Pradă aprigei dorinți,
Și-a lui poftă să ajungă
Pân-la apa Donului –
L-a făcut să nu mai creadă
În prepusul unor semne.

Zis-a Igor către oaste:
„Sulița mi-oi frânge-n harță
La hotarul câmpului,
Unde-i drag cumanului;
Cu voi, rușilor, m-oi duce,
Și ori capul mi-l voi pierde,
Ori cu chivără sorbi-voi
Din răcoarea Donului”. (...)

„Numai la Sula, pe maluri,
Să necheze caii-n spumă –
Zvon de slavă e la Kiev;
Trâmbiți numai să răsun
La cetatea Novgorod,
Că îndată se înalță

„Boyan”, autor Victor Vasnețov

„Boyan”, autor Victor Vasnețov

Steagurile și-n Putivl”.
Igor fratele-și așteaptă,
Zis prenume Vsevolod.
Iată Vsevolod că vine.

Vsevolod, voinicul zimbru
Către Igor că grăiește:
„Tu ești singurul meu frate,
Igor, lumina mea!
Din același os ne tragem.

De la mândrul Sviatoslav.
Hai, încalecă-ți, frăține.
Caii aprigi și bueci,
Căci ai mei, la Kursk, te-așteaptă,
De cu vreme înșeuaiți.

Da oștenii mi-s
Luptători vestiți;
Cu trâmbițe-nvățați,
Sub chivere purtați,
Din vârf de sulii hrăniți,

Știu potecile toate,
Știu zăvoaiele toate,
Și-s întinse arcurile,
Și-s deschise tolbele,
Ascuțite săbiile;

Și pe cai îmi zboară
Ca în fuga lupului
Așternut câmpiilor
Dobândind în bătălie:
Cinste – voinicilor,
Slavă – cneazului!” (...)

Fiii Rusiei s-așează,
Cu flamurile lor roșii,
În lungi șiruri de bătaie

Ilustrare a operei „Cântec despre oastea lui Igor”, autor Victor Vasnețov

Ilustrare a operei „Cântec despre oastea lui Igor”, autor Victor Vasnețov

Pe câmpurile întinse,
Ca să dobândească-n luptă:
Voinicilor – cinste,
Cneazului – slavă!
Într-o vineri, dimineața.
Ei călcară în picioare
Spurcatele oști cumane,
Și prin câmpi se-mprăștiară,

Vsevolod, voinicul zimbru
Către Igor că grăiește:

„Tu ești singurul meu frate,
Igore, lumina mea!
Din același os ne tragem.
De la mândrul Sviatoslav.

Hai, încalecă-ți, frăține.
Caii aprigi și bueci,
Căci ai mei, la Kursk, te-așteaptă,
De cu vreme înșeuaiți.

Da oștenii mi-s
Luptători vestiți;
Cu trâmbițe-nvățați,
Sub chivere purtați,
Din vârf de suliți hrăniți,

Știu potecile toate,
Știu zăvoaiele toate,
Și-s întinse arcurile,
Și-s deschise tolbele,
Ascuțite săbiile;

Și pe cai îmi zboară
Ca în fuga lupului
Așternut câmpiilor
Dobândind în bătălie:
Cinste – voinicilor,
Slavă – cneazului!” (...)

Fiii Rusiei s-așează,
Cu flamurile lor roșii,

Pe câmpurile întinse,
Ca să dobândească-n luptă:
Voinicilor – cinste,
Cneazului – slavă!
Într-o vineri, dimineața.
Ei călcară în picioare
Spurcatele oști cumane,
Și prin câmpi se-mprăștiară,
Ca o ploaie de săgeți.
Și răpiră mândre fete,
Fete de-a cumanilor,
Și cu ele – și mătăsurei.
Aur greu, chilimuri scumpe,

Din mântăli și din poclâzi,
Din brocarte și din corturi.
Din atâtea lucruri dalbe –
Poduri și-au podit prin
mlaștini
Și prin locuri mocirloase.

Iar lui Igor îi rămase
Pentru marea vitejie –
Îi rămase steagul roșu,
Prapur alb pe băț de-argint,
Fâlfăindu-și tuiul roșu!

Dorm urmașii lui Oleg,
Doarme oastea în câmpie,
Ce departe au purces! (...)

Iar acel Oleg cu harța
Se isca la răzvrătire
Și atunci turna săgeți
Pe întinderi de pământ.

Numai să-și pună piciorul
în scărița cea de aur
La Tmutorocan – cetate,

C-a lui zvoană de podghiazuri
O afla cu amărăciune
Înțeleptul Iaroslav.

Iar Vladimir Monomah,
La Cenigov, zi de zi,
Și-astupa urechile –
Zvoana harței necăjindu-l.
Borâs al lui Viaceslav,
Cu dorință de pohvală,
A căzut în luptă dreaptă
La Kanina-n șes cu iarbă,
Pentru cinstea prihănită
A viteazului Oleg.

Din aceeași luncă verde
Sviatopolc a dat poruncă.
Pe-o pătașcă aninată
Între doi cai ungurești,
Ca să fie adus la Kiev,

Tatăl său, răpus în luptă.
Când în scaun a stătut.
Anii toți, Oleg Amarul,
Încolțiră și creșcură
Pe pământul lui Dajbog
Hărțuieli lăuntrice;
În bătaia dintre cneji
Mulți s-au stins fără de rost. (...)

S-au bătut o zi,
S-au bătut și două,
Iar a treia zi,
Cam pe la amiază,
Au căzut flamurile
Oștilor lui Igor.

Și aice, la Kaiala.
Lângă malul prăvălatic.
Răzlețitu-s-au, în plean.
Amândoi frăținii.
N-a ajuns aice vin
De acela sângeri;

Tot aice au sfârșit
Rușii cei viteji ospățul:
După pasări călătoare,

Îmbătând pe pețitori
Au căzut în câmp departe
Pentru țara Rusiei.
Coborât-a, coborât-a
Vremea jeliștei în țară,
Iarba-n câmp acoperit-a
Oștile de harț răpuse.

Răscolitu-s-a Obida
Dintre oștile rusești.
Ca o zână, coborât-a
Pe pământul lui Troian.
Plescăindu-se pe valuri
Cu aripi de lebedă.
Pe cea mare sinilie
De la gura Donului.
Plescăindu-se Obida
Alungat-a, alungat-a
De la vetrele rusești
Vremile belșugului.

Cnejii crâncene pohoduri
Încetară a purcede.
Împotrivă-le păgânul
Săvârșea podghiazuri dese.
N-aveau knejii împăcare.
Unul altuia-și zicea:
„Lasă-mi, frate, ceia, ceia,
Lasă-mi, frate, și aceia”.
Orice boaghe pentru Cneji
Se numea, „un lucru mare”.
Între ei gătind necunten
Numai hărțuieli deșerte,
Iar cumanii-n vreme asta
Se porneau de
pretutindeni,
Dând năvală cu izbândă
Pe pământul Rusiei.

O, departe, frați, departe,
A luat-o razna șoimul
Sfâșiindu-le-n bătaie,

Alungându-le spre mare!
Oastea vrednică-a lui Igor
Zace-n câmp, nu mai învie!

Înțeleptul Sviatoslav.
A grăit în grai de aur
Cel cuvânt stropit de lacrimi,
Următoarele-a grăit:

„Dragii mei, copiii mei.
Igore și Vsevolode!

Prea devreme, prea devreme
Ați dat ghes cu săbiile
În Țara Cumaniei
După slavă și dobândă.
Ați vărsat în harțul crâncen,
Fără cinste și pohvală,
Sângele păgânului.

Ale voastre inimi dârze
Cu tărie de oțel
La-ndrăzneală n-au măsură,

Ce-ați făcut, frațini cu mine,
La cărunte bătrânești?” (...)

(Traducere de M. Beniuc)

„După bătălie”, autor Victor Vasnețov

▶ ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Monumentul literaturii medievale ruse, poemul eroic *Cântec despre oastea lui Igor*, relatează evenimentele petrecute la sfârșitul secolului al XII-lea, și anume expediția, finalizată printr-o înfrângere, pornită de conducătorul micului cnezat al Novgorodului împotriva poloveților năvălitori.

Sensul principal al poemului constă în apelul patetic la apărarea Rusiei împotriva invadatorilor și la unitatea de acțiune a tuturor cnejilor, unitate concepută în forma constituirii unei puteri militare centralizate.

După o evocare a legendarului rapsod popular Boian – parte în care se anunță subiectul poemului, se descriu pregătirile expediției, primele victorii ale rușilor, apoi înfrângerea oastei lui Igor care este luat în captivitate.

Iaroslavna, soția lui Igor, adresează o chemare în lupta împotriva

păgânilor, apoi invocă forțele naturii, forțe care îl vor ajuta pe Igor să fugă din captivitate.

Cântecul despre oastea lui Igor aduce o formă de narațiune tipică pentru epoca în care s-au petrecut evenimentele relatate, formă în care tonul solemn de elogiare a cnejilor alternează cu tonul elegiac al bocetului, sentimentul eroic cu simțul naturii, elementul istoric cu cel legendar, iar influența baladelor, numite „bâline”, cu cea a lirismului popular.

Deși alimentat cu elemente de bază, predominante, de proveniență populară, lucrarea *Cântecul despre oastea lui Igor* apare în forma unei elaborări culte, cu rafinate figuri de stil și alese particularități artistice.

CURIOZITĂȚI...

1. *Cântecul despre oastea lui Igor* este cea mai veche creație literară a slavilor răsăriteni, datând de la sfârșitul secolului al XII-lea (epoca Rusiei Kievene).
2. Este un poem eroic medieval (manuscrisul datează din secolul al XVII-lea). *Cântecul despre oastea lui Igor* narează învingerea de către năvălitorii poloveti a cneazului Igor, captivarea și eliberarea acestuia, cu ajutorul forțelor naturii. Evenimentele din acest poem s-au petrecut la sfârșitul secolului al XII-lea.
3. Manuscrisul poemului a fost găsit în Mănăstirea Spaso-Preobrajenski din Iaroslavl, de către unul dintre colecționarii arhicunoscuți ai timpului – contele Alexei Musin-Pușkin. Unica ediție medievală a poemului cunoscută savanților a dispărut în urma incendiului moscovitean din 1812.
4. Vestea apariției primei ediții tipărite, apare în Europa, în revista „Spectateur du Nord” editată la Hamburg în octombrie 1797. Prima ediție din 1800, apare fără a include orice fel de informații referitoare la echipa care lucrase la lecturarea și traducerea textului vechi. Doar în pagina 7 a cuvântului introductiv se fac câteva referințe la contele Alexei Ivanovici Musin-Pușkin.
5. În cuvintele și frazele foarte laconice ale poemului, se descriu nu numai evenimentele campaniei nereușite din 1185, a cneazului Igor împotriva polovetilor, dar se mai amintesc și multiple cazuri ale dușmăniilor de moarte între cnezi, campaniile și bătăliile de succes, începând cu timpurile arhaice. Într-un fel, aceasta epopee înglobează istoria populară, sub forma de creație literară a secolului al XII-lea. Autorul anonim al creației, un poet cu un iscusit talent al cuvântului, prin aceasta relatare, a vrut să lase mărturie nemuritoare referitoare la starea generală a timpurilor.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. În urma lecturii textului de mai sus, determinați evenimentele lui principale.
2. Notați în caiete cuvintele necunoscute din textul citit și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
3. Scoateți în evidență tablourile principale ale textului citit. Ce evenimente evocă fiecare dintre ele?
4. Determinați personajele principale ale operei. Înscrieți-le în caiete. Cum ați putea să le clasificați?
5. Realizați un rezumat al acestei bătălii.

REFLECTAȚII

1. Determinați modul de relatare al evenimentelor în lucrarea *Cântecul despre oastea lui Igor*?
2. Ce perioadă din istoria Rusiei, este descrisă în această lucrare? Ce cunoașteți voi despre această perioadă istorică? Realizați un text, în care să vorbiți despre această perioadă din punct de vedere istoric.
3. Prezentați-l pe Igor, ca personaj central, în opera citită de voi. Vorbiți și despre celelalte personaje.
4. Ce trăsături de caracter îi puteți atribui Iaroslavnei? Ce rol joacă ea în desfășurarea evenimentelor descrise? Argumentați-vă răspunsul.
5. Cum sunt expuse evenimentele în această lucrare? Ce moduri de expunere întâlnim în determinarea mesajului central? Care este rolul lor în relatarea evenimentelor?

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Care este sentimentul de bază ce vi l-a trezit lectura acestei bătălii? Motivați-vă răspunsul.
2. Analizați figurile de stil din textul bătălii. Care este rolul lor în redarea evenimentelor și comportamentul eroilor? Selectați unele dintre ele și înscrieți-le în caiete.
3. Care sunt calitățile morale ce îi determină personalitatea lui Igor?
4. Ce rol joacă oastea în frunte cu Igor în campania militară descrisă în poem?
5. Comentați titlul operei. De ce opera se numește *Cântec despre oastea lui Igor*? Ce alt titlu ați putea să-i dați? Motivați-vă răspunsul.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Cum influențează *Cântecul despre oastea lui Igor* percepția asupra istoriei și a eroilor din acea perioadă?
2. Cum se reflectă tradițiile și valorile medievale în *Cântecul despre oastea lui Igor*?
3. Care sunt elementele poetice și stilistice care evidențiază specificul acestui cântec epico-liric?
4. Cum contribuie *Cântecul despre oastea lui Igor* la cunoașterea evenimentelor istorice ale acelei perioade?
5. Există aspecte ale limbii și limbajului folosite în cântec care să dezvăluie particularități culturale sau sociale?
6. Care sunt simbolurile prezente în *Cântecul despre oastea lui Igor* și care este semnificația lor?
7. Cum a influențat contextul istoric și cultural în care a fost creat cântecul mesajul transmis de autor?
8. Ce rol joacă eroii și personajele în *Cântecul despre oastea lui Igor* în reprezentarea societății medievale?
9. Cum se raportează *Cântecul despre oastea lui Igor* la alte opere literare sau culturale din acea perioadă?
10. Care sunt aspectele tehnice și artistice ale compoziției muzicale care completează și susțin mesajul textului poetic?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Citiți integral bătălia *Cântec despre oastea lui Igor* și efectuați un comentariu al acestei opere.
2. Efectuați o comunicare despre perioada istorică descrisă în această bătălie, folosind date istorice reale.
3. Realizați un portret al lui Igor, prezentând acest personaj sub toate aspectele.

CÂNTECUL LUI ROLAND

Literatura epică greacă a antichității a lăsat posterității *Iliada* și *Odiseea*. Lumea latină a creat *Eneida* lui Vergiliu. Franța medievală a îmbogățit literatura universală cu nenumărate poeme eroice. Dar dintre toate cel mai frumos și cel mai vechi, totodată, rămâne *Cântecul lui Roland*.

Cântecul lui Roland (La Chanson de Roland), face parte din „ciclul lui Carol cel Mare”. Textul poemului, care a fost tradus parțial, numără 4002 versuri cu monorimă asonantică, de o rară ingeniozitate poetică. Acest poem epic este un exemplu de „chanson” de geste, o specie

literară ce a înflorit în secolele XI–XV și care proslăvește faptele eroice ale protagonistului, onoarea și credința.

El a fost păstrat în manuscrisul 23 din fondul DIGBY, aflat în Biblioteca Bodleiană din Oxford. Este cunoscut sub numele de manuscrisul 0.

A fost publicat pentru prima oară în Franța în 1837, de Francisque Michel (1809–1887).

Ultimul vers al manuscrisului indică un nume: Turolodus. Nu se știe dacă acest nume este cel al autorului, al copistului sau al interpretului „*Cântecului lui Roland*”.

Cercetătorii istoriei literaturii medievale s-au străduit să-l identifice; după una din ipoteze, poetul Turolodus (formă latinizată a numelui normand Turol) ar fi unul și același cu fratele vitreg al lui Wilhelm Cuceritorul, Turolodus, călugăr la Fécamp, apoi abate de Malmesbury după bătălia de la Hastings, la care a luat parte și, în sfârșit, abate la mănăstirea din Peterborough unde a murit în 1098.

Mărturiile istorice atestă faptul că o „cantilenă” despre Roland a fost cântată, de jonglerul Taillefer, la bătălia de la Hastings (1066).

Cântecul lui Roland (*La Chanson de Roland*) este cea mai veche operă importantă a literaturii franceze, datată pe la mijlocul secolului al XII-lea și are aproximativ 4004 versuri. Acest poem epic este un exemplu de „chanson” de geste, o specie literară ce a înflorit în secolele XI–XV și care proslăvește faptele eroice ale protagonistului, onoarea și credința.

*Roland II atacă pe Marsillio,
Loizeta Liedes, 1500*

CURIOZITĂȚI...

- 1. Epopee medievală:** *Cântecul lui Roland* este o epopee medievală scrisă în versuri, care a apărut în secolul al XI-lea. Este considerată una dintre cele mai importante opere ale literaturii epice franceze medievale.
- 2. Inspirată din realitate:** Chiar dacă este o lucrare de ficțiune, *Cântecul lui Roland* are la bază evenimente reale și personaje istorice, în special Bătălia de la Roncevaux din anul 778, care a avut loc în timpul războaielor dintre creștini și musulmani în Spania medievală.
- 3. Roland, eroul central:** Roland este eroul principal al poveștii, un cavaler franc cunoscut pentru curajul și loialitatea sa față de Carol cel

Mare, împăratul francilor.

4. **Răzbunare și onoare:** Epopeea explorează teme precum onoarea, loialitatea și răzbunarea. Roland refuză să suporte muștrările și decide să se răzbune pentru camarazii căzuți în bătălie.
5. **Olifantul lui Roland:** Roland este cunoscut pentru olifantul său, o trompetă mare, pe care o folosește pentru a suna alarma în timpul bătăliei. În cele din urmă, îl folosește pentru a încerca să cheme ajutorul înainte de a muri (Olifant a fost numele dat în Evul Mediu cornilor de vânătoare confecționați din fildeș de elefant).
6. **Traectoria tragică:** Cântecul lui Roland are o atmosferă tragică. Roland este surprins de dușmanii săi și, în loc să ceară ajutor, decide să lupte până la moarte pentru a-și păstra onoarea.
7. **Charlemagne și lumea creștină:** Epopeea prezintă figura istorică a lui Carol cel Mare (Charlemagne) și luptele sale împotriva maurilor în Spania.
8. **Victime colaterale:** Printre personajele notabile se numără Olivier, vărul lui Roland, și Turpin, arhiepiscopul de Reims, care cad și ei în bătălie. Moartea lor sporește dramaticitatea poveștii.
9. **Proză și poezie:** *Cântecul lui Roland* îmbină elemente de proză și poezie. În timp ce versurile adaugă un element de ritm și muzicalitate, nararea prozei oferă detalii și clarifică evenimentele.
10. **Influență literară:** Epopeea a exercitat o influență semnificativă asupra literaturii europene medievale și post-medievale. Personajul Roland a devenit emblematic pentru eroismul medieval și a continuat să fie prezent în diverse opere literare.

171

Cum seama-și dă că și-a pierdut vederea,
Se scoală și puterile-și strunește
Și chipul său își pierde-mbujorarea.
În fața lui e-o piatră negricioasă;
De zece ori cu spada o izbește:
Scrâșnește-n ea, dar nici nu se știrbește.
Roland grăiește: „Ajutor, Fecioară!
Ah, Durendal, ce vitregă ursită!
Eu mor și nu-mi mai ești de trebuință.
Cu tine-am câștigat atâtea lupte
Și-atâtea necuprinderi, stăpânite
De Carol cel cu barba colilie.
În mâinile de laș să nu ajungi vreodată!
Un bun vasal te-a mânuit atâta.
Rămâi fără pereche în sfânta Franță!”

172

Roland izbește-n steiul de agată:
Scrâșnește lama fără vreo știrbire.
Când vede că nu-i chip să-și rupă spada,
În sinea lui pornește s-o deplângă;
Ce mândră ești și lucie și albă:
Ca pălălaia strălucești în soare!...
În văi, la Maurienne, era-mpăratul,
Când, printr-un înger, Dumnezeu îi spuse
În mâna unui conte să te-așeze.
Și Carolmagnul m-a încins cu tine.
Bretania cu tine-o cucerii,
Anjou-ul, Poitou-ul și le Maine
Și libera Normandie de-așișderi,
Provența, Acvitania, Romagna,
Lombardia, Bavaria și Flandra,
Burgundia, Polonia întreagă
Și Țarigradul îi făcu-nchinare,
Și Saxa-n care face ce pofteste,
Și Scoția și Galles și Irlanda,
Și Anglia – moșia de coroană.
Și-n toate aceste țări domnește Carol
Cel Mare și cu barba colilie...
Durere mare pentru ea mă-ncearcă,
Mai bine mort,n-o las pe mâini păgâne.
De-așa rușine cruță, Doamne, Franța!

173

Roland izbește-n steiul sur de-agată
Și-l spintecă mai mult decât pot spune.
Scrâșnește spada fără să se rupă
Și neștirbită către clavă sare.
Și molcom o deplânge-n sinea lui:

174

Viteazul simte moartea ce-l cuprinde
Și de la cap spre inimă-i coboară.
Dă fuga, subt un pin stingher se-ntinde,
Cu fața spre pământ, în iarbă verde.
Sub el își pune sabia și goarna;
Spre capul și-l întoarse,
Ținând într-adevăr ca împăratul

Și toți ostașii lui francezi să spună:
„Ca un viteaz pieri vestitul conte !”
Păcatele-și destăinuie, smerit,
Dând pentru ele Domnului mănușa.

175

Roland își simte istovit veleatul.
Spre Spania, din vârful unei măguri,
C-o mână se izbește peste piept:
„Îndură-te și iartă-mi, Doamne, toate
Păcatele – mai mari sau mai mărunte –
Ce-am săvârșit de când venii pe lume
Și până azi când zac, lovit de moarte!”
Spre Domnul și-a întins mănușa dreaptă.
Un pâlc de îngerii către el coboară.

176

Roland viteazul zace subt un pin
Cu fața către Spania întoarsă.
Încep prin minte amintiri să-i treacă:
Tot ce cu vitejie cucerise
Și dulcea Franță, cei cu el de-o viță
Și Carolmagnul, care îl crescuse...
Și plânsul și suspinele-l înving...

● ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Începând încă din perioada migrației popoarelor, caracterizată prin războaie sângeroase și expediții de jaf, evenimentele și episoadele acestei epoci au fost evocate în scurte compoziții versificate, recitate de cântăreți ambulănți în ocazii care adunau un auditor numeros. În acest fel au apărut „cântecele de vitejie” în diferite țări.

Cântecul lui Roland se referă la un eveniment petrecut în secolul al VIII-lea și anume la expediția lui Carol cel Mare împotriva maurilor din Spania. Subiectul cântecului vorbește despre victoria trupelor franceze, despre invidia și trădarea nobilului Ganelon, care uneltește împotriva cavalerului Roland, a cărui oaste va fi atacată și învinsă de mauri, cu toată vitejia lui Roland. Poemul se încheie cu pedepsirea lui Ganelon și pregătirile pentru o nouă luptă.

Cântecul lui Roland are un caracter general războinic și cavaleresc, în același timp remarcându-se și coloratura religioasă a timpului, luptele contra maurilor fiind văzute și ca lupte împotriva păgânătății.

La baza poemului stă ideea devotamentului necondiționat, pe care vasalul îl datorează suveranului său, dar și dragostea de țară care-l

însuflețește pe erou.

Ca stil, poemul se resimte de influența simplității și sincerității poeziei populare.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți cu atenție poemul *Cântecul lui Roland*. Scoateți în evidență ideile principale ale lui.
2. Delimitați tablourile principale ale acestui poem, dându-le un titlu corespunzător.
3. Precizați personajele principale din acest poem și caracterizați-le, folosind citate din text.
4. Determinați modurile de expunere prin care este redat conținutul de idei în acest poem. Motivați-vă răspunsul prin citate corespunzătoare din text.
5. Realizați un comentariu al acestui poem, bazându-vă și pe date concrete din istorie cunoscute de voi.
6. Identificați secvențele din poem în care se descrie moartea lui Roland și comentați-le. Determinați simbolurile principale din poem.

REFLECTAȚII

1. Determinați și argumentați rolul lui Roland? Este el un personaj concret din istorie sau este un simbol?
2. Ce trăsături de caracter îi putem atribui lui Roland? Argumentați-vă răspunsul.
3. Ce evenimente istorice sunt prezentate în poemul *Cântecul lui Roland*? Ce știți despre această perioadă?
4. Ce puteți spune despre structura acestei opere?
5. Comentați versificația acestui poem eroic.

REȚINEȚI!

Eposul eroic cuprinde una din cele trei specii ale literaturii care se răsfrânge și asupra creației populare orale. Este o sinteză poetică a celor mai însemnate evenimente din istoria veche a poporului: cucerirea naturii, luptele seculare și crearea familiei, lupta pentru independență. Caracterul eroic al mesajului, forma versificată, prezentarea recitativ-melodică – iată caracteristicile principale ale eposului eroic.

Aceasta e o specie deosebită, independentă a folclorului care nu trebuie confundată nici cu balada, nici cu cântecele istorice.

POEMUL este o specie a poeziei epice, de întindere relativ mare, cu caracter eroic, filozofic, istoric, mitologic, legendar în versuri de proporții mari, în care se povestesc fapte mărețe săvârșite de personaje însuflețite de sentimente nobile.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. În urma analizei textului de mai sus determinați tema și ideea acestei opere literare.
2. La ce mijloace artistice se recurge în poem pentru redarea conținutului de idei? Exemplificați.
3. Despre lucrarea *Cântecul lui Roland* se pune că este un poem eroic. Cum ați putea demonstra acest lucru. Care sunt caracteristicile principale ale poemului eroic?
4. Identificați în textul poemului secvențele care demonstrează sacrificiul lui Roland. Notați-le și comentați-le.
5. Prin ce este semnificativă ultima strofă a poemului? Ce idei desprindem din această strofă? Comentați.

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Cum este prezentat Roland în textul poemului? Ce trăsătură de caracter a eroului predomină? Argumentați-vă răspunsul.
2. Care sunt relațiile dintre Roland și regele Carol? Motivați-vă răspunsul.
3. Ce poeme eroice ați mai citit? Ce este comun între ele?
4. Cum sunt personajele ce le întâlnim în poemele eroice? Cu ce trăsături de caracter sunt înzestrate ele?

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

REFLECTAȚI!

1. Demonstrați prin argumente potrivite că poemul eroic înfățișează evenimente mărețe din istoria unui popor.
2. Cum se clasifică poemele după conținutul ideatic pe care îl promovează? Argumentați și exemplificați.
3. Ce însușiri au personajele poemelor eroice și ale celor istorice? Comentați această idee într-un text de volum mic.
4. Care sunt modurile de expunere, pe care le întâlnim în poemele eroice? Care dintre ele prevalează? Exemplificați cu citate din poemele studiate.

5. Demonstrați că personificarea este figura de stil care e folosită cel mai des în poemele studiate mai sus.
6. Cărei specii literare îi aparține poemul eroic?
7. Cum se realizează narațiunea în poemele studiate mai sus? Argumentați-vă răspunsul cu citate din textele citite.
8. Cărui tip de poem aparțin operele lui Vasile Alecsandri studiate?
9. Faceți o paralelă între poemele lui Vasile Alecsandri și cele din literatura universală și arătați tangențele și deosebirile dintre ele.
10. Ce rol ocupă natura în poemele citite mai sus? Argumentați-vă răspunsul.
11. Arătați valoarea operelor studiate mai sus și demonstrați că ele sunt „monumente ale literaturii”.
12. Prezentați un personaj, la opțiune, din poemele studiate. Motivați-vă alegerea.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Efectuați lectura expresivă a poemului *Cântecul lui Roland*, respectând semnele de punctuație utilizate.
2. Realizați o paralelă între poemele eroice *Dan, căpitan de plai* și *Cântecul lui Roland*.
3. Efectuați o caracteristică artistică, într-un text de o pagină, a eroului principal din poemul studiat. Respectați principiile de caracterizare a unui personaj literar.

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Ce știți despre *Parabola vameșului și a fariseului* din Biblie?
3. Care este învățătura generală pe care credeți că o conține această parabolă?
4. Ce presupuneți că reprezintă vameșul și fariseul în contextul cultural și religios al vremii?
5. Care ar putea fi mesajul principal pe care Isus încearcă să-l transmită prin această parabolă?
6. Cum credeți că va evolua acțiunea? Ce conflicte sau lecții ar putea să includă?
7. Cum ar putea această parabolă să aibă relevanță pentru viața de zi cu zi a oamenilor?
8. Care credeți că sunt aspectele cheie ale caracterelor vameșului și fariseului? Credeți că această parabolă a fost inclusă în învățăturile lui Isus?

10. Cum credeți că ar putea influența această parabolă perspectivele și comportamentul celor care o aud sau o citesc?

PARABOLA BIBLICĂ

PARABOLA VAMEȘULUI ȘI A FARISEULUI

Vameșul și fariseul
(www.parabole.online)

„Către unii care se credeau că sunt dreapți și priveau cu dispreț pe ceilalți, a zis pilda aceasta:

Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș.

Fariseul, stând, așa se ruga în sine: Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedreapți, adulteri sau ca și acest vameș.

Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuală din toate câte câștig.

Iar vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului.

Zic vouă ca acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înalța.”

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Cum credeți are este mesajul central al pildelor lui Iisus, în special în *Parabola Semănătorului*?
2. De ce a fost importantă explicația dată de Iisus discipolilor săi cu privire la interpretarea parabolei?
3. Cum pot oamenii să aplice înțelegerea *Parabolei Semănătorului* în viața lor spirituală?
4. Care este mesajul general pe care Iisus îl transmite prin această parabolă și cum poate influența credința creștinilor?

PARABOLA SEMĂNĂTORULUI

Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și semănând el, una a căzut lângă drum și a fost călcată cu picioarele și păsările cerului au mâncat-o. umezeală. Și alta a căzut între spinii și spinii, crescând cu ea, au înăbușit-

o. Și alta a căzut pe pământul cel bun și, crescând, a făcut rod însutit. Acestea zicând, striga: Cine are urechi de auzit să audă. Și ucenicii Lui Îl întrebau: Ce înseamnă pilda aceasta? El a zis: Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar celorlalți în pilde ca, văzând să nu vadă și, auzind, să nu înțeleagă. Iar pilda aceasta înseamnă: Sămânța este cuvântul lui Dumnezeu. Iar cea de lângă drum sunt cei care aud, apoi vine diavolul și ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască. Iar cea de pe piatră sunt aceia care, auzind cuvântul îl primesc cu bucurie, dar aceștia nu au rădăcină; ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă. Cea căzută între spini sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc. Iar cea de pe pământ bun sunt cei ce, cu inimă curată și bună, aud cuvântul, îl păstrează și rodesc întru răbdare (Luca 8: 5-15).

*Parabola semănătorului
(www.parabole.online)*

REȚINEȚI!

PARABOLA este o povestire alegorică cu un cuprins religios sau moral; o pildă; o exprimare alegorică, o afirmație care cuprinde un anumit tâlc.

ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘȚINȚELE!

Parabola sau **pilda** este o scurtă istorioară fictivă, dar verosimilă, prin care se exprimă adevăruri și învățături cu caracter religios sau moral.

Spre deosebire de alegorie sau fabulă, de care se apropie printr-o anumită latură morală, parabola transmite o învățătură spirituală, depășind simpla realitate profană.

Parabolele biblice sunt cele mai cunoscute parabole prin forța vădit modelatoare pentru viața sufletească a omenirii în ansamblul ei.

Noul Testament cuprinde în cadrul celor patru *Evanghelii*, douăzeci și opt de parabole rostite de Iisus Hristos, prin care Mântuitorul ne transmite Învățăturile Sale.

Parabolele biblice conțin diverse exemple din viață, acțiuni ale oamenilor care, prin imagini plastice, au valoare de simbol.

Parabola apare și ca specie literară cultă. Astfel, în literatura rămână, parabole au scris George Coșbuc și Vasile Voiculescu, iar în cea universală – Lessing, Boccacio, Franz Kafka ș.a.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. În urma lecturii textelor de mai sus, rezumați secvențele introductive ale acestor parabole. Ce rol joacă aceste secvențe?
2. Prin ce se individualizează cele două personaje din *Parabola vameșului și a fariseului*? Ce detalii v-au impresionat cel mai mult?
3. Stabiliți opozițiile existente între cele două personaje. Comentați-le.
4. Ce semnificație are cuvântul *sămânța* în *Parabola sămănătorului*? Motivați-vă răspunsul.
5. Determinați simbolurile principale din *Parabola sămănătorului* și explicați-le.
6. Realizați un desen, reprezentând portretele vameșului și fariseului.

REFLECTAȚI!

1. Ce reprezintă cele două personaje din parabolă: vameșul și fariseul? Argumentați-vă răspunsul.
2. Ce idei general-umane desprindeți din aceste două parabole? Dar învățături? Motivați-vă răspunsul.
3. Încercați să comentați analogia: *sămânța – Cuvântul sfânt*.
4. Care este atitudinea cititorului față de adevărurile pe care le deducem din aceste parabole?
5. Explicați sensul frazei „... oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înalța.”

FOLOSIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Citiți și alte parabole biblice și comentați-le în clasă.
2. Realizați un comentariu al parabolelor citite, în care să argumentați ideea că dreptatea lui Dumnezeu constă în aceea că răul nu rămâne niciodată nepedepsit.
3. Citiți parabola cultă *Copacul lui Iuda* de Vasile Voiculescu și faceți o paralelă între parabolele biblice și cele culte.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

PROGRESAȚI!

1. Care sunt personajele principale din *Parabola vameșului și a fariseului*?
2. De ce merg vameșul și fariseul la templu?
3. Ce stări de spirit sau atitudini ar putea avea vameșul și fariseul înainte de a intra în templu?
4. Ce auziseră oamenii despre fariseu și vameș în contextul parabolei?
5. Care este mesajul general al parabolei?
6. De ce fariseul se laudă în timpul rugăciunii?
7. Ce rugăciune face vameșul și cum se diferențiază aceasta de rugăciunea fariseului?
8. Care ar fi atitudinea Ziditorului față de rugăciunile celor doi protagoniști?
9. Care sunt învățăturile sau avertismentele implicite în parabolă?
10. Cum se poate aplica înțelegerea parabolei în viața cotidiană?
11. Ce învățăminte morale sau spirituale putem trage din această parabolă?

LUCRAȚI ÎN ECHIPĂ!

1. Ce simbolizează semințele care cad pe marginea drumului?
2. Cum este reprezentat solul pietros și de ce semințele nu prind rădăcini acolo? Ce simbolizează el?
3. De ce semințele căzute printre spini nu produc rod?
4. Care este simbolul semințelor care cad pe pământul bun și produc roade?
5. Cum este prezentată ideea că oamenii pot interpreta diferit cuvântul lui Dumnezeu?
6. Ce obstacole pot apărea în viața cuiva care primește cuvântul lui Dumnezeu, dar nu-l păstrează în inimă?
7. Care este rolul Semănătorului în parabolă și cum se reflectă înțelesul său spiritual?
8. Cum influențează factorii externi (cum ar fi solul sau păsările) rezultatul semănăturii?
9. Care este învățătura morală sau spirituală pe care o putem extrage din experiența Semănătorului?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Demonstrați că parabola este o povestire în care se exprimă adevăruri morale și religioase.
2. De ce se spune că parabola este o specie de alegorie? Argumentați prin

exemple din textele citite mai sus.

3. Cum demonstrați că parabola este o narațiune?
4. Ce adevăruri desprindem din textul parabolilor biblice? Motivați-vă răspunsul.
5. Explicați unele învățături ce le desprindem din parabolele citite mai sus.
6. Cum explicați prezența parabolilor în textul biblic? Argumentați.
7. Citiți fragmentul și continuați textul, adăugând propriile păreri despre *Parabola vameșului și a fariseului*.
„Doi oameni s-au suit la templu ca să se roage. Faptă vrednică de toată lauda! Căci ce este mai onorabil pentru un suflet decât să stea de vorbă cu Creatorul său: să-L preamărească, să-L mulțumească sau să-l ceară ajutorul? Numai că unul dintre ei nu s-a rugat, dar...”
8. Fariseul apare ca o figură pozitivă până într-un anumit punct. Dar concluzia care nu-i este deloc favorabilă, arată că undeva a greșit. Unde anume? Argumentați-vă răspunsul.
9. Rugăciunea fariseului este o rugăciune adevărată? Dar a vameșului?
10. Cum poate această poveste să fie relevantă pentru viața noastră de zi cu zi?

MIHAIL SADOVEANU (1880 – 1961)

A fost un scriitor, povestitor, nuvelist, romancier, academician și om politic român. Este considerat unul dintre cei mai importanți prozatori români din prima jumătate a secolului XX. Opera sa se poate grupa în câteva faze care corespund unor direcții sau curente literare dominante într-o anumită epocă.

S-a născut Mihail Sadoveanu la 5 noiembrie la Pașcani, județul Iași.

Părinții lui Mihail Sadoveanu au fost avocatul Alexandru Sadoveanu din Oltenia și Profira Ursache, fată de răzeși.

Studiile primare le-a făcut la Pașcani între anii 1892–1897, unde l-a avut ca dascăl pe Mihai Busuioc, cel pe care l-a

descriș în povestirea „Domnu Trandafir”. Apoi a urmat gimnaziul „Alecu Donici” la Fălticeni.

Între anii 1897–1900 și-a continuat pregătirea la Liceul Național din Iași și la Facultatea de Drept a Universității din București.

Începe să colaboreze la foaia „*Viața nouă*” alături de Gala Galaction,

N.D. Cocea, Tudor Arghezi ș.a., semnând cu numele sau, dar și cu pseudonimul M.S. Cobuz.

În 1904 se stabilește la București, debutează editorial cu patru volume deodată: „Povestiri”, „Dureri înăbușite”, „Crâșma lui Moș Precu”, „Șoimii”, fapt pentru care Nicolae Iorga numește aceasta perioada „anul Sadoveanu”.

Publică aproape 100 de volume, printre care: „Floare ofilită”, „Apa morților”, „Neamul Șoimăreștilor”, „Tara de dincolo de negură”, „Hanu-Ancuței”, „Împărăția apelor”, „Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă”, „Baltagul”, „Creanga de aur”, „Locul unde nu s-a întâmplat nimic”, „Frații Jderi”, „Nada Florilor”.

În anul 1910 este numit în funcția de director al Teatrului Național din Iași. În anul 1921 devine membru al Academiei Romane, 1949 Mihail Sadoveanu este ales președinte al Uniunii scriitorilor.

În anul 1961, la 19 octombrie, Mihail Sadoveanu se stinge din viață în localitatea Vânători-Neamț, județul Neamț, la vârsta de 80 de ani. A fost înmormântat în Cimitirul Bellu, alături de Mihai Eminescu.

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

REFLECTAȚII!

1. Cum credeți, care este tema centrală a nuvelei *Un om necăjit* de Mihail Sadoveanu?
2. Ce griji poate întâmpină personajul central, cine credeți că e?
3. Cum înțelegeți titlul nuvelei *Un om necăjit*?
4. Cum credeți va fi ilustrată viața la sat în nuvelă?
5. Ce mesaj poate fi extras din titlul nuvelei *Un om necăjit*?

UN OM NECĂJIT

Trei zile bătuseră vânturi sunătoare de la miazăzi, pământul se zbicise, și-n dumbrăvioara de la marginea satului, la malul Siretului, începuseră să înflorească galben cornii. Băiatul cel mai mititel al lui Dumitru Onișor ieșise cu șase oi la mugurul proaspăt al primăverii.

Era un copilaș palid și mărunțel și târa pe pământul ravăn niște ciubote grele ale unui frate mai mare. Ridică spre mine ochi triști, învăluți ca-ntr-o umbră cenușie și-și scoase cu anevoie din cap pălărioara veche pleoștită ca o ciupercă. Îmi dădu bună-ziua c-un glas moale în care parcă suna o suferință timpurie; apoi, acoperindu-se, ridică deasupra oilor toiegelul alb, îndemnându-le spre crâng.

- Ce mai faci tu, măi flăcăule? îl întrebai eu. Ai ieșit cu oile la păscut?
- M-a trimes tătuca să le mai port! îmi răspunse el serios, cu glasul-i

subțirel și peltic; și se opri.

Oile se opriră și ele și întoarseră capetele spre călăuzul lor.

- Dar ești tu vrednic, bre Niculăeș, să porți un cârd de oi?

- He, sunt eu vrednic; da'acuma n-am ce purta, sunt supărat...

- Cum se poate? Și de ce, mă rog?

- De ce? mă întrebă ridicând spre mine fruntea pe care sta zimțuit în neregulă păru-i buhos; pentru că în primăvara asta tot ne-au căzut din oi; ș-acuma am rămas numai cu acestea șase...

Deși „flăcăul” cu care vorbeam era numai de-o șchioapă, deși intrase

în a opta primăvară a vieții lui, năcazul lui era adânc și serios; zâmbetul

meu pieri pe dată.

- Și v-au murit multe, bre Niculăeș?

- Multe... răspunse el grav, rezemându-se înaintea mea în băț, ca ciobanii. Tătuca întruna blastămă și suduie când cade câte-o oaie; mă mai bate și pe mine câteodata; dar parcă eu ce-s vinovat? Acu, azi, mi s-a întâmplat alta. Când ieșeam din sat, a trecut unul repede cu căruța și mi-a pălit o oaie. A dat-o jos. Acuma abia umblă și abia suflă. Are să se ducă și asta. Era a mămucăi și mi-o lăsase mie...

Glasul lui dintrodată scăzuse într-un tremur de lacrimi.

- Și pe omul care ți-a pălit oaia nu-l cunoști?

- Nu-i din sat de la noi, nu-l cunosc.

- De ce nu te-ai întors repede să-i spui lui tatu-tau?

- Tătuca nu-i acasă; a ieșit la arat cu cei mari.

- Și de ce spui că ți-o lăsase mămucă-ta ție?

- Apoi nu știi? Eu n-am mamă. A murit în postul Crăciunului și ne-a lăsat singuri. Acu n-are cine mă spăla, n-are cine mă îngriji... n-are cine-mi spune o vorbă bună...

Într-o zi i-a fost rău, s-a pus în pat, ș-a murit într-o duminică. Și-nainte de asta, m-a mângâiat așa pe frunte și mi-a spus că-mi lasă mie mioara asta...

Copilul cel mărunțel îmi vorbea cu seriozitate și cu durere, ca un o mare. Aș fi vrut să-l mângâi într-un fel, dar nu-mi venea în minte ce-aș putea spune unui copil. Ș-o desmierdare cu mâna pe fruntea lui cu păr zbârlit nu era o mângâiere pentru acest om. Văzându-mă că tac, el mă privi cu luare-aminte.

– Apoi eu mă duc să-mi port oile... îmi zise el cu hotărâre.

Și urnindu-se din loc, începu a-și târâi iar ciubotele grele, îndemnând cu bățul alb oile spre dumbrăvioara de la malul Siretului.

Începui a merge și eu alături de el, pe cărarea proaspăt zbicită. Cerul era limpede, soarele umplea câmpiile de lumină, și din când în când se vedea Siretul scânteind la cotituri.

– Uite, asta-i oaia pălită... îmi zise Niculăeș atingând cu bățul mioara care pășea încet, șchiopătând, în urma cârdișorului. Apoi, dac-a pieri și asta, are ce mă păli și mustra tătuca... parcă nu mi-ar ajunge mie supărarea pe care-o am...

Smârcâi din nas și-și trecu pe deasupra buzelor mânică lungă a anteriului. Apoi oftă adânc.

– De ce oftezi, Niculăeș?

La o asemenea întrebare de prisos copilul nu-mi răspunse.

– Când era mămuca bolnavă, zise el într-un târziu, eu, care eram cel mezin, stăteam lângă dânsa, ca să-i dau apă, când îi era sete... Avea arșiță mare. Eram singuri; ceilalți erau pe-afară, după treburi. Și ea-mi spunea să fiu cuminte după ce s-a duce ea, și s-ascult pe tătuca. Și eu o întrebam așa: Unde-ai să te duci, mămuță? Și ea-mi spunea: Apoi eu am să mor, Niculăeș, și tu să nu spui la nimeni... Eu nu spuneam, dar tătuca știa și el asta și era supărat și tot trântea și izbea și întreba: Da'cât ai să mai bolești, măi fumeie?...

Copilul vorbea încet cu glasul lui de suferință și nu mă privea; parcă nu vorbea cu mine și sta la sfat cu oile lui ca totdeauna.

– Da'tu de ce mergi așa de moale? întrebă el pe mioara lui. Așa-i că te doare? Te-a trântit și te-a pălit răul cela... He, dac-aș fi fost eu batâr ca bădița Mihai, l-aș fi apucat de piept și l-aș fi scuturat: Măi, cum să- mi

calci tu mie oaia?... Hai încet, c-apoi în dumbravă te-i hodini...

– Nu te teme, Niculăeș, că nu pieri... îi zisei eu.

Lăsați pe Niculăeș al lui Onișor singur în liniștea țărmlui și pornii în josul apei, spre locuri care și mie îmi aduceau aminte de anii cei de demult. Imaginea copilului însă nu-mi dispărea dinaintea ochilor și galsul lui trist îmi suna neconținut în urechi. Cu mama lui, Irina lui Avram, copilărisem în școală și-mi aduceam aminte mai ales de ochii înecați de un vâl fumuriu: ochii ei îi avea și copilul. Fusesse o fată vioaie

și aprigă, foarte frumoasă și cuminte. De toate darurile ei avusese parte Dumitru Onișor, gospodar bun, dar om hursuz și cam cărpănos. Acuma Irina noastră cea de odinioară murise; povestirea copilului îmi adusesse aminte de toate cele de demult frumoase și pentru totdeauna pierdute. Murise, lăsând sufletul ei cald și mintea ei bogată copilului – care sta acum sub mesteceni la malul apei, vorbind cu oițele lui.

Mormântul ei, ca al tuturor în tristele noastre țințirimi, n-avea nici un semn și nici o floare și Onișor își ara ogorul nepăsător, îngrijit numai de holda de mâne. Amintirea Irinei noastre trăia numai în copilul cel palid. Duișia ei, înțelepciunea ei și ceea ce era în sufletul ei vis, parcă trecuseră în mărunțul meu tovarăș de drum, în serile acelea singuratice de suferință, când amândoi sfătuiau cu ochii în lacrimi, ș-afară bântuiau, cu chinuite plângeri, vifornițele iernii.

De la un loc, de pe înălțimea malului, mă întorsei parcă chemat de cineva și privii în urmă. Copilul sta sub mesteceni și-l vedeam parcă nedeslușit, ca-ntr-o ceață de lumină. Oile pășteau în juru-i. Pițigoii își rosteau cu viers subțire veșnicele lor cuvinte de bucurie: Simț a vară! simț a vară! Și de bună-samă, ca-n toate zilele, Niculăeș grăia cu oile lui. Ș-acuma întreba pe mioara cea bolnavă:

– Cum îți mai este? Tot te mai doare?...

Oaia răspundea, behăind ușor și dulce.

– Să nu mori, că numai tu mi-ai rămas de la mama... îi zicea el încet.

Cocostârcii clămpăneau în smârcul de peste apă. El îi privea cu luare-aminte. Un pițigoi veni deasupra capului lui acoperit cu pălăria pleoștită, scârțâindu-și neconținut cântecul.

– Tu ești bucuros și fără grijă... îi murmură, ca o muștrare, băiatul. Și ofta, ca un om năcăjit și plin de griji ce se afla...

Târziu, întorcându-mă, îl găsii înseninat, căci mioara i se înviorase. Cu o custură cerca să-și facă o trișcă dintr-o rămurică de răchită. Și când ridică zâmbind ochii spre mine, – mă izbi deodată

o amintire ce brusc izvoră ca din negură, ș-o asemănare izbitoare cu ochii și zâmbetul celei care odată, cu ani în urmă, înflorise ca o floare și-mi fermecase c-un zâmbet și c-o privire un trecător ceas al vieții.

◀ IMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Mihail Sadoveanu este unul dintre cei mai valoroși scriitori români care prin opera sa, a lăsat culturii noastre fresce ample ale vieții și istoriei noastre naționale.

Nuvela *Un om năcăjit* este o istorie a unui copil care la numai opt ani privește și analizează viața din perspectiva unui om matur.

Nuvela se structurează din mai multe momente legate de viața acestui copil, iar subiectul reiese din frământările emoționale ale personajului principal, precum și ale comportamentului oamenilor care-l înconjoară.

Tema nuvelei o constituie viața dură a lui Niculăeș, precum și frământările prin care trece acest copil lipsit de dragostea mamei, pe care o pierde la o vârstă fragedă, dar și relațiile lui cu tatăl care are o atitudine nefastă față de el.

Personajul principal este prezentat de autor cu o compasiune deosebită, din care reiese fragilitatea, starea precară a lui, dar și rezistența morală cu care se opune ferm vitregiilor vieții.

În nuvelă se împletesc armonios mai multe moduri de expunere (narațiune, dialog, descriere), prin care autorul relevă atât tema propusă, cât și lăuntricul acestui copil matur.

Gama figurilor de stil, pe care o desprindem din nuvelă, oferă o apreciere mai profundă a ceea ce și-a pus ca scop să ne prezinte autorul.

CURIOZITĂȚI...

- 1. Context istoric și social:** Nuvela a fost scrisă în perioada interbelică, o perioadă caracterizată de transformări sociale semnificative și evenimente istorice dramatice. Operele lui Sadoveanu, inclusiv *Un om necăjit*, reflectă adesea aceste schimbări și impactul lor asupra individului.
- 2. Atmosfera și cadrul natural:** Sadoveanu este cunoscut pentru abilitatea sa de a crea peisaje naturale vibrante în operele sale. În nuvela *Un om necăjit*, el construiește o atmosferă autentică a satului românesc, îmbinând armonios detaliile naturii cu trăirile personajelor.
- 3. Tema suferinței:** Nuvela explorează tema eternă a dragostei și suferinței, oferind cititorilor o privire adâncă în complicațiile inimii umane.
- 4. Elemente de folclor și tradiție:** Sadoveanu îmbogățește narativa cu elemente de folclor și tradiție românească. Prin intermediul personajelor și a povestirii, el păstrează și transmite valorile culturale specifice timpului și locului său.
- 5. Analiză psihologică:** Nuvela *Un om necăjit* este și o explorare a psihologiei umane. Personajul principal este în centrul unei analize profunde a trăirilor, temerilor și dilemelor sale interioare.
- 6. Povestire în stil sadovenian:** Stilul de scriere al lui Sadoveanu, denumit adesea „sadovenian”, se caracterizează prin bogăția limbajului și descrierile vii ale naturii. Aceste caracteristici sunt prezente și în nuvela *Un om necăjit*.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. În urma lecturii nuvelei *Un om necăjit*, selectați cuvintele mai puțin cunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Efectuați un rezumat al textului citit și scoateți în evidență cele mai importante momente.
3. Identificați în conținutul textului citit imaginile care-l prezintă pe Niculăeș. Înscrieți-le în caiete. Comentați-le.
4. Identificați modurile de expunere existente în textul nuvelei. Ce rol joacă ele în realizarea temei?
5. Ce rol are dialogul în această nuvelă? Argumentați-vă răspunsul.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Determinați starea emotivă a personajului principal? Argumentați.

2. Determinați starea emotivă a personajului principal? Argumentați.
3. Cine este naratorul nuvelei? Care este atitudinea lui față de Niculăeș?
4. Ce procedee artistice folosește autorul pentru a reda universul intim al personajului principal? Identificați-le în text și înscrieți-le în caiete.
5. Ce moduri de expunere folosește autorul și cum se interferează ele în textul nuvelei? Care dintre ele prevalează?
6. Ce semnificație are privirea personajului principal? Argumentați-vă răspunsul.

REȚINEȚI!

SUBIECTUL operei literare este constituit din succesiunea faptelor, a evenimentelor la care participă personaje literare caracterizate tocmai prin intermediul întâmplărilor relatate.

Subiectul se întâlnește în operele epice și dramatice.

Are mai multe momente (părți):

I. Expozițiunea sau expoziția (partea introductivă în care autorul prezintă locul, timpul acțiunii și unele dintre personaje);

II. Intriga (momentul sau faptul important care determină întreaga desfășurare a acțiunii);

III. Desfășurarea acțiunii (partea cea mai întinsă, care cuprinde faptele, întâmplările determinate de intrigă);

IV. Punctul culminant (partea care cuprinde momentul de maximă încordare, de intensitate în desfășurarea acțiunii);

V. Deznodământul (ultima parte, care cuprinde sfârșitul acțiunii, al evenimentelor). Nu toate operele literare au momente ale subiectului în această ordine.

Unele momente, precum expozițiunea sau deznodământul pot lipsi, autorul începând cu intriga sau înlăturând deznodământul pentru a lăsa cititorului posibilitatea de ași imagina sfârșitul întâmplărilor.

REȚINEȚI!

NUVELA este o specie a genului epic în proză, cu dimensiuni cuprinse între povestire și roman, ce urmărește un singur fir narativ, având o intrigă complexă și dezvoltând un conflict puternic prin care se evidențiază caracterul a mai multor personaje.

Termenul **nuvelă** provine din fr. *nouvelle*, it. *novella* – noutate. Există mai multe tipuri de nuvele.

- a) Prin raportare la curente literare:
 Romantică. Realistă. Naturalistă.
- b) Din punct de vedere tematic și conflictual:
 Istorice.
 Socială.
 Psihologică.
 Filozofică.
- c) Din punct de vedere al raportului realitate:
 Realistă.
 Fantastică.

REȚINEȚI!

REZUMATUL constă în prezentarea sumară, logică și obiectivă a subiectului operei literare; se reține esențialul eliminându-se detaliile.

Etapele premergătoare ale realizării rezumatului sunt:

- se citește cu atenție, textul literar (opera / fragmentul) pentru a înțelege informația esențială;
- se află răspunsurile la întrebările: *cine? ce face? când? unde?*
- se identifică și se delimitează momentele subiectului / etapele narațiunii;
- se formulează ideile principale.

Realizarea rezumatului constă în legarea ideilor principale prin cuvinte sau sintagme potrivite pentru a asigura coerența exprimării și respectarea întocmai a ordinii desfășurării întâmplărilor.

În rezumat se prezintă ce se povestește, nu cine sau cum povestește. Informația esențială este concentrată și simplificată.

FOLOSIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Realizați fișa de caracterizare a personajului principal conform următoarelor cerințe:
  - a) *întâmplări semnificative,*
  - b) *stări emoționale.*
2. Redactați o compunere în care să descrieți personajul principal. Selectați din text imaginile corespunzătoare și folosiți-le în lucrarea voastră.
3. Selectați pasajele în care întâlniți descrieri în nuvela citită de voi și dați-le o apreciere.
4. Care este rolul descrierilor în dezvoltarea mesajului principal al textului? Argumentați-vă răspunsul.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

REFLECTAȚII

1. Care sunt elementele de limbaj specifice nuvelei *Un om necăjit*?
2. Cum se reflectă condiția socială și economică a personajului principal în nuvelă?
3. Ce semnificații pot avea elementele naturii și peisajul în dezvoltarea acțiunii?
4. Care sunt conflictele interioare ale personajului și cum influențează acestea evoluția acțiunii?
5. Cum se conturează relațiile dintre personaje și cum acestea afectează cursul acțiunii?
6. Care sunt simbolurile prezente în povestire și cum contribuie acestea la înțelegerea mesajului autorului?
7. Cum se schimbă și evoluează personajul principal?
8. Există elemente specifice folclorului sau tradiției românești în nuvelă?
9. Care sunt temele centrale ale nuvelei și cum se reflectă acestea în dilemele personajelor?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Identificați în textul nuvelei imaginile care ilustrează atmosfera tragică în care trăiește acest copil.
2. Relevați procedeele artistice pe care le folosește autorul pentru a prezenta universul lăuntric al copilului. Înscriteți-le în caiete și explicați-le.
3. Comentați atitudinea pe care o are naratorul față de acest copil.
4. Realizați un comentariu al acestei nuvele, expuneți-vă părerile proprii.
5. Selectați indicile timpului și ale spațiului și explicați-le semnificația.
6. Identificați în text o modalitate de expunere: narațiune, descriere.
7. Realizați un text în baza imaginilor propuse, folosind mai multe moduri de expunere (narațiune, dialog, descriere).

ION CREANGĂ (1837 - 1889)

„Ion Creangă este un reprezentat perfect al sufletului românesc”.

Garabet Ibrăileanu

Recunoscut datorită măiestriei basmelor, poveștilor și povestirilor sale, Ion Creangă este considerat a fi unul dintre clasicii literaturii române, mai ales datorită operei sale autobiografice „Amintiri din copilărie”.

S-a născut la 1 martie 1837 la Humulești. Părinții lui au fost Ștefan a Petrei Ciubotaru și Smaranda Creangă. A mai avut încă șapte frați.

În 1847 începe școala de pe lângă biserica din satul natal Humulești, unde copiii erau învățați de dascălul satului. Mai târziu este trimis la bunicul din partea mamei, David Creangă. Acesta îl duce la școala din Broșteni. În 1853 este înscris la Școala Domnească de la Târgu Neamț, sub numele de Ștefănescu Ion. Acolo, el îl are ca profesor pe părintele Isaia Teodorescu (Popa Duhu). Smaranda, o femeie foarte ambițioasă, dorea ca fiul ei să ajungă preot și de aceea îl înscrie la Școala catihetică din Fălticeni. La această școală apare sub numele de Ion Creangă, nume pe care îl va păstra toată viața. Școala din Fălticeni se desființează, așa că Ion Creangă pleacă la Iași și se înscrie la cursul inferior al Seminarului teologic.

Din 1855 până în 1859, Creangă urmează cursurile seminarului, iar apoi, luând atestatul, revine în satul natal, pe care l-a iubit atât de mult și de care n-a vrut niciodată să se despartă. Se însoară mai târziu la Iași, cu Ileana, fiica preotului Ioan Grigoriu de la biserica Patruzeci de sfinți din Iași, devenind diacon al acestei biserici.

În 1864 Creangă îl întâlnește pe Titu Maiorescu, care îl numește învățător la Școala primară nr. 1 din Iași. Timp de 12 ani este dascăl și diacon pe la diferite biserici din Iași, dar deoarece nu respectă anumite reguli impuse de biserică este exclus definitiv din rândurile clerului.

În 1875 îl cunoaște pe Mihai Eminescu, de care îl va lega o frumoasă și durabilă prietenie. Acesta, dându-și seama de talentul de povestitor al lui Creangă, îl îndeamnă să pună pe hârtie ceea ce povestea cu atâta haz. Tot în 1875 publică povestea *Soacra cu trei nurori* care este foarte bine primită de cititori și criticii literari. Colaborează pe la diferite ziare și

reviste, la scrierea unor manuale. Apariția sa la diferite cenacluri literare transforma întâlnirile respective în adevărate evenimente, unde marele povestitor reușea să impresioneze cu poveștile și povestirile sale pline de haz.

Între 1875 și 1883 scrie cele mai importante opere ale sale. În anul 1883 se îmbolnăvește și suferă mult din cauza bolii. Suferă foarte mult și din cauza moartii lui Eminescu, astfel că, în ultima zi a aceluiași an în care moare Eminescu (1889) moare și marele povestitor în bojdeuca sa de la Țicău, la 31 decembrie 1889. Rămâne însă nemuritor prin opera pe care a scris-o.

Casa memorială „Ion Creangă,” – Humulești.

A scris: *Povești: Capra cu trei iezi (1875), Dănilă Prepeleac (1876), Fata babei și fata moșneagului (1877), Povestea lui Harap-Alb (1877), Ivan Turbincă (1878), Povestea lui Stan-Pățitul (1877), Povestea porcului (1876), Povestea poveștilor (1877-1878), Povestea unui om leneș (1878), Punguța cu doi bani (1875), Soacra cu trei nurori (1875) etc. Povestiri: Acul și barosul (1874), Cinci pâini (1883), Inul și cămeșa (1874), Ion Roată și Cuza-Vodă (1883), Moș Ion Roată și Unirea (1880), Păcală (1880), Prostia omenească (1874), Ursul păcălit de vulpe (1880) etc. Nuvele: Moș Nichifor Coțcariul (1877), Popa Duhul (1879). Romanul autobiografic: Amintiri din copilărie (1879) (La cireșe, Pupăza din tei, La scăldat).*

Artist neîntrecut al cuvântului, ne-a lăsat o operă de pionerat în literatura națională. Garabet Ibrăileanu a fost primul critic literar, care i-a definit talentul artistic: „Iar Ion Creangă a avut un așa de mare talent, încât în toate poveștile sale oamenii trăiesc cu o individualitate și cu o putere de viață extraordinară.”

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

REFLECTAȚII

1. Cum credeți care sunt principalii protagoniști implicați în acțiunea din fragmentele *La cireșe* și *La scăldat*?
2. Cum contribuie stilul narativ al lui Creangă la crearea unei atmosfere pline de farmec și umor în operele sale?

3. Cum credeți, ce rol are mediul natural în desfășurarea evenimentelor?
4. Credeți că această narațiune contribuie la înțelegerea generală a copilăriei lui Ion Creangă și a umorului specific operei sale?

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

(fragment) LA CIREȘE

Odată, vara pe-aproape de Moși, mă furișez din casă și mă duc, ziua în amiaza-mare, la moș Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dânsul și încă la vro două locuri din sat era câte-un cireș văratic, care se cocea-pălea de Duminica Mare. Și mă chitesc eu în mine, cum s-o dau, ca să nu mă prindă. Întru mai întâi în casa omului și mă fac a cere pe Ioan, să ne ducem la scăldat.

– Nu-i acasă Ion, zise mătușa Mărioara; s-a dus cu moșu-tău Vasile sub cetate, la o chiuă din Condreni, s-aducă niște sumani.

Căci trebuie să vă spun că la Humulești torc și fetele și băieții, și femeile și bărbații; și se fac multe giguri de sumani, și lăi, și de noaten, care se vând și pănură, și cusute; și acolo, pe loc, la negustori armeni, veniți înadins din alte târguri: Focșani, Bacău, Roman, Târgu-Frumos, și de pe aiurea, precum și pe la iarmaroace în toate părțile. Cu asta se

hrănesc mai mult humuleștenii, răzeși fără pământuri, și cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brânză, lână, oloi, sare și făină de păpușoi; sumane mari, genunchere și sârdace; ițari, bernevici, cămeșoaie, lăicere și scorțuri înflorite; ștergare din borangic alese,

și alte lucruri, ce le duceau luna în târg de vânzare, sau joia pe la mănăstirile de maici, cărora le vine cam peste mână târgul.

Fragment din filmul „Amintiri din copilărie”, 1964 regizat de Elisabeta Bostan

– Apoi dar, mai rămâi sănătoasă, mătușă Mărioară! vorba de dinioarea; și-mi pare rău că nu-i vărul Ion acasă, că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună... Dar în gândul meu: „Știi c-am nimerit-o? bine că nu-s acasă; și, de n-ar veni degrabă, și mai bine-ar fi...”

Și, scurt și cuprinzător, sărut mâna mătușei, luându-mi ziua bună, ca un băiet de treabă, ies din casă cu chip că mă duc la scăldat, mă șupu-

resc pe unde pot și, când colo, mă trezesc în cireșul femeii și încep a cărăbăni la cireșe în sân, crude, coapte, cum se găseau. Și cum eram îngrijit și mă sileam să fac ce-oi face mai degrabă, iaca mătușa Mărioara, c-o jordine în mână, la tulpina cireșului!

– Dar bine, ghiavole, aici ți-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; scoboară-te jos, tălharule, că te-oi învăța eu!

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau, zvârr! de vro două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se aburca pe cireș în sus, zicând:

– Stai, măi porcane, că te căptușește ea, Mărioara, acuș!

Atunci eu mă dau iute pe-o creangă, mai spre poale, și odată fac: zup! în niște cânepă, care se întindea de la cireș înainte și era crudă și până la brâu de înaltă. Și nebuna de mătușa Mărioara, după mine, și eu fuga iepurește prin cânepă, și ea pe urma mea, până la gardul din fundul grădinii, pe care neavând vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cânepă, fugind tot iepurește, și ea după mine până-n dreptul ocolului pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de laturi iar gard, și hârsita de mătușă nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cât pe ce să puie mâna pe mine! Și eu fuga, și ea fuga, și eu fuga, și ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă la pământ; căci, să nu spun minciuni, erau vro zece-douăsprezece prăjini de cânepă, frumoasă și deasă cum îi peria, de care

*Fragment din filmul „Amintiri din copilărie”,
1964 regizat de Elisabeta Bostan*

nu s-au ales nimica. Și după ce facem noi trebușoara asta, mătușa, nu știu cum, se încâlcește prin cânepă, ori se împiedică de ceva, și cade jos. Eu, atunci, iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri mai potrivite, mă azvârl peste gard, de parcă nici nu l-am atins, și-mi pierd urma, ducându-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea...

Dar mai îndesară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și paznicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina și-l cheamă să fie de față când s-a ispăși cânepa și cireșele... căci, drept vorbind, și moș Vasile era un cărpănos și un pui de zgârie-brânză, ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: „Au tunat și i-au adunat”. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: „Nu plătește bogatul, ci vinovatul!” Așa și tata, a dat gloabă pentru mine, și pace bună! Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă,

mi-a tras o chelfăneală ca aceea, zicând:

– Na! satură-te de cireșe! De-amu să știi că ți-ai mâncat lefteria de la mine, spânzuratule! Oare multe stricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta?

Și iaca așa cu cireșele; s-a împlinit vorba mamei, sărmana, iute și degrabă: „Că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furțișag”. Însă ce ți-i bună pocăința după moarte? D-apoi rușinea mea, unde o pui? Mai pasă de dă ochi cu mătușa Mărioara, cu moș Vasile, cu vărul Ion și chiar cu băieții și fetele din sat; mai ales duminica la biserică, la horă, unde-i frumos de privit, și pe la scăldat, în Cierul Cucului, unde era băteștița flăcăilor și a fetelor, doriți unii de alții, toată săptămâna, de pe la lucru!

Mă rog, mi se dusesse buhul despre pozna ce făcusem, de n-aveai cap să scoți obrazul în lume de rușine; și mai ales acum, când se ridicaseră câteva fete frumoșele în sat la noi și începuse a mă scormoli și pe mine la inimă. Vorba ceea:

– Măi Ioane, dragi ți-s fetele?

– Dragi!

– Dar tu lor?

– Și ele mie!...

Însă ce-i de făcut?... S-a trece ea și asta; obraz de scoarță, și las-o moartă-n păpușoi, ca multe altele ce mi s-au întâmplat în viață, nu așa într-un an, doi și deodată, ci în mai mulți ani și pe rând, ca la moară. Și doar mă și feream eu, într-o părere, să nu mai dau peste vro pacoste, dar parcă naiba mă împingea, de le făceam atunci cu chiuita.

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

(fragment) LA SCĂLDAT

Într-o zi, pe-aproape de Sânt-Ilie, se îngrămădisă, ca mai totdeauna, o mulțime de trebi pe capul mamei: niște sumani să-i scoată din stative; alții să-i nividească și să înceapă a-i țese din nou; un teanc de sumane croite, nalt până-n grindă, aștepta cusutul; pieptănușii în laiță n-avea cine-i ținea de coadă; roata ședea în mijlocul casei, și canură toarsă nu era pentru bătătură! Ș-apoi, vorba ceea: „Nu ședea, că-ți șede norocul”. Tevi de făcut la sucală; copil de țâță în albie, pe lângă alții vro cinci-șase, care așteptau să le faci demâncare. Treabă era acolo, nu încurcală; și încă se cerea degrabă, căci venea cu fuga iarmarocul de Fălticeni, care acela este ce este. Și mă scoală mama atunci mai dimineață decât alte dăți și-mi zice cu toată inima:

– Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăzul cela pe jos; și eu asemenea nu-mi văd capul de trebi; tu mai lasă drumurile și stai lângă mămuca, de-i fă țevi și leagănă copilul; c-apoi și

eu ți-o lua de la Fălticeni o pălăriuță cu tasma și-o curălușă de cele cu chimeri, știi cole, ca pentru tine!

– Bine, mamă! dar, în gândul meu, numai eu știam.

Toate ca toatele, dar la cusut și sărăduit sumane și mai ales la roată, mă întreceam cu fetele cele mari din tors; și din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care, drept să vă spun, nu-mi era urâtă, făcea adeseori în ciuda mea și-mi bătea din pumni, poreclindu-mă „Ion Torcalău”, cum îi zicea unui țigan din Vânători. Însă pentru asta tot îmi era dragă, și torceam împreună cu dânsa, la umbra nucului lor, câte-o movilă de drugi de canură, de mă săruta mama, când i le arătam sara acasă.

Așa ne duceam băieții și fetele unii la alții cu lucru, ca să ne luăm de urât, ceea ce la țară se cheamă șezătoare și se face mai mult noaptea, lucrând fiecare al său; cum torceam eu, de-a mai mare dragul pe

*Fragment din filmul „Amintiri din copilărie”,
1964 regizat de Elisabeta Bostan*

întrecute cu Măriuca, și cum sfârâia fusul roții, așa-mi sfârâia inima-n mine de dragostea Măriucăi! Martor îmi este Dumnezeu! Și-mi aduc aminte că odată, noaptea, la o clacă de dezghiocat păpușoi, i-am scos Măriucăi un șoarec din sân, care era s-o bage în boale pe biata copilă, de n-aș fi fost eu acolo.

prin luncile și dumbrăvile cele pline de mândrețe, după cules răchitică de făcut gălbenele, sovârv de umplut flori, dumbravnic și sulcină de pus printre straie, cine umbla? Povestea cântecului: „Fă-mă, Doamne, val de tei Și m-aruncă-ntre femei!,,

Și, scurtă vorbă, unde erau trei, eu eram al patrule.

Dar când auzeam de legănat copilul, nu știu cum îmi venea; căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați. Însă ce era să faci când te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe ceriu și așa de frumos și de cald afară, că-ți venea să te scalzi pe uscat, ca găinile. Văzând eu o vreme ca asta, am șparlit-o la baltă cu gând rău asupra mamei, cât îmi era de mamă și de necăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme, mama, crezând că-s

prin livadă undeva, iese afară și începe a striga, de da duhul dintr-însa: „Ioane! Ioane! Ioane!”, și Ion, pace! Văzând ea că nu dau răspuns de nicăieri, lasă toate în pământ și se ia după mine la baltă, unde știa că mă duc; și, când colo, mă vede tologit, cu pielea goală pe nisip, cât mi ți-i gliganul; apoi, în picioare, ținând la urechi câte-o lespejoară fierbinte de la soare, cu argint printr-însele, și aci săream într-un picior, aci în celălalt, aci plecam capul în dreapta și în stânga, spunând cuvintele:

*Auraș, păcuras,
Scoate apa din urechi,
Că ți-oi da parale vechi;
Și ți-oi spăla cofele
Și ți-o bate dobele!*

După aceea zvârleam pietrele, pe rând, în știoalna unde mă scăldam: una pentru Dumnezeu și una pentru dracul, făcând parte dreaptă la amândoi; apoi mai

zvârleam câteva, de încuiam pe dracul în fundul știoalnei, cu bulbuci la gură; și-apoi, huștiuliuc! și eu în știoalnă, de-a cufundul, să prind pe dracul de un picior, căci așa ne era obiceiul să facem la scăldat, de pe când Adam-Babadam. După asta, mă mai cufundam de trei ori în rând, pentru Tatăl, pentru Fiul și Duhul Sfânt, și înc-o dată pentru Amin. Apoi mă trăgeam încetișor pe-o coastă, la marginea bălții, cât mi ți-i moronul, și mă uitam pe furis cum se joacă apa cu piciorușele cele mândre ale unor fete ce ghileau pânza din susul meu. Mai frumos lucru nici că se mai poate, cred!

Toate acestea le privea biata mamă, uitată cu mâinile subsuoară, cum e omul necăjit, de după un dâmb din prund, aproape de mine. Dar eu n-o vedeam pe dânsa, căci eram în treabă. În totului-tot, a fi trecut la mijloc vro jumătate de ceas, cât a zăbovit mama acolo, mai vro trei-patru de când fugisem de-acasă, și-ar fi trebuit să înceapă a mi se pune soarele drept inimă, după cum se zice, căci era trecut de amiază. Însă eu, în starea în care mă aflam, fiind cuprins de fericire, uitasem că mai trăiesc pe lume! În sfârșit, mama, cât era ea de tare de cap, de la o vreme pierde răbdarea și vine tiptil, în vârful degetelor, pe la spatele mele, când mă uitam la fete, cum vă spun, îmi ie toate hainele frumușel de pe mal și mă lasă cu pielea goală în baltă, zicându-mi cu năduh:

- Îi veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, și-apoi atunci vom ave altă vorbă! Și se tot duce.

Ei, ei! ce-i de făcut, Ioane?! Fetele de la ghilit, care văzuse asta,

numa-și dau ghiont una alteia și chicoteau pe socoteala mea, de răsună prundul. Iară eu intram în pământ de rușine, și cât pe ce să mă înec, de ciudă ce-mi era. Și din dragostea cea mare de mai dinioarea, îmi venea acum să le strâng de gât, nu altăceva. Dar vorba ceea: „Poți opri vântul, apa și gurile oamenilor? „De-aceia le-am lăsat și eu pe fete să râdă, până li s-a duce gura la urechi, și pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pânza în apă la ghilit, fac țuști! din baltă ș-o ieu la sănătoasa; și așa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele, pe care le stârneau cu picioarele, cât mine de sus. Și fuga, și fuga, fără să mă uit în urmă, până ce dau între hudiți, pe drumul care ducea la noi acasă.

Dar nu merg pe drum, de rușine să nu întâlnesc vrun om, ci sar în grădina lui Costache și merg tupiluș prin păpușoi; apoi într-o hudiță, din hudiță în grădină la Trăsnea, și iar prin păpușoi; și când aproape să ies din grădină, mă simțesc câinii lui Trăsnea, și la mine, să mă rupă! Ce-i de făcut? Auzisem eu din oameni că, dacă vrei să nu te muște câinii și să te lase în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pământ și să-i lași să te latre cât le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cât bat și, de la o vreme, te părăsesc și se duc. Și adevărat este, căci așa am scăpat și eu de câinii lui Trăsnea, atunci când am dat peste păcat cu ei și ei cu mine. Noroc din ceriu până-n pământ că nu m-a prins melianul și haramninul de Trăsnea, care avea mare ciudă pe mine, de când mă zăpsise în grădina lui la furat mere domnești și pere sântiliești, căci m-ar fi snopit în bătaie. Și-apoi numai asta mi-ar mai fi trebuit acum, cât eram de pricopsit!

În sfârșit, după ce m-au lăsat câinii lui Trăsnea în pace, cum v-am spus, am sărit în răspintenele unui drum; de acolo, în grădină la noi, și atunci mi s-a părut că mă aflu în sânul lui Dumnezeu. Și merg eu acum fără pă sare prin păpușoi, până în dreptul ogrăzii, și mă uit printre gard și văd pe mama cum se da în vânt după trebi, când în casă, când afară; și-mi era mai mare mila de dânsa, dar și de pântecele meu cel stocit de apă încă îmi era milă. Vorba ceea: „Milă mi-e de tine, dar de mine mi se rupe inima de milă ce-mi este. „Și nemaiputând suferi foamea, încep a mărnași ugilat printre gard:

Fragment din filmul „Amintiri din copilărie”, 1964 regizat de Elisabeta Bostan

– Mămucăi, iacată-mă-s!

Ș-odată și sar în ogradă, mă înfățișez dinaintea mamei, așa chipos cum eram, îi apuc mâna cu sila, o sărut și zic, scâncind:

– Mamă, bate-mă, ucide-mă, spânzură-mă, fă ce știi cu mine; numai dă-mi ceva de mâncare, că mor de foame! Vorba ceea: „Golătatea încunjură, iară foamea dă de-a dreptul.”, Ea, atunci, cum e mama cu bunătate, se uită galeș la mine și zice oftând:

– Bine-ți șede, coșogeme coblizan, să umbli lela pe drumuri în halul acesta și să mă lași tocmai la vremea asta fără leac de ajutor! Hai de mănâncă, dar să știi că mi te-ai lehametit de la inimă; doar să te porți de-acum tare bine, să mai fiu ceea ce-am fost pentru tine; dar nu știu, zău!

Și, scurtă vorbă, văzând că m-am pus rău cu mama, îi juruiesc eu că ce-am făcut n-oi mai face. Apoi umblu tot cu binișorul pe lângă dânsa și nu ies din cuvântul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba, căci: „Vorba dulce mult aduce”; la trebi-s hărnicuț cât se poate: derdicam și măturam prin casă ca o fată mare, de n-avea mama grijă când se ducea undeva. Și-ntr-o zi o văd că mă sărută și-mi zice cu blândețe:

– Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, și să-ți dea de toate darurile sale cele bogate dacă te-i purta cum văd că te porți de-o bucată de vreme încoace!

Atunci eu, pe loc am început a plânge, și bucuria mea n-a fost proastă. Și mai multă muștrare am simțit în cugetul meu decât oricând. Și de m-ar fi bătut mama cu toate gardurile și de m-ar fi izgonit de la casă ca pe un străin, tot n-aș fi rămas așa de umilit în fața ei, ca atunci când m-a luat cu binișorul. Și să nu credeți că nu mi-am ținut cuvântul de joi până mai de-apoi, pentru că așa am fost eu, răbdător și statornic la vorbă în felul meu. Și nu că mă laud, căci lauda-i față: prin somn nu ceream demâncare; dacă mă sculam, nu mai așteptam să-mi dea alții; și când era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe-acasă. Ș-apoi mai aveam și alte bunuri: când mă lua cineva cu răul, puțină treabă făcea cu mine; când mă lua cu binișorul, nici atâta; iar când mă lăsa din capul meu, făceam câte-o drăguță de trebușoară ca aceea, de nici sfânta Nastasia, izbăvitoarea de otravă, nu era în stare a o desface cu tot meșteșugul ei. Povestea ceea: „Un nebun arunc-o piatră în baltă, și zece cuminți n-o pot scoate”.

În sfârșit, ce mai atâta vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită din Humulești, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cu minte până la treizeci și nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut. Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de când sunt, niciodată n-am fost!

Fragmentele date relevă două din întâmplările pe care Ion Creangă ni le prezintă în capitolul al II-lea al romanului autobiografic *Amintiri din copilărie* și au menirea de a introduce cititorul în atmosfera de comic și în universul intim al personajului principal.

Toate întâmplările din textele de mai sus sunt aduse la cunoștința cititorului de un narator. Acțiunile din aceste fragmente au loc în satul natal – Humulești și în casa părintească a lui Nică.

Ion Creangă, ca și în celelalte fragmente din *Amintiri din copilărie*, realizează o imagine arhaică a satului românesc cu tradițiile și obiceiurile din moși-strămoși și cu îndeletnicirile de zi cu zi ale celor maturi, dar ale copiilor.

Ca și în întreg romanul, în fragmentele date se îmbină mai multe moduri de expunere și o gamă variată de mijloace artistice prin care autorul scoate în evidență acțiunile și comportamentul personajelor.

Nică este o întruchipare a copilului universal, devenind în acest mod personajul principal al fragmentelor date. El este reprezentantul celei mai frumoase vârste – a copilăriei.

Romanul autobiografic *Amintiri din copilărie* este una dintre cele mai valoroase opere ale literaturii clasice române, atât prin fondul de idei, cât și prin forma de prezentare.

CURIOZITĂȚI...

1. Amintiri din Copilărie:

- Cuvintele pline de umor și verva autorului, Ion Creangă, aduc la viață atmosfera satului românesc din secolul al XIX-lea. Lucrarea este autobiografică și oferă o privire captivantă asupra vieții copiilor din acea perioadă.

- Fragmentele sunt pline de expresii autentice și înțelepciune populară, reflectând modul de viață specific comunităților rurale.

- Personajele sunt descrise într-un mod realist și vivid, ceea ce adaugă autenticitate operei. De asemenea, modul în care sunt surprinse relațiile dintre personaje contribuie la umorul și calitatea operei.

- Operele lui Ion Creangă rămân perle ale literaturii române, surprinzând farmecul și inocența copilăriei într-un mod de neuitat.

2. La Scăldat:

- Fragmentul *La scăldat* surprinde copilăria trăită în natură, evidențiind bucuria simplă pe care o aduce apa și înotul în râu. Descrierile vii și detaliate creează o atmosferă plină de farmec și inocență.

- Această poveste captează modul în care copiii găseau bucurie în

- activitățile simple, cum ar fi scăldatul, și cum valorau momentele petrecute în natură.
- Utilizarea limbajului familiar și a narării la persoana întâi consolidează legătura dintre autor și cititor, creând o experiență de lectură simplă.

3. La cireșe:

- Fragmentul *La Cireșe* este o poveste despre aventurile copilăriei petrecute într-un pom de cireșe. Este o bucată savuroasă de proză în care Creangă își amintește de neastâmpărul și îndrăzneala copilăriei sale.
- Povestea evidențiază importanța cunoașterii naturii și a explorării pentru copii. Pomul de cireșe devine un loc magic, un teatru al aventurilor și descoperirilor.
- Descrierea bogată a peisajului și a atmosferei completează detaliile pline de culoare ale acestei întâmplări, oferind cititorului o experiență vie și memorabilă.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți integral capitolul doi din romanul *Amintiri din copilărie* și observați cum se derulează evenimentele din acest capitol.
2. Numiți cele șase întâmplări principale din capitolul dat? Care este personajul lor principal?
3. Cum sunt prezentate evenimentele descrise în acest capitol de către autor? Ce semnificație are fiecare întâmplare?
4. Fragmentele din manual cuprind și un portret al mamei. Cum este privită mama din perspectiva copilului?
5. Cum se prezintă narațiunea în textul citit? La ce persoană se realizează ea?

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Identificați în textele citite elementele care compun gospodăria țărănească și cele ale satului arhaic. De ce credeți că autorul recurge la aceste elemente?
2. Găsiți în fragmentele date care sunt jocurile copilăriei lui Creangă.
3. Arătați care este succesiunea acestor jocuri în timpul zilei, de dimineață și până seara. Exemplificați cu citate din text. Identificați în structura acestor fragmente: *a. situații care stârnesc hazul*; *b. cuvinte care stârnesc hazul*. Comentați-le.
4. Ce moduri de expunere folosește scriitorul în fragmentele date? Care dintre ele prevalează? De ce? Argumentați-vă răspunsul.

LUCRAȚI ÎN ECHIPĂ!

1. Efectuați planul simplu de idei al unui fragment din romanul *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă.
2. Selectați arhaismele și regionalismele din textele citite de voi. Alcătuiți câteva enunțuri cu unele dintre ele.
3. Arătați și demonstrați cum este realizat umorul în aceste fragmente. Ce efect are acesta asupra cititorului?
4. Explicați pe baza textelor citite relația dintre *autor*, *narator* și *personaj* în această operă literară. Comentați-o.
5. Delimitați unele secvențe din fragmentele date care corespund fiecărui mod de expunere. Înscrieți-le în caiete.
6. *Amintirile din copilărie* reprezintă partea cea mai personală a operei lui Ion Creangă. Cum credeți, de ce? Argumentați-vă răspunsul.
7. Ce semnificație și importanță atribuie autorul acestui moment din copilărie în dezvoltarea personajelor și a operei?
8. Care sunt elementele de comic prezentate în aceste două fragmente?
9. Cum rezonează aceste fragmente cu tema generală a copilăriei în opera lui Ion Creangă?

REȚINEȚI!

GENUL EPIC cuprinde **totalitatea creațiilor epice**, adică acele opere literare în care autorul își exprimă indirect sentimentele prin povestirea unor fapte, a unor întâmplări și prin intermediul personajelor.

OPERA EPICĂ este o creație în proză sau în versuri caracterizată prin desfășurarea unei *acțiuni*, plasate într-un anumit *spațiu de timp*, în care *autorul* își face simțită *prezențaindirect*, prin intermediul *personajelor*, relatarea făcându-se de către un *narator*, de obicei, la *persoana a treia* (obiectiv) dar și la *persoana întâi* (subiectiv).

Speciile genului epic sunt:

în proză: anecdota, autobiografia, basmul, biografia, memoriile, mitul, nuvela, povestirea, reportajul, romanul, schita, parabola;

în versuri: balada, epopoea, fabula, legenda.

REȚINEȚI!

ROMANUL este o operă literară epică de mari dimensiuni care oferă o imagine complexă și profundă asupra realității, experienței umane, a societății, prin intermediul unor personaje surprinse în acțiuni, în conflicte sociale, psihologice etc. și prezentate, de obicei, cu ajutorul narațiunii.

Termenul *roman* provine din fr. *roman* (atestat în Franța, în sec. XII).

În funcție de tematica care o abordează, romanele pot fi: *sociale, istorice, psihologice, mitice, de dragoste, autobiografice, de aventuri etc.*

Multe romane nu se încadrează strict în tematica dată, neputând fi clasificate. Există romane socio-psihologice, sociale, dar și psihologice tradiționale.

Romanele pot fi clasificate și în funcție de curentul literar căruia îi aparțin: *clasice, romantice, realiste, moderniste etc.*

În funcție de cadrul social sau geografic: *urban, rural, provincial, exotice etc.*

După forma de organizare epică: *epistolar, jurnal, eseistic.*

După raportul cu realitatea: *alegoric, fantastic, realist etc.*

REȚINEȚI!

UMORUL este un mijloc de a prezenta realitatea, cu scopul de a trezi voia bună. Acesta apare și prin mărirea aspectelor morale, psihice, sufletești, prin sublinierea unor slăbiciuni omenești în neconcordanță cu statutul personajului.

Umorele reprezintă o modalitate artistică a unui comic manifestat sub forma unei ușoare ironii.

Modalitățile de exprimare ale umorului sunt:

1. Limbajul prin folosirea unor termeni specifici, utilizarea exagerată a unor termeni de limbaj comun.

Exemplu: „lupte seculare care au durat 30 de ani”. (I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*.)

2. Prin încălcarea regulilor gramaticale: pronunțare greșită, deformată, stâlcită a unor termeni, cuvinte folosite incorect, pleonasm, dezacord etc. Exemplu: „famelie”, „renumeratie”.

3. prin elemente stilistice: hiperbola, repetiții supărătoare, oximoron. Exemplu: „curat murdar”.

4. Prin atitudinea autorului – autocaracterizarea; folosirea ironiei și a autoironiei, a caricaturii; ridiculizarea falselor sentimente.

Exemplu: „Eu, care familia mea de la patuzsopt în Cameră și eu ca românul imparțial, care va să zică... cum am zițe... în sfârșit să trăiască.”
(I. L. Caragiale)

REȚINEȚI!

IRONIA este o figură de stil prin care se simulează o atitudine, un sentiment, contrare celor adevărate, este o laudă aparentă care marchează o critică sau un dispreț, o batjocură.

REFLECTAȚI!

1. Înfățișând lumea copilăriei, naratorul acordă o mare atenție jocului. De ce? Argumentați-vă răspunsul.
2. Ion Creangă realizează o imagine arhaică a satului românesc. De ce credeți că o face? Motivați-vă răspunsul.
3. Ce relații există între Nică și mama lui? Dar între el și celelalte personaje? Comentați-le.
4. Cum ați putea să o caracterizați pe mătușa Mărioara?
5. Identificați pasajele din aceste fragmente care ne demonstrează că această lucrare are un conținut comic?
6. Ce rol joacă mediul rural în povestea prezentată în opera *Un om năcăjit*?

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

FOLOSIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. În baza operelor studiate mai sus (nuvela *Un om năcăjit* și fragmentele din romanul *Amintiri din copilărie*) arătați care sunt criteriile prin care distingem nuvela de roman.
2. Care este autorul primei nuvele în literatura română?
3. Cum se disting nuvelele după conținutul de idei pe care-l promovează? Cărui tip aparține nuvela lui Mihail Sadoveanu *Un om năcăjit*?
4. Cum este organizat subiectul literar al operei? Exemplificați prin una din operele citite mai sus.
5. Subiectul literar este succesiunea de întâmplări pe parcursul cărora personajele sunt antrenate într-unul sau mai multe conflicte. Care sunt aceste conflicte în operele studiate mai sus?
6. Genul epic este genul literar în care autorul își exprimă în mod indirect concepția artistică, gândurile și sentimentele, prin intermediul acțiunii. Demonstrați, prin exemple concludente, că

- textele citite mai sus aparțin genului epic.
7. Care sunt caracteristicile de bază ale nuvelei?
  8. Romanul este o specie a genului epic de amplă întindere și de mare complexitate. Demonstrați că *Amintiri din copilărie* este un roman autobiografic.
  9. Care este intenția ironiei și a umorului? De ce credeți că Ion Creangă folosește cu insistență aceste procedee literare în romanul său?
  10. În operele de mai sus, protagoniștii sunt doi copii – Niculăeș și Nică, ambii având cam aceeași vârstă. Prin ce se deosebesc aceste două personaje și ce este comun între ele?
  11. Care este diferența dintre ironie și umor? Argumentați cu exemple.
  12. Amintiți-vă care sunt genurile literare. Cărui gen literar aparțin operele studiate mai sus?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Selectați și înscrieți în caiete expresiile frazeologice, cuvintele arhaice și proverbele întâlnite în fragmentele citite de voi. Explicați rolul lor.
2. Efectuați portretul mamei și cel al lui Nică, pe baza observațiilor voastre.
3. Realizați un mic comentariu al unuia dintre fragmentele care v-a pasionat cel mai mult.
4. Ce opere literare în care este evocată copilăria mai cunoașteți?

NICOLAE LABIȘ (1935 - 1956)

„Fiu al munților Carpați, Labiș a fost un pui de căprioară azvârlit printre oameni...”
Ștefan Bitan

Nicolae Labiș este poet român remarcabil de talentat. Fiu al învățătorilor Eugen Labiș și al Profirei, ambii îndrumându-i primii pași spre frumos, autentic și carte. S-a născut la 2 decembrie 1935 în satul Mălini, comuna Poiana-Mărului, județul Suceava. Anume dragostea pentru lumea miraculoasă a cărții l-a făcut pe Labiș să învețe singur alfabetul și să citească povești înainte de a merge la școală.

Din copilărie scrie povești și poezii. Între 1947–1951 urmează cursurile Liceului „Nicu Gane” din Fălticeni, continuă apoi studiile la Iași

și debutează în „Zori noi – Suceava” (1950) și „Viața Românească” (1951).

Urmează cursurile Școlii de literatură „Mihai Eminescu” din București. Se înscrie și abandonează imediat facultatea de Filologie din București.

Debutul editorial îi aduce un suflu nou poetic și o speranță: „*Primele iubiri*” (1956). Pregătește pentru tipar volumul „*Lupta cu inerția*” (apare postum, 1958), dar moare, în preajma Crăciunului din anul 1956, în urma unui accident de tramvai, în împrejurări necunoscute complet.

Poemul „*Moartea căprioarei*”, inspirat de un eveniment real, l-a făcut celebru în rândul a mai multor generații de adolescenți. Opera lui Nicolae Labiș este de o măiestrie impecabilă și un lirism impunător.

A decedat în noaptea dinspre 21 spre 22 decembrie în urma unui accident de tramvai și este înmormântat la cimitirul Bellu din București.

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

REFLECTAȚII

1. Care sunt temele principale abordate în poeziile lui Nicolae Labiș?
2. Cum influențează natură asupra stării emoționale?
3. Ce rol joacă mama în viața fiecruia dintre noi?
4. Ce simboluri specifice sărbătorilor de iarnă sau ale Anului Nou cunoașteți?

SCRISOARE MAMEI DE ANUL NOU

În munții noștri astăzi zăpezile torc leneș,
Izvoarele îngheață în clinchete subțiri,
Și caprele de munte nervoase prin poiene-și
Urmează-n taină calea iernaticei iubiri.

Cred că pe masă vinul așteaptă-n adormire –
E vinul roș din care pe-atunci n-ai vrut să-mi dai,

În vremurile-acelea săpate-n amintire
C-o mamă grijulie și-un băiețel bălai.
Oh, lumea cenușie cum se spărgea deodată
Și năvălea într-înșea al datinei popor! –
Strălucitoare capre cu lâna colorată
Și toboșari de basme săltând într-un picior.

Și Feți-Frumoși cu stele de-oglinzi din tălpi în creștet,
Și draci blajini, tot focul punându-și-l în joc,
Și ursul cu dairaua purtând cojocul veșted,
Și dorul de pădure purtându-l în cojoc.
Sau clopoțeeii molcomi cernuți pe-ntreaga vale,
Care-aduceau colinde la noi în lung convoi,
Când ascultam la geamuri și palma dumitale
Îmi mângâia obrajii îmbujorați și moi.

Azi e la fel, și vinul așteaptă-n adormire;
M-aștepți cu vinul roșu, voioasă să mi-l dai,
Dar sunt acum departe, privind în amintire
O mamă grijulie și-un băiețel bălai.

Nicolae Labiș este unul dintre poeții care face parte din „generația de aur a poeziei românești” și, în scurta lui viață, ne-a lăsat o operă de un lirism profund și o frumusețe artistică deosebită.

Poezia *Scrisoare mamei de Anul Nou* este o evocare lirică a copilăriei trecute și a nostalgiei poetului pentru casa copilăriei și pentru ființa sacră – mama. Poezia evocă spațiul pur al copilăriei. Ea este încărcată de nostalgie, de dor față de locurile natale și de mamă, puternicul sentiment străbătând întreaga poezie.

Sentimentul de dragoste pentru mama, pe care-l desprindem din conținutul poeziei, este de o profunzime vibrantă, iar amintirile despre casa părintească – de o nostalgie coplesitoare.

Mesajul întregii poezii ne demonstrează legătura indisolubilă care este între eroul liric și familia sa. Intensitatea nostalgiei față de locurile natale este redată printr-o gamă variată de figuri de stil și tropi.

Verbele la timpul prezent din strofa finală semnifică revenirea la planul inițial, cel al prezentului, din care reiese și sentimentul de vină al eroului liric provocat de distanța care e între el și cei pe care îi iubește atât de mult.

CURIOZITĂȚI...

1. Autorul tânăr: Nicolae Labiș a scris poezia *Scrisoare mamei de Anul Nou* la vârsta de numai 16 ani. Această creație uluitoare a unui poet atât de tânăr reflectă maturitatea și sensibilitatea sa excepțională.

2. Debut editorial: Scriitor precoce, a debutat cu poezii în ziarul sucevean „Zori noi”. La 15 ani a publicat prima poezie în revista „Iașul nou” (1950), iar un an mai târziu și-a făcut debutul bucureștean în „Viața Românească” (1951), potrivit biobibliografiei scrise de Mircea Coloșenco, apărute la Editura Fundației Culturale Libra, 2005.

3. Tema universală a mamei: *Scrisoare mamei de Anul Nou* explorează tema universală a iubirii maternale și a recunoștinței față de mamă. Poetul ilustrează complexitatea relației dintre el și mama sa într-un mod profund și emoționant.

4. Ton melancolic: Chiar dacă este scrisă pentru Anul Nou, poezia are un ton melancolic și reflectiv. Aceasta nu se rezumă doar la celebrarea momentului, ci aduce și un amalgam de gânduri și emoții personale ale poetului.

5. Simboluri și metafore: Labiș folosește simboluri și metafore puternice pentru a exprima sentimentele sale. Mama devine un simbol al căldurii, siguranței și dragostei necondiționate.

6. Influențe romantice: Poetul este adesea asociat cu mișcarea

literară romantică. În *Scrisoare mamei de Anul Nou*, se pot observa influențe romantice, precum preocuparea pentru emoție și natură.

7. Sensibilitatea adolescentină: Cu toate că exprimă o maturitate surprinzătoare, poezia rămâne ancorată în sensibilitatea și inocența specifică vârstei de adolescență, oferind o perspectivă unică asupra relației cu mama.

8. Elemente autobiografice: Labiș adaugă elemente autobiografice în poezie, sugerând o conexiune strânsă între autor și subiectul său. Această autenticitate contribuie la impactul emoțional al poeziei.

9. Rezonanță universală: Deși este o scrisoare adresată mamei, temele atinse în poezie – iubirea, recunoștința, trecerea timpului, au o rezonanță universală și pot fi înțelese și simțite de către cititori din diverse contexte culturale.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți expresiv poezia, păstrând tonul fundamental. Selectați cuvintele necunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Care sunt cuvintele marcate afectiv în această poezie? Selectați-le și înscrieți-le în caiete. Explicați sensul acestor cuvinte.
3. Determinați conținutul ideatic al acestei poezii. Motivați-vă răspunsul. Înscrieți în caiete câteva idei desprinse din poezie.
4. Explicați sensul din text al expresiilor: „*calea iernatică a iubirii*”, „*vremuri săpate-n amintire*”, „*năvălea al datinei popor*”.
5. Analizați poezia din punct de vedere al versificației. Stabiliți rima, ritmul și măsura versurilor în poezia dată.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Care sunt principalele teme abordate în poezia *Scrisoare Mamei de Anul Nou* de Nicolae Labiș?
2. Cum este caracterizată relația dintre poet și mama sa în această poezie?
3. Ce simboluri sau metafore se regăsesc în versurile poeziei și ce semnificație au acestea?
4. Care sunt trăirile și stările poetului exprimate în poezie?
5. Cum se reflectă atmosfera sărbătorii de Anul Nou în creația lui Nicolae Labiș?
6. Care sunt elementele care contribuie la tonalitatea emoțională a poeziei?

7. Ce rol are mama în viața poetului, după cum este ilustrat în această poezie?
8. Cum evoluează sentimentele exprimate în poezie de la început până la sfârșit?
9. Cum își manifestă poetul recunoștința și afecțiunea față de mama sa în poezie?
10. Cum contribuie elementele de limbaj și stil la construirea atmosferei în *Scrisoare Mamei de Anul Nou*?

REȚINEȚI!

METONIMIA este figura de stil înrudită cu metafora, care constă în a indica un obiect prin numele altui obiect, complet diferit, a înlocui efectul cu cauza, cauza cu efectul, opera cu autorul etc.

Termenul metonimie provine din fr. *metonymie*, gr. *metonymia* – înlocuirea unui nume cu altul.

Exemplu:

„Și-a fost de veste lumea plină/ că **steagul** turcului se-nchină.”

(G. Coșbuc)

ANAFORA este figura de stil care constă în repetarea aceluiași cuvânt la începutul a mai multor versuri, propoziții sau fraze, pentru accentuarea unei idei sau pentru obținerea unor simetrii.

Termenul **anaforă** provine din fr. *anaphore*, lat. *anaphora*.

ENUMERAȚIA este figura de stil care constă în însiruirea unor argumente, fapte, însușiri privitoare la aceeași împrejurare.

Termenul **enumerație** provine din lat. *enumeratio*.

Ex: „**Ce le pasă; lemne la trunchi sunt, slănină și făină în pod deavolnă, brnăză în puțină asemenea, curechi în poloboc slava Domnului**”.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Ce poezii cu mesaj asemănător mai cunoașteți? Comparați-le cu cea a lui Nicolae Labiș.
2. Selectați și înscrieți în caiete figurile de stil cunoscute de voi și observați care dintre ele sunt mai frecvente.

3. Identificați elementele de basm din poezia lui Nicolae Labiș și explicați ce rol au ele în poezia dată.
4. Memorizați un fragment din poezie și recitați-l expresiv, păstrând tonul fundamental.
5. Realizați un comentariu al poeziei date, respectând cerințele de bază ale comentariului literar.
6. Cum se reflectă tematica Anului Nou în poezia lui Nicolae Labiș?
7. Cum sunt conturate emoțiile poetului în fața sărbătorii de Anul Nou, conform poeziei?
8. Cum contribuie stilul și limbajul poetic la exprimarea mesajului din poezie?

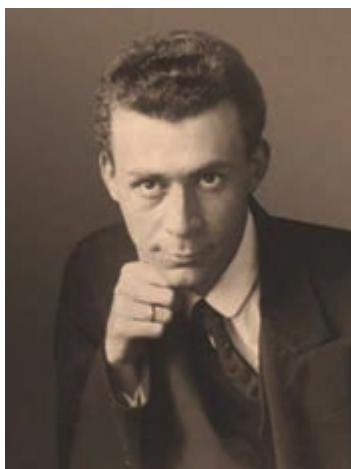
EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Recitați prima strofă a poeziei și formulați mesajul pe care îl deducem din ea. În ce atmosferă ne încadrează inițial poetul? Argumentați.
2. Ce sentimente ale eroului liric desprindem din această poezie? Cum sunt redată aceste trăiri? Ce mijloace artistice folosește poetul pentru a reda trăirile lăuntrice ale eroului liric?
3. Vorbiți despre atmosfera care domnește în această poezie? Argumentați-vă răspunsul.
4. Ce v-a impresionat cel mai mult în această poezie? De ce?
5. Explicați semnificația titlului poeziei. Ce titlu i-ați da voi acestei poezii? Argumentați-vă răspunsul.

LUCIAN BLAGA (1895 – 1961)

„Lucian Blaga e mut ca o lebădă... În patria sa zăpada făpturii ține loc de cuvânt.

Lucian Blaga, Autoportret

Lucian Blaga s-a născut la 9 mai 1895, în satul Lancrăm, situat între Alba Iulia și Sebeș. Tatăl, Isidor Blaga era preot ortodox în sat, ca și bunicul Simion Blaga (1824–1869).

Copilăria, petrecută în Lancrăm, a rămas pentru totdeauna înscrisă în sufletul poetului, ca și imaginea satului.

Clasele primare Lucian Blaga le-a urmat la Școala Germană din Sebeș (1902–1906), continuând astfel o tradiție a familiei iar, în anul 1906 este înscris la Liceul „Andrei

Șaguna”, din Brașov. Cei opt ani de liceu sunt hotărâtori pentru formarea lui intelectuală. Ca licean la Brașov, Blaga descoperă curând astronomia și, până la sfârșitul vieții, va contempla cerul. Citește din Goethe, Schiller, Alecsandri, Eminescu, Caragiale, Creangă, Sadoveanu și Iorga. Formația intelectuală și activitatea creatoare au intrat, după absolvirea liceului într-o fază nouă. Acum începe, cu adevărat, scrisul filozofic al lui Blaga.

În toamna anului 1917 Lucian Blaga se înscrie la facultatea de filozofie a Universității din Viena, pe care o va absolvi obținând în anul 1920 și titlul de doctor în filozofie cu teza „Cultură și cunoaștere”.

În perioada anilor 1920–1924 locuind la Cluj are o intensă activitate poetică, publicistică și filozofică, colaborând la „*Voința*”, „*Patria*”, „*Viața românească*”, „*Adevărul literar și artistic*” etc.

Blaga este unul dintre întemeietorii revistei „*Gândirea*” în care, din anul apariției 1921, își va publica cele mai multe poezii și scrieri filozofice până în 1938–1939.

Scrie volumele de poezii „*Poemele luminii*” și „*Pietre pentru templul meu*”. În peste patru decenii de activitate literară, Blaga a scris aproape cinci sute de poeme care compun o operă unitară.

Opera dramatică a lui Lucian Blaga este o prelungire a celei lirice care, își trage substanța din viața interioară a autorului și nu din observație.

Colaborator al multor publicații din țară și străinătate, Lucian Blaga a fost cu deosebire legat de revista „*Gândirea*” dar, între anii 1943–1944 editează și o revistă de filozofie „*Saeculum*”. Academia suedeză îl propune în anul 1956 pentru Premiul Nobel, dar insuficient cunoscut, obține cu câteva voturi mai puțin decât J.R. Jimenez.

Lucian Blaga a încetat din viață în ziua de 6 mai 1961, la Cluj și este înmormântat în micul cimitir din curtea bisericii din Lančrăm, alături de părinții și strămoșii săi.

ACTIVITATE DE PRE-LECTURĂ

REFLECTAȚII

1. Care este titlul poeziei și ce vă sugerează poetul despre conținutul poeziei?
2. Ce auzți și ce simțiți atunci, când te gândești la poezia *Fântânile*?
3. Care credeți că este motivul pentru care poetul folosește imaginea fântânilor pentru a transmite mesajul său?
4. Ce emoții sau stări credeți că sunt exprimate în poezie?
5. Care ar putea fi simbolurile prezentate în poezie și cum ar putea acestea să contribuie la înțelegerea mesajului?

6. Cum credeți, de ce poetul a ales să exploreze tema fântânilor în această poezie?

FÂNTÂNILE

Sapă, frate, sapă, sapă,
până când vei da de apă.
Ctitor fii fântânilor, ce
gura, inima ne-adapă.

Prinde tu-n adânc izvoare –
de subt strat stihie blândă.
Să se-aleagă din argilă
ochiuri lucii, de izbândă.

Călători cu turme vie
să se-apece, să se mire
de atâta adâncime
și de basmele din fire.
Să se curme-n piept cuvântul,
când s-arată că pământul
stele și-năuntru are –
nu numai deasupra-n zare.

Ostenește-te-n amiază
să aduni răsplată dreaptă.
O priveliște de noapte
negrăită te așteaptă.

Zodii sunt și jos subt țară,
fă-le numai să răsară.
Sapă numai, sapă, sapă,
până dai de stele-n apă.

VALORIFICAREA TEXTULUI

Lirica lui Lucian Blaga este profund filozofică și cuprinde cele mai variate aspecte ale vieții umane: geneza, universul, natura, satul cu tradițiile și obiceiurile lui, îndeletnicirile oamenilor, dragostea ca esență a ființării omului și trecerea lui în lumea de dincolo, misterele lumii.

Poezia *Fântânile* este o reflecție asupra tainelor ce pot exista în univers, dar și o analiză a rolului omului în apariția (sau dispariția) a ceea ce numim noi mister al universului.

În centrul poeziei se află omul și fântâna. Două noțiuni care, în concepția lui Blaga, sunt atât de strâns legate între ele. Fântânarul este

cel care are, poate cea mai sacră misiune – de a săpa fântâna, dând viață apei, iar apa, la rândul ei, ne va da viață nouă, oamenilor.

Poezia este alcătuită din șase catrene, fiecare catren dezvoltându-ne o idee nouă ce poartă o anumită semnificație.

Poetul folosește o gamă variată de particularități artistice (uneori simple la prima vedere), dar atât de importante în redarea mesajului poeziei. Apa este elementul care dă și menține viața a tot ce este viu, de aceea întreg conținutul poeziei este dominat de o vitalitate deosebită.

Ideea centrală a poeziei constă în unicitatea absolută ce există între cer și pământ, omul fiind Marele creator al misterelor lumii.

CURIOZITĂȚI...

1. Metafora Fântânilor: Lucian Blaga folosește simbolul fântânilor pentru a exprima ideea creativității și a sursei profunde a inspirației. Fântânile devin un simbol al izvorului de imaginație și emoție.

2. Jocul de cuvinte: Poetul se remarcă prin abilitatea sa de a jongla cu cuvintele și de a crea imagini poetice complexe. Folosind un limbaj bogat și profund, Blaga transpune cititorul într-un univers al sensurilor multiple.

3. Reflectarea naturii în lumea interioară a omului: Fântânile devin un mijloc prin care natura exterioară se reflectă în lumea interioară a individului. Prin această analogie, Blaga explorează conexiunile subtile dintre om și natură.

4. Elemente filosofice și simbolism: Poetul adaugă adesea elemente filosofice în poezia sa, nu face excepție nici în poezia *Fântânile*. Poezia este îmbibată de un simbolism profund, oferind multiple nivele de înțelegere.

5. Ambiguitatea și interpretarea liberă: Blaga lasă adesea poeziile sale să fie interpretabile în moduri multiple, poezia *Fântânile* nu face excepție, permițând cititorului să găsească sensuri proprii și să exploreze subtilitățile ei.

6. Esența poeziei blagiene: *Fântânile* ilustrează esența poeziei lui Blaga, în care imaginația, natura și filosofia se contopesc. Prin intermediul acestei poezii, poetul transmite o experiență complexă și profundă.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți expresiv poezia lui Lucian Blaga și selectați cuvintele marcate afectiv. Înscrieți-le în caiete și alcătuiți câteva enunțuri cu unele dintre ele. Explicați sensul denotativ și cel conotativ al acestor cuvinte.

2. Determinați ideile principale ale fiecărei strofe din poezie.
3. Formulați ideea generală a poeziei. Argumentați-vă răspunsul.
4. Copiați în caiet prima strofă și determinați măsura versurilor în această poezie. Identificați rima și ritmul poeziei.
5. Analizați figurile de stil din poezia *Fântânile* de Lucian Blaga. Alcătuiți câteva enunțuri cu unele dintre ele.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Ce structură are poezia lui Lucian Blaga? Comentați.
2. Ce sentimente sunt exprimate în această operă literară?
3. Pentru a spori expresivitatea comunicării și pentru a impresiona cititorul, poetul folosește verbul *a săpa* de mai multe ori. Ce semnificație are acest cuvânt?
4. Ce figuri de stil prevalează în poezia dată? Explicați rolul lor în redarea mesajului central al poeziei.
5. Identificați metaforele din textul poeziei și comentați-le.

REȚINEȚI!

REPETIȚIA este figura de stil care constă în folosirea de mai multe ori a aceluiași cuvânt sau a mai multor cuvinte, pentru a sublinia sentimente, idei, impresii, însușiri.

Termenul repetiție provine din fr. *repetition* – a repeta.
Exemplu: „*Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare.*” (M. Eminescu)

REFLECTAȚI!

1. Ce semnificație are în această poezie cuvântul *fântână*? Motivați-vă răspunsul. Alcătuiți câteva enunțuri cu acest cuvânt, utilizându-i sensul propriu și cel figurat.
2. Determinați trei cuvinte ale poeziei care, după părerea voastră creează impresia de unicitate între cer și pământ.
3. Cu ce este comparat pământul în această poezie, dar izvorul? De ce?
4. Explicați sintagma „... pământul stele și-năuntru are”. Motivați-vă răspunsul.
5. Selectați verbele din textul poeziei și înscrieți-le în caiete. La ce mod sunt aceste verbe? De ce autorul folosește verbele anume în această formă? Argumentați-vă răspunsul.
6. Deduceți gândul principal al fiecărei strofe a poeziei, încercați să faceți rezumatul strofelor.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Lucian Blaga este unul dintre cei mai mari poeți filozofi în literatura română. Demonstrați că poezia *Fântânile* are un puternic caracter filozofic.
2. Identificați figurile de stil din poezia *Fântânile*. Alcătuiți enunțuri.
3. Poezia *Fântânile* este o construcție armonioasă, dominată de vitalitate, dar și de mister.
4. Demonstrați acest fapt într-o compunere.
5. Poetul folosește în poezia *Fântânile* o gamă întregă de procedee artistice. În ce constă valoarea comparației pământului cu noaptea, iar a izvorului cu o stea?
6. Încadrați poezia *Fântânile* într-un context mai larg al operei lui Lucian Blaga.
7. Cum este ilustrată în poezia *Fântânile* relația dintre om și natură?
8. Care sunt simbolurile prezente în poezie și cum contribuie ele la înțelegerea temelor poetice?
9. Cum se reflectă filosofia lui Lucian Blaga în versurile poeziei, în special în legătură cu ideea de eternitate?
10. Cum sunt portretizate fântânile în poezia lui Blaga și ce semnificații pot fi atribuite acestor elemente ale naturii?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați poezia și recitați-o expresiv în clasă.
2. Citiți și alte poezii din creația lui Lucian Blaga și încercați să încadrați poezia *Fântânile* într-un context mai larg al liricii poetului.
3. Citiți individual și selectați câteva expresii frazeologice și proverbe în care termenul-cheie să fie cuvântul *apă*. Explicați-le.
4. Realizați o compunere-raționament pe tema „Un izvor este o necesitate sau o avere?”

HRONICUL ȘI CÂNTECUL VÂRSTELOR

9 MAI 1895

*Sat al meu, ce porți în nume
Sunetele lacrimii.
La chemări adânci de mume
În cea noapte te-am ales
Ca prag de lume
Și poteca patimei.
Spre tine cine m-a-ndrumat
Din străfund de veac, o semistabilă
În tine cine m-a chemat
Fie binecuvântat,
Sat de lacrimi fără leac.*

I

Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului. Urmele acelei tăceri inițiale lecaut însă în zadar în amintire. Despre neobișnuita înființare a graiului meu aveam să primesc o înșirare de știri numai târziu, de la Mama și de la frații mei mai răsăriți. Aflai atunci că în cei dintâi ani aicopilăriei mele cuvântul meu nu era – cuvânt. Cuvântul meu nu semăna cu nimic. Nici măcar cuostângace dibuire pe la marginile sunetului, cu atât mai puțin cu o prefigurare a unei rostiri articulate. Adevărat e, pe de altă parte, cămuțenia mea plutea oarecum în echivoc și nu îndeplinea chiar în toate privințele condițiile unei realemuțenii, căci lumina cu care ochii mei răspundeau la întrebări și îndemnuri era poate mai vie și mai înțelegătoare decât la alți copii, iar urechea mea, ispitită de cei din preajmă, se dovedea totdeauna fără scăderi. Când eram pus la încercare, cedam pe planul mișcării și al faptei. Gestul meu contura întocmaisemnificația poruncii. O dorință rostită de cineva își găsea răsunetul în actul cel mai prompt. Totuși, împlineam aproape patru ani – și încă nu pronunțasem nici un cuvânt. Nici barem cuvintele detemelie ale vieții: „Mamă” și „Tată”. Cazul prezentând fețe atât de ciudate, nu putea să aibă decât două explicații, între care nici astăzi nu m-aș simți chemat să decid. Poate că starea mea embrionară se prelungea dincolo de orice termen normal, pentru că avea în vedere un urcuș tocmai de toate zilele, sau poate o nefirească luciditate s-a vârât, cu efecte de anulare, între mine și cuvânt.

Într-o zi Mama, cuprinsă de neliniște și îngrijorare, dar purtată și de nădejdea unei dezlegări, găsi de cuviință să mă ducă la oraș să mă arate unui doctor. Nu mai era nimic de ascuns. Medicul, un vechi prieten al familiei, mi-a pus mâna pe creștet, mi-a pipăit maxilarele, și pe urmă m-a cercetat ca pe o pasăre, căreia, printr-o ușoară tăiere sub limbă,

i-ai putea dăruia grai omenesc. „Copilul e întreg” fu încheierea liniștitoare a doctorului. Sosiți acasă, Mama mai făcu o ultimă încercare să mă ademenească în sfera sunetului. Hotărâse să mă ia cu binișorul, ca pe un copil mare, și-mi vorbi. Se căznea să mă înduplece, să-mi stârnească mândria.

„Dragul mamei, tu ești copil mare de acu! Va trebui să vorbești... Asta nu se poate... Așa nu mai merge... Ne faci de rușine... Azi-măine, copiii din sat au să spună că ești mut...” M-am uitat la Mama cu aceiași ochi, mereu limpezi, vii, înțeleghători. O ascultam, dar nici după această caznă cuvântul meu nu voi să se aleagă numaidecât. A doua zi, după cine știe ce noapte de zbucium, pe care am uitat-o acolo în viața fără de grai, m-am dus lângă ea. Și prinsei a vorbi vorbe legate. Țineam mâna, rușinat, peste ochi, și vorbeam.

De sub strașina degetelor și a palmei, cu care mă apăram încă de lumea cuvântului, graiul ieșea din gura mea, întreg, lămurit, picurat ca argintul strecurat. Cuvintele le rosteam așa cum le culesesem din sat, dialectale, netezite sau roase de-un uz obștesc, dar fără de trunchierile sau stâlcirile, pe care oricine le-ar fi așteptat de la un copil încă nemuncit de nici un exercițiu al uneltelor comunicative. Numai teribila, buclucașa consoană „r” avea să-mi dea de lucru, să mă înfrunte încă un an întreg, să mă trădeze ca pe un copil „întârziat”. Îmi amintesc cu satisfacție de clipa, când stând cu toții împrejurul mesei, eu m-am silit să spun ceva, iar Tata m-a întrerupt cu o exclamație de bucurie:

„Bravo!”. Izbutisem să imit întâia oară un „r” purificat de orice aproximații. De acest eveniment, vrednic de a fi însemnat în calendar, s-a luat act în chip solemn în toată familia, ca de nașterea unui nou copil. Aceasta este povestea plină de penumbra a cuvântului meu. N-am putut niciodată să-mi lămuresc suficient de convingător pentru mine însumi, strania mea detașare de „logos” în cei dintâi patru ani ai copilăriei. Cu atât mai puțin acel sentiment de rușinare, ce m-a copleșit, când, constrâns de împrejurări și de stăruințele ce nu mă cruțau, ale Mamei, am ridicat mâna peste ochi, ca să-mi iau în folosință cuvintele. Cuvintele îmi erau știute toate, dar în mijlocul lor eram încercat de sfieli, cașicum m-aș fi împotrivit să iau în primire chiar păcatul originar al neamului omenesc.

S-a întâmplat să fiu în casa părintească al nouălea copil, și cel din urmă. Sora mea Letiția, cea mai mare între frați, se căsătorise cu un tânăr din același sat, tocmai în timpul când, lepădându-mi veșmântul muiat în liniști de-nceput, mă integram cu atâtea ocoliri și amânări în regnul uman. Cea mai veche frază, de care îmi mai aduc precis aminte, s-a închegat în gura mea într-o împrejurare banală, într-o după o amiază de vară, nu mult după ce Letiția se măritase.

Bătea un ceas canicular. Cumnatul meu și cu sora mea s-au refugiat în grădinița dinspre uliță, în umbra unor vițe sălbatice ce săreau peste gard, din curte. Cumnatul meu, punând o mângâietoare dulceață în numele meu, mă chemă din curte, unde mă jucam în nisip; îmi dăte un „zlot” și-mi zise să mă duc până la „boldă” (prăvălia satului), s-aduc o sticlă de bere sau, dacă nu se găsește bere, o sticlă de „sodă” (sifon). Am luat zlotul, i-am pipăit zimții, l-am învățat în mâna mea umedă și am plecat. Pe drum însă, ispitit de acel ceas de dogoare, aveam să-mi fac socotelile mele.

Berea îmi făcea rău și nu înțelegeam slăbiciunea celor mari pentru astă amăreală. Hotărâi deci să nu mă încarc cu sticla de bere, chiar dacă s-ar fi găsit. Îmi plăcea însă siropul de zmeură cu sifon, și mă înțelegeam cu mine însumi să nu aduc decât „sodă”. După o jumătate de ceas mă întorceam fără bere și fără sifon la tânăra pereche din grădiniță. Le împărtășeam foarte calm rezultatul excursiei mele:

- „Bereeste, sodă nu-i și zlotu l-am chiert (pierdut)”. Uluire. Sora mea se uită lung la mine fără a scoate un cuvânt. Cumnatul meu se ridică, mă ia de mână: „Haide!” Stăruiam să-i arăt întocmai pe unde am umblat pe drum, până la boldă și înapoi. Zlotul l-am găsit acoperit de praf în mijlocul uliței la calea jumătate. La întoarcere, sora mea m-a luat în brațe și m-a sărutat cu putere. După stupoarea de-o clipă, întâmplarea cu berea, soda și zlotul începuse să-i facă haz și să-i scuture diafragma. Avea Letiția o slăbiciune aproape maternă față de mine, din totdeauna.

S-a nimerit să fiu cel mai mic și să vin între cei de același sânge ai casei întâmpinat oarecum cu dor. Trebuia să umplu un gol.

Acesta era sentimentul familiei înainte de a mă naște: o nădejde fierbinte că voi putea să umplu un gol. Într-adevăr mă ivisem în lumea luminii după o tristă întâmplare, asupra căreia mama și cu Letiția, sfâșiindu-și ființa, vărsau lacrimi, de câte ori inima lor se întorcea fără izbăvire spre acele timpuri. Câteva luni înainte de a-mi lua locul hărăzit printre văzute și nevăzute, o surioară, ultimul copil înainte de mine, pe nume Lelia, mai trăia încă. Fetița nu avea decât doi ani.

Într-una din zile mica viață a fost curmată printr-un accident. Mi se povestea de multe ori că Lelia a fost o făptură dulce, vioaie și frumușică (Mama în miniatură), o jucărie însuflețită, a cărei cea mai mare bucurie era să facă „servicii” tuturor din casă: să aducă un pahar, un prosop, să scoată o gheată de sub pat, și pe urmă încă una, să te întrebe ce poțtești, și să suradă.

Într-o înainte de amiază, servitorul, cu gândul la treburile sale, luă de pe sobă, în bucătăria de vară, un vas mare cu apă clocotită, și-l puse jos.

Într-o clipă, ce-a durat atât cât servitorul se mai întoarce o dată spre sobă, fetița, care-și încerca zburdălnicia prin bucătărie ca-ntr-un ostrov fără primejdii, se răsturnă, împiedicându-se în proprii-i pași peste buza de metal în vasul cu apă fierbinte. Fetița fu dezbrăcată de rochița, ce aburea, arsurile au fost gătuite cu un ulcior de apă rece. În zadar. După câteva zile Lelia călca prin ținuturi de taină, stoarsă de chinuri cumplite, sporite de-un pojar, ce se pregătea să izbucnească, în bunătatea ei, Lelia credea că nu e voie să scoată un scâncet și răspundea suferinței cu un surâs, pe care l-a dus cu ea și în moarte. Câteva luni mai târziu mă înființam ca să țin locul unei amintiri, înființarea mea a fost însă o dezamăgire, căci cu masca mea bătrânicioasă nu puteam în nici un fel să suplinesc surâsul unei făpturi de vis.

II

Casa părintească din Lancrăm, sat situat între orașelul Sebeș-Alba și Cetatea Bălgradului (Alba Iulia), era o clădire veche, destul de masivă în asemănare cu celelalte case dimprejur. Ne rămăsese de la moșul, Simion Blaga care fusese pe vremuri, până pe la 1870, preot în sat. Către uliță, de o parte și de alta a ogrăzii, erau două grădinițe împrejmuite cu stâlpi de zid și de gard, una de flori, cealaltă – mai mică și chiar în fața casei – cu straturi sterpe: aci se ofilea în permanență un pin, de sub care culegeam adesea acele căzute, gălbui, înmănunchiate la un capăt, ca niște țânțari cu cinci picioare lungi. În aceeași grădiniță se înălța uriașul castan, ce copleșea cu coroana lui toată casa. Bănuiam sub scoarța

castanului lăcașul unui duh legat în chip misterios de destinul casei și al familiei

(castanul avea să se stingă, de altfel, mai târziu, tocmai în anul când murea și Tata). Trepte de piatră cizelate de pași și netezite de ploii suiau din curte în casă. Alături era gârliciul, pe unde coboram în pivniță pe lespezi, sub care forfotea umedă și cu miros pătrunzător o enormă prăsilă de broaște râioase. Spre curte casa era în întregime acoperită de viță

Casa memorială „Lucian Blaga” Lancrăm, România

sălbatecă, cu rod mărunț. Între casă și șură, se înghesuia, pitită, bucătăria de vară, străjuită de-un dud cu frunza deasă, sub care vara luam masa, învăluți de cântecul puterilor păsărești. În casă se urmau în șir patru încăperi, dintre cari una era de „lux”: odaia spre uliță („casa dinainte cum îi ziceam), un modest salon, aproape totdeauna sumbru, care se deschidea rar de tot și numai musafirilor de la oraș. În acest salon, mobilat într-un fel mic burghez, domnea totdeauna o răcoare de piatră. Mi-aduc aminte de două dulapuri vechi de nuc, cu uși ce luceau în jocuri ca de apă, și de-o comodă biedermeier pe care un ceas auriu, pus sub un clopot de sticlă, cânta, când era „tras”, două melodii vieneză cu sunete metalice săltărețe și ușurele, ce evocau o epocă. De multe ori mă furișam în salon numai ca să declanșez automatul închis sub clopotul de sticlă. Întorceam resorturile, ce pârâiau șubrede, cu o cheie ruginită și melodiile începeau să picure. Despre ceas umbla în sat o legendă odioasă. Într-un trecut mai depărtat, poate că o jumătate de veac în urmă, se iscase anume între comuna noastră și municipiul sășesc Sebeș-Alba un mare proces pentru „Coasta” satului (dealul podgoriilor), proces ce avea să fie judecat în ultimă instanță la Viena. Ca împuternicit al satului pleca la Viena, cu scrisori și peceti, chiar moșul Simion. Din nenorocire procesul a fost pierdut, o încheiere și-o stingere ce-o îndurau aproape toate gălcevile ivite între români și sași.

Moșul Simion, care făcuse drumul anevoios până în capitala împărăției, n-ar fi voit să se întoarcă acasă cu mâna pustie. Ca să facă o bucurie celor ai săi, cumpără auriul și aerianul ceas. Dar lui cască-gură din sat

ceasornicul i se păru o comoară, dacă nu miraculoasă, cel puțin lipsită de legitimitate, iar limbile negre născociră numaidecât legenda că moșu ar fi vândut „Coasta” pentru un ceas care cântă”.

Șura din fundul curții, de dimensiuni neobișnuite, cu porți mari ce se deschideau din toate încheieturile, comunica celui ce intra în ogradă un simțământ de așezare, de durată, de statornicie. Clădirea cuprindea încăperi spațioase pentru care și unelte, poduri vaste pentru nutrețuri, grajduri și cămări. Lucruri, de al căror inventar nu mai ținea nimeni seama, zăceau răvășite prin șură. În anii copilăriei mele privirea se mai

poticnea pe-aici și de unele mașini agricole, din cele multe, pe care Tata și le procurase pe vremuri de la Pesta. Tata, deși preot și un mare iubitor de carte, închinat grijilor spirituale, fusese în tinerețe și un priceput, îndemânat, harnic gospodar. El, cel dintâi, s-a încumetat să aducă în regiune mașini, menite să cruțe puterile omului: o greblă mecanică, cu loc de șezut înalt, de pe care puteai să cazi ușor ca de pe un cal năvăș, o mașină de treierat, o altă mașină – de îmblătit cu o semistabilă cu aburi și horn zvelt, care în repaos era culcat pe o furcă. Locomobilei îi spuneam „ghibolu” (bivolul).

În ciuda profesiei sale duminecale, Tata ținu să-și treacă și examenul de mașinist, încercare închipuită de el mai mult ca un îndemn pentru alții. Câteva veri în șir, Tata a cutreierat satele cu mașina de îmblătit, până la Cheile Turzii și până dincolo de Orăștie. După ce și-a însușit subtilitățile tehnice, Tata fu repede lovit de plictiseală, iar în această stare de lânzeală, el cedă mașina câtorva țărani din Lancrăm, pe care i-a inițiat în noua meserie. Despre aventura de „mașinist” a Tatii eu n-am aflat decât din auzite. Descopeream, însă, prin șură, risipite pretutindeni, vestigiile aventurii, soiuri de unelte, șuruburi, cârlige, al căror rost nu-l pătrundeam. Se cuvine să adaug că toată această poveste nu voia deloc să se lege de imaginea ce mi-o alcătuiam despre Tata. Oricum, pe Tata numai mașinist îmbrăcat în pantaloni albaștri-căniți nu mi-l puteam închipui. Și în cele din urmă nici chiar „gospodar” nu-l vedeam. Pe Tata eu nu l-am pomenit decât ca pe un pasionat om al cărții. Asupra gospodăriei el nu se mai apleca de loc, sau numai arar. De multe ori nu cunoștea câte și ce fel de vietăți avea pe linia ieselor. El închina mai multe ceasuri grijilor pentru celelalte „fumuri” ale satului, decât grijilor pentru vatra sa. Aproape ziua întregă el citea întins pe pat. Cu noi nu mai ajungea decât la un schimb de tăceri.

Înainte de amiază, după-amiază și noaptea – până pe la ora două, el citea. Era cuprins de obicei de cărți nemțești, ce și le procura de la profesorii saxoni de la gimnaziul din Sebeș. Tata întreținea legături – nu s-ar putea spune tocmai prietenești, dar cordiale, cu aceste cercuri, căci pe vremuri fusese și el elev la gimnaziul săsesc din Sebeș, și-l mânau într-acolo amintirile. Mai păstra în bibliotecă „Poeziile” lui Schiller, un volum ce-l luase cândva ca premiu, purtând, pe întâia pagină, un elogiu caligrafic și semnătura barocă a directorului. Clasele superioare ale liceului, Tata le-a urmat la Bruckenthal, la Sibiu, unde, pentru a câștiga timp, a ars etapele, consumând într-un singur an trei clase și bacalaureatul.

În curs de 2–3 generații s-a înfiripat astfel la noi în casă o anume tradiție de cultură germană. Moșul Simion pusese temeiurile largi și simple. Tata apoi, fire mai complexă, și un frate mai tânăr de al său,

Dionisie, apariție meteorică, ce s-a stins repede, și-au însușit toate substanțele cărții germane. Era firesc să ni se dea și nouă, copiilor, aceeași îndrumare. Cea mai apropiată școală medie, pe care împrejurările destul de vitrege ne îngăduiau să o urmăm, era de altfel gimnaziul săsesc din Sebeș. Toți frații mei au fost trecuți prin strunga îngustă a acestei școli; abatere s-a făcut numai cu mine, care mi-am frământat la Sebeș doar clasele primare. Dar să întregesc imaginea casei și a gospodăriei părintești, cu cele ale ei, și ale zării, în care erau așezate. După șură se înălța un stog masiv, gigantic, de paie, în formă de cub, ca un soclu de imaginar turn babilonic. O salcie seculară, cu scorburi adânci unde se prăseau noroade de vrăbii, acoperea cu pletele ei, fâlfâind ca niște steaguri verzi, jumătate din arie. De aici se deschidea priveliștea grădinii, cu straturile de zarzavaturi, frumoase în deosebi în lumina lunii, când își juca urechile printre ele și câte un iepure de pripas.

În fundul grădinii prețuiam mai vârtos umbrele și roadele, ale merilor pătuli, ale unor pruni chirciți și ale unui corn, ce și-a zidit lemnul din secrete oase subterane. Aceasta era lumea mea: casa, șura, stogul de paie de după șură, în care îmi făceam, în fiecare vară, un adevărat labirint, în firidele căruia îndesam pepenii galbeni, să se coacă mai degrabă.

Zarea mea spre răsărit era cuprinsă de Coasta cu viile și cu „râpile roșii”, niște formațiuni geologice bizare ca o arhitectură de poveste, sau ca o așezare de temple egiptene, cu colonne de cremene și foc.

Mai departe, pe râu în sus, către miazăzi, se profilau Munții albaștri, iar pe râu în jos – spre miazănoapte, alți munți: Munții Apuseni, în depărtarea cărora deslușeam în deosebi două vârfuri. Două vârfuri: unul boltit, altul ascuțit. N-am aflat niciodată numele acestor zeități, ce mi-au străjuit copilăria. Spre apus știam că se întinde valea Mureșului, căci de acolo veneau toamna negurile, aspre și reci. De jur împrejur, la capătul vederii, era pentru mine o margine, marginea lumii. Mama îmi spunea însă că în Munții Apuseni ar mai fi o țară: Țara Vâlvelor și că între aceste vâlve se stârnesc câteodată bătălii după chipul și asemănarea furtunilor. Fulgerele mute, fulgerele, ce lucesc uneori în zarea nordului, ne urmate de nici un tunet, ar fi săgețile de foc ale vâlvelor! Din tonul în care Mama îmi vorbea despre aceste lucruri, simțeam însă că Munții Apuseni puteau totuși să fie o margine, marginea lumii, și că dincolo de ei nu mai era decât – povestea.

III

Cei dintâi prieteni ai mei n-au fost prieteni, ci prietene. Așa a fost cel puțin până în clipa când Lionel, fratele meu cu zece ani mai mare, făcu față de Mama, prin apropiere fiind și eu, o remarcă zmbitoare că eu n-aș

avea interes decât pentru fetițe. Locuia în vecinătatea noastră, în a treia sau a patra casă, pe uliță în sus, o fetiță cu un an mai în vârstă decât mine: Rafira. Cum se făcu nu știu, dar Rafira mă luase cu jocurile și cu toată ființa ei, în stăpânire, așa de mult că nici nu bănuiam măcar că pasiunea mea era ceva ce nu se cuvinea. Mă duceam în fiecare zi la ea. Lionel, ca să mă pună în cumpănă, îmi aruncă într-o dimineață cuvânt, că Rafira a murit. Sau mai bine zis, el nu mi-o spunea mie, ci Mamei, dar de fața fiind și eu...

Jocurile noastre iscodiseră toate virtuțile nisipului. Exploatham o grămadă mare de nisip mărunț pus de cineva sub castanul uriaș din fața casei. Din elementul ușor umezit clădeam boliți, labirinte, biserici.

Mai ales biserici, îmi pusesem în cap să devin odată „zidar de biserici”, adică arhitect.

Acesta a fost întâiul meu „ideal” de viață. Și mă vedeam cu toată gravitatea acolo, pe grămada de țărână, în exercițiul măreț al viitoarei mele meserii. Efemerul alcătuirilor, ce durau până când o adiere usca nisipul, nu ne dezamăgea. Nu ne revoltam împotriva vântului de sud, ca să fi încercat vreodată să-i rupem aripile! Ne statorniceam pentru ziua întregă, cu o pasiune ce nu cunoștea nici foame, nici sete, nici fri, nici canicule, în împărăția nisipului.

Cu minutele noastre, ce-și însușiseră mișcări de soboli și precizii de mistrie, născoceam ganguri subtile, arcade, catacombe, noi și noi forme arhitectonice. Apoi, câteodată dintr-o nimica toată, cei patru prieteni ne schimbam, în flăcări. Pentru un cuvânt scăpat, pentru o nerăbdare de seamă, cădeam la dezbinare.

Se ridica un fel de război al tuturor contra tuturor. Războiul, odată dezlănțuit, o tactică instinctivă își manifesta iscusința și-și chema urmările. Cei trei se retrăgeau din curte, și fiecare se baricada în poarta sa. Stăm acolo, fiecare în pragul uliței, având la spate certitudinea scutului matern și a apropierii duhurilor strămoșești. Ne azvârleam mânioși, și strâmbându-ne, invective, batjocuri, injurii. Atacurile și replicile se legau vii și prompte.

Cele mai grele cuvinte de ocară, pentru care am fi fost în stare să ne scoatem, cu reciprocitate, fără milă, chiar și lumina ochilor, erau urmă-

toarele. Ei îmi strigau „Popă cu ochii de clocă!”. Eu răspundeam: „Adam și Eva!” sau „Tudorel Til-dol-da!”. Erau precum se vede, aceste cuvinte, niște vorbe din cale-afară grave, infamante. După o jumătate de oră, ca la o chemare a stihiei noastre, ne găseam iarăși cu toții pe grămada de nisip, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

După dezvățurile și alergăturile fără frâu ale imaginației, cea mai mare mulțumire a noastră era să ne întoarcem seara acasă cu găștele sătule. Din asta ne făceam un punct de onoare. Gușile găștelor trebuiau să fie doldora, adică asimetric umflata deoparte a gâtului până sus, aproape de apertura urechii. Descoperirăm și calea de a sili găștele să pască mai mult decât le era pofta: pentru aceasta era de ajuns să nu le lăsăm nici o clipă să se odihnească pe abdomen. Am remarcat, că, găștele mânate neîntrerupt, deveneau în fața firelor de iarbă un fel de automate consumatoare, ce se declanșau de la sine. Ne arătam mândri de isprava noastră, și pe bună dreptate, căci noi eram aceia care descoperiserăm metoda de a obține guși de o performanță, ce nu lăsa nimic de dorit.

În răstimp de un sfert de veac, și mai bine, cât trecuse de când era preot în Lancrăm, Tata izbuti să-și creeze în sat, încetul cu încetul, o atmosferă nu tocmai prielnică. Adevărat că el nu se da înapoi de a voi uneori binele obștei chiar împotriva voinței obștești. Prilejul neînțelegerilor, ne-mulțumirilor, bănuielilor și bârfelilor, era de câtva timp – inițiativa ce Tata a luat-o în vederea „comasării” pământului, ce aparținea comunei. Ca o urmare firească a împărțirilor arbitrare, prin repetate moșteniri, terenurile se înfățișau unei priviri din înalt mai fragmentate decât o haină alcătuită numai din petice. Producția agricolă se resimțea dezastruos de pe urmele acestei prostești răsfirări a bunurilor. Nu puteai să numești nici o singură familie care să nu-și fi avut pământul ca aruncat din praștie în toată geografia satului. Prin comasare Tata nădăjduia să obțină o mai rațională distribuție a terenurilor.

Potrivit unei învoieli întărite de un obicei al pământului, lăncrănjenii erau obligați preotului și cu unele contribuții în natură. În fiecare toamnă curgeau în gospodăria noastră, din recolta satului, printre altele, atâtea și atâtea „ferdele” de porumb. A fost să fie o zi de iarnă, când Mama și cu mine am fost surprinși de întâmplarea de pomină. Ne găseam în odaia unde se gătea. Îmi plăcea să stau în liniștea din apropierea Mamei. Mai spunea ea câte un cuvânt. Mai spuneam și eu. Dintr-o dată furăm scuturați de o grozavă detunătură în sobă! Lespezile de metal săriră cu putere în sus. Jarul se risipi în odaie! Mama se umplu de funingine, soba plesni, apoi ne zgudui o a doua detunătură. Nu ni s-a întâmplat însă nimic, nici Mamei, nici mie. Ne-am ales cu

spaima, ce ne înlemnea pentru o clipă! Mama, buimăcită încă, îndrăzni să toarne o vadră de apă pe foc! „Mamă, zic eu, te-ai făcut ca un hornar!”

V

Aș putea spune că basmele s-ar fi revărsat asupra copilăriei mele ca dintr-un corn al belșugului.

Nu. Foamea de basm, firească vârstei, mi-o astâmpara, cu intermitențe, ce atârnav de vremuirea de afară, sau de urâtul inimii, numai Mama cu cele câteva povești ale ei. Nu știa Mama prea multe, dar nimerea fără greș tonul lumii ireale, încât chiar glasul ei mi se părea că vine dintr-o a patra dimensiune a spațiului. La dorința mea ea îmi repeta adesea o poveste, ce aducea cu „Tinerețe fără bătrânețe”. Basmul se mișca la început printr-o lume reală, ca s-o ia apoi, pe imperceptibile trepte, spre alt tărâm.

Această poveste, în care se împleteau atâtea și atâtea amănunte, fapte și peripeții, duse acum de apa uitării, vroiam iarăși și iarăși s-o aud din gura Mamei. De fieștecare dată povestea mă tulbura în toată ființa. Mă tulbura basmul pentru dulcea amărăciune cu care vorbea despre zărilor fericirii, dar și pentru simțământul amețitor, ce-mi da, cu privire la încălecarea timpurilor, ce stăpânesc lumea cu tărâmurile ei.

Satul era pentru mine o zona de minunate interferențe: aci realitatea, cu temeiturile ei palpabile, se întâlnea cu povestea și cu mitologia biblică, ce-și aveau și ele certitudinile lor. Îngerii și Tartarul dracilor, cu puii săi negri, erau pentru mine ființe, ce populau însăși lumea satului.

Trăiam palpitând, și cu răsuflarea oprită când de mirare, când de spaimă, în mijlocul acestei lumi.

Umblând odată pe uliță cu ochii în sus, am băgat de seamă că cerul

venea tot cu mine. Zenitul se mișca din Joc ținându-se neîntrerupt de-asupra mea! Era o descoperire cu totul nouă, pe care mă simțeam obligat să o păstrez ca un mare secret în cel mai ascuns ungher al inimii. Începeam să-mi tâlmăcesc viitorul, pe linia de vis a acestei descoperiri, încât pentru nimic în lume, nu m-aș fi încumetat s-o împărtășesc și altora. În fiecare zi puneam zenitul – la încercare, dacă se mai ține pe urmele mele sau nu. Aș fi fost fără îndoială dezamăgit de moarte să fi aflat într-o zi că zenitul mă trădează. Și continuam să țin taina sub trei lacăte și șapte peceți. Totuși, odată, în răgazul dintre două jocuri, îi spun lui Adam al Vicii, cât de ales este creștetul meu, sub tăria cerului. Numaidecât Adam își ridică și el ochii – și o ia razna.

Pe urmă se întoarce și-mi zice: „Și cu mine vine cerul!”. L-am privit cu un zâmbet de milă, cu îndoială apoi, și pe urmă cu nedumerire.

Adam își întărea cele spuse cu un „zău curat”, formula curentă a jurămintelor în sat.

Câteodată Tata, cu sufletul ridicat de subsuori ca de-un senin capriciu, își aducea aminte de treburile gospodăriei, de lucrările câmpului, de semănat, de cosit, de seceriș, de viitoruji cules al viilor. Îi plăcea să mă ia cu el, mai ales când trebuia să supravegheze felul muncii și sporul lucrătorilor tocmiți cu ziua. Într-o dimineață de primăvară – lumea părea o imensă explozie de lumină – am plecat amândoi la viile de pe Coastă, – unde aveam „oameni și muieri” la „sapă”. Ne-am îngrijit să luăm cu noi și merinde, într-o traista, căci aveam de gând să stăm la vie până pe seară. Iarba era înaltă și plină de rouă. Cât a ținut calea plină sub poalele coastei, se vedea ici și acolo, atârnând pe firele de iarbă câte-un nod de lichid spumos, alb, ca un scuipat. „Ce-i asta”? întreb eu pe Tata. „Asta-i scuipatul cucului”! zice Tata. „Păi, cucul scuipă?” întreb eu mirat. „De ce n-ar scuipa, răspunde Tata, când n-are altceva de făcut? Cucul cântă și scuipă... ca feciorii care n-au de lucru... Uneori scuipă după copii, iar cei de-i nimerește nu mai cresc!” Atâta-mi trebui.

Era o zi ușoară, cald învăluitoare, strălucitoare, cu soarele cât zarea. Dar ce folosi și pentru cine, dacă ziua aceea era plină de cuci ce zburau prin vie și peste crânguri, peste câmp, și prin desișuri, parc-ar fi voit să încurce, cu zborul lor însuși, firul sorții între răsărit și apus. Ajunși la vie, izbutii să alung din cuget, pentru un ceas-două, această grijă, ce sta la pândă! în pragul inimii. Când se făcuse pe la amiază, ne așezarăm, Tata și cu mine, în umbra unor pruni, la capătul viei. Îmbucarăm cu poftă din cele ce ne puse Mama în traistă. Tata se întinse apoi și adormi. Stăm și eu, întins alături, dar somnul nu-mi trimitea nici o adiere. Auzeam depărtător, peste vie – un cuc. Cânta: „cu-cu! cu-cu!” Și după câteva clipe s-auzea, ca scăpat de sub surdină, cucul – în altă parte: „cu-cu! cu-cu!”. Era același. Se apropia: „cu-cu ! cu-cu !” – Da, era limpede: se

apropia. Urmăream cu respirația tăiată cântecul înfricoșătoarei paseri, ce putea să-mi rezeze creșterea în lungul drumului și să mă lase pitic în calea vieții. Din pom în pom, cucul venea adus de gândul rău. Acum îi deslușeam și zborul. Inima îmi tropotea pe drumul, fără apropieri și fără depărtări, al sângelui. Apoi un trosnet de crengi uscate chiar deasupra noastră. Și dintr-o dată „cu-cu! cu-cu!”. Tocmai în pomul nostru. Cu un țipăt sălbatic de spaimă, mă aruncau peste Tata: „Dezmetețe-te, Tată, că mă scuipă cucu!”. Tata se trezi zguduit de strigătul și de cutremurul meu. „Ce-i cu tine?” mă întrebă, căutând să se descurce din mreaja somnului. Apoi, cuprinzând situația, izbucni în hohote de râs. „Bine, dragul Tatii, tu crezuși toate poveștile ce ți le spusei? Astea au fost pentru copiii proști din vale, nu pentru copiii deștepți din deal!”

X

Când școala m-a cuprins cu al ei aer, o înclinare mai veche lua în sufletul meu ciudate tării și ciudate forme: religiozitatea. Că tocmai o atare înclinare a putut să dobândească în traiul meu de copil înfățișări și intensități, ce depășeau obișnuitul, nu se datora, cum s-ar putea crede, atmosferei de acasă.

Casa noastră nu era o sera pentru astfel de vegetații. Tata, cel puțin, nu poate fi evocat ca un argument, căci în el presimțeam instinctiv tipul areligios. Mama, pe de altă parte, deși credincioasă, nu-și manifesta niciodată religiozitatea sub chipuri, ce ar fi izbit. Dimpotrivă, tocmai sub acest raport, ea avea un suflet reținut, iar interesele ei religioase apăreau numai foarte estompate printre concretele griji cotidiene. Deși preoteasă, ea nu intra în scaunul ei de la biserică, decât de Paști și la Crăciun, și aceasta mai mult de ochii lumii, și ca să răspundă cu prezența ei, cel puțin din când în când, îndatoririlor profesionale, pe care Tata nu le ocolea. Religiozitatea ei era totuși o realitate. S-ar putea adăuga, că Mama suferea de o religiozitate cu adiacente folclorice și superstițioase, ce n-o îndruma spre haos și altar. Chiar în graiul ei de toate zilele se amesteca, plină de aluzii, șoapte, exclamații și formule arhaice, o magie de aspecte pitorești, pe care ființa ei o acumula din obștescul văzduh. Fără îndoială că acest fel al ei mi-a furnizat unele elemente, pe care religiozitatea mea le-a frământat, asimilându-și-le, și întrecându-le. Dar atât și nimic mai mult. Ceea ce s-a petrecut cu mine se lămurește cred anevoie numai prin condiții din afară. Până la vârsta de 10-11 ani, viața mea avea să fie tot mai hotărât stăpânită de un sentiment religios, sporit de cele mai necontrolate excrescențe. Și aceasta progresiv. Nu exagerez deloc spunând că ani de-a rândul am stăruit zilnic câteva ore, cel puțin două, în rugăciune, în închinare

despuiată de orice ritual aparent. Făceam adică loc rugăciunilor printre bătaile ceasului de la turnul bisericii, cu deosebire către dimineață, înainte de a se face ziuă, când tocmai aceasta grijă mă trezea.

Pe la vârsta de 11 ani s-a produs apoi în mine, de la sine, o reacție împotriva unor sentimente și preocupări ce amenințau cu formele lor în devălmășie să-mi ia aerul de la gură ca o pădure prea deasă. Rămâne curios pe de altă parte, că de la început chiar, eu însumi îmi întâmpinam propria-mi religiozitate, cu sfială, căutând cu orice preț să mi-o ascund...

▶ ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Lucian Blaga este unul dintre cei mai mari scriitori și filozofi ai literaturii române din sec. XX care ne-a lăsat moștenire o creație literară extrem de bogată și variată.

Romanul *Hronicul și cântecul vârstelor* este o evocare a copilăriei autorului care are cu caracter autobiografic și memorialistic, în care Lucian Blaga reconstituie cele mai importante momente ale vieții sale de copil, precum și părinții, satul natal și tot de ce era atât de legat prin amintire.

În centrul romanului lui Lucian Blaga se află familia: mama, tatăl și frații poetului, precum și oamenii din sat. Autorul ne aduce prin acest roman date, fapte și întâmplări din propria sa copilărie, pe care le descrie cu un fior și o tandrețe deosebită.

Unul dintre cele mai importante momente la care se oprește poetul este rostirea primelor cuvinte (a început să vorbească la vârsta de 4 ani), care, de fapt, a însemnat pătrunderea în tainele lumii, ceea ce avea să se regăsească mai târziu atât în opera poetică a lui Blaga, cât și în cea filozofică.

Spre deosebire de Ion Creangă, care își rememorează copilăria din perspectiva copilului, Lucian Blaga o face de pe pozițiile omului matur și toate întâmplările, faptele, chir și jocurile copilăriei sunt prezentate cu o anumită seriozitate și sun supuse unei analize ample.

Satul natal și casa părintească sunt pentru Blaga locurile despre care avea să spună mai târziu „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat”, deci nu numai locul apariției sale pe lume, ci o primă ipostază a misterului, o lume desprinsă din vremurile mitice ale basmului, satul devenind în așa fel, un univers complex, în care coexistă sacral și profanul.

Hronicul și cântecul vârstelor este o narațiune preponderent la persoana I, ceea ce amplifică și mai mult importanța acestei lucrări. Romanul are o importanță deosebită atât din punct de vedere documentar, cât și literar, prin structura, compoziția, elementele artistice și mesajul pe care-l poartă.

CURIOZITĂȚI...

Hronicul și cântecul vârstelor a fost scris între anii 1945–1946 și este o lucrare cu caracter autobiografic pronunțat. Opera a apărut după moartea scriitorului, abia în anul 1965, deși fusese scrisă cu mult mai devreme. Romanul îl înfățișează pe Blaga de-a lungul anilor, atât în copilărie, cât și în plină formare. Acesta urmărește drumul existențial al scriitorului de la nașterea sa până la momentul lansării sale definitive.

Pe parcursul romanului se relatează drumul lui Blaga de la Lančrăm (satul natal) la Viena, iar apoi întoarcerea în Transilvania. Cel mai mic dintr-o familie cu nouă copii, Blaga s-a dovedit a fi și cel mai receptiv. Desigur, observarea acestei calități s-a lăsat așteptată, întrucât o nefirească luciditate se instalase între el și cuvânt. Așadar, rostirea cuvintelor s-a dovedit a fi cel mai dificil început al lui Blaga în decursul primilor pași făcuți în existe...

Unele dintre ideile principale:

- În primii ani de viață, Lucian Blaga a refuzat să vorbească.
- La vârsta de patru ani, scriitorul a vorbit pentru prima dată.
- Blaga a intuit faptul că nașterea lui a fost percepută de către familie ca umplerea unui gol provocat de moartea surorii sale mai mari.
- Protagonistul își amintește de casa părintească și de întreaga gospodărie.
- Lucian Blaga își aduce aminte de tatăl său, foarte pasionat de literatură.
- În copilărie, scriitorul se apropia mai ușor de fete decât de băieți, însă și-a făcut un grup de prieteni format din el însuși, Roman, Adam și Vasile.
- Într-o zi, protagonistul a fost trimis pe deal cu găștele, dar s-a întors fără ele, urmând ca tatăl lui să le recupereze mai apoi.
- Unele dintre poveștile pe care mama i le spunea erau destul de înfricoșătoare, însă Blaga admira expresivitatea lor.
- La vârsta de șase ani, protagonistul începe să meargă la școală.
- Etc.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți integral romanul lui Lucian Blaga. Selectați cuvintele necunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Redactați un plan desfășurat de idei al textului citit, scoțând în evidență evenimentele principale care au marcat copilăria autorului.

3. Stabiliți structura romanului. Deduceți tema și ideea acestui roman. Formulați aceste noțiuni și înscrieți-le în caiete.
4. Identificați modurile de expunere pe care le folosește autorul romanului de mai sus și analizați-le. Care dintre ele prevalează? De ce? Argumentați-vă răspunsul.
5. Selectați și înscrieți în caiete personajele romanului. Cum ați putea să le clasificați?
6. Ce rol joacă monologul în romanul lui Lucian Blaga? De ce autorul recurge la acest procedeu?

LUCRAȚI ÎN ECHIPĂ!

1. Explicați și comentați enunțul prin care Blaga începe romanul:
„Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului.”
2. Care este reacția părinților la refuzul copilului de a vorbi? Comentați.
3. Ce evenimente tragice marchează copilăria personajului central? Cum au influențat ele asupra viziunii sale despre viață?
4. Cum este privit satul și casa părintească de către copilul – Blaga? Ce semnificație avea odaia „dinspre uliță”?
5. Ce sentimente nutrea poetul față de părinți? Cum sunt prezentați ei?

REȚINEȚI!

ROMANUL MEMORIALISTIC este o lucrare beletristică cu caracter evocator, conținând însemnări asupra evenimentelor petrecute în timpul vieții autorului.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

FOLOSIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Cum își explică personajul principal apariția sa pe lume? De ce crede că a venit pe lume pentru a umplea un „gol”? Argumentați sensul filozofic al acestei afirmații.
2. Explicați sintagma „... în cei dintâi ani ai copilăriei mele cuvântul meu nu era cuvânt”. Comentați.
3. Care este rolul părinților în formarea personalității autorului? Dar a satului de baștină? Argumentați-vă răspunsul.
4. Cum este prezentat în roman tatăl poetului? Identificați fragmentele din roman și recitiți-le.
5. Care e sentimentul ce domnea în casa părintească a autorului? Ce

semnificație are această atmosferă și cum influențează ea asupra dezvoltării spirituale a poetului.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Efectuați un rezumat al textului citit, respectând etapele specifice rezumatului.
2. Realizați un portret al părinților personajului central.
3. Comentați titlul romanului. Ce semnificație are el?
4. Realizați un comentariu al romanului *Hronicul și cântecul vârstelor*.
5. Alcătuiți o fișă bibliografică a operei lui Lucian Blaga.
6. Realizați o compunere cu tema *Plaiul meu natal*, folosind descrierea.

DANIEL DEFOE (1661 - 1731)

Este celebru prin romanul *Robinson Crusoe* (1719), o poveste despre un om naufragiat care a rămas singur pe o insulă. Împreună cu Samuel Richardson, Defoe este considerat fondatorul romanului englez. Primul mare romancier realist englez, Defoe este un observator minuțios, preocupat de morala individuală și socială.

Tatăl lui era un mic negustor londonez pe nume Foe (Defoe și-a adăugat acest prefix aristocratic la mijlocul vieții), care ar fi dorit ca fiul lui să devină preot.

A devenit comerciant în diverse domenii. Negustor, fabricant, con-

tabil, ziarist, agent politic, de multe ori ruinat, falit, închis, în același timp a realizat și o producție literară bogată, o operă de poet și ziarist, de pamfletar și istoric, de economist și călător, de moralist și romancier. Comerțul va continua să-l fascineze pe tot parcursul vieții, oferindu-i în același timp posibilitatea de a observa în amănunt viața și obiceiurile englezești. Interesul lui se îndreaptă totuși către domenii multiple și nu se poate limita numai la afaceri.

În 1704, în timp ce își desfășura activitatea în slujba guvernului, Defoe a colaborat la cea mai vestită publicație a acestuia, „Review” care a continuat să apară până în 1713. Defoe a scris fără întrerupere articole de ziar pentru douăzeci și șase de periodice diferite, referindu-se la problemele curente și afaceri externe, controversate religioase și conflictul politic dintre partidele Tory și Whig.

În anii 1690 Defoe și-a început cariera de scriitor, iar în calitate de autor de pamflete va scrie *Englezul get-beget*. Acest lung poem ridiculizează sentimentele antiolandeze în rândul englezilor. În 1719, la vârsta de cincizeci și nouă de ani, în timp ce continua să scrie articole de ziar, precum și pamflete pe probleme curente, Defoe a abordat un alt gen literar. A început cu *Robinson Crusoe*, apoi a elaborat o serie de biografii fictive, memorii și autobiografii. Cele mai importante publicații ale lui Daniel Defoe pot fi considerate lucrările *Căpitanul Singleton*, *Moli Flander*, *Colonelul Jack*, *Roxana*. Autorul este considerat, pe drept cuvânt, întemeietorul romanului englez, prin capacitatea de a captiva cititorul și prin excelențele capacități de povestitor.

ROBINSON CRUSOE

Capitolul I

Nașterea și obârșia mea. La nouăsprezece ani am fugit deacasă împreună cu un coleg. Plecarea pe mare și naufragiul. Salvarea echipajului și debarcarea lângă Yar-mouth.

M-am născut în 1632, în orașul York, dintr-o familie foarte bună. Tatăl meu nu-și avea obârșia în acest oraș, ci se născuse la Bremen și se stabilise mai târziu la Huli, unde ajunsese, datorită negoțului, în stăpânirea unei frumoase proprietăți. Părăsind negoțul s-a mutat la York, unde s-a însurat cu mama. Familia mamei, Robinson, era foarte cunoscută în acea regiune. De aceea mă și numesc eu Robinson Kreutzntaer, nume care apoi a ajuns, prin obișnuita prefacere a cuvintelor străine în Anglia, acela, de Crusoe, așa cum ne zicem și ne scriem noi înșine numele și așa cum m-au chemat totdeauna cunoscuții.

Am avut doi frați mai mari. Cel dintâi a fost locotenent-colonel într-un regiment englez de infanterie din Flandra, comandat mai înainte de

faimosul colonel Lockhart, și a fost ucis în bătălia de lângă Dunkerque, purtată împotriva spaniolilor. N-am știut niciodată ce a ajuns cel de al doilea frate, după cum nici părinții mei n-au știut mai târziu ce s-a întâmplat cu mine.

Fiind al treilea fiu și nepregătit pentru vreo meserie, capul mi s-a umplut de timpuriu cu tot felul de gânduri năstrușnice. Tata, om mai în vârstă, mi-a dat o creștere aleasă. Am învățat acasă și apoi la școala din oraș, tata voind să mă facă om de legi. Eu însă nu mă gândeam la nimic altceva decât să plec pe mare, și această aprigă dorință mă făcea să înfrunt toate povețele tatei, ba chiar și poruncile lui, precum și îndrumările și rugămintele mamei și ale prietenilor mei. O ursită rea părea să mă mâne în această năzuință a firii mele, îndreptându-mă către acea viață năpăstuită, de care trebuia să am parte mai târziu.

Tatăl meu, om înțelept și cu scaun la cap și greutate la vorbă, mă sfătuia totdeauna împotriva acestor înclinări pe care le presimțea la mine. Tata m-a îndemnat să iau aminte (...) și să-mi dau seama că toate neajunsurile vieții sunt împărțite între lumea de sus și lumea de jos, pe când cei din starea mijlocie au parte de cele mai puține nenorociri. (...)

M-a rugat apoi cu toată stăruința și dragostea sa nu-mi bat joc de tinerețea mea și să nu mă arunc cu dinadinsul în cine știe ce nenorocire, de care eram scutit datorită vieții ce o aveam acasă și stării sociale în care mă născusem. Mi-a dat a înțelege că nu eram nevoit să-mi câștig pâinea și că este gata să mă ajute cu bani și să facă ce-i va sta în putință ca să-mi găsesc un rost în viață pe potriva sfaturilor lui, iar dacă nu o să fiu fericit sau n-o să mă simt bine în lumea aceasta a mea, vina o s-o port numai eu însumi sau ursita mea el se socotea dezlegat de orice răspundere prin aceste sfaturi bune și prin faptul de a mă fi prevenit împotriva unui pas greșit, care ar fi spre paguba mea. În cazul că mă hotărâm să rămân acasă, el era gafe să-mi dea tot sprijinul. (...)

Abia peste un an de la aceste întâmplări am fugit, între timp refuzasem toate ademenirile și propunerile, discutând adesea înfocat cu tata și mama, care se împotriveau planurilor mele. Într-o zi m-am dus din întâmplare la Huli, și asta fără nici un gând rău. Acolo m-am întâlnit cu un tovarăș de școală, care tocmai pleca la Londra pe corabia tatălui său. M-a îmbiat să plec cu el, în mod gratuit. Fără să mai întreb pe cineva sau să-mi vestesc părinții cerândule voia și binecuvântarea, m-am urcat pe corabie, într-un ceas rău, la 1 septembrie 1651. Cred că niciodată nenorocirile n-au început mai devreme și nu s-au terminat mai târziu ca în viața-mi de tânăr aventurier la care pornisem. Nici nu apucase bine corabia să iasă din golful Humber, că s-a și iscat un vânt puternic, iar marea a început să spumege. Cum nu mai călătorisem până atunci pe mare, mă simțeam bolnav și la trup, și la suflet, precum și

nespus de înspăimântat. Mă gândeam la greșeala pe care o săvârșisem și cum mă ajunsese pedeapsa cerului, pentru că-mi părăsisem casa părintească și nesocotisem datoria de fiu. Îmi aminteam de povețele tatei și de rugămințile mamei. Conștiința mea – poate pe atunci mai puțin nesimțitoare decât a ajuns mai apoi – mă muștra pentru că nesocotisem sfaturile părintești și-mi călcasem datoria față de Dumnezeu și de tatăl meu.

În tot acest timp, furtuna se întetea și valurile săltau, deși nu atât de sus, cât mi-a fost să văd de multe ori mai târziu și nici chiar ca acelea pe care le-am văzut peste câteva zile. Oricum, a fost îndeajuns ca ele să mă tulbure pe mine, marinar începător, care nu văzusem niciodată așa ceva. Mă așteptam ca fiecare val să ne înghită și, la fiecare cădere a corăbiei în golul valului, eram sigur că ea nu se va mai ridica. (...)

Multe jurăminte am mai făcut în acea stare de deznădejde, făgăduind că dacă bunul Dumnezeu mă va scăpa de data aceasta și voi ajunge să pun iarăși piciorul pe uscat, mă voi duce de-a dreptul acasă și cât voi mai trăi nu voi mai pune piciorul pe vreo corabie, că voi asculta de povețele tatei și niciodată nu mă voi mai arunca în astfel de suferințe. Abia atunci am priceput eu rostul cuvintelor părintești despre tihnita viață a păturii mijlocii, într-adevăr, tata dusese o astfel de viață, la adăpost de furtunile mării și de năpastele pământului. Eram hotărât să mă înapoiez acasă ca un fiu pocăit.

Apa creștea în fundul corăbiei, deși oamenii pompau mereu. Era vădit că suntem pierduți. Cu toate că furtuna se mai potolise, corabia nu mai putea să plutească multă vreme. Tunul nostru continua să bubuie, cerând ajutor. În sfârșit, o corabie care era ancorată în fața noastră ne-a auzit și ne-a trimis o barcă în ajutor. Barca însă nu se putea apropia și nici noi nu aveam cum să ajungem până la ea. După multe încercări, oamenii noștri au reușit să arunce o frânghie cu o geamandură, pe care cei din barcă au prins-o până la urmă.

Astfel am tras barca la noi și am fost luați cu toții în ea. Cum nu mai putea fi vorba de a ajunge la corabia ce ne-a venit în ajutor, ne-am îndreptat spre țarm. Căpitanul a făgăduit salvatorilor o răsplată bună, dacă ne vor duce cu bine la mal, și că va plăti barca, dacă ea s-ar sparge. Mai cu lapețile, mai duși de valuri, am fost astfel tânți spre nord, mergând pieziș spre coastă până aproape de Winterton Ness.

La un sfert de oră după ce am părăsit-o, corabia noastră s-a scufundat. Atunci am înțeles, pentru întâia oară, ce înseamnă un naufragiu. Trebuie să mărturisesc că mi-a venit greu să-mi ridic ochii și să privesc cum se scufunda vasul. De altfel, din clipa în care fusesem aproape dus pe brațe de marinari în barcă, mă simțeam mai mult mort decât viu de spaima celor ce se întâmplase în fața ochilor mei.

Capitolul II

Plăcută călătorie în Guinea. În robie la pirații din sale.

Fuga împreună cu un băiat maur.

La Londra intrasem într-o societate foarte aleasă, lucru destul de puțin obișnuit pentru un tânăr necunoscut și fără experiență. Astfel am făcut cunoștința unui căpitan de corabie, oare fusese pe coastele Guineii. Reușindu-i acolo niște afaceri strălucite, el era hotărât să se ducă din nou pe coastele acelea. (...)

Aceasta mi-a fost singura călătorie încununată de succes. Totul s-a datorat cinstei și sincerității noului meu prieten, căpitanul corăbiei. El mi-a dat și primele noțiuni de navigație și matematici și m-a învățat să țin socoteala drumului străbătut de corabie, să-mi găsesc locul pe mare cu ajutorul astrilor, pe scurt, mi-a dat o parte din cunoștințele trebuincioase unui marinar. Am început să prind gust de învățatură, iar el se arăta foarte bucuros să mă învețe. (...)

Nici această călătorie n-a fost lipsită de neplăceri. Din pricina căldurii înăbușitoare – căci drumul nostru ne ducea de-a lungul coastei, de la 15 grade latitudine nord de ecuator până dincolo de acesta – am fost mereu bolnav.

M-am hotărât să continui negustoria pe coastele Guineii. (...)

Când am ajuns lângă insulele Canare, sau, mai bine-zis, între acestea și coasta Africii, am fost surprinși în zori de ziuă de o corabie cu pirați mauri din Sale, care ne urmăreau cu toate pânzele sus. Am întins și noi toate pânzele, încercând să scăpăm de dâșii măbind viteza. Ne-au ajuns însă din urmă, așa că ne-am pregătit de luptă. Aveam douăsprezece tunuri pe punte, iar ei optsprezece. Pe la ora trei după-amiază vasul de pirați ne-a prins din urmă. (...)

Până la urmă însă am fost nevoiți să ne predăm, vasul nostru nemaiputând manevra și având trei de ai noștri morți și opt răniți. Pe scurt, această tristă parte a povestirii mele s-a încheiat cu capturarea noastră.

Astfel am ajuns rob în Sale, un port al maurilor. Soarta mi-a fost mai bună decât mă așteptasem. În loc să fiu dus cu ceilalți departe, în țara lor, la curtea împăratului, am rămas pe coastă, rob al căpitanului corăbiei care ne atacase, pentru că eram tânăr și puteam munci.

Schimbarea fulgerătoare a situației mele, din negustor în rob, m-a uluit cu totul. Cu ce nespuse amărăciune îmi aminteam acum de vorbele profetice ale tatei! Ajunsesem într-adevăr vrednic de plâns și fără nimeni care să mă mângâie în durerea mea. Credeam că nu mi se mai poate întâmpla o nenorocire mai mare că mânia cerului căzuse asupra mea, fiind pierdut fără nici o nădejde. Dar – vai! nenorocirile abia începeau, după cum se vedea mai departe.

Noul meu stăpân m-a dus la el acasă. Speram ca mai târziu să mă ia cu el pe mare. Dacă aveam noroc să întâlnim vreo corabie de război spaniolă sau portugheză, se putea întâmpla să fiu salvat.

O întâmplare mi-a redat însă nădejdea că voi reuși, că odată și odată o să-mi recapăt libertatea. Stăpânul meu a rămas acasă mai mult ca de obicei, căci nu avea bani destui ca să-și refacă echipajul. În acest timp îi plăcea să meargă la pescuit, când era vremea frumoasă. Mă lua și pe mine și pe un băiat, care era în slujba lui, ca să vâslim. Îi plăcea tovărășia noastră, mai ales că eram foarte dibaci la prinsul peștelui. Din această pricină mă trimitea adesea la pescuit cu un maur, rudă a sa, și cu băiatul de care am vorbit șicăruiua îi ziceau Xury.

Capitolul III

*Călătoria spre sud. Zărim niște sălbatici. Împușcarea unui leopard.
Sosirea în Brazilia, unde am devenit plantator. Călătoria spre Guinea.
Corabia naufragiază în dreptul unei insule pustii. Tot echipajul piere.
Sunt singurul supraviețuitor.*

(...) Acoperit din nou de ape, am rezistat și mai bine. Văzând că valul se retrage, m-am opintit și, deodată, am simțit pământul sub picioare. M-am odihnit o clipă numai apoi am luat-o la fugă spre mal. Marea însă venea din nou în urma mea. De două ori am mai fost ridicat și dus înapoi de valuri și de două ori am ajuns înapoi pe nisip.

Ultima dată era să-mi fie fatală, căci valurile m-au zvârlit, lovindu-mă de o stâncă. Am rămas câțva timp fără cunoștință. În clipa în care marea venea să mă înghită din nou, m-am trezit. M-am agățat cu toate puterile de stâncă și mi-am ținut răsuflarea.

Acum valurile nu mai erau așa de înalte, fiind mai aproape de mal și când valul s-a tras iar înapoi, am luat-o din nou la fugă, ajungând de data aceasta atât de aproape de uscat, încât valul următor, cu toate că m-a acoperit, n-a mai fost în stare să mă ia cu el.

Am reușit, în sfârșit, să mă cațăr pe stâncile de pe mal și m-am aruncat pe iarbă istovit, însă fericit că scăpasem de primejdie și că apa nu mă mai putea ajunge.

Ridicându-mi ochii către cer, i-am mulțumit lui Dumnezeu pentru salvare, la care nu mai nădăjdusem cu câteva clipe înainte. Cred că nu se pot descrie extazul și elevația, acea avântare a sufletului, pe oare o simți după ce ai scăpat astfel de moarte. Am înțeles atunci temeinicia obiceiului de a se aduce răufăcătorului, care își are funia legată de gât, o dată cu vestea grațierii, și un chirurg care să-i scoată sânge chiar în clipa mării vești, astfel ca surpriza să nu-i alunge din inimă duhul și să-l răpună: „Căci bucuriile neașteptate, ca și necazurile, la început tot una par”.

Pășeam pe mal ridicându-mi brațele, minunându-mă în fața salvării mele, contemplându-mi mântuirea și făcând mii de gesturi și mișcări greu de descris. Mă gândeam la toți tovarășii mei, care se înecaseră. N-am aflat niciodată ce li s-a mai întâmplat. Mai târziu am găsit trei șepci, apoi o pălărie și, în fine, două ghete desperecheate. Atât. Am privit de asemenea spre corabia naufragiată. Ceața și spuma valurilor erau atât de mari, încât o zăream anevoie. Părea atât de departe. Doamne, cum a fost oare cu putință să ajung eu la țarm?

După câțva timp am încercat să privesc împrejur, să văd în ce loc mă găseam și ce aveam de făcut. Curând mi-a scăzut bucuria, dându-mi seama cit de groaznică îmi era mântuirea. Eram ud learcă și nu aveam nici haine de primeneală, nici ce mânca sau bea pentru a-mi recăpăta puterile. Urma să mor de foame sau să fiu sfâșiat de fiarele sălbatice. Ceea ce mă întrista mai mult era că nu aveam cu mine nici un fel de armă pentru a vâna și ucide vreun animal care să-mi potolească foamea, sau pentru a mă apăra la nevoie. Nu aveam decât un cuțit, o pipă și o pungă cu tutun. Aceasta îmi era toată averea. Am alergat câțva timp înapoi și încolo ca un om cu mințile zburătăcite. Când s-a lăsat noaptea m-am gândit la trista soartă ce mă aștepta, știind că fiarele ies pe înnoptate să-și caute prada. De aceea m-am cățărat într-un copac stufos, ce semănă cu un brad plin de ace și care se găsea în apropiere. Am stat toată noaptea acolo, așteptând să se facă ziuă, pentru ca să văd ce-mi mai rămâne de făcut sau ce moarte trebuia să-mi aleg, căci nu aveam nici o nădejde că voi scăpa cu viață, înainte de a mă cățara în copac, m-am depărtat puțin de coastă, căutând apă de băut. Spre marea mea bucurie, am găsit apă, am băut, am luat apoi tutun în gură, ca să-mi înșel foamea, și numai după aceea m-am urcat în copac, așezându-mă așa, ca să nu cad în cazul când voi adormi.

Mi-am făcut un ciomag scurt, cu care aveam de gând să mă apăr, și astfel mi-am luat în primire locuința. Fiind istovit, am adormit îndată. Am dormit adânc cum puțini ar fi făcut-o în aceeași condiții. M-am odihnit bine și mi-am recăpătat puterile.

Capitolul IV

Înotul până la corabia naufragiată pentru a-i lua proviziile.

Gânduri asupra situației mele. Corabia se scufundă.

M-am baricadat cu lăzile și seândurile aduse de pe corabie, așezându-le în jurul meu, și astfel mi-am înjghebat un fel de colibă. Nu știam încă în ce fel îmi voi procura hrana zilnică, nevăzând nimic în afară de niște animale semănând cu iepurii și care fugiseră din pădure când am tras în pasăre.

Mă gândeam că voi mai putea lua multe lucruri din corabie, ca să-mi

fie de folos, de pildă frânghii și pânze.

M-am hotărât, prin urmare, să fac o nouă expediție până la corabie, bănuind că va fi sigur zdrobită la prima furtună. Trebuia să las la o parte toate celelalte îndeletniciri și să aduc de acolo tot ce se putea. Am chibzuit dacă să iau sau nu pluta cu mine. M-am hotărât să mă duc fără ea, ca și prima dată, pornind când apele se vor fi retras de la țărm. După ce m-am dezbrăcat, nepăstrând decât cămașa, izmenele și niște papuci, am ajuns înot la corabie și m-am urcat pe punte.

Aici mi-am întocmit o nouă plută. Având experiența celei dinții, n-am făcut-o prea mare, nici nu am încărcat-o prea mult, luând cu mine numai lucruri de mare trebuință. Astfel am găsit în magazia dulgherului vreo trei saci de cuie și piroane, un vinci cu șurub, mai bine de o duzină de barde și topoare și, lucru neprețuit, o tocilă. Le-am luat împreună cu alte lucruri de-ale maestrului tunar, între altele, trei drugi de fier și două butoiașe cu gloanțe, șapte flinte, încă o pușcă de vânătoare cu ceva pulbere, un sac mare cu alice și un sul de tablă de plumb. Acesta era însă prea greu ca să-l pot trece peste bord.

Robinzon Crusoe
(it.wikipedia.org)

În afară de aceste lucruri, am luat toate hainele pe care le-am găsit, o velă gabier de rezervă, un hamac, perne și pături. Am încărcat astfel, spre marea mea mulțumire, o a doua plută și am dus-o cu mine la mal. Eram îngrijorat ca nu cumva cineva să se fi atins, în lipsa mea, de provizii.

La întoarcere, n-am găsit nici o urmă de musafiri. Numai o pisică sălbatică îmi ședea pe o lădiță. Când m-am apropiat, a luat-o la fugă, dar s-a oprit ceva mai departe. A rămas senină și liniștită, privindu-mă drept în ochi, de parcă ar fi vrut să facă cunoștință cu mine. I-am arătat pușca, dar a rămas neclintită, neștiind ce este. Aruneându-i o bucată de pesmet, s-a apropiat, a mirosit-o și a mâncat-o, așteptând să-i mai dau. Eu însă nu aveam pesmeți de prisos și am lăsat-o să plece. Mi-am descărcat pluta pe mal, iar butoaiile cu praf de pușcă, fiind prea grele, am fost nevoit să le desfac și să le împart în pachete, pe care le-am adus unul câte unul. Apoi, din pânza de corabie și cu câțiva pari, mi-am întocmit un cort. Am cărat într-însul tot ce putea fi stricat de ploaie sau de soare. În jurul cortului, mi-am îngrămădit toate lăzile goale și celelalte lucruri, alcătuiind un fel de zid de apărare împotriva oricărei

încercări de atac, fie din partea fiarelor, fie a oamenilor. Drept pavăză, am așezat la intrare lăzi și scânduri. Întinzând pe jos una din saltele, mi-am pus două pistoale la căpătâi și m-am tolănit în acest culcuș. Era prima dată că dormeam liniștit o noapte întreagă, după atâta trudă și neazuri.

Aveam acum o cantitate foarte mare de provizii și suficientă pentru un om singur ca mine însă mulțumit tot nu eram. Atâta timp cât mai exista corabia, trebuia să iau din ea tot ce se mai putea lua. Astfel că în fiecare zi, când apele erau scăzute, mă duceam pe bord și aduceam câte ceva. A treia zi am luat frânghii și funii, apoi o bucată mare de pânză de vele, precum și butoiul cu praf de pușcă, în care intrase apa. Am luat toate vecele, pe care am fost nevoit să le tai în bucăți și să aduc de fiecare dată câte o parte din ele, căci nu îmi mai erau de folos decât ca pânză obișnuită. Ceea ce m-a bucurat mai mult ca orice a fost faptul că, după cinci sau șase călătorii de acest fel, când credeam că nu mai rămăsese nimic de seamă în corabie, am dat peste un butoi mare cu pâine uscată, trei damigene cu rom și spirt, o ladă cu zahăr și un butoi cu făină de cea mai bună calitate. Era uimitor, căci eu renunțasem să mai caut alte provizii, crezând că le stricase apa. Am golit butoiul, învelind bucățile de pâine în pânză, și am adus totul cu bine la mal. A doua zi m-am întors iarăși pe corabie. Pentru că luasem tot ce era mai ușor de cărat, m-am apucat să tai cablul ancorei în bucăți, pe care să le pot duce și să scot toată fierăria ce. Putea fi luată. Din vergile rămase, pe care le-am tăiat, am făcut o plută mai mare pe care am încărcat-o cu toate aceste lucruri mai grele.

Am pornit-o spre țarm. Norocul însă începea să mă părăsească. Pluta era atât de încărcată și de mare, încât după ce am intrat în estuarul unde mai debarcasem, nu am mai fost în stare să îndrept cu aceeași îndemânare pluta spre mal. Pluta s-a răsturnat și eu am căzut în apă. O bună parte din lucruri s-au pierdut, mai ales fierul, care putea să-mi fie de mare folos. (...)

După toate socotelile, am pus întâia dată piciorul pe această insulă blestemată la 30 septembrie. Soarele era la echinocțiul de toamnă și se afla tocmai deasupra mea. Am socotit, bineînțeles, cu puținele mijloace ce le aveam la îndemână – că mă aflam la o latitudine de 9 grade 22 minute nord de ecuator. După vreo zece sau douăsprezece zile mi-am dat seama că voi pierde șirul zilelor din lipsă de cărți, hârtie și cerneală și voi ajunge să nu mai pot deosebi duminica de zilele de lucru. Pentru a evita aceasta, am luat un par gros, în care am săpat cu cuțitul cuvintele: „AM AJUNS PE ACEST ȚĂRM LA 30 SEPTEMBRIE 1659”. Din el am făcut o cruce pe care am înălțat-o chiar în locul unde debarcasem pe mal. În fiecare zi crestam o linie în par, iar duminicile una mai lungă la fiecare

întâi ale lunii făceam o creștătură mai mare decât toate celelalte. Astfel am ținut socoteala timpului.

Trebuie să mai spun că am luat de pe corabie, între altele, și o seamă de lucruri mărunte, precum pene de scris, hârtie, cerneală, câteva pachete din sertarele căpitanului și ale secundului, dulgherului și tunarului, apoi vreo patru compase, câteva instrumente de calculat, niște cadrane solare, ocheane, hărți marine și cărți de navigație, pe care le-am pus grămadă într-o boccea. În bagajul meu am găsit trei Sfinte Scripturi, într-o aleasă înfățișare, pe care mi le adusese căpitanul portughez, precum și trei cărți de rugăciuni papistașe și alte câteva cărți. Am avut grijă să le aduc toate pe uscat.

Am uitat să vă spun că pe corabie avusesem un câine și două pisici, despre care voi povesti la timp. Pisicile le-am luat cu mine, iar câinele a sărit singur în apă a doua zi și a ajuns înot la țarm. Mulți ani de zile mi-a fost slujitor credincios. Făcea tot ce-i porunceam, aducea tot ce-i ceream, mă ajuta la vânătoare, îmi ținea de urât. Un singur lucru nu l-am putut învăța niciodată să-mi vorbească! După cum am mai spus, găsisem pene de gâscă pentru scris, cerneală și hârtie și le întrebuițam cu nespusă grijă. Se va vedea că, atâta timp cât mi-au ajuns, am putut însemna totul cu cea mai mare exactitate. După ce s-a terminat cerneala, alta nu am mai și n-am fost în stare să fac alta, cu toate străduințele mele. Atunci am înțeies că mai aveam nevoie de multe lucruri în afară de cele pe care le strânsesem. De pildă îmi trebuia un hârleț, un târnăcop și o lopată ca să lucrez păm'intul. Apoi ace de cusut și cu gămălie, precum și ață. Cât despre pânză pentru rufe, pot spune că i-am simțit curând lipsa. (...)

Am căutat să judec fără părtinire, ca între debitori și creditori, orânduind ce era bun de o parte, iar de alta ce era rău, adică suferințele pe care le înduram. Și am făcut următoarea socoteală:

Rău:

- Sunt surghiunit pe o insulă blestemată. Deznădăjduit și lipsit de orice perspective de salvare.
- Sunt despărțit și uitat de lumea întreagă, fiind menit suferinței.
- Sunt departe de tot ce este omenesc, stingher și izgonit din societatea oamenilor.
- Nu am îmbrăcăminte cu care să mă acopăr.
- Sunt lipsit de apărare, fără mijloace de a mă împotrivi violenței oamenilor sau fiarelor.
- Nu am nici un suflet cu care să pot vorbi și care să mă mângâie.

Bine:

- Sunt totuși în viață, nu m-am înecat, după cum s-a întâmplat cu tovarășii mei de pe corabie.

- Am fost ales dintre toți spre a fi mântuit. Iar cel prin care s-a înfăptuit minunea mă poate salva și din greutățile de față.

- Nu sunt flămând și nici sortit să pier într-un loc pustiu, lipsit de toate cele de trebuință.

- Mă găsesc într-o climă caldă, în care chiar dacă aveam haine, cu greu le-aș fi purtat.

- Mă găsesc pe o insulă, unde n-am zărit fiare sălbatice care să-mi facă vreun rău, după cum am văzut pe coastele Africii. Ce m-aș fi făcut dacă aș fi naufragiat acolo?

- Dumnezeu mi-a trimis ca prin minune corabia aproape de țărm, astfel încât să mă îndestulez cu de toate, și mi-a dat uneltele să-mi procur cele necesare atât timp cât voi trăi. (...)

Mi-am descris locuința: un cort așezat la adăpostul stâncilor, având o curte înconjurată cu un gard puternic, alcătuit din pari și frânghii. Aș putea numi fortificație împrejmuirea locuinței, căci ridicasem de-a lungul ei un val de brazde, gros de două picioare la bază.

Mai apoi, cam la un an și jumătate, am întărit împrejmuirea locuinței, așezând deasupra ei niște grinzi în formă conică și sprijinindu-se de stâncă. Alcătuiam un fel de acoperiș, pe care am pus crengi de copaci și tot ce am găsit pentru a-l feri de ploile abundente în anumite perioade ale anului. Am mai povestit cum mi-am cărat avutul în această ogradă și în peștera făcută în desul cortului. Toate acestea se aflau la început claie peste grămadă, ocupând tot locul. Nu aveam nici unde să mă învățesc. M-am gândit să lărgesc peștera, săpând mai adânc în dealul care era format dintr-o piatră nisipoasă, ușor de săpat. Când am fost sigur că nu am a mă teme de fiare, am adâncit peștera spre dreapta, mai departe și, întoreându-mă din nou la dreapta, am tăiat o trecere în stâncă până ce am făcut o ieșire ce dădea afară din ogradă sau din fortăreața mea. (...)

Capitolul V

Încep să-mi scriu însemnările zilnice sau „jurnalul”. Diferite planuri pentru a-mi făuri unelte. Încep construirea unei case. Descopăr grâne.

Cutremur și furtună.

30 septembrie 1659. Eu, sărmanul Robinson Crusoe, naufragiind în timpul unei furtuni îngrozitoare în preajma unei coaste care se zărea în apropiere, am fost adus pe țărmul acestei insule blestemate și pustii, pe care am numit-o Insula Deznădejdiei, căci toți tovarășii mei s-au înecat, iar eu însumi nu am fost departe de moarte.

Am petrecut restul acestei zile amărându-mă din pricina tristei mele sorti. Nu aveam hrană, adăpost, îmbrăcăminte, arme. Mă vedeam sfâșiat de fiare, ucis de sălbatici sau pierind de foame. Când s-a lăsat noaptea, m-am urcat într-un copac – de teama fiarelor – și am adormit adânc, cu

toate că a plouat noaptea întreagă.

1 octombrie. În dimineața acestei zile am văzut cu uimire că fluxul despotmolise corabia și valurile o târâseră aproape de insulă. Se oprise aici pe nisip. Îmbărbătat că nu este nimicită, după cum mă așteptam, am căutat să ajung la ea și să gădesc ceva hrană și lucruri necesare pentru a trăi. M-a amărât din nou soarta tovarășilor mei. Dacă rămâneam cu toții pe bord, puteam salva corabia sau cel puțin nu s-ar fi înecat niciunul. Dacă scăpăm cu viață, puteam construi cu toții o barcă din resturile corăbiei, care să ne fi dus în altă parte. A lumii. Aceste gânduri triste m-au copleșit întreaga zi. Văzând, în sfârșit, corabia aproape scoasă pe uscat, m-am îndreptat înspre ea și am ajuns înot până la locul unde se afla. A plouat toată ziua, dar fără vânt.

De la 1 octombrie la 24 octombrie. Am făcut mai multe expediții până la corabie, din care am cărat o sumedenie de lucruri cu ajutorul plutelor. Plouă aproape zilnic, cu întreruperi de vreme frumoasă. Se pare că este sezonul ploilor.

20 octombrie. Am răsturnat pluta cai toate lucrurile de pe ea. Apa nefiind adâncă și nici obiectele grele, le-am regăsit în parte la reflux.

25 octombrie. A plouat toată noaptea și toată ziua. Vântul a bătut într-una mai puternic ca până acum. Corabia a fost nimicită de valuri. Nu se mai vede decât epava ei, atunci când scad apele. Mi-am petrecut ziua punând la adăpost avutul, ca să nu-l strice ploile.

26 octombrie. Am umblat toată ziua pe țârm pentru a găsi loc potrivit unde să-mi așez locuință. Eram zorit să mă știu la adăpost de atacurile nocturne ale fiarelor și ale oamenilor. Spre seară m-am hotărât asupra unui loc, la poalele unei stânci. Am tras o jumătate de cerc, menit să-mi împrejmuiească sălașul, pe care voiam să-l întăresc cu un gard sau întăritură, făcută din două rânduri de pari și frânghii și dintr-un val de brazde. De la 26 la 30 ale lunii am muncit din greu, cărând toată averea în noua mea locuință, cu toate că adesea ploua cu găleata.

31 octombrie. Dimineața am ieșit pe insulă cu pușca la umăr să caut vânat și să iscodesc împrejurimile. Am împușcat o capră și iedul ei m-a urmat. Mai târziu a trebuit să-l împușc pentru că nu voia să mănânce.

1 noiembrie. Mi-am așezat cortul la poalele stâncii și m-am culcat prima noapte în el. Cortul e mare, cu pari înăuntru, așa că mi-am putut agăța hamacul.

2 noiembrie. Am îngrămădit în chip de zid, împrejurul cortului, toate lăzile, scândurile și grinzile din care erau făcute plutele.

3 noiembrie. Am ieșit cu pușca și am vânat două păsări ce semănau cu niște rațe și aveau carnea foarte gustoasă. După-amiază m-am apucat să lucrez la întocmirea unei mese.

4 noiembrie. Azi-dimineață m-am hotărât să-mi împart timpul în ore

de lucru, de vânat, de dormit și de distracții. În fiecare dimineață ies cu pușca două sau trei ore când nu plouă. Lucrez până la ora 11. Apoi prânzul. De la 12 la 2 stau culcat, căci este foarte cald. Pe urmă lucrez până seara. Am muncit două zile la înjghebatul mesei, căci sunt încă un meșter destul de prost, deși vremea și nevoia m-au făcut să mă pricep cum să lucrez, așa cum ar face din oricine.

5 noiembrie. Am ieșit cu pușca și dinele. Am împușcat o pisică sălbatică. Blana e foarte moale, dar carnea nu-i bună de nimic. Am jupuit mereu toate animalele pe care le împușcam și le-am păstrat pieile, întorcându-mă de-a lungul țărmului, am zărit o puzderie de păsări de mare. Soi necunoscut. Am fost surprins și aproape speriat de niște focuri, care în timp ce le priveam s-au aruncat în mare și au scăpat.

6 noiembrie. După plimbarea de dimineață, am lucrat la masă și am terminat-o. Nu a ieșit atât de bine pe cât mă așteptam. Am învățat însă curând s-o fac mai bună.

7 noiembrie. S-a înseninat. Zilele de 7, 8, 9, 10 și o parte din 12 (pentru că 11 a fost duminică) le-am folosit toate pentru întocmirea scaunului. Cu multă trudă, am reușit să-i dau o formă acceptabilă, fără să-mi placă însă. L-am desfăcut de câteva ori în timp ce-l lucram. Observație. Curând am pierdut socoteala duminicilor, căci am uitat să le însemn cu o creștătură anumită.

13 noiembrie. A plouat. S-a răcorit iar pământul e reavăn. Ploaia a fost întovărășită de tunete și trăsnete, ce m-au speriat. Mi-era teamă pentru praful de pușcă, îndată ce furtuna a trecut, m-am hotărât să-l împart în pachete cât de mici pentru a-l feri de primejdie.

15-16 noiembrie. Am lucrat tot timpul la cutii și lădițe. În fiecare vreau să pun un pfund sau cel mul: două de praful de pușcă. Le-am umplut și le-am ascuns în locuri sigure, cât mai departe unul de altul. Într-una din zile am împușcat o pasăre mare, ce avea carnea foarte gustoasă. Nu știu ce fel de pasăre era.

17 noiembrie. Am început să sap în dosul cortului pentru a lărgi dependențele. Observație. Am neapărată nevoie de un târnăcop, o lopată și o roabă. Mi-am întrerupt lucrul gândindu-mă cu ce să le înlocuiesc sau cum să mi le fac. În loc de târnăcop, am găsit drugii de fier care mi-au servit destul de bine, deși sunt cam grei. Nu știu ce să fac de o lopată sau de hârleț, deoarece am cea mai mare trebuință.

18 noiembrie. A doua zi, umblând prin pădure, am dat de copacul numit în Brazilia „copacul de fier” din pricina tăriei lemnului sau, poate, de un copac asemănător aceluia. După multă caznă și după ce mi-am stricat aproape toporul, am reușit să tai o bucată și să o duc acasă tot cu atâta caznă, deoarece era foarte grea. Am pierdut mult timp cu întocmirea lopeții, căci lemnul era neobișnuit de tare și nu aveam scule

să-l lucrez. În sfârșit am izbutit a-i da o formă care semăna oarecum a lopată, cu coadă la fel cu ale noastre din Anglia. Neavând vârf de fier, nu putea să țină prea mult, dar, așa cum era, mi-a prins bine. Cred că niciodată nu s-a făcut o lopată de o asemenea formă și cu atâta trudă. (...)

23 noiembrie. Am reluat lucrul după ce am terminat de făcut sculele și muncesc zilnic din răspuțeri. Am lucrat optsprezece zile la adâncirea și lărgirea peșterii, pentru a-mi adăposti averea. (...)

10 decembrie. Când să cred și eu că mi-am terminat peștera, m-am trezit că se surpă o mare cantitate de pământ din tavan. (Făcusem deschiderea prea mare.) Așa de mult pământ a căzut, încât m-a speriat, căci dacă venea peste mine nu mai aveam nevoie de gropari.

După această nenorocire, a trebui să muncesc din nou și să car tot pământul căzut. Apoi am proptit tavanul, ca să nu mai pățesc altă dată la fel.

11 decembrie. Am început lucrările de sprijinire. A înfipt doi stâmpi în picioare și i-am împănă, deasupra lângă tavan, cu două scânduri groase, într-o săptămână era total proptit, stâlpii fiind așezați pe două rânduri. Mi-au folosit mai târziu să despart spațiul în încăperile de are aveau nevoie.

17 decembrie. Din această zi și până la 20 ale lunii am așezat polițe, am bătut piroane în stâlpi, ca să pot atârna câte ceva, și am început, în fine, să văd oarecare orânduială.

20 decembrie. Am cărat totul în peșteră. Îmi mobilez casa. Am așezat câteva scânduri în chip de bufet în care să-mi rânduiesc merindele. Încep să simt lipsa de scânduri. Mi-am alcătuit încă o masă.

24 decembrie. Toată noaptea și toată ziua a plouat. N-am ieșit...

25 decembrie. A plouat toată ziua.

26 decembrie. Senin. Pământul mai rece și mai plăcut ca înainte.

27 decembrie. Am împușcat o capră și am rănit o altă. Pe aceasta din urmă am prins-o și am adus-o acasă, i-am legat și i-am prins în scândurele piciorul rupt. Observație. Am îngrijit atât de bine capra, încât s-a însănătoșit și piciorul cel zdravăn ca mai înainte. S-a domesticit. Paște iarbă în fața ușii mele și nu vrea să mă părăsească. Mi-a venit pentru prima dată gândul să domesticesc animale, ca să le am ca hrană când voi termina gloanțele și praful de pușcă.

29-30 decembrie. Căldură mare și nici o adiere, așa că nu am ieșit decât pe înserat la vânat. Tot timpul am orânduie prin casă.

1 ianuarie 1660. Foarte cald. Am ieșit la vânat doar în zori și seara foarte târziu. Restul zilei am stat liniștit acasă. Aseară, ducându-mă în valea din mijlocul insulei, am găsit-o plină de capre. Nu m-am putut apropia, căci erau foarte sperioase. M-am hotărât totuși să-mi aduc

câinele și să încerc să le prind.

2 ianuarie. Am ieșit cu câinele. L-am asmuțit asupra caprelor. Am greșit însă socoteala, căci s-au îndreptat toate asupra lui. Știa prea bine ce-l paște, ca să se mai apropie de ele.

3 ianuarie. Am început împrejmuirea locuinței, pe care vreau s-o fac foarte rezistentă, căci mă tem încă de vreun atac dușman.

Observație. E de-ajuns să observ că am muncit la ea de la 2 ianuarie și până la 14 aprilie. Zidul are o lungime de vreo 24 de yarzi, fiind așezat în semicerc, cu capetele proptite în stâncă, la 8 yarzi depărtare unul de celălalt. Intrarea în peșteră se află cam pe la mijloc. (...)

Capitolul VII

Cercetarea insulei. Tutun, struguri, lămâi și trestie de zahăr, toate sălbatică, dar nici o urmă de om. Pisica se întoarce cu pui. Mă închid în casă pentru anotimpul ploios.

Mă găseam de aproape zece luni pe această insulă nefericită. Toate speranțele de scăpare îmi păreau acum foarte îndepărtate. Niciodată nu călcasem picior de om pe aici. După ce mi-am întocmit locuința, mi-a venit la 15 iulie am început să cercetez mai de aproape insula. Am pornit-o mai întâi în susul pârăului la gurile căruia debarcasem plutele. După vreo două mile de umblet, am constatat că fluxul nu merge mai departe. Aici, apa era limpede, rece și bună de băut. Pârâul secase în parte, căci era vreme de secetă. Ici și colo se mai vedeau câteva ochiuri de apă, dar prea puține ca să poată curge în vale, spre mare.

Pe malurile pârăului se întindeau savane sau pășuni netede și pline de iarbă. În părțile mai ridicate, unde nu ajungea niciodată apa, am găsit frunze de tutun verde în cantitate mar. Creșteau pe tulpini foarte groase. Se mai găseau acolo și alte plante de soiuri necunoscute și despre care nu știam la ce pot folosi.

Am căutat rădăcini de cassava, din pieile roșii obișnuiesc să-și facă pâine, dar nu am găsit. Am zărit plante uriașe de aloe, pe care încă nu le cunoșteam, în sfârșit am dat de trestie de zahăr crescând sălbatică. Era de proastă calitate, din lipsă de îngrijire. Deocamdată m-am mulțumit cu atât și m-am întors acasă. Pe drum mă gândeam cum să ajung a înțelege rostul și folosul plantelor și fructelor pe oare le descopeream, tot timpul cât stătusem în Brazilia nu luasem în seamă ceea ce creștea acolo, astfel că din păcate nu învățasem nimic.

A doua zi, la 16 iulie, am pornit din nou pe același drum. Mergând ceva mai departe ca în ziua trecută, am observat că savanele și pășunile sunt mărginite de păduri. Aici am aflat diferite fructe. Pe pământ se găseau puzderie de pepeni, iar vița de vie atârna de copaci cu ciorchine bogate, cu boabe mari și coapte. (...)

Ara coborât în valea aceea minunată, privind-o neconținut cu o tainică plăcere (amestecată totuși cu tristețe). Am zărit aici nenumărați arbori de cacao, portocali și lămâi. Totul creștea sălbatic puțini arbori păreau roditori.

Am cules lămâi verzi, care s-au dovedit nu numai plăcute la gust, ci și foarte hrănitoare. Mai târziu am amestecat sucul lor cu apă și am făcut o limonada bună și răcoritoare.

Aveam destulă treabă acum. Trebuia să culeg și să rar totul acasă. M-am hotărât să-mi fac provizii de struguri, portocale și lămâi, astfel ca să am de ajuns pentru sezonul ploilor, ce știam că se apropie.

Am adunat într-un loc un maldăr de struguri și într-altul un morman de lămâi. Luând câte puțin din fiecare, m-am întors acasă. Voiam să vin din nou, aducând un sac ca să iau și restul. (...)

Eram însă atât de îndrăgostit de acele meleaguri, încât mi-am petrecut acolo tot restul lunii iulie. Deși mă hotărâsem să nu mă mai mut, am început totuși să-mi fac acolo o colibă mică, pe care am împrejmuț-o cu un gird dublu foarte solid și înalt. Am întărit bine pereții gardului cu ramuri de copaci.

Dormeam aici, la adăpost sigur, câte două și trei nopți la rând. Gardul îl urcam cu ajutorul scării, ca și în cealaltă locuință. Aveam acum o casă la țară și una pe coasta mării. Până la începutul lui august am muncit de zor și am terminat coliba. (...)

Am mai spus că pe la începutul lunii august terminasem coliba și începusem să mă bucur de ea. La 3 august am găsit strugurii bine uscați și transformați în stafide gustoase, i-am dat jos și bine am făcut, căci altfel i-ar fi stricat ploile și aș fi pierdut cea mai bună parte a hranei mele de iarnă.

Aveam acum vreo două sute de legături mari. Îndată ce i-am cărat în peșteră, au început ploile. De atunci, adică de la 14 august, a plouat aproape zilnic până în mijlocul lui octombrie. Zile de-a rândul nici nu îndrăzneam să ies din peșteră.

În acel sezon mi s-a înmulțit familia în chip ciudat. Una din pisicile

Robinzon Crusoe (it.wikipedia.org)

mele fugise și o credeam pierdută, ne mai știind nimic de ea. Pe la sfârșitul lunii august s-a întors acasă cu trei pui. Faptul era surprinzător pentru că nu aveam motan. E adevărat că împușcasem o pisică sălbatică. O crezusem cu totul diferită de pisicile noastre europene. Pisoii semănau însă cu pisicile noastre domestice. Mai târziu s-au înmulțit într-atât, încât am fost nevoit să împușc o parte din pisici, iar pe celelalte să le gonesc din casă.

De la 14 la 26 august a plouat fără încetare. N-am ieșit, căci învățasem să mă feresc de umezeală. Începând să simt lipsa vânatului, am ieșit de vreo două ori, împușcând o dată o capră sălbatică. La 26 august am avut noroc găsind o uriașă broască țestoasă. Aveam iarăși hrană din belșug. Mesele mele erau astfel alcătuite: dimineața, un ciorchine de struguri, la prânz, o bucată de carne friptă de capră sau de broască țestoasă (din nefericire nu aveam oale în care să fierb sau să gătesc mâncarea), iar la cină, două sau trei ouă de broască țestoasă.

În timpul ploilor, când eram silit să stau la adăpost, am lucrat zilnic câte două sau trei ceasuri la lărgirea peșterii. Am săpat un tunel în stâncă, ieșind dincolo de împrejmuirea mea. Puteam acum să intru și să ies din casă și pe acolo. Nu mă simțeam bine, căci acum eram cu locuința deschisă. Nu mai dormeam liniștit, cu toate că nu aveam nici un motiv precis, căci nu văzusem pe insulă nici o vietate mai mare decât caprele.

30 septembrie. Azi prăznuiesc nefericita zi când am ajuns aici. Am socotit toate creștăturile și, adunându-le am găsit 365 de zile. Am postit până la apusul soarelui. Apoi am mâncat un pesmeți și struguri și m-am culcat, sfârșind ziua după cum o începusem.

Robinzon Crusoe (it.wikipedia.org)

Capitolul VIII

Cea de a doua cercetare a insulei. Papagalul pe care l-am învățat să vorbească. Descoperirea unei părți noi a insulei. Broaște țestoase și păsări marine. Prinderea și domesticirea unui ied.

Câinele meu a surprins pe drum un ied și s-a năpustit asupra lui. Am dat fuga să-l scap cu viață din colții dulăului. Voiam să-l duc acasă. Adesea m-am gândit să fac rost de vreo doi iezi și să cresc o turmă de capre domesticite, care să-mi procure hrana atunci, când mi se va

termina praful de pușcă și gloanțele.

L-am legat cu o sfoară de gât și astfel l-am dus până la colibă. Aici am închis iedul în ogradă și m-am grăbit spre casă, de unde lipsisem aproape o lună.

Nici nu pot spune cu ce mulțumire am intrat în cuibul meu și m-am culcat în hamac. Mica expediție, fără nici un popas odihnitor, fusese într-adevăr neplăcută pentru mine. Acum, căminul meu mi se părea înzestrat cu un confort fără pereche. Totul era atât de plăcut în jur, încât m-am hotărât să nu mă mai duc niciodată prea departe, atâta timp cât îmi este sortit să rămân pe această insulă.

O săptămână întreagă m-am odihnit, gustând din toate bunătățile.

Am făcut o colivie pentru papagal, care acum se arăta blând și începuse să se deprindă cu mine. Mi-am adus aminte apoi de bietul ied, pe care-l uitasem la colibă. M-am dus repede și l-am găsit aproape mort de foame. Fiind închis, nu fusese în stare să-și găsească hrană. Am tăiat îndată câteva ramuri și frunze și i le-am aruncat peste gard.

După ce l-am hrănit, am voit să-l leg ca înainte și să-l duc acasă. Nu era nevoie, căci se făcuse atât de blând, încât mă urma ca un cățel. Cu timpul s-a făcut și mai blând și era nespus de drăgălaș. A rămas pe lângă casă și nu mai voia să mă părăsească. (...)

Se apropiau lunile noiembrie și decembrie, în care așteptam recolta de orz și orez. Semănăturile nu erau prea întinse, căci pusesem semințe puține, după cum am și povestit. Recolta era promițătoare, când deodată era să pierd totul din pricina unor dușmani împotriva cărora cu greu mă puteam apăra.

Caprele și iepurii gustaseră din dulceața tulpinilor îndată ce răsăriseră, și acum se îndesau să le roadă, gata să nimicească totul. Nu am găsit alte mijloace de apărare decât să împrumuiască terenul. Trebuia s-o fac repede, căci animalele îmi stricau recolta. Lanul meu fiind mic, am făcut în trei săptămâni toată împrumuirea, apoi am împușcat câteva animale și am legat câinele acolo ca să păzească și să latre noaptea. În scurt timp dușmanii s-au retras și spicele au crescut mari și frumoase, începând să se coacă.

După ce am scăpat de aceste animale, am avut de furcă cu păsările, ce se repezeau la spicele coapte. Într-o zi, ducându-mă să văd cum merge recolta, am zărit o sumedenie de păsări adunate pe copaci, așteptând să plec. Am tras îndată în ele, căci aveam întotdeauna pușca la mine. În aceeași clipă s-au ridicat din holdă altele, pe care nu le văzusem.

Capitolul XIV

Un vis neobișnuit. Cinci bărci cu sălbatici la țarm. Alți doi sălbatici aduși spre a fi devorați. Salvez pe unul. Îl numesc vineri și îl fac servitorul meu.

(...) Era un băiat chipeș, voinic, bine făcut, înalt, cu picioare lungi, puternice și, cred că nu avea mai mult de douăzeci și șase de ani. Era plăcut la înfățișare. Nu părea să fie ursuz sau sălbatic din fire. Fața-i avea o expresie bărbătească, dar în același timp blândă, arătând bunătate mai ales când zâmbea. Părul negru pe care-l purta lung nu era cârlionțat fruntea îi era mare și înaltă ochii îi străluceau de istețime și viață. Culoarea pielii nu era de tot neagră, ci mai mult arămie. Nu avea nuanța galbenă a băștinașilor din Brazilia, din Virginia sau din alte părți ale Americii. Era mult mai deschisă, asemenea măslinelor verzi, și plăcută la vedere. Fața era rotundă, nasul mic, dar nu turtit ca la negri. Gura frumoasă, buzele subțiri, iar dinții mici și albi ca fildeșul.

După ce s-a zvârcolit mai mult decât a dormit vreo jumătate de oră – s-a trezit și a ieșit din peșteră căutându-mă. Eu tocmai mulgeam caprele care găseau alături în țarc. Când m-a zărit, a dat fuga până la mine și, plecându-se din nou la pământ și făcându-mi toate semnele de umilință și recunoștință, a căutat să-mi dea să înțeleg prin gesturi străbune supunerea lui. În sfârșit și-a pus capul la pământ, mi-a luat piciorul și l-a pus pe cap ca mai înainte, arătându-mi prin toate semnele de supunere și ascultare ce și le poate închipui mintea unui om că vrea să mă slujească atât timp cât va trăi.

L-am înțeles și i-am arătat toată mulțumirea. După câțva timp l-am învățat să vorbească și să-mi vorbească, l-am învățat să-și spună numele, căci îl botezasem Vineri după ziua în care fusese salvat. Apoi l-am învățat să-mi spună „stăpâne”, și acesta a rămas numele meu de-atunci. De asemenea l-am învățat să spună da și nu și ce rost au aceste noțiuni. În sfârșit i-am dat să bea lapte dintr-o oală de pământ și am băut și eu în fața lui am muiat o bucată de pâine în lapte și i-am făcut semn să facă la fel, ceea ce el a îndeplinit pe dată, arătându-mi că i-a plăcut foarte mult.

Am rămas cu el toată noaptea acolo, iar când s-a crăpat de ziuă i-am făcut semn să vină cu mine, arătându-i că vreau să-i dau haine, ceea ce l-a bucurat, căci era gol pușcă.

Nu am fost prea mulțumit de această constatare. Îndrăzneala îmi crescuse de când nu mai eram singur și odată cu ea și curiozitatea, l-am dat lui Vineri sabia, arcul cu săgeți, pe care le întrebuița cu iscusință, și o pușcă să mi-o ducă, și am pornit, înarmați amândoi, spre locul unde fuseseră sălbaticii. (...)

Capitolul XIII

Cel de al douăzeci și treilea an al șederii mele în insulă. Întâlnirea cu canibalii, strânși în jurul unui foc la un praznic. Sunt hotărât să-i nimicesc pe cei care vor mai veni. O corabie eșuată lângă insulă. Expediția până la epavă. Noi provizii.

Eram acum în decembrie, în al douăzeci și treilea an al șederii mele. Recolta era gata, fiind solstițiul de vară căci iarnă nu-i mai puteam spune și stăteam mai mult la câmp. Odată, ieșind din casă foarte devreme, nici nu se luminase bine de zi, am fost surprins zărand lumina unui foc pe țărm, cam la două mile depărtare de mine, spre capătul insulei, unde observasem odinioară urme de sălbatici.

Spre marea mea durere era în partea insulei dinspre locuința mea. Am fost foarte mirat și am rămas pironit locului, neîndrăznind să mai ies de teamă să nu fiu surprins. Dar nici în casă nu mai aveam liniște. Teama și grija mă chinuiau. Dacă acești sălbatici, colindând insula, ar da de lanurile cu grâne coapte sau în curs de seceriș, ori peste lucrările mele, de îndată ar ghici că insula este locuită și ar porni în căutarea mea.

M-am întors în fortăreață și am tras scara după mine. Am căutat să dau înfățișare naturală și nelocuită de jur împrejur. Apoi am pregătit totul pentru apărare. Am încărcat tunurile, cum le ziceam eu flintelor. Erau așezate în poziție de tragere pe întăriturile cele noi. Am pus gloanțe în pistoale, hotărât să mă apăr până la capăt. Nu am uitat să cer ocrotirea cerului, rugând pe Dumnezeu să mă scape din mâinile canibalilor. Astfel am stat vreo două ore, dar tare nerăbdător, neavând prin cine afla știri din afară.

Tot chibzuind ce să fac, n-am mai putut răbda. Așezând scara pe o parte a stâncii, unde era un loc mai drept, m-am urcat trăgând-o apoi după mine. Am așezat-o din nou și astfel am ajuns în vârful dealului. Culcat pe burtă, am scos ocheanul, pe care-l luasem dinadins, îndreptându-l spre locul cu pricina. Acolo am zărit nu mai puțin de nouă sălbatici, toți goi pușcă, așezați în jurul focului, nu ca să se încălzească, era foarte cald, ci, așa presupuneam eu, ca să-și gătească prânzul barbar din carne de om, nu știam dacă adusă vie sau moartă.

Aveau cu ei două pirogi, trase acum pe mal. Apele fund retrase, mi s-a părut ca așteptau fluxul ca să plece. Nu-mi pot descrie emoția, văzându-i în această parte a insulei și atât de aproape de mine.

Mai târziu, după ce mi-am dat seama că vin întotdeauna aduși de reflux, m-am liniștit, știind că pot ieși fără grijă pe timpul fluxului, dacă nu erau deja pe insulă. Astfel mi-am putut vedea de treburi și strânge recolta.

Într-adevăr, cum a început curentul de flux spre vest, i-am văzut sărind în bărci și îndreptându-se spre larg. Cam cu un ceas înainte de plecare, au început să sară și să dănțuiască. Vedeam bine fiecare gest prin ochean. Erau goi pușcă, însă nu puteam desluși dacă erau bărbați sau femei. (...)

Romanul *Robinson Crusoe* este inspirat dintr-un fapt real, pe care autorul îl preia din experiența reală a marinarului Alexander Selkirk, care a naufragiat și timp de patru a trăit pe o insulă pustie.

Eroul principal al romanului este unicul care se salvează în urma naufragiului unei corăbii și este aruncat pe o insulă pustie, unde încearcă să-și supună unei analize viața sa după această întâmplare și încearcă să trăiască cu orice preț. Daniel Defoe își pune personajul la diferite încercări pentru a ne demonstra că omul, prin voință și putere, dar și prin credință, poate supraviețui în orice împrejurări.

Eroul încearcă să pună stăpânire pe natură și aceasta-i reușește, dând dovadă de mult efort și ingeniozitate. Tema centrală a romanului este viața omului pus în condiții extreme, iar ideea, că indiferent de circumstanțe, omul este capabil, prin muncă, credință și optimism, să supraviețuiască și să-și trăiască viața cu demnitate și dragoste.

Prin romanul *Robinson Crusoe* Daniel Defoe a schimbat radical cursul romanului englez spre alte viziuni, așezându-l la locul lui cel de astăzi.

CURIOZITĂȚI...

1. Primul roman englez modern: *Robinson Crusoe* este considerat primul roman englez modern și unul dintre cele mai importante romane ale literaturii universale. Publicat în 1719, acesta a deschis calea unui nou gen literar, acel al romanului de aventuri și explorare.

2. Inspirat din viața reală: Romanul este inspirat în parte din povestea reală a lui Alexander Selkirk, un marinar scoțian care a petrecut patru ani și patru luni pe insula Juan Fernández, situată în Pacific, după ce a fost naufragiat în 1704.

3. Numele personajului: Numele protagonistului, Robinson Crusoe, a devenit un simbol al supraviețuirii și aventurii. În limba engleză, termenul „robinsonadă” este utilizat pentru a descrie o poveste de aventuri, în special una despre supraviețuirea izolată.

4. Tematica religioasă: Romanul explorează teme religioase, reflectând asupra credinței, răbdării și a ideii că evenimentele din viața unui individ sunt supravegheate de către o divinitate. Personajul principal, Crusoe, își găsește alinarea în credința în Dumnezeu în timpul izolării sale.

6. Inovații narrative: Daniel Defoe a introdus în romanul său elemente narrative care au devenit ulterior caracteristice genului, cum ar fi naratorul în prima persoană, tonul realist și detaliile specifice ale vieții cotidiene ale personajului principal. Aceste inovații au contribuit semnificativ la evoluția romanului ca formă literară.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți fragmentele propuse în manual. Selectați cuvintele necunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Realizați un plan dezvoltat de idei al textului citit, scoțând în evidență mesajele principale transmise de autor.
3. Observați ce mijloace de expunere folosește preponderent autorul pentru a prezenta acțiunile, faptele și trăirile eroului principal.
4. Identificați în textul citit de voi elemente de descriere. Recitiți-le și explicați ce rol au ele în prezentarea mesajului romanului dat.
5. Selectați și înscrieți în caiete personajele romanului.
6. Cum este realizată narațiunea în romanul lui D. Defoe?

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Redați personajul principal al romanului în câteva teze principale.
2. Unde a naufragiat Robinson Crusoe? Cum este prezentată insula de către autor?
3. Care sunt primii pași pe care îi face eroul central pentru a se încadra în circumstanțele în care a nimerit?
4. Ce descoperiri face Robinson Crusoe pe această insulă și cum își schimbă el viziunea asupra vieții și a lumii în urma acestor descoperiri?
5. Ce sentimente nutriți voi pentru acest personaj? Motivați-vă răspunsul.
6. Ce valorează cel mai mult pentru personajul lui Defoe în circumstanțele în care se află. Argumentați-vă răspunsul.

REȚINEȚI!

ROMANUL DE AVENTURI este un subgen al romanului a cărui temă principală este aventura.

Aventurile au fost temă specifică încă din perioada primelor lucrări de ficțiune. Un punct comun al tuturor romanelor de iubire erau o serie de încercări care testau loialitatea și tăria de caracter a eroului.

Genul a început să se diversifice spre mijlocul secolului al XIX-lea. Printre autorii acelei perioade se numără Sir Walter Scott, Alexandre Dumas, Jules Verne. Romanul de aventuri se întrepătrunde cu alte genuri literare precum romane de război, romane polițiste și fantezie.

REFLECTAȚII

1. Cum se schimbă dispoziția eroului principal pe parcursul evoluării evenimentelor din roman? Redați starea lui spirit prin argumente concludente.
2. Cum își planifică el acțiunile? Ce însemnări își face? În ce mod sunt expuse aceste însemnări? Recitiți-le.
3. Care sunt concluziile la ajunge eroul principal, trăind pe această insulă, referitor la modul de viață al europenilor? Cum se schimbă viziunea lui despre lume?
4. Care sunt prietenii cei mai apropiați ai lui Robinson Crusoe?
5. Ce semnificație are apariția lui Vineri în viața lui Robinson Crusoe?

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. Ce atitudine are Robinson față de circumstanțele în care a nimerit? Cum le primește el? Ce explică acest fapt?
2. Ce relații se stabilesc între personajul principal și viețuitoarele insulei?
3. Cum se acomodează el la noul său mod de viață? Motivați-vă răspunsul, folosind citate din text.
4. Cum ați proceda voi dacă vi s-ar întâmpla un astfel de caz?
5. Cum ați putea să-l caracterizați pe Robinson Crusoe?
6. Demonstrați că romanul *Robinson Crusoe* este un roman de aventuri.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Citiți integral romanul lui Daniel Defoe și efectuați un rezumat al lui.
2. Efectuați o descriere-portret a eroului principal din roman.
3. Ce romane de aventuri ați mai citit? Discutați-le în clasă.
4. Selectați și înscrieți în caiete pasajele din textul romanului care v-au impresionat cel mai mult.
5. Realizați un text în care să descrieți o aventură din viața voastră.

ALEXEI MATEEVICI (1888 - 1917)

S-a născut la 27 martie 1888, la Căinari, fiu al lui Mihail și al Nadejdei Mateevici. În 1883 familia Mateevici se mută cu traiul în satul Zaim, unde viitorul scriitor urmează școala primară. Se înscrie apoi la școala Duhovniceasca din Chișinău, pe care o termina cu succes în 1902. Dorind o cariera ecleziastică, învață la Seminarul Teologic din același oraș pe care îl absolveste în anul 1910.

Pasionat de literatură, îi citește cu interes pe clasicii literaturii universale, dar și pe scriitorii români: Alecsandri,

Eminescu, Creangă, Negruzzi, Sadoveanu și Coșbuc.

Alexei Mateevici își face debutul în literatură în paginile revistei Basarabia, cu articolul „Chestia preoțească”, publicat în 1906. Articolul a fost semnat cu pseudonimul A. Mihăilescu.

Mai târziu, în aceeași revista îi apar traduceri sale din operele lui A. Cehov: Vorba lungă, Primejdia, Prădătorii, semnate cu pseudonimul Alecu Mateescu, și poeziile Țăranii, Eu cânt, Țara.

În 1914 Alexei Mateevici a absolvit Academia teologica din Kiev.

Se întoarce la Chișinău și ocupă provizoriu postul de profesor de limba greacă la seminarul unde învățase. Continuă să scrie poezii, publicând în 1917: Vad prăbușirea, Cântec de leagăn, Basarabenilor, Frunza nucului, Unora și Limba noastră – odă închinată limbii române.

Alexei Mateevici s-a stins din viață la 24 august 1917, la Chișinău și este înmormântat la cimitirul central de pe strada Armenească.

CURIOZITĂȚI...

Nicolae Iorga l-a descris cu antren pe Al. Mateevici: „preot tânăr și voinic, cu o blândă față ca a sfinților din icoanele de odinioară. Și pe el îl adusesse la noi un singur gând (...): acela de a găsi cărți, de a cunoaște pe cărturari, de a vorbi cu dânșii despre scrisul românesc vechi și nou și despre toate amintirile comune... Rareori am văzut – și desigur nu aici la noi, unde și literatura, când n-a fost o pretenție, a rămas o simplă formă – un om mai îndrăgit de acea vădire a tot ce avem mai bun la suflet, care e scrisul nostru”. Nichifor Crainic l-a văzut la Iași „depărtându-se cu vrafal de cărți prăfuite la subțioară, fericit că le-a găsit...”.

LIMBA NOASTRĂ

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mișcă vara;
În rostirea ei bătrânii
Cu sudori sfințit-au țara.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veșnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeșnici.

Nu veți plânge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Și-ți vedea, cât îi de darnic
Graiul țării noastre dragă.

Limba noastră-i vechi izvoade.
Povestiri din alte vremuri;
Și citindu-le 'nșirate, -
Te-nfiori adânc și tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slava-n ceruri,
Să ne spuie-n hram și-acasă
Veșnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfânta,
Limba vechilor cazanii,
Care o plâng și care o cântă
Pe la vatra lor țarani.

Înviați-vă dar graiul,
Ruginit de multă vreme,
Ștergeți slinul, mucegaiul
Al uitării 'n care geme.

Strângeți piatra lucitoare
Ce din soare se aprinde -
Și-ți avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Răsări-vă o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Alexe Mateevici este poetul care ne-a lăsat cea mai frumoasă odă dedicată limbii materne.

Poezia lui Alexe Mateevici *Limba noastră* se înscrie printre cele mai valoroase și sensibile lucrări artistice dedicate limbii. Este un omagiu profund adus limbii, poporului, obârșiei noastre, dar și un îndemn lăsat generațiilor care vin întru păstrarea și purificarea celei mai scumpe averi a fiecărui popor – limba maternă.

Textul lucrării are două unități poetice: prima parte cuprinde opt strofe și este o definiție metaforică a noțiunii de limbă, pe care autorul o face cu ajutorul repetiției sintagmei „limba noastră”; a doua parte sunt

cele patru strofe din finalul poeziei, în care găsim un îndemn la păstrarea valorilor inestimabile ale limbii prin muncă asiduă.

Din întreaga poezie a lui Alexe Mateevici desprindem ideea că limba noastră are o istorie foarte îndelungată, este o limbă armonioasă, în ea se oglindește sufletul poporului nostru de aceea „veghea asupra ei nu trebuie să pirotească nicicând”.

Poetul își realizează conținutul de idei printr-un registru lexical foarte bogat: de la elemente populare și arhaisme până la cuvinte noi cu un profund sens lexical.

Limba noastră de Alexei Mateevici este Imnul de Stat al Republicii Moldova.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Efectuați lectura expresivă a poeziei, păstrând tonul ei fundamental.
2. Selectați și înscrieți în caiete cuvintele cu valoare arhaică și cele cu valoare neologică. Ce puteți spune despre frecvența lor în această poezie? Motivați-vă răspunsul.
3. Recitați primele opt strofe și dați un titlu adecvat acestei unități poetice. Care sunt ideile ce reiese din această parte a poeziei? Formulați și înscrieți în caiete aceste idei.
4. Recitați și cele patru strofe finale și procedați la fel ca și cu prima unitate.
5. Determinați tipul strofei, rima, ritmul și măsura versurilor din poezia lui Alexe Mateevici.
6. Selectați figurile de stil cunoscute de voi și înscrieți-le în caiete. Alcătuiți cu unele dintre ele câteva enunțuri.
7. Identificați verbele din textul poeziei și indicați timpul lor. De ce autorul le utilizează anume la acest timp? Care este rolul lor în contextul dat?

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Prin ce impresionează poezia *Limba noastră* de Alexe Mateevici? Motivați-vă răspunsul.
2. Care sunt sensurile cuvântului *limbă*? Ce caracteristici atribuie autorul limbii? Selectați și înscrieți în caiete sintagmele potrivite.
3. Cum își exprimă poetul emoțiile și sentimentele pe care le nutrește față de limba maternă? Dar ce gânduri și sentimente aveți voi?
4. De ce poezia are titlul *Limba noastră*? Argumentați-vă răspunsul. Ce alt titlu ați propune voi pentru această poezie?
5. Ce semnifică repetiția „limba noastră”? Amintiți-vă ce este repetiția.

REȚINEȚI!

GENUL LIRIC cuprinde totalitatea operelor lirice, care au trăsături comune, sunt scrise întotdeauna în versuri, vocea poetului din text este eul liric care exprimă stări și sentimente la persoana I singular, cu ajutorul figurilor de stil și a imaginilor poetice.

Speciile genului liric sunt: *pastelul, idila, doina, imnul* etc.

IMNUL este o specie a liricei cetățenești (asemenea odei) în care se preamăresc evenimente de importanță națională: eroi, idei, evenimente. *Imnul* este o poezie lirică închinată unei personalități, unei idei mărețe, unui sentiment nobil.

Evenimentele politice importante, figurile eroice ale neamului, ideile mărețe au stimulat interesul poezilor români care le-au dedicat versuri de slavă și admirație.

GENUL LIRIC cuprinde totalitatea operelor lirice, care au trăsături comune, sunt scrise întotdeauna în versuri, vocea poetului din text este eul liric care exprimă stări și sentimente la persoana I singular, cu ajutorul figurilor de stil și a imaginilor poetice.

ODA este o specie a genului liric în care se elogiază personalități, fapte eroice.

Oda a apărut în Grecia antică caracterizându-se prin forma prozaică aproape fixă.

METAFORA este o comparație sintetizată (concentrată) în care, în locul unui nume de lucru sau de ființă, se folosește numele altui lucru sau al altei ființe, dar dacă și numai dacă cele două nume indică măcar o însușire comună, fie adevărată, fie închipuită.

Ex: „*Toată floarea cea vestită a întregului Apus*” (M.Eminescu).
 („floare” înlocuiește, de fapt, ideea „tot ce era mai ales, mai nobil”).

REFLECTAȚI!

1. Cum se prezintă conținutul ideatic al poeziei? Ce atmosferă domnește în poezia dată?
2. Cum ați putea demonstra că poezia *Limba noastră* este o odă? Argumentați-vă răspunsul.

3. Ce semnificație are cuvântul „*comoară*” în această poezie? De ce limba e asociată cu o comoară? Explicați sensul acestui cuvânt.
4. Care este mesajul principal al poeziei? Formulați-l și înscrieți-l în caiete.
5. În ce versuri poetul ne sugerează că limba nu va înceta să existe, ea fiind unica condiție a ființării unui popor? Recitați aceste versuri.
6. Cum este prezentată legătura ce există între istoria unui popor și eternitatea naturii? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text.
7. Ce semnificație au cuvintele „*cazani*” și „*vatra*”? Explicați sensurile acestor cuvinte și alcătuiți câteva enunțuri cu ele. Autorul le folosește cu sens denotativ sau conotativ?
8. Care sunt elementele esențiale ale limbii materne descrise în poezia *Limba noastră* de Alexei Mateevici?
9. Cum sunt redată diferitele aspecte ale limbii române în creația poetului?
10. Care este semnificația simbolurilor utilizate în poezie pentru a reprezenta limbajul și cultura națională?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați poezia *Limba noastră* de Alexe Mateevici și recitați-o expresiv în clasă.
2. Pregătiți o comunicare despre originea și evoluția limbii române. Prezentați-o în clasă, apoi discutați asupra acestei teme.
3. Realizați o compunere pe tema „Limba este măsurariul civilizației unui neam”.

VECHIUL TESTAMENT

PSAMUL 143

Un psalm al lui David împotriva lui Goliat

1. Binecuvântat este Domnul Dumnezeul meu, Cel ce învață mâinile mele la lupta și degetele mele la război.
2. Mila mea și scăparea mea, sprijinitorul meu și izbăvitorul meu, apărătorul meu, și în El am nădăjduit, Cel ce supune pe poporul meu sub mine.
3. Doamne, ce este omul că Te-ai făcut cunoscut lui, sau fiul omului că-l socotești pe el ?
4. Omul cu deșertaciunea se aseamănă; zilele lui ca umbra trec.
5. Doamne, pleacă cerurile și Te pogoară, atinge-te de munți, și fă-i să fumege.
6. Cu fulger fulgeră-i și-i risipește! Trimite săgețile Tale și tulbură-i!
7. Trimite mâina Ta dintru înălțime; scoate-mă și mă izbăvește de ape

- multe, din mâna străinilor,
8. A caror gură a grăit deșertaciune și dreapta lor e dreapta nedreptății.
  9. Dumnezeule, cântare nouă îți voi cânta Ție; în psaltire cu zece strune îți voi cânta Ție.
  10. Celui ce dai mântuire împăraților, Celui ce izbăvește pe David, robul Tău, din robia cumplită.
  11. Izbavește-mă și mă scoate din mâna străinilor, a caror gură a grăit deșertaciune și dreapta lor e dreapta nedreptății.
  12. Ai căror fii sunt ca niște odrasle tinere crescute în tinerețile lor; fiicele lor înfrumusețate și împodobite ca chipurile templului.
  13. Cămarile lor pline, vărsându-se din una în alta. Oile lor cu mulți miei, umplând drumurile când ies;
  14. Boii lor sunt grași. Nu este gard căzut, nici spărtura, nici strigare în ulițele lor.
  15. Au fericit pe poporul care are aceste bunătăți. Dar fericit este poporul acela care are pe Domnul ca Dumnezeu al său.

David și Goliat
(it.wikipedia.org)

VECHIUL TESTAMENT

DAVID SI GOLIAT (Text adaptat după Biblie)

Bătrânul Samuel îl unse rege al evreilor pe Saul. Poporul s-a bucurat că are un rege, dar, după o vreme, Samuel i-a spus să meargă să ucidă neamul Amalec și neamul Ierim și să nu ia nimic din ce era al lor. Regele nu l-a ascultat, ci a luat cu el oile și vitele. Samuel s-a întristat și nu a vrut să îl mai vadă niciodată. Dumnezeu a ales alt rege, pe David, un tânăr bălan, voinic, frumos la față și cu vorba plăcută. Pe Saul îl bântuia din când în când un duh rău și nu se liniștea decât la cântarea din harpă.

Îl luă să-i cânte chiar pe David, care era foarte iscusit în cântări. În vremea aceea filistenii năvăliră peste israeliți, iar aceștia își adunară și ei ostile.

Dintre filistenii ieși Goliat, un luptător uriaș, acoperit cu platoșă și coif și scut de aramă, cu o sulită mare și grea, cu vârful de fier. Goliat chemă să vină să se lupte cu el un israelit, dar nu se încumetă niciunul, așa era

de fioros. Când David află, dori să lupte el cu Goliat. Regele îi dadu coiful și zalele și armele sale, dar David le lepădă, își luă toiagul, cinci pietre din râu și praștia și se duse către Goliat.

Uriășul îl privi cu dispreț pe David și îi spuse că îl va răpune, dar acesta nu se temu. Trase cu praștia și îl nimeri pe Goliat drept în frunte, iar acesta căzu la pământ. Atunci David alergă la el, îi luă sabia și îi tăie capul. Filistenii, văzând că Goliat a pierit, o luară la fugă, iar oastea lui Israel după ei, ucigându-i pe toți.

David luă capul și armele lui Goliat și se duse la Ierusalim, unde tot poporul nu mai contenea cu laudele. Regele s-a mâniat foarte rău că oamenii îl cinstesc atâta pe David pentru uciderea lui Goliat și a prins să îl dușmănească. A încercat chiar să îl ucidă, dar mâna Domnului era asupra lui David și l-a păzit, ca și Ionatan, fiul regelui, care l-a vestit când era în primejdie și l-a ajutat să fugă.

Mult timp l-a urmărit Saul pe David, dar într-o vreme filistenii au pornit iar război, iar regele și fiii lui și-au găsit moartea. David a fost uns rege la Hebron, dar Abner, un general al lui Saul l-a pus în scaunul regal pe un altul. S-au dus mulți ani lupte pentru domnie, dar până la urmă generalul și regele lui au murit, iar David a devenit rege cu puteri depline. A mers la Ierusalim și a ridicat cetatea SION, unde a fost reședința lui.

Regele David a mutat chivotul Legii pe muntele Sion, în noul cort sfânt pe care îl făcuse pentru acesta. A rânduit preoții și a strâns cântările numite psalmi în cartea Psalmilor sau Psaltirea. Cele mai multe au fost făcute chiar de el, de aceea i s-a mai spus Regele cântăreț.

După ce o luă pe Batșeba, femeia lui Urie, și și-o făcu nevastă, după ce fu urmărit de fiul său, Abesalom, care voia tronul dar și-a găsit moartea, David, acum bătrân, l-a uns ca urmaș la tron pe fiul său Solomon.

David și Goliat (it.wikipedia.org)

VECHIUL TESTAMENT
PSALMUL NECANONIC 151

Acest psalm este scris deosebi de David și în afară de numărul psalmilor, când s-a bătut cu Goliat

1. Mic eram între frații mei și tânăr în casa tatălui meu; pășteam oile tatălui meu.
2. Mâinile mele au făcut harfa și degetele mele au întocmit psaltirea.
3. Și cine va vesti Domnului meu? Însuși Domnul, Însuși va auzi.
4. El a trimis pe îngerul Lui și m-a luat de la oile tatălui meu și m-a uns cu untdelemnul ungerii Lui.
5. Frații mei erau buni și mari și nu a binevoit întru dânsii Domnul.
6. Ieșit-am întru întâmpinarea celui de alt neam și m-a blestemat cu idolii lui;
7. Iar eu, smulgându-i sabia, i-am tăiat capul și am ridicat ocară de pe fiii lui Israel.

▶ ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Psalmii biblici, atribuiți de cele mai dese ori lui David, rege al evreilor, fac parte din *Vechiul Testament* și sunt cântece de laudă și de venerație, înălțare pentru slava lui Dumnezeu.

David este considerat marele psalmist și proroc, care, prin inteligența sa, a putut să-l învingă pe Goliat și a stabilit capitala la Ierusalim. Cei 151 de psalmi (ultimul fiind necanonic), reprezintă un model pentru poezia imnică din literatura universală.

Psalmii biblici redau trăiri sufletești de o profunzime emblematică și au o mare însemnătate în cadrul ceremoniilor religioase. În ei sunt relevate sentimente de dragoste și durere, admirație și speranță, ceea ce le dă un caracter foarte plastic și o înălțătoare intensitate.

Psalmul lui David este un exemplu al lirismului în literatura universală prin profunzimea trăirilor redade, dar și prin conținutul metaforic pe care-l are.

Ca formă, Psalmul reprezintă un monolog adresat lui Dumnezeu ce exprimă cele mai variate sentimente: admirație, umilință, implorare, teamă, regret, disperare, dar și mulțumire și recunoștință.

Mesajul central al acestui Psalm îl constituie raportul om – divinitate, Prin purificarea de cotidian, lăuntricul psalmistului tinde spre cântarea de slavă adusă lui Dumnezeu. Așadar, Dumnezeu înseamnă relație, mai presus de orice.

CURIOZITĂȚI...

1. *Vechiul Testament* este una dintre cele două părți ale Bibliei creștine,

cealaltă fiind *Noul Testament*. Este o colecție de texte religioase și istorice care conține legile, învățăturile și istoria poporului evreu.

2. *Vechiul Testament* este împărțit în mai multe cărți, printre care se numără Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, și multe altele. Aceste cărți au fost scrise de diferiți autori în decursul a sute de ani și sunt considerate scripturi sfinte.
3. Textele din *Vechiul Testament* sunt scrise în limba ebraică, cu excepția unor porțiuni mici care sunt scrise în aramaică. Ele acoperă o gamă largă de subiecte, de la istoria creației lumii și genealogia patriarhilor evrei, până la legile și ritualurile religioase ale poporului evreu și profeții care au anunțat viitorul.
4. *Vechiul Testament* conține o serie de povestiri celebre și personaje importante, precum Adam și Eva, Moise, David și Goliath, și multe altele. Aceste istorii sunt adesea interpretate și analizate din punct de vedere religios, moral și cultural.
5. Printre manuscrisele *Vechiului Testament* se numără cele din Marea Moartă, descoperite în peșterile de lângă Marea Moartă în anii 1940 și 1950. Aceste manuscrise oferă o perspectivă importantă asupra textului biblic și asupra evoluției acestuia de-a lungul timpului.
6. *Vechiul Testament* a fost tradus în numeroase limbi și este considerat una dintre cele mai traduse cărți din istorie. Traducerile sale au ajutat la răspândirea și înțelegerea textului biblic în întreaga lume.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți expresiv psalmii propuși pentru lectură și selectați cuvintele necunoscute. Explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Selectați și înscrieți în caiete cuvintele specifice limbajului religios. Explicați semnificația lor.
3. Ce mesaj desprindem din psalmii citiți? Argumentați-vă părerea.
4. Ce elemente arhaice sunt utilizate în textele citite? Care este rolul lor în redarea conținutului de idei?
5. Selectați și înscrieți în caiete cuvintele marcate afectiv. Explicați în câteva enunțuri ce rol au ele în transmiterea mesajului central.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Ce particularități artistice distingem în psalmii citiți? Numiți-le și explicați semnificația lor.
2. Ce sentimente desprindem din conținutul psalmilor citiți? Motivați-vă răspunsul.

3. Ce învățături deducem în urma lecturii acestor psalmi?
4. Ce elementele ne sugerează că psalmul biblic este un monolog? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text.
5. De ce credeți că Psalmul 151 este necanonic? Cum înțelegeți voi noțiunea de psalm necanonic?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Citiți și alți psalmi din Vechiul Testament. Discutați despre mesajul și valoarea lor în clasă.
2. Realizați o compunere în care să vorbiți despre raportul om – Divinitate.

VECHIUL TESTAMENT PUTERNICUL SAMSON

După ce mulți ani la rând, israeliții făcură rele în fața ochilor lui Dumnezeu și se îndepărtară de El, veniră filistenii și le luară pământurile pentru patruzeci de ani. Puține familii mai trăiau după dreapta credință. Astfel în fața unei familii se arătă un înger, un trimis al Domnului. El anunță nașterea unui fiu, a cărui putere va fi temută de filistenii. Copilul se născu și i se puse numele de Samson. O dată cu el creștea și Duhul Domnului în el. Când ajunse la vârsta maturității, el își găsi o femeie tânără potrivită lui. Însă părinții săi nu o plăceau pentru că era una dintre fiicele filistenilor. Totuși el reuși să organizeze nunta lor și făcu un ospăț de șapte zile, cum era obiceiul în vremea aceea.

Știind că asupra sa păzea Duhul Domnului, el puse filistenilor prezenți la masă o întrebare, pe care să o dezlege. Aceștia, neavând altă cale, au pus mireasa să se roage de Samson. El se îndură de ea și îi spuse răspunsul. Supărat, el plecă. În acest timp, tatăl miresei a cununat-o cu un altul. După ce se întoarse Samson și află despre pățania lui, el spuse: „De acum eu voi fi drept înaintea filistenilor, dacă mă voi apuca să le fac rău.”

Nicolas Poussin
„Judecata regelui Solomon”

Acum el înțelese că trebuie să țină cu poporul său. Cu mult curaj și multă înțelepciune, el luptă împotriva filistenilor. Între alte fapte, el

prinse trei sute de vulpi, legă câte două de coadă și puse între ele o făclie. Apoi el aprinse făcliile și dădu drumul vulpilor prin grânele filistenilor. Așa se aprinseră apoi și clăile și grâul nesecerat, viile și livezile de măslini. Israelii îl numiră pentru aceasta judecător.

Timp de douăzeci de ani, el făcu dreptate lui Israel. Și nimeni nu dezlegă misterul puterilor sale.

Într-o zi, el ajunse în orașul Gaza. Filistenii aflară despre venirea lui și închiseră porțile. El ridică porțile din ușori și le duse sus pe munte. Apoi se întoarse și se duse la casa unei femei pe nume Dalila. La aceasta veniă fruntașii filistenilor și îi spuseră: „Amăgește-l și află în ce stă puterea lui cea mare și cum l-am putea prinde, ca să-l legăm și să-l supunem. Te vom plăti cu o mie și o sută de arginți.” Dalila se duse la Samson și îl întrebă: „Spune-mi și mie, în ce stă puterea ta cea mare și cu să te lege ca să te supună?”

El răspunse: „De mă vor lega cu șapte vine crude și încă neuscate, voi ajunge slab și voi fi ca ceilalți oameni.” Dalila îl legă și chemă filistenii.

Dar Samson rupse vinele. Și astfel nu s-a aflat de unde vine puterea sa. Dalila zise însă către Samson: „Iată că tu m-ai amăgit și mi-ai spus minciuni. Spune-mi dar cu ce să te lege?” Iar el a zis: „De mă vor lega cu funii noi, neîntrebuințate încă, atunci eu voi slăbi și voi fi ca și ceilalți oameni.” Dalila luă funii noi și îl legă. Apoi chemă pe filistenii. Samson

le-a rupt ca pe niște ațe. Puterea sa nu era dezlegată încă. Dalila nu se dădu bătută: „Samson, tu mă amăgești mereu și îmi spui minciuni. Spune-mi drept, cu ce să te lege?” Iar el zise: „De vei împleți șapte șuvițe de păr din capul meu și le vei prinde cu un cui de sulul de la războiul de țesut,

atunci eu voi slăbi și voi fi ca ceilalți oameni.” Dalila îl adormi în brațele ei. Ea îi împleti

șuvițele cum îi spusese el și chemă filistenii. Însă nici așa nu aflară ei

despre puterea lui. Dalila îi zise: „Cum de poți tu să-mi spui că mă iubești, că inima ta este cu mine? Iată că de trei ori tu m-ai amăgit și mi-ai spus minciuni.” Și fiindcă ea tot stăruia și nu îi dădea pace, el se necăji și sufletul lui se tulbură. Atunci el îi descoperi totul: „Briciul nu s-a atins de capul meu, căci eu sunt slujitor al lui Dumnezeu. De m-ar tunde

Rafael Sanzio „Judecata lui Solomon”

„cineva, atunci s-ar depărta de la mine puterea, eu aş slăbi şi aş fi ca ceilalţi oameni.” Dalila îl adormi pe braţele ei şi chemă filistenii. Unul dintre ei îl tunse. El nu simţi nimic. Apoi îl treziră. El zise: „Voi face ca mai înainte şi mă voi scăpa de ei.” Dar el nu ştia că Domnul se depărtase de el. Fruntaşii filistenilor îl luară şi îl duseră să îi facă judecata. Cu inima plină de veselie, ei îl conduseră într-o casă şi îl legară de stâlpii casei. Mulţi oameni se adunară să îl privească şi să îl scuie, căci filistenii îl urau. Samson însă strigă: „Mori, suflete al meu, cu filistenii!” şi se sprijini cu întreaga sa putere de stâlpii casei, pe care îi dădu la o parte, astfel că casa se prăbuşi peste fruntaşii filistenilor şi peste poporul adunat. Familia sa veni, îl luă şi îl duse la locul său de naştere, care se făcu şi locul său de mormânt.

VECHIUL TESTAMENT **JUDECATA REGELUI SOLOMON** **(Text adaptat după Biblie)**

Solomon ajunsese rege, urmându-i lui David, tatăl său. Lui Solomon i se arată Domnul în vis şi îl întrebă ce ar vrea să-i dăruiască. Solomon ceru pricepere, ca să ştie să judece drept. Auzind că nu vrea bogăţie sau viaţă lungă, Dumnezeu a fost mulţumit şi i-a dat ce a cerut, înţelepciune pentru o judecată dreaptă, ba, mai mult, i-a dăruit şi ce nu ceruse: bogăţie şi slavă.

Şi au venit odată la judecatalui Solomon două femei. Amândouă născuseră în aceeaşi casă câte un copil, cam în acelaşi timp. Într-o noapte, copiluluneia dintre ele a murit, iar ea l-a schimbat cu copilul celeilalte. Aceasta, când s-a trezit, a cunoscut că nu e copilul ei lângă ea şi a înţeles ce se întâmplase, când şi-a văzut copilul la cealaltă.

Aceea nu a recunoscut şi au venit la judecată. Şi în faţa regelui Solomon cele două mame se certau şi spunea fiecare că e al ei copilăşul cel viu.

Atunci regele Solomon a cerut o sabie, apoi a zis să fie tăiat în două copilăşul cel viu şi să i se dea fiecareia câte o jumătate de copil. Mânia adevărată, ca să îşi salveze copilul, s-a rugatde rege să îi dea celeilalte copilul şi să nu îl omoare.

Mincinoasa, nefiind copilul ei şi poatebucurându-se că are să îi moară copilul şi celeilalte, cum îi murise ei, zise să fie tăiat, ca să nu fie nici al ei, nici al celeilalte.

Regele Solomon, auzind acestea, a hotărât pe dată să i se dea copilul mamei adevărate, zicând să i se dea aceleia copilul cel viu, că ea este mama lui. Tot poporul lui Israel a rămas uimit auzind de așa o judecată dreaptă şi iscusită, care şi astăzi este dată drept pildă.

ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Solomon este fiu al lui David și al Batșebeei, ultimul rege care a domnit peste Israelul unificat (970–931). A venit la putere ca urmare a unui complot organizat de mama sa și de prorocul Natan împotriva fratelui său mai mare, Adonia.

Domnia lui Solomon a însemnat apogeul regatului lui Israel. Om de afaceri iscusit. Politician dibaci, s-a căsătorit cu fiica unui faraon, asigurându-și astfel prietenia poporului egiptean.

Solomon a fost acel care a împărțit țara în 12 provincii și care a construit un Templu somptuos ce a devenit un locaș de frunte al culturii pentru întreaga națiune.

Tradiția biblică îi recunoaște dreptul de autor a unor cărți sfinte, ca de exemplu *Cartea Înțelepciunii lui Solomon* din canonul Bisericii. Punctul de referință în întreaga sa activitate regală a fost puterea judecătii drepte, care i-a fost dată de Dumnezeu.

Solomon a rămas vestit pentru dragostea de bogăție și de plăceri, dar și pentru înțelepciunea sa.

REȚINEȚI!

PSALMUL este o specie a liricii religioase prin care se înalță laude lui Dumnezeu, exprimând setimente de recunoștință, de implorare, de umilință, de regret, de adorație, de iubire, de mulțumire. Psalmii pot avea un caracter de rugaciune, odă, elegie sacră.

Psalmul este un poem religios. Cuvântul „psaltire” care numește culegerea celor 151 de psalmi biblici vine de la grecescul *psalterion*, instrument cu coarde care acompania cântările. Provenite din epoci diferite și de la autori diferiți, unele dintre aceste imnuri religioase îi sunt atribuite lui David. Psaltirea cuprinde poeme de diferite genuri, răspunzând unor intenții diferite: imnuri celebrând Împărăția lui Dumnezeu sau orașul sfânt, rugăciuni individuale sau naționale reprezentând chemări din vremuri de deznădejde, cântece de recunoștință și de laudă, jeluiri sau rugăciuni de încredere. Este culegerea cântărilor religioase ale lui Israel, apropiată de liturgia din Templu. Prin frumusețea lor literară de netăgăduit, psalmii i-au inspirat adesea pe traducători și pe poeți, în așa mod apărând și psalmii literari. Astfel, poeții români Alexandru Macedonschi, B. Fundoianu și T. Arghezi au creat psalmi literari în care, printr-o manieră individuală, au dat expresie raportului care se stabilește între om și Divinitate.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Cum este prezentat Solomon în aceste două texte? Ce trăsături de caracter ați putea să-i atribuiți?
2. De ce Solomon este remarcabil în istoria creștinismului prin calificativele „puternic” și „înțelept”? Motivați-vă răspunsul.
3. Ce cunoașteți despre Dalila? Ce rol joacă ea în soarta lui Solomon?
4. Care este rolul lui Solomon în istoria creștinismului?
5. Ce sentimente ne trezește lectura acestor texte? Argumentați.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Citiți integral Psalmul 71. David vorbește lui Solomon. Deduceți ideile principale ale acestui psalm.
2. Realizați o comunicare despre Vechiul Testament, arătând rolul Psalmilor în istoria creștinismului.
3. Efectuați o lectură a unor psalmi literari din creația poeților români și faceți o paralelă între Psalmii religioși și psalmii literari.

REFLECTAȚI!

1. Tematic, psalmul evocă raportul dintre om și Divinitate. Purificat de cotidian, sufletul psalmistului se deschide în cântarea de slavă adusă lui Dumnezeu. Redactați un text argumentativ, pornind de la această afirmație.
2. Care sunt elementele care ne sugerează că psalmul biblic este un monolog? Argumentați.
3. Ce învățături generale desprindem din psalmii biblici? Motivați cu citate din textele citite.
4. Cum este prezentat omul în psalmii biblici? Care este locul lui pe pământ?
5. Definiți noțiunea de psalm și arătați care este deosebirea dintre psalmul biblic și cel cult.
6. Demonstrați, prin argumente concludente, că Psalmii lui David devin, în epoca modernă, izvor de inspirație pentru unii poeți.
7. Cine a oferit cea dintâi transpunere versificată în limba română a psalmilor biblici? Cui sunt atribuiți majoritatea psalmilor biblici?
8. Care este numărul psalmilor din Vechiul Testament?
9. Demonstrați că psalmul este o specie a genului liric.
10. Cine dintre scriitorii români moderni a scris psalmi?
11. Ce însemnătate au avut psalmii pentru literatura și poezia imnică universală? Argumentați.

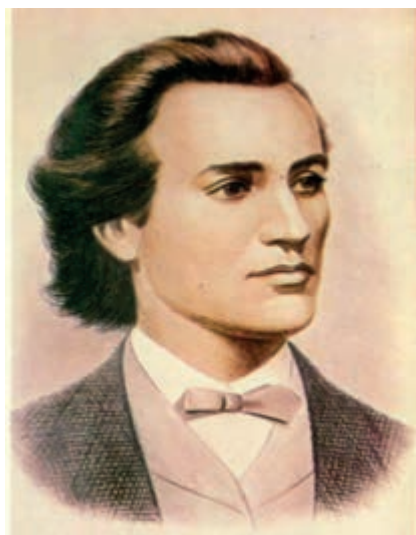
EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Citiți cu atenție textele de mai sus și selectați cuvintele necunoscute. Explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Realizați un plan simplu de idei al acestor texte și determinați mesajele principale ale lor.
3. Cine este Solomon? Selectați și înscrieți în caiete sintagmele care-l descriu pe regele Solomon. Cum apare chipul lui în aceste texte?
4. Deduceți și explicați ideile principale ale textelor citite. Înscrieți-le în caiete.
5. Ce personaje ați mai întâlnit în textele de mai sus? Selectați-le și înscrieți-le în caiete. Ce știți despre ele?

MIHAI EMINESCU (1850 - 1889)

„Eminescu este omul deplin al culturii românești”.

Constantin Noica

Mihai Eminescu s-a născut la Botoșani la 15 ianuarie 1850. Este al șaptelea din cei 11 copii ai căminarului Gheorge Eminovici, provenit dintr-o familie de țărani români din nordul Moldovei și al Ralucăi Eminovici, născută Jurașcu, fiică de stolnic din Joldești. Își petrece copilăria la Botoșani și Ipotești, în casa părintească și prin împrejurimi.

Între 1858 și 1866, urmează cu intermitențe școala la Cernăuți. Părăsește școala în 1863, revine ca privatist în 1865 și pleacă din nou în 1866. Între timp, e angajat ca

funcționar la diverse instituții din Botoșani (la tribunal și primărie) sau pribegește cu trupa Tardini-Vlădescu.

1866 este anul primelor manifestări literare ale lui Eminescu. În ianuarie moare profesorul de limba română Aron Pumnul și elevii scot o broșură, *Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști*, în care apare și poezia *La mormântul lui Aron Pumnul* semnată Mihai Eminovici.

La 25 februarie / 9 martie pe stil nou debutează în revista „Familia”, din Pesta, a lui Iosif Vulcan, cu poezia „*De-aș avea*”. Iosif Vulcan îi schimbă numele în Mihai Eminescu, adoptat apoi de poet și, mai târziu,

și de alți membri ai familiei sale. În același an îi mai apar în „*Familia*” încă 5 poezii. Din 1866 până în 1869, pribegește pe traseul Cernăuți-Blaj-Sibiu-Giurgiu-București. Ajunge suflor și copist de roluri în trupa lui Iorgu Caragiali apoi suflor și copist la Teatrul Național unde îl cunoaște pe I.L.Caragiale. Continuă să publice în *Familia*, scrie poezii, drame (Mira), fragmente de roman *Geniu pustiu*, rămase în manuscris; face traduceri din germană.

Între 1869 și 1862 este student la Viena. Urmează ca auditor extraordinar Facultatea de Filozofie și Drept, se împrietenește cu Ioan Slavici; o cunoaște la Viena pe Veronica Micle; începe colaborarea la „*Convorbiri Literare*”; debutează ca publicist în ziarul „*Albina*” din Pesta.

Între 1872 și 1874 este student la Berlin. Urmează cu regularitate două semestre, dar nu se prezintă la examene.

Se întoarce în țară, trăind la Iași între 1874–1877. E director al Bibliotecii Centrale, profesor suplinitor, revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui, redactor la ziarul „*Curierul de Iași*”. Continuă să publice în „*Convorbiri Literare*”. Devine bun prieten cu Ion Creangă pe care îl introduce la Junimea. În 1877 se mută la București, unde până în 1883 este redactor, apoi redactor-șef la ziarul „*Timpul*”. Acum scrie marile lui poeme (Scrisorile, Luceafărul etc.).

În iunie 1883, surmenat, poetul se îmbolnăvește grav, fiind internat la spitalul doctorului Șuțu, apoi la un institut pe lângă Viena. În decembrie îi apare volumul „*Poezii*”, cu o prefață și cu texte selectate de Titu Maiorescu (e singurul volum tipărit în timpul vieții lui Eminescu). Unele surse pun la îndoială boala lui Eminescu și vin și cu argumente în acest sens. În anii 1883–1889 Eminescu scrie foarte puțin sau practic deloc. Mihai Eminescu se stinge din viață în condiții dubioase și interpretate diferit în mai multe surse la 15 iunie 1889 (15 iunie, în zori – ora 3) în casa de sănătate a doctorului Șuțu. E înmormântat la București, în cimitirul Bellu. Sicriul e dus pe umeri de patru elevi de la Școala Normală de Institutiori.

CRĂIASA DIN POVEȘTI

Neguri albe, strălucite
Naște luna argintie,
Ea le scoate peste ape,
Le întinde pe câmpie;

S-adun flori în șezătoare
De păinjen tort să rumpă,
Și anină-n haina nopții
Boabe mari de piatră scumpă.

Lângă lac, pe care norii
 Au urzit o umbră fină,
 Ruptă de mișcări de valuri
 Ca de bulgări de lumină,

Dându-și trestia-ntr-o parte,
 Stă copila lin plecată,
 Trandafiri aruncă roșii
 Peste unda fermecată.

Ca să vad-un chip, se uită
 Cum aleargă apa-n cercuri,
 Căci vrăjit de mult e lacul
 De-un cuvânt al Sfintei Miercuri;

Ca să iasă chipu-n față,
 Trandafiri aruncă tineri,
 Căci vrăjiți sunt trandafirii
 De-un cuvânt al Sfintei Vineri.

Ea se uită... Păru-i galben,
 Fața ei lucesc în lună,
 Iar în ochii ei albaștri
 Toate basmele s-adună.

Desen după opera „Crăiasa din povești”

◀ ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Poezia *Crăiasa din povești* se încadrează în ciclul idilelor eminesciene și a fost publicată pentru prima dată în revista *Convorbiri literare* în anul 1876.

Poetul creează imagini ce redau dorul de iubire, a cărui împlinire își are izvoarele, în concepția lui Eminescu, în mit. Ca și în alte poezii eminesciene, descrierea de natură se interferează cu sentimentul de dragoste, care trece, treptat, de la lumea reală la cea imaginară a basmului.

Prin cuvinte poetul creează imagini vizuale, auditive, olfactive și dinamice. Toate aceste imagini prezintă două tablouri distincte, iar în finalul poeziei avem un portret al eroinei lirice. Primele trei strofe ne reprezintă un tablou nocturn al naturii, construit din imagini celeste și terestre care se îmbină armonios și ne sugerează o anumită atmosferă, dar și o stare de spirit.

Deși nocturn, tabloul mișcă prin luminozitate și armonie, creând o atmosferă de feerie magică. Lumina este simbolul devenirii, al trecerii dintr-o lume în alta, dintr-o stare statică în alta dinamică.

În centrul următorului tablou se află „copila”, simbol al inocenței și feminității în devenire. Chipul ei este prezentat de către poet prin cele mai duiosase imagini. Sufletul fetei este bântuit de iubire și ea încearcă cu înfrigurare să caute chipul iubitului în oglinda magică a lacului.

Ideea poetică și atmosfera de basm se nasc din modul particular de combinare a imaginilor, astfel ultima strofă vine să ne înfățișeze un portret stilizat al fetei ce se transformă într-o crăiasă din povești. Poezia frapează prin frumusețea imaginilor artistice create de Eminescu și prin conținutul profund de idei.

CURIOZITĂȚI...

1. Poezia *Crăiasa din povești* reflectă profundele rădăcini ale folclorului românesc și ale mitologiei populare, prin intermediul personajelor fabuloase și mitologice care îi populează universul poetic. Eminescu valorifică bogăția și diversitatea acestor povești și mituri în creația sa literară, conferindu-le o nouă dimensiune și profunzime poetică.
2. Titlul poeziei, *Crăiasa din povești*, sugerează o imagine fermecătoare și misterioasă a naturii și a iubirii, o metaforă, prin care Eminescu subliniază legătura subtilă dintre lumea reală și cea imaginară, între iubirea umană și magia naturii.
3. Tema principală a poeziei o reprezintă contemplația poetului în fața unei naturi feerice și miraculoase, care devine un decor ideal pentru manifestarea sentimentelor umane. Eminescu surprinde în versuri frumusețea și armonia naturii, care își găsește corespondența în frumusețea și puritatea iubirii.
4. Personajul feminin, asemuit cu o crăiasă din povești, este descris ca fiind extrem de frumos și încântător, emanând o aură de mister și farmec. Această frumusețe și noblețe a personajului feminin accentuează idealul estetic și moral promovat de poet în creația sa.
5. Poezia transmite o atmosferă de vis, în care natura devine un personaj activ, care ocrotește și încurajează iubirea. Eminescu reușește să surprindă în versuri magia și fascinația naturii, transmițând astfel o emoție profundă și o experiență estetică aparte.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. În urma lecturii expresive a poeziei, prin păstrarea tonului fundamental al acesteia, selectați cuvintele necunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Selectați și înscrieți în caiete adjectivele utilizate în textul poeziei. Explicați rolul lor în redarea culorilor ce predomină.

3. În structura poeziei putem identifica două tablouri distincte. Delimitați-le și încercați să deduceți ideile principale din ele.
4. Identificați verbele din poezie și observați la ce timp sunt ele. De ce credeți că anume la acest timp le folosește poetul? Care este rolul lor în redarea mesajului central?
5. Analizați poezia din punct de vedere prozodic. Determinați tipul strofei, rima, ritmul și măsura versurilor din poezia citită.

● EXPRESSI-VA PĂREREA!

1. Ce teme și motive se desprindem din întregul conținut al poeziei?
2. Cum se realizează concordanța dintre natură și sentimentele eroului liric în această poezie? Argumentați-vă răspunsul.
3. Ce motive eminesciene cunoscute deja desprindem din conținutul poeziei? Selectați-le și înscrieți-le în caiete.
4. Cum este prezentată tânăra copilă în poezie? De ce sentimente este stăpânită ea?
5. Ce culori predomină în textul poeziei? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text. De ce credeți că anume aceste culori redau sentimentele poetului?

● FOLOȘI-VA IMAGINAȚIA!

1. Observați elementele care compun cadrul poeziei și extrageți din text toate cuvintele prin care sunt evocate aceste elemente:
  - a. luna _____
  - b. noaptea _____
  - c. apa, lacul _____
  - d. câmpia _____
  - e. lumea basmului _____
  - f. copila _____
  - g. șezătoarea _____
2. Prin ce figuri de stil sunt sugerate aceste imagini? Înscrieți-le în caiete.
3. Care sunt cele două spații delimitate în textul poeziei? Argumentați.
4. Prin ce cuvinte se creează imaginile vizuale contrastante din spațiul celest?
5. Prin ce cuvinte se creează imaginile dinamice și delicate ale planului terestru? Înscrieți aceste cuvinte în caiete.
6. Cum se realizează legătura dintre spațiul interior (șezătoarea) și cel exterior (tabloul de natură: noaptea, luna, lacul, câmpia) în poezia citită de voi? Argumentați-vă răspunsul.

REȚINEȚI!

IDILA este o specie lirică și erotică în care este reprezentată în formă optimistă sau idealizată viața și dragostea în cadrul rustic. Apare în sec. al 18-lea.

Idila se poate clasifica în: *pastorală, bucolică, egloga*.

Spre deosebire de pastel unde natura este subiectul, în idilă accentul cade pe viața pastorală a obiceiurilor câmpenești cunoscuteși sub numele de *eglogă*.

Egloga este în formă de dialog (între un păstor și o păstoriță) cu sentiment erotic.

A apărut în secolul al 18-lea idila pastorală în formă ritmată, acutal ele sunt versificate. Natura apare ca decor.

POEMUL este o specie a poeziei epice, de întindere relativ mare, cu caracter eroic, filozofic, istoric, mitologic, legendar etc., în care se povestesc fapte mărețe săvârșite de personaje însuflețite de sentimente nobile.

Poemul este și o specie lirică sub forma unor proze scurte în care se renunță la caracteristicile tradiționale ale poeziei.

EPITETUL este figura de stil care consta în determinarea unui substantiv sau verb printr-un adjectiv, adverb, scotand în evidență trăsăturile lucrurilor, ființelor sau acțiunilor carel-au impresionat pe scriitor.

Epitet (din greacă – ἐπίθετον (*epitheton*) și latină – *epitheton*; are sensul *care e pus lângă, adăugat*) este un cuvânt descriptiv sau frază cu funcție expresivă, care determină un substantiv sau un verb. El exprimă o însușire deosebită a unui obiect, prezentându-l într-o lumină nouă, aparte.

După numărul de termeni pot fi:

simple: „pasăre cernită”, „turbare furtunoasă”;

duble: „ființă furtunoasă”, „somnoros și lin se bate” .

COMPARAȚIA este figura de stil cu ajutorul căreia se exprimă un raport de asemănare între doua obiecte, dintre care unul servește să evoce pe celălalt.

Orice comparație are doi termeni: termenul care se compară, numit subiectul comparației și termenul cu care se compară. Gramatical, comparația se exprimă frecvent printr-un complement circumstanțial de mod.

Comparația (lat. *comparatio* = asemanare, stabilire)

Exemplu: Comparația se poate stabili între doi termeniconcreți: „Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi. ”

(*Iarna* de Vasile Alecsandri)

REFLECTAȚII!

1. Într-un tabel clasificați în părți de vorbire cuvintele din poezia *Crăiasa din povești*. Ce rol stilistic au ele în text?
2. Comentați titlul poeziei. Ce figură de stil regăsim în titlu?
3. Cum este prezentată de poet armonia dintre natură și ceea ce se petrece în sufletul eroului liric?
4. Cum v-o imaginați voi pe copila din poezia lui Eminescu? Care este rolul pe care îl are în această poezie tânăra copilă.
5. Ce poezii din creația lui Eminescu ați mai citit anterior? Faceți o paralelă între ele și poezia *Crăiasa din povești*.
6. Cum demonstrați că poezia *Crăiasa din povești* este o idilă? Argumentați cu citate din text.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați poezia *Crăiasa din povești* și recitați-o expresiv în clasă.
2. Căutați informații suplimentare și redactați o fișă biobibliografică a poetului Mihai Eminescu.
3. Cum este prezentată natura în poezia lui Eminescu? Realizați un test în care să descrieți un colț de natură .
4. Efectuați un comentariu al poeziei *Crăiasa din povești* de Mihai Eminescu.
5. Citiți și alte poezii din creația marelui poet și discutați-le în clasă.

CĂLIN (FILE DIN POVESTE)

I

Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jărat,
Rumenind străvechii codri și castelul singuratic
Ș-ale râurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot;
De departe-n văi coboară tânguiosul glas de clopot.
Pe deasupra de prăpăstii sunt zidiri de cetățuie.

Acățat de pietre sure un vioinic cu greu le suie;
Asezând genunchiu și mână când pe-un colț când pe alt colț
Au ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolți
Si pe-a degerelor vârfuri în ietacul tănuit
Intră, unde zidul negru într-un arc a-ncremenit.
Ci prin flori întretesute, printre gratii luna moale,
Sfiicioasă și smerită și-au vărsat razele sale;
Unde-ajung par văruite zid, podele, ca de cridă,
Pe-unde nu – părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită.
Iar de sus pân-în podele un painjăn prins de vrajă,
A țesut subțire pânză străvezie ca o mreajă;
Tremurând ea licurește și se pare a se rumpe,
Încărcată de o bură, de un colb de pietre scumpe.
După pânza de painjăn doarme fata de-mpărat;
Îneată de lumină e întinsă în crivat.
Al ei chip se zugrăveste plin și alb: cu ochiu-l măsurii
Prin ușoara-nvinețire a subțirilor mătăsuri;
Ici și colo a ei haină s-a desprins din sponci ș-arată
Trupul alb în goliciunea-i, curăția ei de fată.
Răsfiratul păr de aur peste perini se-mprăștie,
Tâmpla bate linistită ca o umbră viorie,
Și sprâncenele arcate fruntea albă i-o încheie,
Cu o singură trăsură măiestrit le încondeie;
Sub pleoapele închise globii ochilor se bat,
Brațul ei atârnă leneș peste marginea de pat;
De a vârștii ei căldură fragii sânului se coc,
A ei gură-i descleștată de-a suflării sale foc,
Ea zâmbind își mișcă dulce a ei buze mici, subțiri;

Iar pe patu-i și la capu-i presurați-s trandafiri.

Iar voinicul s-apropie și cu mâna sa el rumpe
Pânza cea acoperită de un colb de petre scumpe;
A frumșeții haruri goale ce simțirile-i adapă,
Încăperile gândirii mai nu pot să le încapă.
El în brate prinde fata, peste față i se-nclină,
Pune gura lui fierbinte pe-a ei buze ce suspină,
Si inelul scump i-l scoare de pe degetul cel mic
S-apoi pleacă iar în lume năzdrăvanul cel voinic.

II

Ea a doua zi se miră, cum de firele sunt rupte,
Si-n oglind-ale ei buze vede vinete și supte –
Ea zâmbind și trist se uită, șopotește blând din gură:
– „Zburător cu negre plete, vin' la noapte de mă fură”.

III

Fie-cine cum i-e vrerea, despre fete samă deie-și –
Dar ea seamănă celora îndrăgiți de singuri ei-și,
Si Narcis văzându-și fața în oglinda sa, isvorul,
Singur fuse îndrăgitul, singur el îndrăgitorul.
Si de s-ar putea pe dânsa cineva ca să o prindă,
Când cu ochii mari, sălbateci, se privește în oglindă,
Subțiindu-și gura mică și chemându-se pe nume
Si fiindu-și șie dragă, cum nu-i este nime-n lume:
Atunci el cu o privire nălucirea i-ar discoasă
Cum că ea – frumoasa fată – a ghicit că e frumoasă.
Idol tu! răpire minții! cu ochi mari și părul des,
Pentr-o inimă fecioară mândru idol ti-ai ales!
Ce șoprște ea în taină, când privește cu mirare
Al ei chip gingaș și tânăr, de la cap pân' la picioare?
„Vis frumos avut-am noaptea. A venit un zburător,
Si strângându-l tare-n brațe, era mai ca să-l omor.
Si deaceea, când mă caut în păretele de-oglinzi
Singurică-n cămăruță brațe albe eu întinz
Si mă-mbrac în părul galben, ca în strai ușor țesut,
Si zărind rotundu-mi umăr mai că-mi vine să-l sărut.
Si atunci de sfiiciune mi-ese sângele-n obraz –
Cum nu viine zburătorul, ca la pieptul lui să caz?
Dacă boiul mi-l înmlădiu, dacă ochii mei îmi plac,
E temeiul că acestea fericit pe el îl fac.
Si mi-s dragă mie însămi, pentru că-i sunt dragă lui –

Gură tu! învată minte, nu mă spune nimănui,
Nici chiar lui, când vine noaptea lângă patul meu tiptil,
Doritor ca o femeie, și viclean ca un copil!”

IV

Astfel vine-n toată noaptea sbutător la al ei pat.
Se trezi din somn deodată de sărutu-i fermecat;
Si atuncea,când spre usă el se-ntoarse ca să fugă,
Ea-l oprește-n loc cu ochii și c-o mult smerită rugă:
– „O rămâi, rămâi la mine, tu cu viers duios de foc,
Sburător cu plete negre, umbră fără de noroc
Si nu crede că în lume, singurel și rătăcit,
Nu-i găsi un suflet tânăr ce de tine-i îndrăgit –
O, tu umbră peritoare, cu adâncii tristi ochi,
Dulci-s ochii umbrei tale – nu le fie de diochi!”
El s-așează lângă dânsa și o prinde de mijloc,
Ea șoptește vorbe arse de al buzelor ei foc :
– „O șoptește-mi-zice dânsul – tu cu ochi plini d-eres
Dulci cuvinte ne-nțelse, însă pline de-nțeles.
Al vieții vis de aur ca un fulger, ca o clipă-i,
Si-l visez, când cu-a mea mână al tău brat rotund îl pipăi,
Când pui capul tu pe pieptu-mi și bătăile îi numeri,
Când sărut cu-mpătimire ai tăi albi și netezi umeri
Si când sorb al tău răsuflet în suflarea vietii mele
Si când inima ne crește de un dor, de-o dulce jele;
Când pierdută razimi fața de-arzătorul meu obraz,
Părul tău bălai și moale de mi-l legi după grumaz,
Ochii tăi pe jumătate de-i închizi, mi-ntinzi o gură,
Fericit mă simt atuncea cu asupra de măsură.
Tu!!... nu vezi... nu-ți aflu nume... Limba-n gură mi se leagă
Si nu pot să-ți spun odată, cât – ah! cât îmi ești de dragă!”
Ei șoptesc, multe și-ar spune și nu știu de-unde să-nceapă,
Căci pe rând și-astupă gura, când cu gura se adapă;
Unu-n brațele altuia, tremurând ei se sărută,
Numai ochiul e vorbăreț, iară limba lor e mută,
Ea-și acopere cu mâna fața roșă de sfială,
Ochii-n lacrimi și-i ascunde într-un păr ca de peteală.

V

S-au făcut ca ceara albă fața roșă ca un măr
Si atâta de subțire, să o tai cu-n fir de păr.
Si cosița ta bălaie o aduni la ochi plângând,

Inimă făr' de nădejde, suflete bătut de gând.
Toată ziua la fereastră suspinând nu spui nimicã,
Ridicând a tale gene, al tău suflet se ridicã;
Urmărind pe ceruri limpezi cum plutește-o ciocârlie,
Tu ai vrei să spui să spui să ducã către dânsul o solie,
Dar ea zboarã... tu cu ochiul plutitor și-ntunecos
Stai cu buze descleștate de un tremur dureros.
Nu-ți mai scurge ochii tineri, dulcii cerului fiaștri,
Nu uita că-n lacrimi este taina ochilor albaștri.
Stele rare din tărie cad ca picuri de argint
Si seninul cer albastru mândru lacrimile-l prind;
Dar dacã ar cădea toate, el rămâne trist și gol;
N-ai pute să faci cu ochii înãlțimilor ocol,
Noaptea stelelor, a lunei, a oglinzilor de râu
Nu-i ca noaptea cea mocnitã și pustie din sicriu;
Si din când în când vărsate, mândru lacrimile-ți șed,
Dar de seci întrag isvorul, atunci cum o să te vãd?
Prin ei curge rumenirea, mândrã, ca de trandafiri,
Si zãpada viorie din obrajii tăi subțiri;
Apoi noaptea lor albastrã, a lor dulce vecinicie,
Ce ușor se mistuiește prin plânsorile pustie!
Cine e nerod, să ardã în cărbuni smaraldul rar
S-a lui vecinicã lucire s-o strivească în zadar?
Tu-ti arzi ochi și frumseta... Dulce noaptea lor se stânge,
Si nici știi ce pierde lumea. Nu mai plânge, nu mai plânge!

VI

O, tu crai cu barba-n noduri ca și câlții când nu-i perii,
Tu în cap nu ai grãunte, numai pleavã și puzderii.
Bine-ți pare să fii singur, crai bătrân fãrã de minți,
Sã oftezi dup-a ta fatã, cu ciubucul între dinti?
Sã te primbli și să numeri scânduri albe în cerdac?
Mult bogat ai fost odatã, mult rãmas-ai tu sãrac!
Alungat-o ai pe dânsa ca departe de pãrinți
În coliba împistritã ea să nasc-un pui de prinț;
În zadar ca s-o mai cate tu trimiți în lume crainic,
Nimeni n-a afla locașul, unde ea s-ascunde tainic.

VII

Surã-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa surã
Înfunda mișcarea-i creatã între stuf la iezãturã,
Iar pãdurea lin suspinã și prin frunzele uscate

Rânduri, rânduri trece-un fremăt, ce le scutură pe toate.
De când codrul, dragul codru, troienindu-si frunza toată,
Își deschide-a lui adâncuri, fața lunii să le bată,
Tristă-i firea, iară vântul sperios o creangă farmă –
Singuratece isvoare fac cu valurile larmă.
Pe potica dinspre codri, cine oare se coboară?
Un voinic cu ochi de vultur lunga vale o măsoară.
Sapte ani de când plecat-ai, sburător cu plete negre,
S-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete!
Si pe câmpul gol el vede un copil umblând desculț
Si cercând ca să adune într-un cârd bobocii mulți.
– „Bună vreme, mări băiete !” – „Mulțămim, voinic străin!”
– „Cum te cheamă, mări copile ?” – „Ca pe tată-meu, Călin;
Mama-mi spune câteodată, de-o întreb: a cui-s, mamă?
Sburătoru-ti este tată și pe el Călin îl cheamă !”
Când l-aude, numai dânsul își știa inima lui,
Căci copilul cu bobocii era ciar copilul lui.
Atunci intră în colibă și pe capătu-unei laiti,
Lumina cu mucul negru într-un hârb un ros opaiț;
Se coceau pe vatra sură souă turte în cenușă,
Un papuc e sub o grindă, iară altul după ușă;
Hârâită, noduroasă stă în colb râșnița veche,
În cotlon torcea motanul pieptănându-și o ureche;
Sub icoana afumată unui sfânt cu comănac
Arde-n candel-o lumină cât un sâmbure de mac;
Pe-a icoanei policioară, busuioc și mint-uscată
Umplu casa-ntunecoasă de-o mireasmă pipărată;
Pe cuptiorul uns cu humă și pe coșcovii păreți
Zugrăvit-au c-un cărbune copilasul cel isteț
Purceluși cu coada sfredel și cu bețe-n loc de labă,
Cum mai bine-i șede unui purceluș de treabă.
O beșică-n loc de sticlă e întinsă-n ferăstruie
Printre care trece-o dungă mohorâtă și gălbuie.
Pe un pat de scânduri goale doarme tânăra nevastă
În mocnitul întuneric și cu fața spre fereastă.
El s-asază lângă dânsa, fruntea ei o netezește,
O desmiardă cu durere, suspinând o drăgostește,
Pleacă gura-i la ureche, blând pe nume el o cheamă,
Ea ridică somnoroasă lunga genelor maramă,
Spăriet la el se uită... i se pare că visează,
Ar zâmbi și nu se-ncrede, ar răcni și nu cutează.
El din patu-i o ridică și pe pieptul lui și-o pune,

Inima-i zvâcnește tare, viața-i parcă se răpune.
Ea se uită, se tot uită, un cuvânt măcar nu spune,
Râde doar cu ochii-n lacrimi, spăriată de-o minune,
S-apoi îi sucește părul pe-al ei deget alb, subțire,
Își ascunde fața rosă l-a lui piept duios de mire.
El stergarul i-l desprinde și-l împinge lin la vale,
Drept în creștet o sărută pe-al ei păr de aur moale
Si bărbia i-o ridică, s-uită-n ochii-i plini de apă,
Si pe rând s-astupă gura, când cu gura se adapă.

VIII

De treci codri de aramă, de departe vezi albind
S-auzi mândra glăsuite a pădurii de argint.
Acolo, lângă isvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet;
Pare-că si trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.
Iar prin mândrul întuneric al pădurii de argint
Vezi isvoare zdrumicate peste pietre licurind;

Ele trec cu harnici unde și suspină-n flori molatic,
Când coboară-n ropot dulce din tâpsanul prăvălatic,
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuiabar rotind de ape, peste care luna zace.
Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine
Curg în râuri sclipitoare peste flori de miere pline,
Împlu aerul vârat de mireasmă și răcoare
A popoarelor de muște sărbători murmuitoare.
Lângă lacul care-n tremur somnoros și lin de bate,
Vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prea luminate,
Căci din patru părți a lumii împărați și-mpărăteșe
Au venit ca să serbeze nunta ginfașei mirese;
Feți-frumoși cu păr de aur, zmei cu solzii de oțete,

Cititorii cei de zodii și săgalnicul Pepele.
Iată craiul, socru mare, rezemat în jilt cu spată,
El pe capu-i poartă mitră și-i cu barba pieptănată;
Tapăn, drept, cu schiptru-n mână, șede-n perine de puf
Si cu crengi îl apăr pagii de muscuțe și zăduf...
Acum iată din codru și Călin mirele iese,
Care ține-n a lui mână, mâna gingasei mirese.
Îi fosnea uscat pe frunze poala lung-a albei rochii,
Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii;
La pământ mai că-i ajunge al ei păr de aur moale,
Care-i cade peste brațe, peste umerele goale.
Astfel vine mlădioasă, trupul ei frumos îl poartă,
Flori albastre are-n păru-i și o stea în frunte poartă.
Socrul roagă-n capul mesei să poftască să se pună
Nunul mare, mândrul soare și pe nună, mândra lună.
Si s-așează toți la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,
Lin vioarele răsună, iară cobza ține hangul.
Dar ce zgomot se aude? Bâzâit ca de albine?
Toți se uită cu mirare și nu știu de unde vine,
Până văd păinjenisul între tufe ca un pod,
Peste care trece-n zgomot o mulțime de norod.
Trec furnici ducând în gură de făină marii saci,
Ca să coacă pentru nuntă și plăcinte și colaci;
Si albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur,
Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur.
Iată vine nunta-ntreagă – vornicel i-un greierel,
Îi sar purici înainte cu potcoave de oțel;
În vesmânt de catifele, un bondar rotund în pântec
Somnoros pe nas ca popii glasuiește-ncet un cântec;
O cojiță de alună trag locuste, podu-l scutur,
Cu musteața răsucită șede-n ea un mire flutur;

Fluturi mulți, de multe neamuri, vin în urma lui un lanț,
Toți cu inime ușoare, toți săgalnici și berbanți.
Vin tânțarii lăutarii, gândăceii, cărăbușii,
Iar mireasa viorică i-așteptă-ndărătul ușii.
Si pe masa-mpărătească sare-un greier, crainic sprinten,
Ridicat în două labe, s-a-nchinat bătând din pinten;
El tușește, își încheie haina plină de sireturi:
– „Să iertați, boieri, ca nunta s-o pornim și noi alături”.

◀ IMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Eminescu este poetul care, ca nimeni altul în literatura română, a iubit și a cunoscut folclorul. Multe opere din creația poetului au la bază o serie de basme populare pe care Eminescu le-a versificat, în acest fel ele devenind opere lirice de o valoare incontestabilă.

Poemul versificat *Călin* (*File din poveste*) este creat de Eminescu în perioada studiilor sale în străinătate (1876) și este o poveste de dragoste în care autorul prelucrează motivul popular al zburătorului (personaj misterios, care farmecă tinerele fete, îndrăgostindu-le de el).

Din versiunea populară poetul păstrează doar episodul în care eroul, zburătorul, după grele încercări, o găsește pe fata de împărat în bordeiul din pădure, izgonită de acasă de tatăl său.

Poemul este structurat în opt părți distincte care reprezintă trei tablouri semnificative. În toate aceste opt părți se împletesc foarte armonios elementele de basm cu cele reale. În acest mod poetul reliefează participarea întregii naturi la trăirile personajelor principale din poem. Eminescu ne prezintă cu o deosebită măiestrie și o forță sugestivă puternică imaginile „codrului de aramă”, a fetei de împărat, asentimentului de dragoste dintre cei doi tineri și a alaiului de nuntă care finalizează poemul.

În poemul *Călin* autorul utilizează un limbaj simplu și neaoș, o varietate de expresii populare care caracterizează sugestiv și plastic anumite situații sau trăsături, vădesc caracterul popular al basmului.

Poemul *Călin* (*File din poveste*) este o sinteză de teme și motive eminesciene, pe care le regăsim în multe opere ale sale și care relevă esența poeziei Marelui Eminescu.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

▶ VALORIFICAREA TEXTULUI ▶

1. Efectuați lectura expresivă a poemului *Călin* (*File din poveste*) de Mihai Eminescu. Identificați cuvintele necunoscute și explicați-le cu

ajutorul dicționarului.

2. Selectați și înscrieți în caiete expresiile populare, regionalismele și cuvintele neaoșe folosite de autor în poem. Explicați sensul lor. Care este semnificația lor în această operă?
3. Distingeți cele trei tablouri din poemul *Călin* și relațați ce se descrie în fiecare dintre ele. Ce titlu ați putea da acestor tablouri? Argumentați-vă răspunsul.
4. Găsiți în textul poemului epitete, metafore, comparații și personificări și explicați rolul lor în redarea conținutului de idei.
5. Identificați în textul citit elementele reale și cele de basm. Înscrieți-le în caiete. Motivați-vă alegerea.
6. Explicați natura folclorică a poemului *Călin*. Ce elemente din creația populară orală întâlnim în poemul *Călin* de Mihai Eminescu?

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Ce semnificație are sintagma „*pădurea de argint*”. Cum e descrisă de poet „*pădurea de argint*”? În ce anotimp are loc acțiunea?
2. Determinați personajele poemului? Înscrieți-le în caiete și efectuați o scurtă caracteristică a lor.
3. Găsiți elementele comune între alaiul de nuntă al găzelor și cel al unei nunți țărănești. Argumentați-vă răspunsul.
4. Ce asemănări ale portretelor nuntașilor din opera lui Eminescu și cele din basmele populare ați observat? Cum sunt redată aceste portrete?

REFLECTAȚI!

1. Ce imagine artistică e folosită de poet în versurile următoare:
„*Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine
Curg în râuri sclipitoare peste flori de miere pline.*” Explicați rolul acestei imagini.
2. Cum este redat în poem portretul miresei? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text.
3. Ce procedee artistice utilizează autorul pentru a ne reda atmosfera de basm în acest poem?
4. Explicați sintagmele „iarba pare de omăt”, „sărbători murmuitoare”, „de noroc i-s umezi ochii”, „cum li-s anii, cum li-i rangul”, „cobza ține hangul”? Alcătuiți câteva enunțuri cu aceste expresii.
5. Care este rolul în titlul poemului al sintagmei „File din poveste”? Argumentați-vă răspunsul.
6. Selectați și analizați figurile de stil cunoscute de voi. Înscrieți-le în caiete și alcătuiți câteva enunțuri cu unele dintre ele.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. *Descrind natura în spiritul cântărețului popular, Eminescu caută să redea farmecul ei prin expresii poetice cât mai simple. Dincolo de această simplitate a expresiei poetice, descoperim idei adânci, reflecția unui suflet aflat mereu în căutarea absolutului...* Pornind de la această afirmație, redactați o compunere în care să reflectați ideile centrale ale poeziilor studiate mai sus.
2. Poezia *Crăiasa din povești* descrie dorul de iubire, a cărui împlinire trebuie căutată în mit. Argumentați această idee cu citate din poezie.
3. Unde și când a fost publicată poezia *Crăiasa din povești*?
2. Ce elemente ne demonstrează că în poezia *Crăiasa din povești* Eminescu creează o armonie universală? Demonstrați prin sintagmele sugestive din textul poeziei.
3. Cum explicați prezența ridicată a regionalismelor și a termenilor populari în poemul *Călin* (*file din poveste*)?
4. Demonstrați prin argumente potrivite că poemul *Călin* este inspirat din folclor.
5. Definiți noțiunea de poem și determinați caracteristicile de bază ale poemului ca specie literară.
6. Ce este idila? Cum se mai numește poezia idilică? Demonstrați prin citate din poemul lui Eminescu că acesta are un aspect idilic.
7. Care este rolul epitetelor folosite din abundență de Mihai Eminescu în poemul *Călin*? Ce tipuri de epitete folosește poetul?
8. Care este structura poemului studiat mai sus? Argumentați.
9. Care este procedeul artistic predominant în poemul lui Mihai Eminescu?
10. Poemul *Călin* reprezintă o poveste de dragoste cu un final fericit pe fundalul unui peisaj din natură superb. Redactați o compunere în care să argumentați această idee.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați un fragment din poemul *Călin* de Mihai Eminescu și recitați-l expresiv în clasă.
2. Pregătiți o comunicare în care să vorbiți despre Eminescu și folclor și prezentați-o în clasă.
3. Redactați o compunere în care să vorbiți despre caracterul popular al poemului *Călin*.

VASILE VOICULESCU (1884 - 1963)

A fost medic, poet, prozator și dramaturg român. Colaborator al revistei „Gândirea”.

Vasile Voiculescu s-a născut la 27 noiembrie 1884 în comuna Parscov Jud ca fiu al lui Costache Voiculescu, gospodar cu stare, și al Sultanei (născută Hagi), fiica unui negustor. Începe școala în satul Pleșcoi în anul 1890. Încheie cursul primar la Buzău. Urmeaza studii liceale la Liceul „Alexandru Hâjdeu” și apoi la Liceul Gheorghe Lazăr din București.

Începuturile poetice ale lui Vasile Voiculescu au stat sub influența benefică a poeziei lui Vasile Alecsandri, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc.

Devine medic și doctor în medicină la București, ține la radio o serie de conferințe faimoase de medicină pentru țărani, dar pasiunea pentru scris se amplifică, scriind și povestiri fantastice. În proză îi apar postum „Capul de zimbru”, „Ultimul Berevoi”, amândouă volume de povestiri; romanul „Zahei orbul” și „Teatru”, unele dintre povestiri au fost scrise în perioada când a fost exclus din viața literară, iar din dramaturgie putem cita piesele: „Duhul pământului”, „Demiurgul”, „Gimnastică sentimentală”, „Pribeaga”.

În 1941 este distins cu Premiul Național de poezie.

Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare... sunt dovada incontestabilă a stăpânirii de către Vasile Voiculescu a limbajului artistic, cu nebănuite rafinamente. Creațiile sunt elaborate între 1954 – 1958. Cele 90 de sonete sunt o monografie închinată “paradisului și infernului iubirii”, conform criticului Ovid S. Crohmălniceanu.

Se îmbolnăvește și moare, doborât de boală, în noaptea de 25 spre 26 aprilie 1963, la București.

FLORII

Era o vreme dulce cu aburi pe zăvoaie
Și dangăte de clopot în turlile de fer,
Cântau în prag cocoșii prevestitori a ploaie
Cu gâturile-ntinse spre apele din cer.

Pe măgurile negre cu poalele jilave
Mijea un fir de sate răznite de la drum,

Ieșeau pe brânci din iarnă cătunele buhave
Și își scoteau la soare căciulile de fum.

Departa pe pârlouge, băjenărind uitate,
Un pâlț de capre albe îngenunchea umil;
Suind spre grinduri, cârduri de vite-ngândurate,
Pășeau ascultătoare de-un câine și-un copil.

O pașnică tristețe punea fără de știre
În orice coș de piepturi un suflet nencăput;
Lumina sta pe uliți, râdea prin cimitire,
Dar se sfia să intre în casele de lut!

Pe Domnul primăverii îl aștepta pământul,
Iisus venea cu iarba. Și sălciile-n vad
Din bumbi de muguri proaspeți își descheiau veșmântul
Și-n cale ploconite i-l așteureau, plocad.

▶▶▶ ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶▶▶

Întreaga creație literară a lui Vasile Voiculescu este pătrunsă de un rafinament poetic deosebit și exprimă tradiționalismul creștin și ortodox în toată amploarea sa. Pentru el misticismul creștin devine artă.

Poezia *Florii* se încadrează în contextul creațiilor religioase ale poetului și reprezintă sentimentul descoperirii în fața miracolului divin pe care-l prevestește sărbătoarea de Florii, cea care la români se suprapune peste o serie de obiceiuri străvechi, prilejuite de sosirea primăverii.

Poetul aduce un elogiu așteptării învierii Domnului printr-o idealitate ce depășește granițele materiei. Frumusețea și lumina acestei sărbători se contopește cu cea a căldurii soarelui de primăvară care readuce la viață natura și omul.

Poezia are o semnificație deosebită: Floriile ne prevestesc Învierea Domnului, iar aceasta la rândul ei – speranțe în sufletele oamenilor. Aceste speranțe renasc, precum renaște totul primăvara.

Pentru a reda mesajul de idei și sentimente de care este pătruns, autorul folosește un limbaj arhaic, ce este specific unei epoci îndepărtate, în acest fel, accentuând o notă de veșnicie a acestei sărbători.

Poezia *Florii* are un pronunțat conținut religios, dar și o formă de o finețe rară, prin care autorul ne redă concordanța dintre natură și divinitate.

CURIOZITĂȚI...

Poezia *Florii* de Vasile Voiculescu este una dintre operele cele mai semnificative ale poetului, recunoscută pentru exprimarea profundă a credinței și sentimentului religios. În această poezie, autorul transmite o încărcătură spirituală puternică prin intermediul imagisticii bogate și al simbolismului religios.

Un aspect remarcabil al poeziei este prezentarea detaliată a naturii și a frumuseții sale, transformată într-un decor sacru, în care simbolurile religioase sunt imbricate armonios. Astfel, Voiculescu reușește să contureze o atmosferă de venerație și contemplare, în care natura devine un altar al divinului.

De asemenea, poezia evidențiază ideea ciclului vieții și a învierii, reflectând teme religioase fundamentale precum nașterea, moartea și renașterea. Prin intermediul ciclului anual al naturii, poetul sugerează ideea speranței și a regenerării spirituale, accentuând importanța credinței într-un ordin divin care transcende temporalitatea umană.

Poezia *Florii* de Vasile Voiculescu reprezintă o meditație profundă asupra misterului credinței și a conexiunii omului cu divinul. Prin intermediul versurilor sale, poetul transmite o înțelegere intuitivă și empatică a relației omului cu Dumnezeu și a importanței credinței în viața sa spirituală.

Această poezie se distinge prin expresia sa înaltă și pură a credinței și sentimentului religios, conturând un tablou vibrant al naturii și al misterelor spirituale, care continuă să încânte și să inspire cititorii prin profunzimea și frumusețea sa.

Poezia *Florii* este una dintre cele mai cunoscute și apreciate creații ale lui Vasile Voiculescu, unul dintre cei mai importanți poeți români interbelici. Această poezie este considerată unul dintre manifestele lirice ale naturii și spiritualității românești.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți expresiv poezia, păstrând tonul fundamental. Selectați cuvintele necunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Identificați în textul poeziei cuvintele marcate afectiv. Înscrieți-le în caiete și explicați semnificația lor.
3. Determinați mesajul principal al poeziei? Formulați-l și înscrieți-l în caiete.
4. Analizați tipul strofei, rima, ritmul și măsura versurilor în această poezie.

5. Găsiți sinonime pentru sensurile din text ale cuvintelor: *aburi, dangăte, cătune, pâlc, veșmântul.*

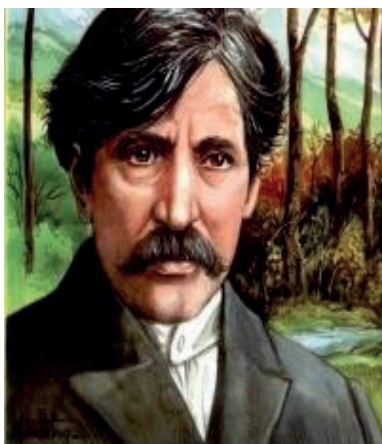
EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Identificați la ce mod și la ce timp sunt aceste verbe. Înscrieți-le în caiete și motivați utilizarea lor anume în această formă.
2. Câte tablouri semnificative conține poezia lui Vasile Voiculescu? Delimitați aceste tablouri și deduceți mesajul pe care-l are fiecare tablou în parte.
3. Cum este prezentată relația om – natură în poezie? Dar raportul natură – divinitate? Argumentați-vă răspunsul.
4. Ce figuri de stil folosește autorul pentru a reda mesajul principal al poeziei?
5. Ce semnificație și ce origine lexicală are cuvântul *Florii*? Argumentați-vă răspunsul.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați poezia *Florii* de Vasile Voiculescu și recitați-o expresiv în clasă.
2. Realizați o comunicare în care să vorbiți despre semnificația sărbătorii de Florii.
3. Redactați o compunere despre relațiile ce se stabilesc între om și natură din punct de vedere al divinului.
4. Citiți și alte poezii din creația lui Vasile Voiculescu și discutați-le în clasă.

ALEXANDRU VLĂHUȚĂ (1858-1919)

S-a născut la 5 septembrie 1858 la Pleșești, fiu al unui mic proprietar de pământ. A urmat școala primară și liceul la Bârlad, între 1867 și 1878, susținând examenul de bacalaureat la București, în 1879. A urmat timp de un an cursurile Facultății de Drept din București, pe care le-a părăsit din cauza situației materiale precare, devenind institutor și apoi profesor la Târgoviște. Din 1884 până în 1893 a funcționat ca profesor la diverse instituții de învățământ bucureștene

(Școala Normală a Societății pentru Învățătura Poporului Român, Azilul Elena Doamna, Liceul Sfântul Gheorghe). În 1888 a fost revizor școlar pentru județele Prahova și Buzău. Editează revista Vieța (1893 – 1896), apoi Sămănătorul (1901), împreună cu George Coșbuc. Din 1901 a funcționat ca referendar la Casa Școalelor. În 1905 se căsătorește pentru a treia oară cu Ruxandra, fiica unui proprietar agrar din Dragosloveni, Râmnicu Sărat. În timpul primului război mondial a locuit la Iași, apoi la Bârlad, unde era vizitat de tineri scriitori pe care îi îndruma cu solitudine; unul dintre aceștia a fost V. Voiculescu.

Alexandru Vlahuță a murit la București la 19 noiembrie 1919. Casa în care a locuit este astăzi Muzeul Memorial „Alexandru Vlahuță”.

HRISTOS A ÎNVIAT

I

Și-au tremurat stăpânii lumii
La glasul blândului profet
Și-un dusman au văzut în fiul
Dulgherului din Nazaret!

El n-a venit să răzvrătească
Nu vrea pieirea nimănui;
Desculț, pe jos, colinda lumea
Și mulți hulesc în urma lui.

Și mulți cu pietre îl alungă
Și râd de el ca de-un smintit:
Iisus zâmbește tuturor
Atotputernic și smerit!

El orbilor le da lumina,
Și mușilor le dă cuvânt,
Pe cei infirmi îi întărește,
Pe morți îi scoală din mormânt.

Și tuturor de o potrivă.
Împarte darul lui ceresc-
Și celor care cred într-însul,
Și celor ce-l batjocoresc.

Urască-l cei fără de lege...
Ce-i pasă lui de ura lor?
El a venit s-aducă pacea
Și înfrățirea tuturor.

Din toată lumea asupriții
În jurul lui s-au grămădit
Și-n vijeliile de patimi
La glasul lui au amuțit:

„Fiți blânzi cu cei ce vă insultă,
Iertați pe cei ce vă lovesc,
Iubiți pe cei ce-n contra voastră
Cu vrăjmășie se pornesc”..

II

Cât bine, câtă fericire,
Și câtă dragoste-ai adus!
Și oamenii drept răsplătire
Pe cruce-ntre tâlhari te-au pus.

Au râs și te-au scuipat în față
Din spini cununa ți-au făcut,
Și în deșarta lor trufie
Stăpâni desupra-ți s-au crezut...

Aduceți piatra cea mai mare
Mormântul să-i acoperiți
Chemați sutașii cei mai ageri,
Și străji de noapte rânduți...

III

S-au veselit necredincioșii
C-au pus luminii stăvilari,
Dar ea s-a întărit în focul
Durerilor de la Calvar,

Și valurile-i neoprite
Peste pământ se împânzesc,
Ducând dreptate și iubire
Și pace-n neamul omenesc.

Voi toți, ce-ați plâns în întuneric
Și nimeni nu v-a mângâiat,
Din lunga voastră-ngenunchere
Sculați... Christos a Înviat!

Poezia *Hristos a înviat* este un elogiu adus Domnului și se încadrează în contextul poeziei românești religioase, alături de creația lui Vasile Voiculescu, Tudor Arghezi.

Poetul descrie în detalii chipul Mântuitorului și ne prezintă un tablou realist al vieții umane în concordanță cu divinitatea.

Textul poeziei are trei tablouri semnificative, care conțin trei mesaje de o importanță majoră: venirea pe lume a celui care ne ocrotește pe toți, dragostea nemărginită pentru oameni a lui Iisus Hristos și veșnicia Tatălui ceresc. Imaginile poetice utilizate de autor în redarea mesajului artistic sunt de o simplitate neobișnuită, dar o profundă valoare artistică. În acest fel, mesajul central al poeziei căpătând o semnificație și mai adâncă.

Poetul folosește versul clasic și o gamă variată de procedee artistice, de aceea poezia este accesibilă pe înțelesul tuturor.

CURIOZITĂȚI...

1. Poezia *Hristos a înviat* exprimă bucuria creștinilor la vestea Învierii lui Hristos, evenimentul central al sărbătorii de Paște. Versurile pline de emoție și entuziasm reflectă sentimentele de recunoștință și speranță ale credincioșilor în fața acestui moment sacru.
2. Poezia explorează simbolurile bogate ale sărbătorii de Paște, evidențiind semnificația religioasă profundă a Învierii lui Hristos și a renașterii spirituale pe care o aduce această sărbătoare. Imaginea Mântuitorului este asociată cu lumină, speranță și viață nouă.
3. Poezia transmite un puternic mesaj de speranță și reînnoire, subliniind că Învierea lui Hristos aduce lumină și binecuvântare în viețile oamenilor, indiferent de încercările și greutățile prin care aceștia trec.
4. Alexandru Vlahuță folosește un limbaj poetic bogat și imagistic pentru a evoca atmosfera solemnă și plină de emoție a sărbătorii de Paște. Metaforele și simbolurile create de poet contribuie la întărirea impactului emoțional al poeziei.
5. Autorul subliniază semnificația profundă a sărbătorii de Paște, evocând moartea și învierea lui Hristos ca simbol al speranței și reînnoirii spirituale pentru omenire. Versurile sale transmit o atmosferă de solemnitate și bucurie, cu o reverență profundă față de misterul Învierii și încrederea în puterea divină a lui Hristos de a birui moartea și păcatul. Prin intermediul acestei poezii, Vlahuță reușește să surprindă esența sărbătorii de Paște și să transmită cititorilor săi un mesaj de speranță, credință și reînnoire spirituală.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Efectuați lectura expresivă a poeziei. Identificați cuvintele marcate afectiv și înscrieți-le în caiete. Explicați sensul acestor cuvinte.
2. Delimitați cele trei tablouri ale textului poeziei și deduceți ideile principale ale fiecărui tablou. Înscrieți în caiete aceste mesaje.
3. Găsiți câte un sinonim pentru sensul din text al cuvintelor: *profet, răzvrătească, vijelii, patimi, răsplătire, întuneric*. Alcătuiți câteva enunțuri, folosind aceste cuvinte. Arătați sensurile denotative și cele conotative ale acestor cuvinte.
4. Selectați și înscrieți în caiete figurile de stil cunoscute de voi. Care este rolul lor în relevarea mesajului principal al poeziei? Argumentați-vă răspunsul.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Care sunt emoțiile și trăirile sufletești ale poetului în transmiterea mesajului central al poeziei? De ce sentimente ați fost cuprinși voi în urma lecturii acestei poezii? Argumentați-vă răspunsul.
2. Ce termeni religioși folosește autorul în poezia dată? Identificați-i și dați o explicație a acestor cuvinte.
3. Ce procedee artistice utilizează poetul pentru a ne prezenta mesajul central al poeziei?
4. Demonstrați că poezia *Hristos a înviat* are un profund conținut religios. Argumentați-vă răspunsul.
5. Explicați rolul semnelor de punctuație din poezia citită. Motivați-vă răspunsul.
6. Cum influențează tonul și ritmul poeziei atmosfera generală a versurilor care celebrează Învierea lui Hristos?
7. Ce semnificație au cuvintele și expresiile cheie folosite de poet în descrierea momentului Învierii și a bucuriei aduse de acest eveniment?
8. Care este mesajul profund sau spiritual al poeziei și cum acesta se reflectă în limbajul poetic și imagistică?

REFLECTAȚI!

1. Cum este prezentată în poezie venirea pe lume a lui Iisus Hristos? Ce știți voi despre acest lucru?
2. Care este structura acestei poezii? Argumentați cu citate din text.
3. Determinați motivele – cheie ale poeziei lui Alexandru Vlahuță? Argumentați-vă răspunsul.

4. Ce v-a impresionat cel mai mult în această poezie?
5. Explicați semnificația titlului poeziei?
6. Care sunt principalele motive poetice prezente în poezia *Hristos a înviat* de Alexandru Vlăhuță?
7. Cum este ilustrată tema învierii lui Hristos în această poezie și care sunt simbolurile folosite pentru a transmite această însemnătate?
8. Cum influențează structura poeziei și alegerea cuvintelor impactul emoțional asupra cititorului în contextul mesajului pascal al poeziei?
9. În ce fel poetul integrează tradiția și religia în creația sa, oferind o perspectivă personală asupra semnificației Învierii în poezia sa?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați un fragment din poezia *Hristos a înviat* de Alexandru Vlăhuță și recitați-l expresiv în clasă.
2. Consultați izvoare suplimentare și elaborați o fișă biobibliografică a vieții și activității lui Alexandru Vlăhuță.
3. Realizați o comunicare despre semnificația Sărbătorii Învierii Domnului și prezentați-o în clasă.
4. Citiți și alte poezii din creația lui Alexandru Vlăhuță și discutați-le în clasă.
5. Redactați o compunere despre marea sărbătoare a creștinătății – Învierea Domnului. Dați-i un titlu.

ION DRUȚĂ (1928 – 2023)

„Druță este un artist al gândului clarvăzător”.

Gheorghe Lomidze

Ion Druță s-a născut pe data de 3 septembrie 1928, în satul Horodiște, județul Soroca, Republica Moldova).

Prozator, dramaturg, eseist. Fiul unui pictor de biserici. A urmat Cursurile de tractoriști (1945); Școala silvică (1946); Cursurile de literatură de pe lângă Institutul „Maxim. Gorki” de la Moscova (1957). Deputat al poporului din fosta Uniune a Republicilor Sovietice Socialiste. (1989). Membru de onoare al Academiei Române (1990). Membru titular al Academiei de Științe din Republica Moldova (1992).

Debută cu schițe literare la ziarul „Țăranul sovietic”. Din 1969 se

stabilește la Moscova, scriind în limbile moldovenească și rusă. Debutază editorial cu volumul de schițe și povestiri „*La noi în sat*” (1953), urmat de „*Poveste de dragoste*” (1954), care impune o formulă lirico-poetică, cucerind cititorul prin stilul narativ crengian și sadovenian. Alte cărți de proză: „*Frunze de dor*” (roman, 1957), „*Dor de oameni*” (1959), „*Piept la piept*” (1964), roman „*Povara bunătații noastre*”, „*Balade din câmpie*” (roman vol. 1, 1963, vol. II, 1968), nuvelele „*Întoarcerea țărinei în pământ*” (1969, 1970), „*Clopotnița*” (roman 1972), „*Ultima lună de toamnă*” (1966), „*Horodiște*” (1975), „*Biserica albă*” (roman 1975-1981, 1986-1987), „*Toiagul păstoriei*” (1984). Ion Druță este un celebru autor de opere dramatice: „*Casa Mare*” (1959), „*Păsările tinereții noastre*” (1974), „*Doina*” (1969), „*Cervus divinus*” (1977-1981, 1987), „*Sfînta sfîntelor*” (1977), „*Harul Domnului*” (2 vol., 2001) ș.a. A scris valoroase pagini eseistice despre scriitorii clasici – Mihai Eminescu, Lev Tolstoi, Anton Cehov, Andrei Lupan, Vasile Coroban ș.a.); note de călătorie prin republicile baltice – „*Mesteceni, pâine și bărbăție*”. Opere din creația scriitorului au fost traduse în mai multe limbi ale popoarelor din fosta Uniune a Republicilor Sovietice Socialiste, dar și în limbile altor popoare ale lumii.

A fost decorat cu ordinul „*Drapelul Roșu de Muncă*” (1960); ordinul „*Lenin*” (1988), cu Ordinul Republicii (1993). Este Laureat al Premiului de Stat al RSSM pentru romanul „*Balade din câmpie*” și nuvela „*Ultima lună de toamnă*” (1967).

I s-a conferit titlul de Scriitor al Poporului din RSS Moldovenească (1988). Este Doctor Honoris Causa of the Moldova State University (1999) și Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul literaturii (2008).

SANIA

Când într-o bună vreme nucul din fața casei s-a uscat, moș Mihail și-a scos căja din tindă, și-a dat pălăria pe ochi și a început a se plimba în jurul lui de-ți părea că-i numără crengile. I-a măsurat tulpina și din ochi, și cu șchioapa, a încercat de nu dă drumul la coajă și tocmai spre chindii, când ciubotele au început să i scapare cam grele, a pus cărja la locul ei și a așezat pălăria omenește. Pe urmă și-a zis în gândul lui: – Am să fac o sanie.

Sanie... Mare lucru-i o sanie. Așterni într-înșă un covoraș să n-o prindă răceala, arăți cailor că n-ai uitat biciul acasă și te duci, că abia mai dovedește soarele să se țină pe urma ta. Și abia atunci uiți să-ți numeri anii, și-ți vezi iar prietenul pe care au început să ți-l fure

drumurile, și pe pîrtia făcută de tine mulți drumeți își găsesc calea, și satul, și casa.

O sanie – atîta îi trebuie omului și iar e om. Numai să-i faci o sanie pe care au visat-o toți lemnarii de pe lume cîți au fost, o sanie pentru care și cel de sama ta ți-ar zice bade; o sanie care ar plînge după drum și drumul după dînsa.

Mare lucru-i o sanie.

Dar l-a zărit baba furat de gânduri, cu toporul subțioară, și l-a pus să-i facă niște surcele, să nu prindă toporul rugină. Apoi i-au trebuit un vătrar ceva mai lungușor, o căldare de apă proaspătă și moșul și-a văzut de necazuri. Pe urmă – azi e soare, mâine e vînt – luceau zilele una după alta, de parcă erau de furai.

Ca de obicei, moșul se scula pînă la zori – îi plăcea să se îmbrace prin întuneric, să-și aprindă luleaua cu un tăciune rămas de cu sară în vatră, apoi să iasă și să ia sama prin livezile vecinilor de nu se face vreo stricăciune cît stăpânii dorm. Răsărea soarele și-l găsea de amu mutînd toporul în mîna stîngă. Și zile întregi îl vedeai umblînd prin ogradă cu luleaua stinsă în dinți. Părea că a uitat și de nuc, și de sanie. Tocmai spre chindii, cînd găsea, în sfârșit, chibriturile în buzunar, îi făcea deodată vînt toporului într-o ciotcă și rămînea dus pe gânduri.

Pe urmă, zi după zi, îl vedeai lot mai des slînd în mijlocul ogrăzii și privind undeva deasupra cămării, de parcă mai venise o primăvară în anul acela și el așlepta să se arate cocostârcii.

Dar și asta a fost pînă la o vreme – pînă a luat baba sama că buza toporului a început a se întuneca. Și a prins a-l ocărî.

Striga tare, să audă vecinii... Moșul i-a îndreptat colțul la șalincă – să-i treacă ciuda mai repede, a zvîrlit toporul pe umăr și s-a întors în fața casei. De data asta n-a mai cercetat nucul. A rezemat coada toporului în trunchiul lui și a rostit cu jumătate de gură:

– Să știi că am să fac o sanie.

Vrasăzică, era hotărât, iar odată ce-a hotărât moașul ceva, poți să zici ca a și făcut. Nu-i vorbă, hotăra el prea rar – că n-avea obiceiul cela prost să se grăbească, și în viața lui n-a făcut trei pași când putea să facă numai doi.

Să zicem, a început a se coace poama. Mai înai dispar din sat copiii – mai vezi câte unul o dată la trei zile, dar ții aeela-i cu buzele vinete. Pe urmă flăcăii încep a-și rătăci casele și chiuie pe drumuri până după miezul nopții; în sfârșit, încep a-și aminti moșnegii în ce an s-au luat la bătaie cu austriișul și devin sfătoși, că nu mai scapi când dau peste tine.

Are și moș Mihail niște tufe de poamă în fundul grădinii, dar e liniștit de parcă i s-a copt bozul, și nu poama. Baba nu-l lasă să răsuflă:

– Măi Mihăluță, ce facem cu poama?

Moș Mihail tace o vreme – pare că el și cuvintele le cioplește, le așază în rând și, dacă găsește că se potrivesc, le spune:

– Apoi, ce să facem! O lăsăm să se coacă.

Trece toamna, pustiesc câmpurile, în vii rămân numai frunzele – până ieri mai vedeai ici-colo câte-o boabă, dar au avut copiii grijă de dânsele. Numai pe tufele lui moș Mihail mai stau strugurii la locul lor. Boabele au început a se zbârci, cad una câte una și, ca să nu se piardă munca degeaba, moșul aduce un sac de frunze de brustur și le așterne sub tufe. Mai trec câteva zile și pe struguri nu rămâne aproape nimica – au căzut toate boabele. Și tocmai când bruma începe a da jos frunzele de pe tufă, moș Mihail intră în casă, se uită multă vreme la babă, de parcă vrea să-și amintească unde mai văzuse el o podoabă ca asta. Pe urmă îi spune:

– O venit vremea să strângem și noi poama ceea.

Și după ce-au cules-o, moșul se încuie în cămară, și pe două-trei săptămâni rămâne baba vădană. Iar când vin întâii fulgi, îl găsesc de amu ciopliind în cealaltă jumătate de cămară – chitește mult și bate rar, așa încât găinile de prin mahala nici nu pot picura și nici nu se pot trezi ca lumea.

Tocmai pe la mijlocul iernii iese el într-o bună zi cu capul gol până la poartă și îl oprește pe întâiul care trece pe drum:

N-ai putea mata să-mi faci un bine?... Am destupat azi niște vinișor. Dacă nu ți-i cu supărare...

Și tocmai amu, la bătrânețe, a înțeles că era vorba de-o, sanie. O sanie, dar nu din cele care seamănă iarna paie pe drumuri, iar vara nici cănele nu-și poate găsi umbră sub dânsa. Avea să fie o sanie cum n-a mai fost nlla pe lume – o sanie, că i se oprea moșului suflarea când se gândea la dânsa.

Iarna, după ce-au trecut gerurile cele mari și puteai ieși afară numai în scurteică, moșul a venit sub șopron, a dat de câteva ori cu urechea

toporului în nuc, ascultând cum sună. Baba, zărindu-l lângă nuc cu toporul în mână, a fost într-o clipă afară.

– Te-ai apucat de lucru, Mihăluță?

Dar Mihăluță s-a întors, a pus toporul la locul lui și, văzând că baba stă nedumerită în mijlocul ogrăzii, a lămurit-o:

– Îi verde.

Se aștepta la sfadă, dar a scăpat ieftin de data asta, în schimb, când a doua zi a dat să se încalțe, ciubotele nu mai erau sub laiță, unde le-a pus. Nu era nici baba acasă, și dacă le-a luat ea, apoi de ce să nu le ia? Parcă nu i le-a dat chiar el?

Pe urmă toată ziua a lucrat în casă – a făcut un polobocel. Cioplea încetișor și din vreme în vreme i se adunau încrețiturile în jurul buzelor – moșul zâmbea. Vedea în gând săniuța – Doamne, ce săniuță mai vedea el! Și nu-i vis, fiindcă, uite – nucul stă acolo în ogradă. Stă un nuc – câți nuci de aiștia se pierd așa fără nici un rost! Și în casă un moșneag cioplește doage ca să nu-i moară baba de foame – da iaca mâne, poimâne, că n-a mai rămas chiar atâta, se apucă el de lucru. Și când ai s-o vezi, n-ai să-ți poți rupe ochii de la dânsa, și n-ai să crezi când ți-or spune din ce a fost ea făcută. Ei-ei, mai are moșul putere în palmă și multe topoare și-or toci tăișul în lemne!

Greu venea primăvara – părea să se fi rătăcit pe undeva. Dar, pe semne, s-a găsit un creștin care a îndreptat-o la drum, fiindcă în cele din urmă, totuși, a venit, și moșul era bucuros că au ieșit amândoi din iarnă – și el, și săniuța. Vara, dc vreo cinci ori a mutat nucul de pe un loc pe altul – când frigea soarele, îl aducea în fața casei, unde nu-i umbră deloc, când se înnoua, îl muta în fundul grădinii, unde sufla mai bine vântul. Îi cunoștea ficarc ciotișor, fiecare umflătură, și când se culca noaptea pe pătisorul dintre cei doi prăsazi, începea să-l cioplească în gând. Și-l tot cioplea, până adormeau toți câinii din sat, până-și găsea culcuș fiecare păsărică, până începea să audă cum foșnesc păpușoi unde departe în câmp. Apoi se apuca s-o lege și dinspre ziuă îi părea că vede alături o săniuță lipită și cu tălpile, și cu inima de pământ, vedea coșul ei alb, fecioresc, și-i părea că aude cum își desface ea aripile, gata-gata să zboare.

Și moșul, cu ochii pe jumătate închiși, visa cum peste multă vreme a zbură pe drumurile satului o săniuță sprintenă, a colinda multe drumuri și mulți trecători s-or opri să se uite la dânsa. Poate n-or mai fi pe lume nici el, nici baba, iar săniuța a tot măsura drumurile, și mulți bărbați și-or prăvăli nevestele în omăt pe la cotituri, multe fete s-or duce cu săniuța să-și caute norocul și poate vreun moșneag, trăgându-și cușma peste urechi, și-a aminti că asta-i sania lui Mihail și l-a pomeni cu o vorbă de bine.

Toamna, când s-a mai rărit lucrul pe afară, baba a început a-l roade în fiecare zi:

- Nu faci sania?
- Îi verde nucul.
- Cum vrei, dar să-mi cumperi mâne șalincă nouă.
- Parcă n-ai cu ce te îmbrobodi?
- Asta-i îmbroboditură? Ia ascultă, măi Mihăluță: dacă n-o faci până

la Anul Nou, te lepăd. Dau divorț.

L-a speriat și nu prea – de vreo patruzeci de ani se tot gătește să-l lepede.

Când a început a se răci, încât oamenii nu-și mai săltau cușmele dând binețe, moș Mihail s-a dus în cămară și a început a-și găti instrumentul. A dres barda, dălțile, tăietoarea, a făcut pentru gealăie calupuri noi și l-a tot ascuțit pe fiecare – așa le-a mai ascuțit, că sufla un fir de păr pe tăișul lor și părul se desprindea în două.

Pe urmă a adus nucul în cămară și atâta i-a trebuit, în fiecare sară venea baba să vadă cât a cioplit el și, găsind întotdeauna nucul întreg, îi făcea niște borșuri, că i se opreau în gât.

Până la Anul Nou moș Mihail de abia a dovedit să taie nucul în două – încă nici nu se apucase să cioplească tălpile, că se pomenește cu Niculăieș, un om mărunțel, bogat și cu ambiții.

- Sanie faci?
- Sanie.
- În doua săptămîni îi pui oiștea?

Moș Mihail s-a uitat lung la dânsul, căutând a ghici cam cât să fi închinat el.

- Îi mai cinsti mata mult vin până oi pune eu oiștea.

- Bine, dar se duce iarna și ce te faci cu sania în mai? Nimeni nu-ți dă o legătură de ceapă pe dânsa.

A zâmbit moș Mihail – ferice de omul care pu poate line vorba într-însul!

Când au venit viscocele, moș Mihail de abia a dovedit să facă tălpile – în schimb erau niște tălpi cum nu mai văzuse satul cela – ușoare, netede, că puteai să te bărbierești, uitându-te într-însele.

O zi întregă i-a sprijinit Niculăieș pereții cămăruței – îi plătea pe tălpi cât a cere, restul îl face el la alt lemnar. Dar moșul vedea de acum săniuța – o viață de om cioplește el lemn, i-a amorțit fiecare încheietură, pe fiecare deget i-a crescut a zecea oară carnea – nu, el vede acum săniuța, vede caii înhămați la dânsa, vede fețe zâmbind asupra vântului – și rîdca când Niculăieș suna gologanii, mutându-i dintr-un buzunar în altul.

Dar tălpile – parcă sania-i făcută numai din tălpi? În urma lor au apărut patru picioare atât de netede, că veneau copiii vecinilor să se joace cu dânsule, au apărut doi carâmbi de frasin, oleacă aduși spre mijloc, și nimeni afară de dânsul nu bănuia că anume lemnele iestea strâmbe or face săniuța sprintenă.

Și nu mai rămăsese chiar atâta, dar cu cât era mai aproape de minunea sa, cu atât mai multe zile fripte îi făcea baba. Și ca să nu-și mănâncă inima amândoi, moș Mihail și-a făcut un pătuțean în cămară – avea acolo cuptoș, și nu se mai arăta

zile întregi. De dimineată încuia ușa, lua o bucată de lemn și erau pe lumea asta numai el și sania. Domol, tăcut, sta zile întregi în picioare lângă vârstac și cioplea, și vorbea cu sania, și-i îngâna melodii apucate din bătrâni. Erau pe lume numai el cu sania...

Iar noaptea... ducea bucăți de lemn lângă felinarul atârnat de tavan și ziua ce trecuse i se părea tot așa de frumoasă ca și lemnul întunecat și lucitor pe care îl ținea în mână.

Cu vremea pierduse și socoteala zilelor – se culcând îi amorțeau palmele, ațipea și se trezea îndată, privea bucățelele de lemn așezate pe vârstac – niciodată în viața lui de lemnar surcelele nu săreau așa de departe. Și când a prins a se înmuia omățul, când pe la amiază se auzea picurând din streășină, moșul a început a număra pe degete când a veni ziua în care va întoarce barda și va lucra numai cu muchia ei, adunând sania. Rămăsese, după socoteala lui, puțin de tot, când într-o bună zi a bătut baba la ușă. Moșul i-a deschis, în drum sta un cal roib înhămat la o săniuță și o femeie căra niște legături cu bulendre din casa lor în sanie.

– Eu mă duc.

Moșul n-a înțeles. I-a spus, cercetând o despicătură din ochi:

– Vezi să nu pierzi cheia.

Dar baba nu se mișca din prag.

– Ce mai stai?

– Apoi, eu mă duc cu totul. Oi trăi la soră-mea.

A lunecat despicătură din mâna moșneagului. S-a apropiat de prag, s-a uitat lung la fața pe care o vedea de patruzeci de ani în fiecare zi. S-a înfiorat, îl aștepta o viață atât de pustie fără fața asta, fără mâinile iestea. Apoi s-a uitat la sania care lucea desfăcută pe vârstac, îl aștepta. Și a

înțeles moșul că fără babă i-a fi viața pustie – fără sanie, nici măcar pustie n-a fi. I-a spus blând, cu același glas cu care-i vorbea săniei:

- Aproape o mântui... Poate chiar zilele iestea...
- Rămâi cu bine.

În ziua ceea moșul n-a mai lucrat. S-a culcat devreme, iar a doua zi cioplea la lumina felinarului, de parcă nu se întâmplase nimic. Tocmai spre amiază și-a adus aminte că-i vădăoi.

- Ei, Dumnezeu cu dânsa.

S-a dus și iarna asta, fiindcă îi venise vremea. S-a uscat ograda, și pe sub garduri au prins să răzbată colțiori subțirei de troscot. Și într-o bună zi a scos moș Mihail afară tot-tot ce pregătise și a început a strânge sania. Lucra într-un fel de amețeală. Atâta doar că deseori i se usca cerul gurii – pe semne, nu mâncase demult. Atunci lua ulciorașul cu vin, trăgea un gât și bărdița suna din nou, legând bucată de bucată.

Pentru întâia oară s-au așezat tălpile săniei în dungă, apoi au apărut oplenele, coșul, dar moșul se străduia să n-o vadă în întregime – clipa asta o păstra pentru sfârșit.

Spre amiază sania era gata. A adunat surcelele din iurul ei, a dus instrumentul în cămară și l-a așezat la locul lui. Apoi și-a aprins o lulea, a ieșit în prag, s-a rezemat de ușor și s-a uitat la sanie. O săniuță sprintenă sta în mijlocul ogrăzii, soarele se scâldea în coșul ei, și sania lucea, de-ți părea că s-a mai vărsat o picătură de lumină peste acest mult pătimit pământ.

- Îi frumoasă, bat-o pustia...

Și s-a așezat pe prag – au venit bătrânețile, nu mai poate. S-a uitat prin ogradă – o ogradă pustie, fără stăpân. Un pom dezbinat lângă gard – n-a avut cine să-l lege la vreme. Motanul ieșise din casă prin hogeag și acum, negru de funingine, flămând, umbla pe acoperișși mieuna la trecători.

S-a ridicat încetișor să-și vadă de treburi. Niște oameni treceau pe drum și s-au oprit pe o clipă lângă poarta lui.

- Ia te uită, măi!
- Vrajmașnică sanie.
- Bunișoară, numai când a gătit-o! Cui îi trebuie?

Și a zâmbit moș Mihail – sărmanul om surd, multe a mai pierdut pe lume! Și-a ascuns sub căciulă cele câteva șuvițe încleiate de sudoare și s-a apucat de lucru.

Spre sară a adunat frunzele măturate prin ogradă, le-a dat jos și, pe când sta într-un genunchi și le amesteca, iar i-a apărut acel ceva alb, sprinten și frumos. Un fior i-a scuturat umerii. Moșul s-a așezat.

- Să știi că nu era sanie! Și iar l-a învăluit tulburarea ceea a tinereții,

făcându-l voinic cum nu era nici la douăzeci și cinci de ani! Apoi, zâmbind, a tot răscolit focul multă vreme, alegând câteva cuvinte, așezându-le în rând, și, în sfârșit, când au fost gata, le-a rostit:

– Dacă nu era sanie, trebuie să fi fost căruță. Căruța-i mare lucru. O adevărată căruță, o căruță așa cum o vede el n-a fost încă pe lume.

Frunzele au ars, moșul s-a ridicat și a pornit spre casă.

– Da baba s-a întoarce... Dacă, firește, nu s-o fi măritat!

◀ IMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Ion Druță este unul dintre cei mai reprezentativi scriitori români din Basarabia care, prin cuvântul artistic scris, ne pune în față cele mai alese opere literare ce au la bază trei piloni – viața, natura și oamenii.

Alături de nuvelele *Ultima lună de toamnă*, *Bătrânețe*, *haine grele*, nuvela *Sania* este una dintre cele mai remarcabile opere ale scriitorului basarabean. Nuvela *Sania* ne prezintă un simplu țăran, prins în procesul muncii. Nu un simplu proces, un proces al creației, căci pentru personajul principal munca înseamnă, mai întâi de toate, un act de creație, iar orice act de creație înseamnă jertfire de sine.

Autorul redă în această nuvelă atât aspirațiile eroului principal, cât și universul său intim, trăirile sufletești ale lui moș Mihail.

Personajul principal al nuvelei *Sania* este un țăran moldovean, un filozof ieșit din sânul poporului, pentru care munca și obiectul creației este un lucru sfânt, iar procesul de creație – un ritual deosebit.

Moș Mihail este înzestrat cu cele mai nobile calități – perseverența, cumpătarea, dragostea pentru frumos, înțelepciunea, filozofia reflecției, dar și umorul, care-l ajută să treacă peste momentele triste ale vieții.

Nuvela are un conținut bogat de idei, dar și o formă artistică, care impresionează prin simplitatea limbajului și a particularităților artistice. Încrederea în rostul vieții, în frumusețea ei, în omul angajat în muncă – aceasta e concluzia ce poate fi scoasă din lectura nuvelei numite mai sus.

Nuvela *Sania* este un imn dedicat omului simplu, creator al frumosului, cu sufletul curat și mintea bogată în imagini luminoase și optimiste.

CURIOZITĂȚI...

1. Nuvela *Sania* de Ion Druță este considerată una dintre cele mai reprezentative opere ale autorului, fiind publicată în 1955. Ea explorează tema muncii ca act de creație și își pune accentul pe procesul de constituire a unei opere artistice.
2. În centrul nuvelei se află moș Mihail, un țăran modest, care își doreș-

te să-și construiască o sanie deosebită, pentru a impresiona satul și pentru a-și demonstra măiestria în lucrul manual.

3. Ion Druță abordează teme profunde legate de condiția umană și de aspirațiile individuale, evidențiind importanța muncii și a creativității în viața omului simplu. Moș Mihail este prezentat ca un personaj care își găsește satisfacție și împlinire în munca sa, iar sania pe care o construiește devine un simbol al perseverenței și al determinării sale.
4. Prin intermediul personajului moș Mihail, autorul subliniază că nu doar fabula sau subiectul unei opere contează, ci și modul în care acestea sunt compuse și încheiate într-o structură coerentă și captivantă. Astfel, Druță meditează asupra procesului de creație literară și asupra semnificației unei opere autentice.
5. În finalul nuvelei, moș Mihail își imaginează sania terminată și face o confesiune profundă și emoționantă, exprimându-și convingerea că munca sa va rămâne o parte din moștenirea sa, o operă de artă ce va dăinui în timp și va impresiona generațiile viitoare.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Efectuați lectura analitică a nuvelei lui Ion Druță. Selectați cuvintele necunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Redați conținutul operei. Realizați un plan desfășurat de idei al acestei lucrări și înscrieți-l în caiete.
3. Identificați în textul nuvelei imaginile care-l prezintă pe moș Mihail. Recitiți-le. Cum îl prezintă autorul pe eroul central al nuvelei?
4. Vorbiți despre modurile de expunere pe care le folosește autorul în textul nuvelei. Numiți-le și argumentați răspunsul cu citate din text.
5. Care este rolul dialogului în această lucrare? Motivați-vă răspunsul.
6. Cine este personajul principal al nuvelei? Ce trăsături de caracter îi puteți atribui voi eroului central?

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Numiți indicii spațiului și cei ai timpului din nuvela *Sania* de Ion Druță. Ce interval de timp este prezentat de autor?
2. Ce sunt relații se stabilesc între moș Mihail și „baba” lui? Cum ați putea să o caracterizați pe mătușă? Cum se desfășoară aceste relații în continuare?
3. Care este visul cel mare al lui moș Mihail? Ce înseamna pentru el „acea sanie”?

REFLECTAȚI!

1. Cum putem deduce ideile principale din nuvela lui Ion Druță? Care sunt ele? Formulați-le și înscrieți-le în caiete.
2. Ce elemente artistice utilizează autorul pentru a ne reda conținutul de idei? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text.
3. Ce puteți spune despre numărul personajelor participante la acțiune? Cum motivați?
4. Ce semnificație are afirmația personajului central: „...*O sanie... Mare lucru-i o sanie*”?
5. Explicați finalul nuvelei? Ce semnificație are el? Formulați câteva idei în acest context și înscrieți-le în caiete.

LUCRAȚI ÎN ECHIPĂ!

1. Identificați și înscrieți în caiete expresiile frazeologice și regionalismele utilizate de autor. Explicați rolul lor în redarea conținutului de idei.
2. Comentați pasajul: „... *Și iar l-a învăluit tulburarea ceea a tinereții, făcându-l voinic cum nu era nici la douăzeci și cinci de ani...*” Ce ne demonstrează aceste cuvinte?
3. Ce rol joacă satul în viața bătrânului meșter? Ce ați putea să spuneți despre consătenii lui moș Mihail? Cum priveau ei dorința moșului de a face acea sanie?
4. Efectuați o caracteristică a personajului principal din nuvela citită.
5. Deduceți și stabiliți tema și ideea acestei lucrări. Formulați aceste noțiuni și înscrieți-le în caiete.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

REFLECTAȚI!

1. Nuvela *Sania* de Ion Druță este un imn dedicat omului simplu, creator al frumosului. Pornind de la această afirmație, dezvoltați, într-o compunere, ideea atingerii absolutului în artă.
2. Ion Druță este unul dintre cei mai mari prozatori ai literaturii române din secolul XX. Pregătiți o comunicare despre arta narativă a acestui scriitor.
3. Amintiți-vă ce este nuvela ca specie literară. Numiți elementele definitorii ale nuvelei.
4. Amintiți-vă ce este nuvela ca specie literară. Încadrați lucrarea lui Ion Druță în categoria nuvelei. Argumentați.
5. Prezentați starea de spirit a personajului principal din nuvela *Sania*.

6. Ce moduri de expunere folosește autorul nuvelei pentru a dezvolta conținutul de idei al operei?
7. Care este intervalul de timp în care se petrece acțiunea nuvelei?
8. Câte personaje întâlnim în nuvela lui Ion Druță? Ce puteți spune despre ele?
9. Determinați concluzia finală pe care am putea-o deduce din nuvelă.
10. Cum puteți comenta forma artistică a nuvelei *Sania*?
11. Ce limbaj folosește autorul pentru a ne apropia mai mult de conținutul de idei și de personajul nuvelei? Argumentați.
12. Ce înseamnă munca pentru moș Mihail? Este aceasta o condiție firească a omului? Argumentați.
13. Redactați o minicompunere după imaginile date. Specificați care distracții de iarnă vă plac mai mult.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Informându-vă suplimentar, realizați o fișă biobibliografică a vieții și activității literare a lui Ion Druță.
2. Citiți și alte nuvele din creația scriitorului basarabean și faceți o paralelă între ele.
3. Scrieți o compunere în baza proverbului „Munca e legea vieții și rodul ei cel mai bun”, având ca punct de reper nuvela *Sania* de Ion Druță.

VASILE ROMANCIUC (1947)

Vasile Romanciuc s-a născut la 17 decembrie 1947, Bădragii Vechi, județul Edineț, Republica Moldova. Este publicist și poet român. A absolvit Facultatea de Ziaristică a Universității de Stat din Chișinău (1972). A fost redactor la Radio Chișinău, consultant la Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova, șef de secție la revista „*Orizontul*”, redactor-șef adjunct la „*Literatura și arta*”, redactor la Editura

Enciclopedică „*Gh. Asachi*” și la Editura Prut Internațional. Face parte din generația „ochiului al treilea” (Nicolae Dabija), care și-a propus să repună esteticul în drepturile lui. Debutează în 1974 cu placheta de versuri *Genealogie*. Este laureat al Premiului „*George Bacovia*” (Bacău, 1996). Romanciuc se înscrie în albia liricii de factură tradițională, de o mare simplitate și melodicitate, degajată și sinceră. Și-a descoperit repede formula – cea a „citirii” într-un mod nou a proverbelor populare (*Citirea proverbelor*, 1979). Echilibrul între reflecție și simțire, expresia concentrat-metaforică reprezintă particularități ale manierei sale lirice. Asimilând poetica folclorică și bogatul ei registru de formule și tipare, ritmuri și tonalități, definiții metaforice și repetiții stilistice, Romanciuc a împrumutat, de fapt, și fondul etosului popular.

Volumele de versuri mai târzii – *Din tată în fiu* (1984), *Ce am pe suflet* (1988), *Note de provincial* (1991), *Un timp fără nume* (1996; Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova) și *Îndoiala de sine* (1997) – afirmă un poet care cultivă lirica de meditație, celebrând sacralitatea pământului de acasă, rădăcinile și traiul firesc. Refractor la modele de avangardă, Romanciuc este însă modern prin sensibilitate și viziune, printr-un lirism paradoxal cu accente gnomice, obținute din poante de efect sau construcții oximoronice (*Răsai, soare, De parcă te ascultă Eminescu, Veșnicul mire, L-ați văzut pe Ianus?, Busuioc, Masca, Focul ascuns etc.*). A semnat și câteva plachete de versuri pentru copii, vădind o înțelegere subtilă a sufletului infantil.

Opera literară: *Genealogie*, 1974; *Citirea proverbelor*, 1979; *Dacă ai un prieten*, 1983; *Din tată în fiu*, 1984; *Mama coase-o floricea*, 1987; *Ce am pe suflet*, 1988; *Doi iezi*, 1990; *Urișul cu trei ochi*, 1991; *Note de provincial*, ediție îngrijită și prefață de Ion Ciocanu, 1991; *Un timp fără*

nume, 1996; *Îndoiala de sine*, 1997; *Un ochi-Un Oeil*, ediție bilingvă, ediție îngrijită de Valeriu Rusu, Constantin Manolache și Estelle Variot, 2000; *E toamnă, cad măștile*, 2001.

DUMINICĂ

Mihai veni
Al șaptelea pe lume.
Precum a șaptea vine
Duminica – Mihai.
În miez de iarnă –
Zi de înflorire:
Duminică în casă
Duminică în țară.
Duminică în grai.

Mihai, mereu copil
Al limbii noastre,
Cutrieră și-acum
păduri sunând din foi...
Copiii mei, voi creșteți
Cu Mihai odată,
Mihai, copiii mei,
Crește cu voi.

Nu poți să-ți iai
Din limba ta
concediu.
Duminica
e zi de lucru-n grai.
Duminica
este un nume-al clipei,
când sufletul
vorbește
cu Mihai.

Copii frumoși
ce vă veți naște mâine,
să țineți înflorită
duminica în grai.
Cu fiecare viață
trăită-n viața limbii
i-adăugăm o viață
copilului Mihai.

Făcând parte din generația de poeți care a debutat pe la mijlocul anilor 70, Vasile Romanciuc percepe folclorul precum și opera cronicarilor și a scriitorilor clasici români într-un mod personal, ce diferă de receptarea acestui patrimoniu de către colegii săi. Și, după cum menționa criticul literar Mihai Cimpoi, versurile lui V. Romanciuc sunt „lecții ale sufletului înstrăinat în istorie și terorizat de ea”. Acest lucru se observă și în poezia *Duminică*, unde autorul se adresează chipului nemuritor al Luceafărului poeziei noastre naționale.

Folosind faptul că Mihai Eminescu a fost al șaptelea născut în familia sa, autorul îl compară cu o zi de duminică, deci cu ziua a șaptea a săptămânii, și afirmă, inspirat, că este o duminică a graiului nostru matern. Poetul îi îndeamnă pe tinerii de astăzi să nu se dezică de graiul matern, să crească odată cu Mihai deoarece astfel crește și el odată cu ei. Adică, se stabilește o legătură trainică și o înțelegere reciprocă perfectă între Poetul nepereche, opera sa și toate generațiile de copii care vin din urmă. Ideea că limba maternă trebuie ocrotită, păstrată ca cea mai mare avere și folosită zilnic este redată în mod plastic prin versurile „ nu poți să-ți iai /din limba ta/ concediu”. Iar nemurirea lui Mihai Eminescu și a operei lui depinde de viața fiecărui dintre noi, trăită în numele limbii materne, al patrimoniului nostru național.

CURIOZITĂȚI...

Vasile Romanciuc este un poet sensibil și inteligent, un liric autentic, care practică o sinceritate cuceritoare în stare să pună în mișcare cele mai adânci straturi ale ființei noastre.

... este, înainte de toate, un poet al eticului cumpătat în înțelesul larg al cuvântului, întreaga lui creație de până acuma... înfățișându-se ca o pledoarie lucidă – pe calea omagii poetice – pentru omenie și demnitate, pentru statornicie și bunătate. Sinceră și luminoasă, fluentă și muzicală, cu cadențe de natură folclorică, și unele reminiscențe din poezia clasică, poezia lui Vasile Romanciuc exprimă atât cât simte poetul, iar ceea ce simte este exprimat prin formele lirice, sugestive. (*Mihail Dolgan*)

Vasile Romanciuc cultivă cu aceeași dezinvoltură toate tipurile de vers-clasic, liber, alb; orice formă ar avea versul său este sincer, muzical, încărcat de profunzimi etice și sentimentale, mișcat de o „inspirație coerentă”, „mioritică” (*Gheorghe Grigurcu*). Pe o linie care îl aproprie de Grigorie Vieru, el pledează pentru simplitatea și profunzimea limbajului afectiv, pentru rafinamentul expresiei și grația imagistică. Poetul nu s-a orientat niciodată spre mode contrafăcute, pe

el nu-l interesează în nici un fel spectacolul limbajului și formele lui exclusiviste, bătăliile moderniste. El este mereu egal cu sine, înțelegând poezia ca pe un mod de existență și de acțiune socială, ca pe un apel și ca un enunț. Tradiționalismul poeziei sale se manifestă mai mult decât în literă, fiind unul de substanță, al „beatitudinilor esențiale”, viziunea lirică și modalitățile de expresie sunt însă ale unui spirit eminentamente modern.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Efectuați lectura expresivă a versurilor de mai sus, păstrând tonul fundamental al poeziei.
2. Care sunt cuvintele marcate afectiv în contextul poeziei? Identificați-le și înscriseți-le în caiete. Explicați semnificația lor.
3. Sesizați semnificația următoarelor sintagme: „...în miez de iarnă – zi de înflorire...”, „...Duminica e zi de lucru-m grai...”, „sufletul vorbește cu Mihai.”, „...să țineți înflorită duminica în grai”.
4. Selectați și înscriseți în caiete figurile de stil cunoscute de voi. Ce rol au aceste figuri de stil în relevarea mesajului principal al poeziei?
5. Efectuați analiza prozodică a poeziei. Determinați tipul strofei, rima, ritmul și măsura versurilor în poezia dată.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Explicați semnificația versurilor „Mihai, mereu copil/al limbii noastre, cutreieră și-acum/păduri sunând din foi...”.
2. Ce sentimente și trăiri evocă poetul în poezia citită mai sus? Argumentați-vă răspunsul. Care sunt sentimentele voastre în urma lecturii acestei poezii?
3. Recitiți ultima strofă din poezie și explicați semnificația ei.
4. Cui se adresează poetul în această poezie? Care este apelul acestei adresări?
5. Amintiți-vă și alte poezii dedicate lui Eminescu studiate de voi și încercați să faceți o paralelă între ele.

REFLECTAȚI!

1. Analizați structura poeziei lui Vasile Romanciuc *Duminica*?
2. Ce semnificație are titlul acestei poezii? Puteți propune și alte variante? Înscriseți în caiete câteva variante de titlu și motivați-vă alegerea.
3. Ce particularități artistice folosește autorul pentru a reda ideea

centrală a poezii?

4. Cum este prezentat Luceafărul poezie noastre în această poezie?
5. Cum apreciați sentimentele și trăirile poetului redată în poezia de mai sus? Motivați-vă răspunsul.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați poezia lui Vasile Romanciuc și recitați-o expresiv în clasă.
2. Pregătiți și prezentați în clasă o comunicare despre Eminescu la Cernăuți.
3. Citiți și alte poezii din creația lui Vasile Romanciuc și încadrați poezia *Duminică* în contextul literar al acestui poet.
4. Realizați o compunere, având ca temă o sintagmă din poezia lui Vasile Romanciuc.
5. Vă place marea? Scrieți o compunere în care să descrieți o duminică la mare. Caracterizați marea în diferite ipostaze ale ei.

VASILE TĂRÂȚEANU (1945 - 2022)

Scriitor și publicist român din Ucraina, născut la 27 septembrie 1945 în satul Sinăuții de Jos, raionul Adâncata (Hliboca) din regiunea Cernăuți, Vasile tărâțeanu a fost unul dintre cei mai prolifici și activi oameni de cultură din Bucovina.

Este fiul Elenei (născută Puiu) și al lui Dumitru Tărâțeanu, țărani. Primele învăță la Cernăuți (1961-1964). Devine student la Facultatea de Filologie a Universității cernăuțene, dar obligat să efectueze stagiul militar, va întrerupe

cursurile și le va absolvi în 1972. Lucrează în redacția cotidianului „Zorile Bucovinei” (1969–1981), ulterior trece la Redacția emisiunilor în limba română de la postul de radio Kiev (1981–1991). Fondator și redactor al gazetei „Plai românesc” (1990–1994). Va înființa, în anii următori, alte publicații: „Arcașul”, „Curierul de Cernăuți” și, din 1999, „Junimea”.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Ucraina (1988), al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1997) și al Uniunii Scriitorilor din România (1997). Face parte dintre inițiatorii revistei „Glasul Bucovinei” (1994), unul dintre conducătorii Editurii „Alexandru cel Bun” și președinte (din 2000) al Fundației „Casa Limbii Române” din Cernăuți.

Debutează în presa locală cu versuri în 1962. Mai colaborează la „Concordia”, „Bucovina”, „Glasul Bucovinei”, „Literatura și arta”, etc., precum și la numeroase alte periodice din Ucraina și Serbia.

Prima carte, „Harpele ploii, i-a apărut în 1981, fiind urmată de altele, în care și-a strâns fie poeziile, fie producția publicistică, în care abordează diverse probleme ale comunității românești din nordul Bucovinei. Este membru de Onoare al Academiei Române.

Lirica lui Vasile Tărățeanu izvorăște din cele mai sincere și diverse sentimente ale autorului și, *„în numele unor speranțe nestinse, poetul (în creștere, după noi) se așază, voit, într-un plan secund, eliberând energii nedomolite pentru ceea ce ține de un necesar și admirabil eroism cultural...”* (Adrian Dinu Rachieru).

„Poezia cu rimă a lui Vasile Tărățeanu are nevoie de procedeele repetiției pentru a crea atmosferă”, spune criticul literar Ștefan Hostiuc în volumul „Scriitori români din nordul Bucovinei”. Practicată, în paralel, poezia fără rimă se bizuie mai puțin pe tehnicile incantației, ale exaltării magice a cuvântului. Ea încearcă să descopere, prin ritm interior și poantă semantică, alte resorturi care să miște sufletul”.

Vasile Tărățeanu a decedat la 8 august 2022 și este înmormântat la cimitirul central din orașul Cernăuți.

CURIOZITĂȚI...

1. Vasile Tărățeanu a fost al doilea Membru de Onoare al Academiei Române, originar din regiunea Cernăuți după Grigore Bostan.
2. A fost o figură emblematică nu doar ca poet, dar, mai întâi de toate, ca un mare patriot, promotor al culturii române al meleagurilor noastre.
3. Vasile Tărățeanu, împreună cu confracții săi de condei, a promovat și menținut flacăra românismului în Bucovina timp de peste jumătate de secol prin activitatea perpetuă și prin dragostea pentru limba și tradițiile noastre.

4. Poezia *Fiului* este o dedicație fiului său Marcel care a decedat la o vârstă fragedă, fiind student la Universitatea din Suceava.
5. Fiind președinte al Centrului Cultural Român Eudoxiu Hurmuzache din Cernăuți, a inițiat o sărbătoare a neamului nostru sub denumirea Parada portului popular românesc, care mai apoi a fost preluată și de alte etnii.

FIULUI

Pe drumurile vieții
mereu să te-nsoțească
și dragostea de glie
și vorba românească.

Să nu te temi că-n lume
vei fi sărac cu ele
și-n fața altor neamuri
să nu bați temenele.

Că nu ești de pripas
în acest colț de țară.

La fel și a ta limbă-i
din latinească viță
c-au plămădit-o-n vreme
păștori de Mioriță.

Și de-a vorbit în ea
un Ștefan Sfânt și Mare
și-un Eminescu vecinic –
puțin e asta oare?

Iată de ce, copile,
eu nu-ți doresc alt bine
decât de neam și limbă
să nu-ți fie rușine.

Și-n sufletul tău tânăr
atât vreau: să renască
și dragostea de glie
și vorba românească.

Și-apoi te uită cine
îți zice de ocară:

că nu ești băștinaș
în glia ta străveche
pe care-au consfințit-o
Neculce și Ureche?

E a ta de mai-nainte,
din negură de ani,
că neamul ți se trage
din daci și din romani.

◀ ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Poezia lui Vasile Tărâțeanu este ancorată în realitatea nordbucovinenilor atât prin tematică, prin gândurile exprimate, cât și prin limbajul simplu, prin metaforele ce sugerează cititorului dorința autorului de a lăsa urmașilor (în cazul nostru – fiului) cele mai mari averi: limba maternă, dragostea de neam, demnitatea omenească.

Autorul simte cu toate fibrele că legătura cu glia natală, cu istoria

milenară a Bucovinei este un izvor nesecat de bunătate sufletească, de energie pentru a înfrunta toate furtunile. Or, cunoaștem din istorie că străbunii noștri – dacii și romanii – au fost neamuri de adevărați eroi, care și-au apărat glia cu prețul vieții.

Limba română, ca limbă din familia latină, trebuie să fie ocrotită și îmbogățită, deoarece în ea au vorbit domnitorii Țării, cei mai mari poeți și personalități istorice ale poporului nostru. Și autorul îi poruncește fiului să nu se rușineze și să vorbească în limba sa maternă, în limba neamului.

Poetul redă în imagini poetice, într-un limbaj simplu gândul că demnitatea de om impune, în mod obligatoriu, respectul pentru istoria țării și cunoașterea ei. Neavând rădăcini în pământul natal și în istoria neamului orice om devine un fir de nisip care se pierde în imensitatea globului pământesc, în miile și miile de neamuri și etnii.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți cu atenție poezia. Respectați normele citirii expresive. Selectați cuvintele necunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului.
2. Selectați și înscrieți în caiete cuvintele marcate afectiv în această poezie. Explicați-le.
3. Identificați mijloacele artistice care, după cum credeți, contribuie la redarea conținutului de idei și sentimente.
4. Comentați versurile lui Vasile Tărâțeanu? Ce sentimente personale deduceți din ele?
5. Determinați rima, ritmul și măsura versurilor a acestei poezii.
6. Cum se încadrează poezia lui Vasile Tărâțeanu în contextul poeziei moderne românești?

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Ce gânduri și ce povețe adresează autorul celui, căruia îi este dedicată poezia? Formulați-le și înscrieți-le în caiete.
2. Ce sentimente și trăiri sufletești desprindeți din conținutul acestei poezii? Cum sunt redade ele?
3. Ce lucruri sunt considerate de poet sfinte și demne de urmat? De ce? Argumentați.
4. Ce-i dorește autorul copilului? De ce credeți că anume aceste lucruri?
5. Ce înseamnă ele pentru voi? Argumentați-vă răspunsul.
6. Care este mesajul principal al acestei poezii?

REFLECTAȚII

1. Ce figuri de stil predomină în această poezie? Argumentați cu citate din text.
2. Ce semnificație are sintagma „... mereu să te-nsoțească / și dragostea de glie / și vorbă românească” ?
3. Ce tip de strofă folosește autorul în poezia dată?
4. Cum este structurată poezia lui Vasile Tărățeanu? Exemplificați.
5. Cui i se adresează poetul? Care este ideea principală ce o desprindem din această adresare? Formulați-o și înscrieți-o în caiete.

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați poezia *Fiului* de Vasile Tărățeanu și recitați-o expresiv.
2. Citiți și alte poezii din creația lui Vasile Tărățeanu și încadrați poezia *Fiului* în contextul literar poetului. Ce cunoașteți despre opera literară a acestui poet?
3. Realizați o comunicare despre activitatea lui Vasile Tărățeanu și rolul lui în dezvoltarea literaturii și culturii din Bucovina.
4. Efectuați o dezbatere despre rolul literaturii bucovinene în contextul literaturii române. Citiți exăresi câteva poezii din creația poetilor bucovineni.

VASILE LEVIȚCHI (1921– 1997)

Născut la 15 noiembrie 1921 în comuna Carapciu pe Siret (azi în regiunea Cernăuți, Ucraina) din părinți țărani, Vasile Levițchi a lăsat în urma sa o operă literară valoroasă.

După absolvirea Institutului Pedagogic din Bălți (1959), activează în învățământul primar, secundar, apoi, câțiva ani la Catedra de Filologie Română și Clasică a Universității din Cernăuți.

Primele încercări literare datează de prin anii 1950–1960 (versuri, proză scurtă, publicistică). În anul 1959 îi apare primul volum de versuri la Chișinău, iar ulterior a mai semnat zeci de cărți de poezie, proză umoristică, publicistică, dintre care amintim „*Grâu și cântec*”, „*Versuri*”, „*La izvoarele Siretului*”, „*Inima*

iarăși”, „Întârziere de-o viață”, „Se destrăma o noapte albă”, „Adaos la cartea de vise”, „Punte spre un mal inexistent”.

În anii cât a condus colectivul redacției ziarului regional „Zorile Bucovinei” publicația a devenit un sprijin inestimabil (chiar în pofida restricțiilor regimului comunist) pentru învățători și alți intelectuali în procesul de educare a copiilor în spiritul moralei, dreptății și demnității umane.

Rămas fără lucru, nevoit să demisioneze din învățământ cu șase ani înainte de vârsta pensionării, ca urmare a unor divergențe cu oficialitățile locale în privința drepturilor minorității românești, a tradus un șir de cărți din literatura rusă și cea ucraineană pentru editurile din Chișinău.

În 1991 se stabilește cu traiul la Chișinău, Republica Moldova, unde se stinge din viață la 21 octombrie 1997.

Premii literare și alte distincții: Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, premiul Societății literare „Iancu Flondor” din Rădăuți, Premiul literar „G. Bacovia” (Bacău); ordinul „Gloria Muncii” și titlul onorific „Maestru Emerit în Arte” (Republica Moldova).

Vasile Levițchi „este un poet structural romantic, care trece întregul univers „prin inimă”, adevărata cutie de rezonanță, și care-și propune ca să transgreseze realul printr-un vis pur și eliberator” (Mihai Cimpoi). Poezia lui „are un suport existențial sigur, actul creator este susținut de o motivație umană; nostalgiile, visătorile nocturne, decorurile sunt impregnate de un discret parfum autobiografic.(...) Fiind un intelectual rafinat, de o adevărată noblețe a spiritului, scriitorii din generațiile tinere îl simțeau apropiat sufletește și-l considerau „de-al lor”. (Arcadie Suceveanu). Ca poet Vasile Levițchi „ aparține – spiritual – tuturor generațiilor care s-au succedat în septentrionala Bucovinei în ultima jumătate de secol”. (...) „Zbuciumat ca marea și statornic în neclintirea sa ca muntele, toposul bucovinean dă configurație întregii poezii levițchiene, e mai mult decât un peisaj, e o paradigmă” (Ștefan Hostiuc).

CURIOZITĂȚI...

1. Vasile Levițchi a fost nu doar poet, prozator și traducător. A fost director de școală în satul Sinăuții de Jos, profesor universitar la Uneversitatea de Stat din Cernăuți și redactor-șef la ziarul *Zorile Bucovinei* din Cernăuți.
2. Poezia ideală și absolută în toată amploarea ei, Vasile Levițchi a găsit-o în opera lui Mihai Eminescu, acesta fiind un model excepțional de patriot și artist.
3. Vasile Levițchi este mentorul unei generații solide de scriitori bucovineni: Vasile Tărățeanu, Simion Gociu, Ilie Tudor Zegrea, Ștefan

Hostiuc, Arcadie Suceveanu, Ilie Motrescu etc. Cenaclurile literare la care s-au lansat toți poeții bucovineni ai acelei generații aveau loc chiar în casa lui Vasile Levițchi.

4. poezia Cuvânt pentru Luceafăr a fost scrisă în urma unei călătorii pe urmele lui Eminescu la Cernăuți;
5. poeziile lui Vasile Levițchi sunt de un rafinament rar întâlnit printre poeții români de la acea generație;
6. în satul de baștină a lui Vasile Levițchi, Carapciu pe Siret, ani de-a rândul a gost organizat festivalul „Vasile Levițchi” decătrec Societatea Scriitorilor Români din Cernăuți și liceul Mihai Eminescu din Carapciu.

CUVÂNT PENTRU LUCEAFĂR

Teii vechi din Bucovina
Te-au văzut, te știu, te simt
Și-nfloresc, a câta oară,
Prin pădurea de argint.
Teii mari, străjeri de drumuri,
Te-mbiau la umbra deasă,
Când mi-ai cunoscut meleagul,
Când porneai pe jos acasă.

Codrii se mai țin și-acum
Și te-ndeamnă să rămâi,
Să te culci lângă izvoare
Și cu brațul căpătâi,
Să cutremuri dus pe gânduri
Prin desișul de făget,
Îngânat de glas de ape,
Ca pe-atunci fiind băiet.

O, de-ai ști ce multe zâne
Te-îndrăgiră pe la noi!
Toate-ți poartă-n suflet chipul,
Umbra ochilor vioi,
Glasul tău l-ascultă-n versuri,
Cum le murmuri, cum le-ngâni,
Cartea ta, înfiorare,
Și-o apasă peste sânii.

Graiul nostru-n țesătura-i
Are flori din graiul tău,

De la tine-nvață-a-și spune
Dorul fiecă flăcău,
Și cu cât se-nșiră anii
De când nu mai ești pribeag,
Tot mai tânăr, mai al nostru,
Tu ne ești așa de drag!

Că de porți pe frunte pală
Mândru-al nemurii nimb,
Nu te-nstrăinezi de oameni
Nici în spațiu, nici în timp.

*Statuia lui Mihai Eminescu
(Cernăuți) Sculptor Dumitru
Gorșcovschi*

Te simțim atât de-aproape,
Lângă noi, deși departe,
Tu, Luceafăr de lumină,
Peste vremuri, peste moarte!

◀ IMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Vasile Levițchi este unul dintre cei mai valoroși scriitori români din Bucovina care ne-a lăsat drept moștenire graiul simplu, dar atât de curat al ținutului nostru, vorba înțeleaptă și metafora profundă a versului său.

Poezia *Cuvânt pentru Luceafăr* este un elogiu adus marelui Eminescu, o odă în care poetul își mărturisește dragostea și admirația pentru cel care este steaua poeziei românești.

Autorul relevă mirificul ținut al Bucovinei unde tânărul Mihai a însușit primele lecții date de viață și a așternut pe hârtie sentimentele sale cele mai sincere, curate și sacre.

Poezia lui Vasile Levițchi este o frescă a liricii eminesciene care trece peste timpuri și care va rămâne veșnică, precum veșnici sunt codrii bucovineni și stelele ce lucesc deasupra acestui ținut de basm.

Poetul folosește o varietate de mijloace și procedee artistice pentru a reda frumusețea versului eminescian.

În poezia *Cuvânt pentru Luceafăr* autorul face referire la multe dintre operele lui Mihai Eminescu pentru a ne demonstra încă odată ce înseamnă pentru noi, românii din Bucovina, Eminescu și poeziile lui.

Firul principal, pe care-l desprindem din întreaga poezie, e că noi, românii, suntem în trup și în suflet legați de Marele Eminescu, el devenind o călăuză prin milenii pentru fiecare generație.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

◀ VALORIFICAREA TEXTULUI ▶

1. Citiți expresiv poezia *Cuvânt pentru Luceafăr*, păstrând tonul fundamental. Selectați cuvintele marcate afectiv și înscrieți-le în caiete. Explicați sensul acestor cuvinte.
2. Identificați figurile de stil din această poezie și înscrieți-le în caiete. Care dintre ele este predominantă?
3. Care este mesajul ce ni-l transmite poetul prin această poezie? Determinați conținutul ideatic al poeziei. Formulați câteva idei principale și înscrieți-le în caiete.
4. Copiați în caiete primele două versuri din poezie și stabiliți măsurarea lor. Comentați.

5. Analizați poezia din punct de vedere prozodic. Identificați tipul strofei, rima și ritmul.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Ce sentimente și emoții ne trezește această poezie? Ce v-a impresionat cel mai mult în ea? Argumentați-vă răspunsul.
2. Ce expresii și motive din lirica lui Eminescu le regăsim în poezia *Cuvânt pentru Luceafăr*? De ce credeți că autorul utilizează aceste expresii în poezia sa?
3. Argumentați că poezia lui Vasile Levițchi este un elogiu adus marelui Eminescu.
4. Care este semnificația titlului acestei poezii? Argumentați
5. Explicați ce sens au expresiile: „teii... străjeri la drumuri”, „desișul de făget”, „îngânat de glas de ape”, „mândru-al nemurii nimb”.
6. Cum își exprimă poetul trăirile proprii și ce înseamnă pentru el Marele Eminescu?

EXERCIȚII. APLICAȚII

1. Memorizați poezia lui Vasile Levițchi *Cuvânt pentru Luceafăr* și organizați un concurs-recital în clasă.
2. Realizați o comunicare despre poetul Vasile Levițchi, studiind individual materiale despre viața, activitatea și creația literară a acestui poet bucovinean.
3. Ilustrați conținutul poeziei studiate într-un mic comentariu literar.
4. Citiți și alte poezii din creația lui Vasile Levițchi și discutați-le în clasă.
5. Discutați despre Vasile Levițchi, nu doar ca despre poet, dar și ca profesor universitar, ziarist și traducător. Informați-vă adăugător.
6. Realizați o compunere pe tema: „*din Bucovina, Te-au văzut, te știi, te simt...*”

ILIE TUDOR ZEGREA (1949 – 2022)

„Cea mai împlinită voce lirică a Bucovinei...”

Mihail Iordache

Ilie Tudor Zegrea s-a născut la 3 iunie 1949 în satul Sinăuții de Jos, raionul Hliboca (Adâncata) regiunea Cernăuți, Ucraina într-o familie de țărani. Poet, ziarist, publicist, traducător, personalitate marcantă a culturii și literaturii române din Bucovina, a fost unul dintre cei mai talentați poeți din Bucovina de nord.

În 1966 a absolvit școala medie din Tereblecea, iar în 1979 – Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Cernăuți.

Între anii 1996–2009 a lucrat în redacția ziarului regional „Zorile Bucovinei” și în redacția emisiuni în limba română a Companiei regionale Cernăuți pentru TV și radiodifuziune. A debutat cu versuri în 1963 în presa din Chișinău. Editorial a debutat în 1977 cu placheta de versuri „*Timpul ierbilor*”. A mai publicat volumele: „*Singur în septembrie*” (1983), „*Crinul îngândurat*” (1986), „*Singurătatea Apocalipsei*” (ed. „Eminescu, București, seria Poeți Români Contemporani, 1998), „*Ștergând lacrimile Singurătății*” (2012), „*Cultivatorii de iluzii*” (seria *Opera Omnia*, Iași, 2013), „*Deschideți fereastra că ninge*” (2014) ș.a.

A fost membru al Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina (1986), membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1994) și membru al Uniunii Scriitorilor din România (1996), membru fondator și președinte (1990) al Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu” din regiunea Cernăuți, președinte al Societății Scriitorilor Români din Cernăuți, redactor șef al revistei „Septentrion literar”.

Premii literare: Premiul „G. Bacovia” al revistei „Ateneu” (Bacău, 1993), Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1999 și 2013), Premiul Societății Scriitorilor Bucovineni (Suceava, 2000), Marele Premiu „Nichita Stănescu” al Serilor de poezie de la Desești (Maramureș, 2013) ș.a.

A decedat la 24 octombrie 2022 și este înmormântat în satul de

baștină Sinăuții de Jos, aceasta fiind ultima dorință a poetului. În toamna anului 2023 confrății din Maramureșul românesc au instituit Premiul pentru Literatură în cadrul Festivalului de poezie de la Desești, aducând în acest mod un omagiu pios poetului cernăuțean și înveșnicindu-i memoria.

„Ilie T. Zegrea cultivă o poezie pătrunsă de un fior elegiac, de „o aleasă eleganță a versului, ce parcă vine să convingă că își face ucenicia la vibrația versului eminescian”. (Anatol Ciocanu).

„Poeziile lui „sunt grațioase și tulburătoare. Ele aparțin cuiva care a înțeles mai mult decât poate suporta o ființă omenească și care, ca să uite, face din viață un spectacol” (Alex Ștefănescu).

„Încă insuficient cunoscut în țară, datorită, în bună măsură, mării sale modestii, Ilie Tudor Zegrea este cea mai împlinită voce lirică a Bucovinei de dincolo și unul dintre talentele autentice pe care provinciile de peste granițe le-au dăruit literaturii române.” (Mihail Iordache).

„Ilie T. Zegrea este un poet „de o asprime și de o sobrietate a expresiei care-l singularizează nu numai între confrății din Bucovina nordică, dar și în spațiul general românesc” (...) Versul lui are accente „nemaiaținse de vreun poet român din afara actualelor granițe ale Țării, exceptându-l, poate, pe Grigore Vieru”. (Theodor Codreanu).

EMINESCU-I TOT CE-AVEM MAI SFÂNT

Pe pământul Daciei străbune
Frământat cu lacrimi și dureri
Eminescu vine să ne-adune
Într-un gest al mării noastre vreri.

Am visat mereu o altă soartă
Pe acest frumos, străbun pământ.
Eminescu-i steaua ce ne poartă,
Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt.

Cât va arde-n candelă uleiul
Ca un mugur viu din veac în veac,
Să păzim izvoarele și teiul
Că ne sunt duminică și leac.

Stau Carpații-n zări de-o veșnicie
Lângă neamul, păzit de grai,
Sufletul în noi se reînvie
Ca în versul Domnului Mihai.

Bustul lui Eminescu din curtea casei lui Aron Pumnul de la Cernăuți.

Am visat mereu o altă soartă
Pe acest frumos, străbun pământ.
Eminescu-i steaua ce ne poartă,
Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt.

▶ ÎMBOGĂȚIȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! ▶

Ca și pentru generațiile de scriitori români din perioada interbelică a secolului XX, chipul marelui Mihai Eminescu, viața și opera lui constituie un reper și pentru poeții care au debutat în anii 70 ai secolului trecut. E vorba și de bucovinenii Arcadie Suceveanu, Simion Gociu, Vasile Tărățeanu ș.a.

Poezia lui Ilie Tudor Zegrea *Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt* constituie atât un omagiu adus marelui înaintaș, cât și un apel adresat contemporanilor de a păstra vie în suflet imaginea lui Mihai Eminescu, viața căruia este legată indisolubil de ținutul nostru și de frumosul oraș Cernăuți și de a ne pătrunde de fiorul poeziei lui.

Poetul ne îndeamnă să studiem istoria plaiului natal, urmele strămoșilor noștri daci care ne-au lăsat moștenire un pământ scump, frământat „cu lacrimi și dureri”, pe care a venit Eminescu să ne adune la un loc, într-o dorință fierbinte de a supraviețui oricăror vicisitudini.

Pentru a accentua importanța limbii materne, a tradițiilor și obiceiurilor strămoșești în viața unui popor, autorul face o paralelă cu veșnicia munților Carpați care străjuiesc zările și care parcă ne îndeamnă să ne păstrăm demnitatea, curajul, lumina din candelă, care este asemenea versului eminescian. Iar Marele Mihai Eminescu este „steaua ce ne poartă” ca o călăuză, luminându-ne calea și speranțele la o viață mai bună, mai demnă.

CURIOZITĂȚI...

1. Ilie Tudor Zegrea este considerat în arealul poeziei românești „cea mai împlinită voce lirică a Bucovinei” și unul dintre talentele autentice pe care regiunea Cernăuți a dat-o literaturii române.
2. Primele versuri Ilie Tudor Zegrea le-a scris când era elev la școala din satul natal Sinăuții de Jos, iar îndrumător i-a fost directorul acelei școli, mai târziu, omul de cultură și poetul Vasile Levițchi.
3. Poetul a iubit foarte mult să citească, deaceea, uneori era nevoit să se ascundă în podul casei, unde își găsea refugiu, pentru ca tata sau mama să nu-l trimită la câmp sau la alte treburi casnice.
4. Ilie Tudor Zegrea a fost unul dintre cei mai devotați apărători ai limbii materne, ai culturii și literaturii noastre, deaceea a înființat,

împreună cu alți scriitori *Societatea Scriitorilor Români din Cernăuți* pe care a condus-o până în anul 2022.

5. Anotimpul iubit al poetului Ilie Tudor Zegrea a fost toamna. Acest anotimp este descris în foarte multe poezii ale lui I. Tudor Zegrea, iar floarea iubită a fost crinul, având chiar și un volum de versuri *Crinul îngândurat*.
6. Ilie Tudor Zegrea a fost și un ziarist cu renume, ani de-a rândul fiind redactor-șef la *postul de radio Cernăuți*, iar vocea lui inconfundabilă aducea în casele oamenilor nu doar noutăți, dar și o fărâmă de speranță și încredere că neamul nostru mai există pe aceste pământuri.
7. Îndeletnicirile preferate ale poetului erau lectura, pescuitul, culesul ciupercilor și, nu în ultimul rând, discuțiile cu oamenii simpli de la țară, pe care îi considera cei mai statornici și înțelepți. Și-a iubit nespuse de mult satul natal, deaceia prefera să fie mereu printre oamenii satului, atât de sărbători, cât și în zile obișnuite.

ACTIVITĂȚI DE POST-LECTURĂ

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Citiți expresiv poezia *Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt*, respectând tonul fundamental al acesteia.
2. Identificați cuvintele necunoscute și explicați-le cu ajutorul dicționarului. Cum ați comenta limbajul poeziei?
3. Argumentați, cu citate din text, sintagmele care prezintă sensuri reale și sensuri figurate. De ce folosește poetul astfel de elemente?
4. Selectați și înscrieți în caiete figurile de stil cunoscute de voi. Explicați-le sensul. Alcătuiți cu unele dintre ele câteva enunțuri.
5. Atestați mijloacele artistice care contribuie la redarea mesajului principal al poeziei.
6. Analizați poezia din punct de vedere al versificației. Determinați tipul strofei, rima, ritmul și măsura versurilor a acestei poezii.
7. Recitați ultima strofă din poezie și comentați-o. Argumentați semnificația ei.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA!

1. Care sunt sentimentele și trăirile eroului liric pe care le desprindem din conținutul acestei poezii? Argumentați-vă răspunsul.
2. Ce înseamnă pentru autor numele lui Eminescu? Dar pentru voi? Faceți o paralelă între sentimentele expuse de autor și ale voastre. Ce există comun între ele?

3. Care este mesajul principal de idei pe care-l desprindem din lectura acestei poezii? Formulați-l și înscrieți-l în caiete.
4. Ce cuvânt se repetă pe parcursul întregii poezii? De ce credeți că poetul recurge la acest procedeu? Cum se numește acest procedeu?
5. Selectați din textul poeziei mijloacele artistice folosite de poet pentru a-și exprima sentimentele.
6. Comentați titlul poeziei lui Vasile Tărâțeanu. Ați putea da un alt titlu? Argumentați-vă răspunsul.

ACTIVITATE INTERDISCIPLINARĂ

REFLECTAȚI!

1. Care sunt sintagmele prin care își exprimă autorul dragostea și pietatea față de Marele Eminescu? Înscrieți aceste cuvinte în caiete.
2. Prin ce este semnificativ versul „... *Eminescu vine să ne-adune / Într-un gest al mării noastre vreri.*”? Comentați aceste versuri.
3. Ce motive eminesciene întâlnim în poezia lui Ilie Tudor Zegrea? Înscrieți-le în caiete.
4. Ce valori etice, morale desprindem din poezia *Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt?*
5. Ce alte poezii dedicate lui Eminescu ați mai studiat? Faceți o paralelă între ele.

FOLOȘIȚI-VĂ IMAGINAȚIA!

1. În urma lecturii poeziilor de mai sus, redactați un text argumentativ cum se încadrează lirica bucovineană în contextul literaturii române contemporane.
2. Poezia *Scrisoare mamei. De Anul Nou* concentrează liric o expresie vibrantă a dragostei față de mamă. Comentați această idee într-un text de volum mic.
3. Poeziile lui Vasile Levițchi și Ilie Tudor Zegrea sunt dedicate Marelui Eminescu. Comentați-le în paralel, dându-le fiecărei în parte o apreciere proprie.
4. Ce figuri de stil predomină în poezia lui Nicolae Labiș? Argumentați-vă răspunsul cu citate din text.
5. Prin ce procedeu artistic este recreată atmosfera de basm a sărbătorilor de iarnă din poezia lui Nicolae Labiș?
6. Ce este metonimia? Aduceți câteva exemple de metonimii.
7. Cum este structurată poezia lui Vasile Levițchi *Cuvânt pentru Luceafăr?* De ce credeți că poetul i-a dat anume acest titlu?

8. Titlul poeziei lui Ilie Tudor Zegrea este o afirmație. Comentați-o într-un text de volum mic.
9. Operele studiate mai sus aparțin genului liric. Care sunt particularitățile acestui gen literar?
10. Comentați una dintre poeziile studiate mai sus și motivați-vă alegerea.
11. Ce procedee artistice folosesc autorii poeziilor studiate pentru a prezenta chipul lui Eminescu?

EXERCIIII. APLICAȚII

1. Memorizați poezia lui Ilie Tudor Zegrea *Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt* și recitați-o expresiv în clasă.
2. Citiți și alte poezii din creația lui Ilie Tudor Zegrea și încadrați opera studiată în contextul literar al poetului.
3. Realizați o compunere cu titlul „*Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt*”.
4. Pregătiți o comunicare despre activitatea lui Ilie Tudor Zegrea ca poet și ziarist.
5. Realizați o dezbatere în care să vorbiți despre valoarea poeziei eminesciene în contextul literaturii moderne.

Mihai Eminescu

RECAPITULARE FINALĂ

1. Explicați, prin argumente, noțiunea de literatură. Cum se încadrează literatura în contextul celorlalte arte?
2. Ce este folclorul? Ce opere populare ați studiat până acum? Dați o definiție baladei populare.
3. Ce genuri literare sunt prezente atât în literatura populară, cât și în cea cultă? Definiți fiecare gen în parte.

4. Ce este autorul operei literare și ce este naratorul? Faceți o distincție între acești doi termeni. În care gen literar, de regulă, apare naratorul?
5. Care sunt criteriile de bază ale genului liric? Argumentați, bazându-vă pe operele studiate.
6. Comentați motivul comuniunii om – natură în textele studiate pe parcursul anului.
7. Numiți câteva opere literare studiate sau citite individual care au ca temă copilăria și comentați cum este interpretată această temă în fiecare aparte.
8. Ce sunt figurile de stil? Amintiți-vă câteva dintre ele și exeplificați cu citate din textele studiate.
9. Cărui gen literar aparține poemul? Care sunt caracteristicile principale ale poemului eroic? Ce poeme eroice ați studiat?
10. Cum se numește specia literară în care se comunică un adevăr general, cu semnificații de morală?
11. Ce moduri de expunere cunoașteți? Explicați fiecare noțiune în parte și exemplificați cu citate respective din textele studiate.
12. Ce este versificația? Care sunt componentele versificației? Explicați fiecare noțiune în parte.
13. Care este diferența dintre roman, povestire și nuvelă? Argumentați cu exemple concludente.
14. Ce poezii dedicate lui Eminescu ați studiat pe parcursul anului? Cui aparțin ele? Ce știți despre autorii acestor opere? Recitați una dintre ele.
15. Definiți noțiunea de roman de aventuri.
16. În ce mod autorul își transpune gândurile și sentimentele în genul epic? Dar în cel liric? Faceți o generalizare, prin argumente clare, ale acestor două genuri.
17. Ce este alegoria? Numiți câteva opere studiate în care această figură de stil este preponderentă.
18. Care sunt caractesticile poemului eroic? Argumentați cu citate din operele studiate.
19. Care este rolul psalmilor biblici în contextul literaturii culte? Prin ce se deosebește psalmul biblic de psalmul cult?
20. Ce este rima? Ce tipuri de rimă cunoașteți? Exemplificați.

LECTURĂ INDIVIDUALĂ
VASILE ALECSANDRI
NOAPTEA SFÂNTULUI ANDREI

Zgomot trist în câmp răsună!
Vin strigoii, se adună,
Părăsind a lor sicrie.
Voi, creștinelor popoare,
Faceți cruci mântuitoare,
Căci e noaptea-ngrozitoare,
Noaptea Sfântului Andrei!

Vântul suflă cu turbare!
A picat stejarul mare,
Cerul s-a întunecat!
Luna saltă-ngălbenită,
Printre nouri rătăcită,
Ca o luntre părăsită
Pe un ocean turbat.

Bufnele posomorâte,
În a lor cuiburi trezite,
Țipă cu glas amorțit.
Lupii urlă împreună,
Cu ochi roși țintiți la lună,
Câmpul geme, codrul sună,
Satan pe deal s-a ivit!

Iată-! iată, Satan vine,
Răzbătând prin verzi lumini,
Pe-un fulger scânteietor.
Umbre, stafii despletite,
Cucuveici, iele zburlite
Și Rusaliile pocite
Îl urmează ca un nor!

Sus, pe turnul fără cruce,
Duhul-rău zbierând se duce,
Și tot turnul s-a clintit!
Miezul nopții-n aer trece
Și, lovind arama rece,
Ore negre douăsprezece
Bate-n clopotul dogit.

Strigoimea se-ndesește,
Horă mare învârtește
Lângă turnul creștinesc.
Iar pe lângă alba lună
Nouri vineți se adună,
Se-mpletesc într-o cunună
Și împrejur-i se-nvârtesc.

Voi, cu suflete curate,
Cu credinți nestrămutate,
Oameni buni, femei, copii!
Voi, creștinelor popoare,
Faceți cruci mântuitoare,
Căci e noaptea-ngrozitoare,
Noaptea Sfântului Andrei!

Acum iată, pe mormânturi,
Clătinați, bătuți de vânturi,
Toți strigoi s-au lăsat.
Așezați într-un rond mare,
Adânciți în întristare,
Pe sicriu-și fiecare
Oasele-și a rezemat.

Unul zice: Eu în viață
Cu o mână îndrăzneță
Multe drepturi am răpit!
Răpit-am pâinea de hrană
Unei gingașe orfană
Ce, pierdută și sărmană,
În mizerie-a pierit!

Altul zice: Eu în lume
Am avut putere, nume,
Căci am fost stăpânitor!
Dar în oarba-mi lăcomie,
Pentru-o seacă avuție,
Am împins în grea urgie
Pe sărmanul meu popor!

Altul zice: Eu în țară
Fost-am o cumplită fiară,
Plină de amar venin!
Împotriva țării mele
Făptuit-am multe rele,
Și-am legat-o în lanțuri grele
Și-am vândut-o la străin!

Foc și ură-n veșnicie
Pe voi cadă, pe voi fie!

Strigă-atunci un glas ceresc.
Și pe loc cad în morminte
Păcătoasele-oseminte.
Iar pe zidurile sfinte
Trece-un foc dumnezeiesc!

JONATAHAN SWIFT **CĂLĂTORIILE LUI GULLIVER**

Partea I Călătoria în Lilliput Capitolul I

Câteva cuvinte ale autorului despre el însuși și familia sa. Primele îndemnuri la călătorie. Naufragiază și scapă cu viață, înotând. Ajunge cu bine la țărmul Lilliputului. E luat prizonier și dus în interiorul țării.

Tatăl meu avea o mică moșie în Nottinghamshire; eu eram al treileadin cei cinci fii ai săi. La vârsta de patrusprezece ani el m-a trimis la colegiul Emanuel din Cambridge, unde am stat trei ani, văzându-mi de învățătură cu mare sârguință; cum însă întreținerea mea, cu toate că mi se trimiteau foarte puțini bani, era prea costisitoare pentru bruma noastră de avere, am fost dat în ucenicie la domnul James Bates, un vestit chirurg din Londra, la care am lucrat patru ani. În acest răstimp, primind din când în când mici sume de bani de la tatăl meu, i-am cheltuit învățând navigația și alte părți ale matematicii, folositoare celor ce-și pun în gând să călătorească, lucru pe care nădăjduiam să-l realizez mai devreme sau mai târziu. După ce am plecat de la domnul Bates, m-am înapoiat în casa tatălui meu, unde, cu ajutorul lui, al unchiului

John și al altor câtorva rude, am obținut patruzeci de lire și totodată, făgăduiala că voi primi treizeci de lire pe an, necesare pentru întreținerea mea la Leyda.

Acolo am studiat medicina vreme de doi ani și șapte luni, știind cât de bine o să-mi prindă această știință în călătorii îndelungate. Curând după întoarcerea mea de la Leyda, bunul meu dascăl, domnul Bates, m-a recomandat în calitate de chirurg pe vasul Swallow, de sub comanda căpitanului Abraham Pannell. Cu el am lucrat trei ani și jumătate, făcând câteva călătorii în Levant și în alte ținuturi. La înapoiere, m-am hotărât să mă stabilesc la Londra. Domnul Bates, profesorul meu, m-a sprijinit, recomandându-mă câtorva pacienți. Am închiriat o aripă într-o casă modestă în vechiul cartier evreiesc, și, fiind sfătuit să-mi schimb felul de viață, m-am căsătorit cu domnișoara Mary Burton, a doua fiică a domnului Edmund Burton, negustor de ciorapi din strada Newgate. Soția mi-a adus o zestre de patru sute de lire.

Cum însă doi ani mai târziu iubitul meu profesor Bates muri și cum, pe de altă parte, nu prea aveam prieteni, treburile începură să-mi meargă din ce în ce mai prost, deoarece conștiința nu mi-ar fi îngăduit să imit practicile rușinoase ale unui număr, vai! prea mare de confrăți. Așa se face că, după ce m-am sfătuit cu soția mea și cu câțiva dintre cunoscuții mei, am luat hotărârea de a pleca din nou pe mare. Am fost chirurg pe două corăbii la rând și, în șase ani, am făcut mai multe călătorii în Indiile de Est și de Vest și astfel am mai agonisit câte ceva. Ceasurile de răgaz mi le petreceam citind operele celor mai buni scriitori antici sau moderni, căci aveam întotdeauna la îndemână un mare număr de cărți, iar când mă aflam pe uscat, observam obiceiurile și firea oamenilor și, totodată, le învățam limba; în privința aceasta dovedeam multă ușurință, datorită unei foarte bune memorii.

Întrucât ultima din aceste călătorii n-a fost prea norocoasă, m-am săturat de mare și m-am hotărât să rămân acasă alături de soție și copii. M-am mutat din vechiul cartier evreiesc în Fetter Lane și de acolo în Wapping, în nădejdea să găsesc de lucru printre marinari; dar mi-a mers prost. După o așteptare zadarnică de trei ani, sperând că doar-doar se vor îndrepta lucrurile, am primit o propunere avantajoasă din partea căpitanului William Prichard, proprietarul vasului Antelope, care urma să facă o călătorie în mările sudului. Am ridicat pânzele din portul Bristol, la 4 mai 1699, iar începutul călătoriei noastre a fost cât se poate de promițător. (...)

În urma unei măsurători, am constatat că ne aflăm la 30 de grade și 2 minute latitudine sudică. Doisprezece oameni din echipaj muriseră din pricina muncii istovitoare și a hranei proaste; ceilalți erau peste măsură de slăbiți. La 5 noiembrie (dată la care în ținuturile acelea începe vara),

pe o vreme foarte cețoasă, marinarii descoperiră o stâncă la o jumătate de cablu depărtare de vas, dar vântul bătea cu atâta furie, încât ne-a mânat drept spre ea și, ca urmare, vasul s-a sfărâmat. Șase oameni din echipaj, printre care și eu, am coborât barca în mare și am izbutit să ne îndepărtăm de corabie și de stâncă. După socotelile mele, am vâslit cam vreo trei leghe, până când n-am mai putut trage la lopeți, fiind și așa istoviți de munca de pe corabie. Ne-am lăsat deci în voia valurilor, iar după vreo jumătate de oră, un vânt năprasnic dinspre miazănoapte ne-a răsturnat barca. Ce s-a întâmplat cu tovarășii mei din barcă. Am înaintat după aceea vreo jumătate de milă, fără să descopăr urmă de așezare omenească sau picior de locuitor, e adevărat, eram atât de slăbit, încâtse poate să nu-i fi văzut.

Cuprins de o uimire fără margini, am răcnit atât de tare, încât au luat-o cu toțiila fugă înapoi, înfricoșați, iar câțiva dintre ei, după cum mi s-a spus mai târziu, au fost răniți în urma căzăturilor, când au încercat să sară de pe mine jos, pepământ. Aceasta nu i-a împiedicat, totuși, să se întoarcă peste puțin timp, iar unul din ei care se avântase până într-un loc de unde putea să-mi vadă toatăfața, și-a ridicat brațele și ochii în semn de mirare și a strigat cu o voce pițigăiată, dar deslușită: Hekinah degul! Ceilalți au repetat aceste cuvinte de mai multe ori, dar atunci nu le-am putut pricepe înțelesul. (...)

O clipă mai târziu, am simțit mai mult de o sută de săgeți înfigându-mi-se înmâna stângă și înțepându-mă ca tot atâtea ace. Pe urmă, au tras o altă salvă în aer, așa cum facem noi cu bombele în Europa. Multe din aceste săgeți au căzut, cred, pe trupul meu (cu toate că nu le-am simțit), iar câteva pe față, pe care miamacoperit-o îndată cu mâna stângă. Când încetă această ploaie de săgeți, am început să gem de necaz și de durere și când am încercat din nou să mă eliberez, au tras o altă salvă, mai puternică decât prima, în timp ce câțiva căutau să măîmpungă cu sulitele în coaste: dar, din fericire, eram îmbrăcat cu o scurtă dinpiele de bivoliță, pe care nu au putut-o străpunge. Am socotit că lucrul cel maicuminte este să stau nemișcat și mă gîndeam să rămân așa până la cădereanoptii, când aș fi putut să-mi desfac legăturile cu ajutorul mâinii stângi. (...)

(...) și cum eramhămesit de foame, căci ultima dată când îmbucasem ceva fusese cu câteva oreînainte de a părăsi vasul, natura își cerea drepturile atât de stăruitor, încât num-am putut stăpâni și mi-am arătat nerăbdarea (poate împotriva regulilor stricteale buneicuvinițe),

Călătoriile lui Gulliver
(it.wikipedia.org)

ducându-mi de mai multe ori degetul la gură ca să-i fac săpriceapă că mi-e foame.

Toate acestea, precum și mâncarea și băutura lor întremătoare, m-au moleșit și îmbiat la somn. După cum am fost încredințat mai târziu, am dormit vreo opt ceasuri; și nu e de mirare, pentru că doctorii, la porunca împăratului, amestecaseră o băutură adormitoare în butoaiele de vin.

Se pare că din prima clipă când am fost descoperit dormind pe țârm, după naufragiu, împăratul a și fost înștiințat printr-o ștafetă și a hotărât în Consiliu săfiu legat în chipul arătat (lucru care s-a petrecut noaptea, în timp ce dormeam), să mi se aducă mâncare și băutură din belșug și să se construiască o mașină caresă mă transporte în capitală. (...)

Oamenii aceștia sunt matematicieni neîntrecuți și au ajuns la o maredesăvârșire în domeniul mecanicii, datorită sprijinului și încurajării împăratului, un vestit proteguitor al învățăturii, împăratul are mai multe mașini, așezate pe roți, pentru transportul copacilor și al altor obiecte grele. Cele mai mari vase derăzboi ale sale, dintre care unele de nouă picioare lungime, și le făurește adeseaîn pădurile cu lemn bun de construcții, apoi le transportă cu ajutorul acestormașini, ce străbat o distanță de trei-patru sute de yarzi până la mare. Cinci sute de dulgheri și ingineri s-au pus imediat pe lucru, pentru a construi cel mai mare vehicul de până atunci. Era o construcție de lemn, înaltă de trei incii, lungă deșapte picioare și lată de patru, mișcându-se pe douăzeci și două de roți.

Partea II Călătoria în brobdingnag

Capitolul I

Descrierea unei furtuni năprasnice; o șalupă fiind trimisă să aducă apă; autorul se imbarcă pe ea pentru a cerceta ținutul. E lăsat pe țârm, capturat de unuldin băștinași și dus în casa unui fermier. Primirea făcută. Câteva întâmplări princare trece. Descrierea locuitorilor.

Deoarece firea și soarta îmi hărăziseră o viață zbuciumată, după două luni dela întoarcere mi-am părăsit din nou patria și m-am imbarcat la Downs cudestinația Surat, în a douăzecea zi a lunii iunie, anul 1702, pe Adventure, comandată de căpitanul John Nicholas, de fel din Cornwall.

Vântul ne-a fost foarte prielnic până când am ajuns la Capul Bunei Speranțe,

unde am debarcat ca să reîmprospătăm provizia de apă de băut, dar, descoperindcă vasul ia apă, am descărcat mărfurile pe țârm și am iernat acolo; și cumcăpitanul s-a îmbolnăvit de friguri n-am putut părăsi Capul Bunei Speranțe pânăla sfârșitul lui martie. (...)

În a șasesprezecea zi a lunii iunie 1703, băiatul care se cocoțase în

vârful catargului descoperi un petic de pământ. La 17 iunie, ne aflam în fața unei insule mari sau a unui continent (nu ne puteam da seama); în partea de sud a țărmlui, se vedea o mică limbă de pământ înaintând în mare, precum și un golfuleț preapuțin adânc pentru un vas de mai bine de o sută de tone. Am ancorat la odepărtare de o leghe de golf, iar căpitanul trimise spre țarm o șalupă cu vreo zece oameni înarmați și prevăzuți cu vase pentru apă, în cazul când ar fi găsit. I-am cerut voie să-i însoțesc, ca să cercetez ținutul și să fac niscaiva descoperiri. După ce am debarcat, n-am văzut nici urmă de râu sau de izvor, și nici picior de om.

Călătoriile lui Gulliver
(it.wikipedia.org)

Marinarii noștri porniră să cutreiere țărmlul, doar, doar vor găsi apă de băut pelângă mare, iar eu m-am dus singur în direcție opusă, cercetând ținutul acelpustiu și stâncos. Începusem să mă plictisesc și, nevăzând nimic care să-miastâmpere curiozitatea, am luat-o agale înapoi către golf; și cum marea seîntindea nestingherită în fața ochilor mei, i-am văzut pe oamenii noștri în barcă șivâslind din răsputeri înspre corabie. (...)

Tot pământul era cultivat, dar ceea ce m-a uimit în prima clipă a fost lungimea ierbii care, pe o întindere rezervată, pare-se pentru fân, avea o înălțime de vreo douăzeci de picioare.

În cele din urmă am dat de ceea ce am socotit eu că este o șosea, deșilocalnicilor le slujea drept potecă printr-un lan de orz. Am mers așa o bucată devreme, dar n-am prea văzut mare lucru de o parte sau de cealaltă a drumului, căci era aproape de vremea secerișului și grâul se ridica la vreo patruzeci de picioare pe puțin. Mi-a trebuit un ceas ca să ajung la capătul lanului, împrejmuț cu un gard, înalt de cel puțin o sută douăzeci de picioare, pomii, pe de altă parte, erau atât de uriași încât nu puteam să-mi dau seama de înălțimea lor. Între un lan și celălalt se afla un pârliaz. Avea patru trepte și, în partea de sus, o piatră peste care trebuia să sari. Mi-a fost cu neputință să trec pârliazul pentru că fiecare treaptă era înaltă de șase picioare, iar piatra de sus de vreo douăzeci.

Capitolul VIII

Regele și regina fac o călătorie la granițele țării. Autorul îi însoțește. Felul în care părăsește țara, descris foarte amănunțit. Se înapoiază în Anglia.

Primejdiile din care scăpasem m-au făcut de multe ori să doresc cu

înfocaresă-mi recapăt libertatea, cu toate că nu-mi puteam de fel închipui prin ce anumemijloace, și nici nu puteam făuri vreun plan care să aibă cât de cât sortți deizbândă. Corabia cu care venisem era primul vas ce navigase în apropiereacoastei, iar regele poruncise cu strășnicie „ca orice alt vas care s-ar întâmpla săse ivească pe mare să fie de îndată tras la țärm, iar echipajul și călătorii să fieaduși într-o cotiugă la Lorbrulgrud”. Ținea foarte mult să-mi găsească o femeie deteapa mea, ca să pot zămisli făpturi la fel cu mine; eu însă aş fi preferat să mormai degrabă decât să îndur ocară de a lăsa urmași care să fie ținuți în colivii caniște canari și, cu timpul, vânduți poate prin țară, fețelor simandicoase, dreptrarități. E adevărat că toți se purtau cu mine cât se poate de frumos: eram doarfavoritul unui mare suveran și al reginei sale și încântarea întregii curți; totuși,lucrurile se petreceau în așa fel, încât nu se potriveau cu demnitatea omenească!

Când am ajuns în sfârșit acasă, întrebând pe unii și pe alții, un servitor mi-adeschis ușa, iar eu m-am aplecat ca să intru (cum fac găștele când vor să treacăpe sub poartă), de teamă să nu mă aleg cu vreun cucui. Soția mea a alergat sămă îmbrățișeze, dar eu m-am aplecat mai jos de genunchii ei, socotind că altfel ean-ar putea ajunge să mă sărute. Fiica mea îngenunche ca s-o binecuvânteze, dareu n-am văzut-o până în clipa când s-a ridicat, deprins fiind de atâta amar devreme să-mi țin capul și ochii ațintiți în sus, la mai mult de șazeci de picioareînălțime; după ce s-a sculat în picioare, am cuprins-o cu o mână pe după mijloc.

Am privit de sus la servitori și la cei câțiva prieteni care erau în casă, de parcă eiar fi fost niște pitici, iar eu un uriaș. I-am spus soției mele că prea a fosteconoamă; găseam că atât ea cât și fiică-mea erau pipernicite, fiindcă nu sehrăniseră cum trebuie. Pe, scurt, m-am purtat într-un chip atât de ciudat, încâttoți au crezut ceea ce crezuse și căpitanul când mă văzuse prima data, ajungândla concluzia că mi-am pierdut mințile. Amintesc toate acestea pentru a dovedi câtde mare este puterea obișnuinței și prejudecata.

Peste puțin timp, eu, familia mea și prietenii noștri ne-am înțelea foarte bine soția mea însă stăruia să nu mai plec niciodată pe mare; totuși, destinul meuneîndurător hotărâse ca ea să nu aibă puterea de a mă opri, după cum va vedeacititorul mai departe. Până atunci, închei Partea a Doua a nefericitelor melecălătorii.

Partea a treia

Călătoria în laputa, Balnibarbi, Glubbudrib, Luggnagg și Japonia Capitolul I

Autorul pornește în cea de a treia călătorie. E prins de pirați. Răutatea

unui olandez. Sosește pe o insulă. E primit în Laputa.

Nu trecuseră nici zece zile de când mă aflam acasă, și căpitanul William Robinson, de fel din Cornwall, comandantul vasului Hopewell, o corabie solidă detrei sute de tone, îmi făcu o vizită. Odinioară, în timpul unei călătorii în Levant, fusesem chirurg pe bordul unui vas, al cărui căpitan și totodată proprietar pe unsfert de navă era el. Mă tratase întotdeauna mai degrabă ca pe un frate decât ca pe un inferior și, auzind de sosirea mea, veni să mă vadă, mânat de un sentiment prietenesc, după cum am crezut eu la început, deoarece nu se petrecu nimic deosebit în afară de cele obișnuite între doi prieteni care nu s-au văzut de mult. (...)

Călătoriile lui Gulliver (it.wikipedia.org)

Am plecat în ziua de 5 august 1706 și am sosit la fortul Sf. Gheorghe la 11 aprilie 1707. Aici am rămas trei săptămâni pentru ca oamenii să se mai întremeze, căci mulți erau bolnavi. Ne-am îndreptat apoi spre Tonkin, unde căpitanul hotărî să mai zăbovim câțva timp, deoarece multe din mărfurile pe care avea de gând să le cumpere nu erau pregătite și nu se putea aștepta să le capete până în câteva luni. De aceea, în speranța că-și va scoate măcar o parte din cheltuielile pricinuite de întârziere, cumpără un cuter, îl încarcă cu fel de fel de mărfuri cu care tonkinezii fac de obicei negoț în insulele învecinate și urcând pe bord patru spre zece oameni dintre care trei băștinași, mă numi pe mine comandant al cuterului dându-mi împuternicire să fac negoț, în timp ce el avea să-și vadă de treburi la Tonkin.

Printre ei am văzut un olandez care părea să se bucure de oarecare trecere, cu toate că nu comanda nici una din cele două corăbii. Ne-a recunoscut după înfățișare că suntem englezi și răstindu-se la noi într-o englezească stricată, jură că vom fi legați spate în spate și aruncați în mare. Eu vorbeam binișor limba olandeză. I-am spus cine suntem și l-am rugat să țină seamă că suntem creștini protestanți, că țările noastre sunt vecine și aliate, și să-i înduplece pe căpitani să se milostivească de noi. Asta l-a întărâtat și mai mult; și-a repetat amenințările și, întorcându-se înspre tovarășii săi, le-a vorbit plin de mânie, în limba japoneză, bănuiesc, pronunțând adesea cuvântul Christianas.

Cea mai mare dintre cele două corăbii ale piraților era comandată de un căpitan japonez care vorbea limba olandeză, însă foarte prost. (...)

VASILE ROMANCIUC
DE PARCĂ TE ASCULTĂ EMINESCU

Asemeni ramului ce ține
Lumina fructului în pom,
Cuvântu-i osul sfânt pe care
Traiește sufletul în om.

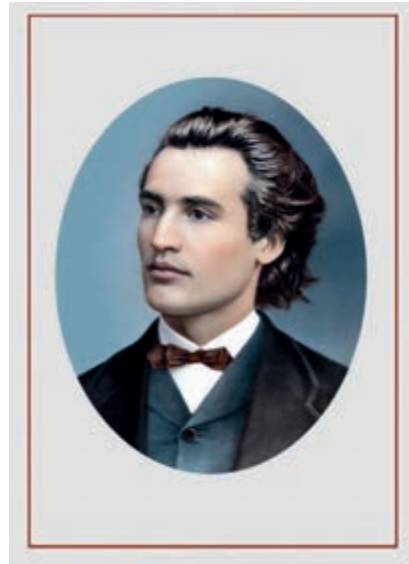
În grai istoria încape,
Ne-arată-așa precum sîntem:
Cu tot cu dușmani, cu prieteni,
Ce ce-am avut, cu ce avem.

Câți au trecut străini pe-aicea
În veacuri ce au asfințit,
Ei n-au ochit numai pămînturi –
Și-n graiul nostru au ochit.

De-aceea-n veacuri zbuțumate
(Destinul nu ne-a răsfățat)
Strămoșii, apărându-și glia,
Și graiul și l-au apărat.

Au poți să-ți uiți pe-o clipă graiul,
Au poți să-l treci pe amintiri?
Fără de grai – ca fără casă:
Cum să trăiești? Cum să respiri?

Să-ți fie-atât de drag cuvântul,
Încât atunci când îl rostești,
Să crezi că însuși Eminescu
Ascultă ce și cum vorbești...

MIHAI EMINESCU
FĂT-FRUMOS DIN TEI

– „Blanca, află că din leagăn
Domnul este al tău mire,
Căci născută ești, copilă,
Din nevrednică iubire.

Mâni în schit la sfânta Ana
Vei găsi la cel din stele
Mângâierea vieții tale,
Mântuirea feței mele.”

– „Nu voi, tată, să usuce
Al meu suflet tânăr, vesel:
Eu iubesc vânatul, jocul;
Traiul lumii alții lese-l.

Nu voi părul să mi-l taie,
Ce-mi ajunge la călcâie,
Să orbesc cetind pe carte
În fum vânat de tămâie.”

– „Știu mai bine ce-ți priește,
Las' de-a lumei orice gând,
Mâni în zori de zi pleca-vom
Cătră schitul vechi și sfânt.”

Ea aude – plânge. – Parcă
Îi venea să plece-n lume,
Dusă de pustie gânduri
Și de-un dor fără de nume.

Și plângând înfrână calul,
Calul ei cel alb ca neaua,
Îi netează mândra coamă
Și plângând îi pune șeaua.

S-avântă pe el și pleacă
Păru-n vânturi, capu-n piept,
Nu se uită înainte-i,
Nu privește îndărăpt.

Pe cărări pierdute-n vale
Merge-n codri fără' de capăt,
Când a serei raze roșii
Asfințind din ceruri scapăt.

Umbra-n codri ici și colo
Fulgerează de lumine...
Ea trecea prin frunza-n freamăt
Și prin murmur de albine;

În mijloc de codru-ajunse
Lângă teiul nalt și vechi,
Unde-izvorul cel în vrajă
Sună dulce în urechi.

De murmur duios de ape
Ea trezit-atunci tresare,
Vede-un tânăr, ce alături
Pe-un cal negru stă călare.

Cu ochi mari la ea se uită,
Plini de vis, duiosi plutind,
Flori de tei în păru-i negru
Și la șold un corn de-argint.

Și-ncepu încet să sune,
Fermecat și dureros -
Inima-i creștea de dorul
Al străinului frumos.

Părul lui i-atinge părul
Și atunci c-obrazul roș
Ea apleacă gene lungi
Peste ochii curioși.

Iar pe buze-i trece-un zâmbet
Înecat, fermecător,
Care gur-abia-i deschide,
Cea uscată de amor.

Când cu totul răpită
Se-ndoi spre el din șele,
El înceată din cântare
Și-i grăi cu grai de jele,

Ș-o cuprinde de călare –
Ea se apără c-o mână,
Însă totuși lui se lasă,
Simte inima că-i plină.

Și pe umărul lui cade
Al ei cap cu fața-n sus;
Pe când caii pasc alături,
Ea-l privea cu suflet dus.

Numai murmurul cel dulce
Din izvorul fermecat
Asurzește melancolic
A lor suflet îmbătat.

Lun-atunci din codri iese,
Noaptea toată stă s-o vadă,
Zugrăvește umbre negre
Pe câmp alb ca de zăpadă.

Și mereu ea le lungește,
Și urcând pe cer le mută,
Dar ei trec, se pierd în codri
Cu viața lor pierdută.

La castel în poartă calul
Stă a doua zi în spume,
Dar frumoasa lui stăpână
A rămas pierdută-n lume.

ARCADIE SUCEVEANU
ARHIVELE GOLGOTEI

Arhivele Golgotei sunt la un pas de noi,
Vedeti peretii rosii, parca vopsiti cu sange?
Acolo rana lumii suspina-n nopti si plange
Si plang toti rastignitii, treziti din doi in doi.
Intrarea-i pe din spate. Stau ingeri la subsol
Si completeaza-ntruna registrele secrete.

Si celor de pe cruce mereu li-e frig si sete,
De la dosare-adie-a tradare si-a formol.
E mare-nghesuiala in sala de mor minte,
De la Iisus incoace nu s-au produs schimbari;
Mereu nu ajung cadre la sectia tradari,
Dar ingerii sunt veseli, lucreaza inainte.
Iar Arhivar ul, zilnic, le rasplateste truda
Cu-arginti de pret ce poarta efigia lui Iuda.

GEORGE COSBUC
PASA HASSAN

Pe vodă-l zărește călare trecând
Prin șiruri, cu fulgeru-n mână.
În lături s-azvârle mulțimea păgână.
Căci vodă o-mparte, cărare făcând,
Și-n urmă-i se-ndeașă, cu vuiet curgând,
Oștirea română.

Cu tropote roibii de spaimă pe mal
Rup frâiele-n zbucium și saltă;
Turcimea-nvrăjbită se rupe deolaltă
Și cade-n mocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan, izbit de pe cal,
Se-nchină prin baltă.

Hassan de sub poala pădurii acum
Lui Mihnea-i trimite-o poruncă:
În spatele-oștirii muntene s-aruncă
Urlând ianicerii, prin flinte și fum,
Dar pașa rămâne alături de drum
Departate pe luncă.

Mihai îi zărește și-alege vro doi,
Se-ntoarce și pleacă spre gloată,
Ca volbura toamnei se-nvârte el roată
Și intră-n urdie ca lupu-ntre oi,
Și-o frânge degrabă și-o bate-napoi
Și-o vântură toată.

Hassan, de mirare, e negru-pământ;
Nu știe de-i vis, ori aieve-i,
El vede cum zboară flăcăii Sucevei,
El vede ghiaurul că-i suflet de vânt
Și-n față-i puterile turcilor sânt
Tăriile plevei.

Dar iată-l! E vodă, ghiaurul Mihai;
Aleargă năvală nebună.
Împrăstie singur pe câți îi adună,
Cutreieră câmpul, tăind de pe cai
El vine spre pașă: e groază și vai,
Că vine furtună.

— „Stai, pașă, o vorbă de-aproape să-ți spun
Că nu te-am găsit nicăiera” —
Dar pașa-și pierduse și capul și firea!
Cu frâul pe coamă el fuge nebun,
Că-n gheară de fiară și-n gură de tun
Mai dulce-i pierirea.

Sălbaticul vodă e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte,
Gigantică poart-o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda din stânga-i ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.

Și-i dârdâie dinții și-i galben-pierit!
Dar Allah din ceruri e mare!
Și-Allah îi scurtează grozava-i cărare
Căci pașa-i de taberi aproape sosit!
Spahiii din corturi se-ndeașă grăbit,
Să-i deie scăpare.

Și-n ceasul acela Hassan a jurat
Să zacă de spaimă o lună,
Văzut-au și beii că fuga e bună
Și bietului pașă dreptate i-au dat,

Căci vodă ghiaurul în toți a băgat
O groază nebună.

JOHANN WOLFGANG GOETHE
ÎMPĂRATUL PĂDURII

Dar cine gonește prin noapte și vânt?
Un tată călare cu fiul plăpând.
În brațe își ține băiatul cuprins
Și brațul se strânge mai cald într-adins.

„Obrazul, copile, de ce ți-l ferești?”
„O, tată, pe-al ielelor rege-l zărești?
Tu nu-i vezi cununa și coada de vrac?”
„Sunt neguri, copile, ce-n vânt se desfac.”

„O, dragă băiete, cu mine nu vîi?
În jocuri voioase juca-vom zglobii!
Flori multe, pestrițe, se-nșiră pe plauri,
Iar maică-mea are veșminte de aur!”

„O, tată, o, tată, chiar el mi-a șoptit,
Al ielelor rege mi-a făgăduit.”
„Te-alină, copile, ascultă-mi cuvântul,
Prin frunze uscate doar freamătă vântul.”

„Vrei, dragă băiete, cu mine să vii?
Fecioarele mele cu drag te-or sluji,
Fecioarele mele în noapte-or cânta,
În dansuri și jocuri te vor legăna!”

„O, tată, în preajmă-ți să vezi tu nu știi?
Sunt iele, crăiese, pe plaiuri pustii.”
„Iubite copile, privesc în zadar,
Sunt surele sălcii, cu frunzetul rar.”

„Îmi placi, chipul tău m-ațâță... Ehei,
Te-oi lua dar cu sila, chiar dacă nu vrei!”
„O, tată, acumă mă strânge-nzecat,
Al ielelor rege nespus m-a rănit!”

Părintele-n tremuri se-ntrece gonind
Mai strâns prinde-n brațe copilul gemând;
Ajunge acasă de trudă învins,
În brațele sale copilul s-a stins.

(Traducere de N. Argintescu-Amza)

GRIGORE VIERU **PÂINE DE PE VATRĂ**

Am venit în sat pe-o săptămână –
Dor de câte-aici nu mi te mână!
Mama dă-n cuptor și-i bucuroasă
C-am venit pe-o săptămână-acasă.
Aburinde-n tavă – gata-s, ia-le:
Puhave și rumene franzele.
Scoase una maica și mi-o dete.
Albă și cu miezul de burete.

– Eu le-am pus de toate ce se cere:

Ou și unt și mac le-am pus și miere.
Știu eu, poate nu-s ca la oraș –
Acolo le coc mai bine,
Grigoraș.
Mâncă, dragu mami,
Le-am copt pentru tine.
Zice-s firav, gingaș – de la carte.
Pentru ea și-a copt ceva „de-o parte”,

Simplă, dar frumoasă, o pâine coaptă
Pe o frunză de curechi pe vatră.
Firicel de iarbă, abur cald de glie,
Pâinea asta mult ce-mi place mie!
Coaja ei, o, coaja ei îmi are
Cu-năsprite palme-asemănare,
Înăsprite palme de țărani
Care-adună viața peste ani.
Și-are iz de glie-nmiresmată,
Glia când în flori și ierbi se scaldă.
Mamă,
Rupe-mi, mamă, o bucată
Să o duc încet la buze, caldă.

DICȚIONAR

A

- a căni** – a înnegri cu căneală barba, părul, sprâncenile;
- a mustra** – a (se) dojeni, a(-și) imputa, a(-și) reproșa;
- abis** – prăpastie adâncă; genune, hău;
- anevoios** – greu, obositor.
- aprod** – dregător al curții domnești în Moldova și Țara Românească, cu atribuții (administrative, fiscale, juridice) variate. 2. Fecior de boier care slujea la curtea domnească. 3. Slujbaș care păzea sălile și introducea publicul în unele instituții;
- arcan** – laț pentru prinderea sau pentru priponirea animalelor, în special a vitelor. Expr. *A prinde cu arcanul* = (în trecut) a prinde (cu ajutorul arcanului) și a lua cu forța în armată; a arcăni;
- arcaș** – oștean înarmat cu arc; persoană care trage cu arcul; săgetător.
- așișderi** – de asemenea, tot așa;
- augustă** – (ca epitet dat monarhilor și persoanelor din familiile domnitoare) preamărit, slăvit;

B

- baci** – cioban care conduce o stână;
- bărăgan** – șes întins, prezentând caractere de stepă;
- brocart** – țesătură de mătase de calitate superioară, înflorată sau ornamentată cu fire de aur ori de argint; frenghie;
- bucălaie** – (oaie, capră) cu lâna albă și cu botul și extremitățile membrelor negre sau castaniu-închis;
- buhav** – puhav;

C

- catarg** – stâlp de lemn sau tub metalic care se montează vertical pe o navă pentru a susține pânzele sau antenele de telegrafie fără fir; arbore. 2. Construcție de metal care înlocuiește turnul de extracție în industria petrolieră;
- cazanie** – predică prin care se explică un pasaj oarecare din Evanghelie. Carte religioasă care cuprinde predici sau povestiri în care se comentează texte evanghelice.
- călăraș** – în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova corp militar de slujitori auxiliari ai domniei;
- căpătâi** – *a sta la căpătâiul cuiva* = a veghea lângă o persoană bolnavă.
- cătun** – grup de așezări țărănești care nu constituie o unitate administrativă, cu un număr de locuitori mai mic decât al unui sat. 2. (Reg.) Pădure, hățiş, desiș;
- chipos** – care are aspect plăcut; chipeș; arătos; prezentabil; aspectuos;
- coif** – acoperământ de metal (rar, de piele) pentru protecția capului, purtat în trecut de unii ostași în timpul luptei;
- consilii** – colectiv organizat, cu sarcini de conducere, de administrare sau de avizare etc. a activității unei organizații, firme, societăți comerciale, instituții etc. *Consiliu de stat* = a) (în unele state) organ suprem al

puterii de stat cu activitate permanentă; b) denumire dată organului consultativ al șefului statului, organului suprem al jurisdicției administrative, organului administrativ central;

conte – în Evul Mediu mare senior, conducător al unei provincii, cu funcții administrative și militare. 2. Titlu de noblețe ereditar, intermediar între viconte și marchiz (în Occident) sau între baron și prinț (în Rusia țaristă); persoană având acest titlu;

convoi – grup, șir de vehicule (care transportă materiale, trupe etc.). ♦ Mulțime (încolonată) care merge în aceeași direcție (și cu același scop); coloană;

crai – împărat, rege, domnitor;

crăiasă – împărăteasă, regină, zână;

cruciat – participant la o cruciadă;

cuman – popor de neam turcic care, migrând dinspre est, la sfârșitul sec. XI s-a așezat pe teritoriul Țărilor Române, unde, în parte a fost asimilat de populația românească; persoană care face parte din acest popor;

curtean – persoană care îndeplinea o anumită slujbă la curtea unui monarh sau care făcea parte din suita unui suveran. Oștean care depindea de o curte domnească, prestând unele slujbe și bucurându-se de anumite privilegii;

D

diacronic – (despre o metodă de studiu, un punct de vedere etc.) Care privește, expune, tratează fenomenele evolutiv, istoric;

dibiu – a merge cu nesiguranță, șovăielnic, căutând un drum. A căuta cu nesiguranță; a căuta pipăind prin întuneric;

dobândă – sumă de bani care trebuie plătită sau primită pentru utilizarea banilor, în cadrul unei datorii, în legătură cu un depozit etc. Expr. *A plăti (cuiva) cu dobândă* = a se răzbuna cu prisosință și violență (pe cineva) pentru o pagubă sau o suferință. 2. Câștig;

dregător – în Țara Românească și în Moldova demnitar la Curtea domnească cu atribuții în Sfatul domnesc, în administrație, justiție, armată; *p. gener.* conducător; înalt funcționar;

E

edict– în Roma antică Act prin care un magistrat făcea cunoscute normele de drept și formele juridice aplicate în timpul magistraturii sale. 2. În Antichitate și în Evul Mediu decret imperativ cu caracter normativ promulgat de un monarh sau de o autoritate laică sau bisericească superioară cu privire la o anumită problemă;

F

fantasmă – stafie, nălucă, arătare, fantomă, Imagine, priveriște neclară, ireală;

făgăduială – faptul de a făgădui; promisiune, făgăduință;

feeric – cu aspect sau caracter de feerie, minunat, încântător;

filistean – filistenii, s. m. persoană care făcea parte dintr-o populație antică stabilită în sec. XIII-XII î. H. în sudul Palestinei, pe țărmul Mării Mediterane;

G

- ghiauri** – denumire disprețuitoare dată în trecut de turci persoanelor de altă religie decât cea mahomedană;
- ghiont** – lovitură dată cuiva cu pumnul sau cu cotul (pentru a-l îmbrânci, a-i atrage atenția etc.); ghiold, brânc;
- gloabă** – cal slab, prăpădit (și bătrân); mârțoagă. 2. Amendă care se aplica cuiva ca urmare a săvârșirii unor delictе sau crime;
- grumaz** – gât, ceafă;

H

- han** – titlu purtat, în Evul Mediu, de conducătorii mongoli și preluat de suveranii multor țări din Orient; han-tătar;
- hieroglife** – semn sau caracter din scrierea vechilor egipteni, care reprezenta noțiunile prin figuri stilizate de ființe și de obiecte. Scris neciteț, indescifrabil;

I

- iarmaroc** – târg ținut la date fixe; bâlci;
- ietac** – cameră (mică) de culcare; dorm din două elemente (în formă de cârlig cu inel) care servește pentru a încheia o haină; copcă;
- infirmitate** – (pers.) care are o infirmitate; schilod, neputincios, invalid, beteag;
- instinctiv** – care ține de instinct, instinctual. 2. (Adesea adverbial) Făcut din instinct, pe negândite; inconștient;
- iută** – plantă anuală cu tulpina înaltă până la 3 m și groasă de 1-2 cm, cu frunze galbene, ovale, cultivată în regiunile tropicale pentru fibrele textile extrase din tulpină (*Corchorus olitorius* și *capsularis*). 2. Fibră textilă obținută din tulpina iutei (1), întrebuințată la fabricarea pânzei de sac, a covoarelor etc;
- izvod** – nsemnare; listă; registru (de cheltuieli), foaie (de zestre); catalog. 2. Manuscris; text;

L

- lagărul** – loc de staționare a trupelor în corturi sau în barăci; tabără, campament. 2. Loc în care sunt ținuți închiși și sub supraveghere prizonierii de război sau, în regimurile totalitare, persoanele considerate ostile regimului;
- lăuntric** – care se află în interior;
- lăutar** – muzicant popular care cântă la un instrument cu coarde sau, *p. gener.*, la orice instrument, de obicei dintr-un taraf; scripcar;
- lefecii** – lefegiu (lefeciu) m. 1. od. soldat străin cu leafă, mercenar care primia leafă și tain (în opozițiune cu *slujitor de scuteală*): după *dânșii veniau lefegiii cu haine galbene* OD. *aprozii, lefecii, curtenii și arcașii* AL.; 2. pl. ceată de pedes-trime de 1000 de oameni sub comandă căpitanului de lefegii;
- lefteria** – credit; încredere. ◊ Expr. *A-și mânca* (sau *a-și pierde*) *lefteria* = a-și pierde reputația de om cinstit față de cineva. – Din ngr. (e)lefteria „libertate”;
- leghe** – unitate de măsură pentru distanțele terestre sau maritime, variind între 4 și 5,5 km;

legioan – legiune;

leșuri – leah, Cadavru, hoit, stârv;

M

maghiar – persoană care face parte din populația Ungariei sau este originară de acolo;

matrozii – marinar; Soldat din serviciul marinei militare;

mănta – haină lungă, groasă sau impermeabilă care apără de frig, de ploaie etc.; *spec.* palton de uniformă militară.

mișelnic – de mișel; lamentabil; umilitor, degradant. 2. Care dovedește slăbiciune, lașitate; josnic; mârșav, mișelesc;

molimă – boală cu caracter epidemic; (la oameni) epidemie; (la animale) epizootie; *p. ext.* boală care atacă un număr mare de plante;

monarh – conducător suprem al unei monarhii; suveran;

N

naufragiat – care a suferit un naufragiu;

nălucă – apariție fantastică, imaginară; arătare, fantomă, vedenie, nălucire; *spec.* strigoi. Adverbial, pe lângă verbe de mișcare Foarte repede. 2. Imagine fugară și înșelătoare, închipuire deșartă; iluzie, himeră, năluceală;

nimb – disc (luminos) cu care sunt înconjurate, în pictura bisericească, capetele sfinților și, în general, în artele plastice capetele unor personaje importante; aureolă; *p. gener.* cerc luminos; zonă luminoasă, strălucitoare. 2. Aspect, semn, manifestare care marchează prestigiu, măreție, glorie, slavă;

pacoste – ceea ce provoacă cuiva mari neplăceri, necazuri, suferințe; situație în care se află cel asupra căruia s-a abătut o asemenea năpastă. 2. Ființă care provoacă cuiva neplăceri, necazuri, suferințe;

pală – cantitate de fân, de paie etc. cât se taie dintr-o singură mișcare de tragere cu coasa sau care poate fi luată o dată cu furca; *p. ext.* grămadă (mică) de fân, de paie etc. 2. *P. ext.* Strat, pătură din ceva; fâșie, șuviță. Undă, adiere, suflare. Element activ al unei elice sau al unui rotor de mașină ori de turbină, încastrat sau articulat la un capăt în butucul elicei sau al rotorului. 2. Semifabricat în formă de bandă sau de panglică, obținut după ce fibrele textile au fost pieptănate și înfășurate în cruce pe bobine;

pălălaie – flacără mare; vâlvătaie;

pârcălab – titlu dat în Evul Mediu, în Țările Române, persoanelor însărcinate cu conducerea unui județ, a unui ținut, a unei cetăți, având atribuții militare, administrative și judecătorești; persoană care purta acest titlu;

peteală – beteală. 1. Fir lung de metal auriu sau argintiu. *Spec.* Podoabă făcută din asemenea fire (pentru mirese);

platoșă – armură de zale, de fier, de piele etc. de forma unui pieptar, cu care se îmbrăcau oștenii în Antichitate și în Evul Mediu spre a se apăra de loviturile dușmanilor; cuirasă;

- plocad** – pocladă. a pune, a clădi; rus;
- ploconire** – acțiunea de a se *ploconi* și rezultatul ei; închinăciune, plecăciune; lingușire, umilire, servilism; ploconeală;
- pneumonie** – inflamație a unui lob sau a unui segment pulmonar, provocată în mod obișnuit de pneumococ sau de virusuri și care se manifestă prin febră, tuse, junghiuri, frisoane, expectorații;
- podghiaz** – incursiune, expediție de pradă;
- potop** – revărsare uriașă de ape care a devastat Pământul și a înecat toate viețuitoarele în afară de cele aflate în Arca lui Noe; diluviu. 2. Ploaie torențială; revărsare de ape;
- pribegie** – rătăcire din loc în loc; hoinăreală, vagabondare. 2. Părăsire a locului natal, stabilire într-un loc străin, în altă țară; exil, refugiu;
- proclamații** – text oficial prin care se aduce la cunoștința publică un fapt de mare importanță și de interes general; declarație scrisă prin care se face un apel în vederea unei acțiuni importante; proclamare.
- profet** – predicator religios, trimis al lui Dumnezeu pe Pământ și ales de acesta să perceapă cuvântul divin și să primească viziuni pe care le va interpreta; proroc;
- provizii** – rezervă de produse (mai ales alimentare) necesare cuiva sau undeva pentru o anumită perioadă de timp;
- pustnic** – călugăr izolat de lume, care duce o viață aspră; sihastru, schimnic, ascet, anahoret, eremit. Persoană care duce o viață retrasă și aspră;

R

- răzleț** – care s-a depărtat de ceilalți, care a rămas singur. Situat la distanță (unul de altul). Lipsit de legătură, de continuitate; izolat; sporadic. 2. Care rătăcește din loc în loc; pribeag, înstrăinat, hoinar;
- risipă** – folosire nechibzuită a bunurilor materiale sau bănești, cheltuială fără măsură; irosire. Belșug, prisos, abundență. 2. Sfarârmare, distrugere; surpare, prăbușire;

S

- salon** – încăpere într-o locuință destinată primirii musafirilor. 2. Sală în care au loc festivități, baluri, serbări publice etc. Sală în care se organizează expoziții periodice de pictură, sculptură etc.;
- saxon** – persoană care făcea parte din triburile germanice stabilite în vechea Saxonie sau era originară de acolo;
- scadron** – escadron, subunitate a unui regiment de cavalerie, corespunzând unei companii de infanterie sau unei baterii de artilerie;
- scut** – armă defensivă de metal, de piele etc., de diverse forme și mărimi, cu care luptătorii din Antichitate și din Evul Mediu își apărau pieptul de lovituri; pavăză.
- sincronic** – despre fapte, fenomene sau evenimente care există sau se petrec în același timp; simultan, concomitent, sincron.
- solie** – funcție de sol. 2. Mesaj adus de sol. 3. Grup de persoane trimis undeva pentru îndeplinirea unei misiuni speciale; delegație;

spectru – ansamblu de valori fizice pe care le poate lua, în condiții determinate, o mărime dată. Ansamblul imaginilor obținute prin descompunerea, cu un instrument optic, a radiației electromagnetice complexe;

stăvilar – construcție de lemn, de beton sau de fier înălțată transversal pe cursul unei ape curgătoare, servind la reglarea nivelului apelor din amonte cu ajutorul stăvililor; baraj, zăgaz, opust. 2. Fiecare dintre obloanele verticale mobile ale stăvilărilor;

stelin – stelar;

stemă – semn convențional distinctiv, caracteristic și simbolic, al unei țări, al unui oraș, al unei dinastii;

strigoi – în credințele populare sufletul unui om (mort sau viu) despre care se crede că se transformă în timpul nopții într-un animal sau într-o apariție fantomatică, provocând neajunsuri celor pe care îi întâlnește;

suman – haină țărănească lungă (până la genunchi), făcută din pânură, dimie, postav gros etc. (bogat ornamentată cu găitane); țundră, zedulamă;

sumbru – întunecat, posomorât, întunecos. 2. Lipsit de veselie, închis în sine; posomorât, trist, mâhnit;

surâs – zâmbet;

Ș

șoim – nume dat mai multor păsări răpitoare de zi, de mărime variată, agere și

U

uluire – faptul de a ului; uimire, surprindere, uluială. Buimăceală, năuceală;

ungurean – denumire dată locuitorilor români originari din Transilvania (în special din Mărginimea Sibiului), care, practicând păstoritul transhumant, s-au stabilit în Muntenia și Oltenia, întemeind sate noi; (și la sg.) persoană aparținând acestei populații;

ungur – care aparține Ungariei sau maghiarilor (1), privitor la Ungaria sau la maghiari; unguresc, ungar.

urgie – nenorocire mare; năpastă;

V

văpaie – flacăra mare; pară, arșiță, dogoare, lumină strălucitoare;

virtute – însușire dominantă a caracterului, care îl face mai bun pe individul uman, din punct de vedere moral, intelectual sau al unui tip specific de activitate; integritate morală. Înclinație spre un anumit fel de fapte morale; calitate morală;

vistiernicul – marele tezaurar, ministru de finanțe mai mare peste toți diecii de vistierie, având în sarcina să izvodul țării, adunând dările și tributul pentru Poartă;

vorovă – cuvânt, vorbă, discuție, convorbire, conversație;

vrâncean – persoană originară sau locuitor din județul Vrancea;

Y

yard – unitate de măsură engleză pentru lungime, egală cu 0,914399 m;

Z

zăvoi – pădurice pe malul unei ape; luncă.

CUPRINS

1. Literatura – ramură a artei.....	4
2. Balada populară <i>Miorița</i>	11
3. Vasile Alecsandri, <i>Dan, căpitan de plai</i>	21
4. <i>Dumbrava Roșie</i>	41
5. <i>Cântec despre oastea lui Igor</i>	59
6. <i>Cântecul lui Roland</i>	68
7. <i>Parabola vameșului și a fariseului</i>	76
8. <i>Parabola semănătorului</i>	76
9. Mihail Sadoveanu, <i>Un om năcăjit</i>	81
10. Ion Creangă, <i>Amintiri din copilărie, La cireșe</i>	92
11. <i>La scăldat</i>	94
12. Nicolae Labiș, <i>Scrisoare mamei de Anul Nou</i>	105
13. Lucian Blaga, <i>Fântânile</i>	112
14. <i>Hronicul și cântecul vârstelor</i>	116
15. Daniel Defoe, <i>Robinson Crusoe</i>	132
16. Alexei Mateevici, <i>Limba noastră</i>	155
17. Vechiul Testament, <i>Psalmul David și Goliat</i>	161
18. Vechiul Testament, <i>Puternicul Samson</i>	163
19. Vechiul Testament, <i>Judecata regelui Solomon</i>	165
20. Mihai Eminescu, <i>Crăiasa din povești</i>	169
21. <i>Călin</i>	174
22. Vasile Voiculescu, <i>Florii</i>	185
23. Alexandru Vlăhuță, <i>Hristos a înviat</i>	189
24. Ion Druță, <i>Sania</i>	194
25. Vasile Romanciuc, <i>Duminică</i>	206
26. Vasile Tărățeanu, <i>Fiului</i>	211
27. Vasile Levițchi, <i>Cuvânt pentru Luceafăr</i>	215
28. Ilie Tudor Zegrea, <i>Eminescu-i tot ce-avem mai sfânt</i>	219
29. Recapitulare	223
30. Lectură individuală	225
31. Dicționar.....	241

Навчальне видання

**ГОВОРНЯН Лілія Серафимівна
КОЛЕСНИКОВА Дойна Олександрівна**

РУМУНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРИ

**Підручник інтегрованого курсу
для 7 класу закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Румунською мовою

Редактор *Л.С. Пушкарьова*
Обкладинка *С.Л. Говорнян*
Художнє оформлення *С.Л. Говорнян*
Верстка *С.Л. Говорнян*
Коректор *Л.Г. Криган*

Формат 70×100^{1/16}. Ум. друк. арк. 20,090.
Обл.-вид. арк. 19,10. Тираж 2626 пр. Зам. 24-227

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua, svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017